

Rijksarchief Gent. Collectie oude drukken.

GILBERT ROGIERS

Criminele processen voor het hoogste gerechtshof in Vlaanderen, de Raad van Vlaanderen, eind zeventiende begin achttiende eeuw.

Boek 4: oktober 1692 - september 1723

Deze studie bevat:

een Uitgebreide Nadere Toegang tot *Criminele Examens* nr. 8573 uit het fonds van de Raad van Vlaanderen (Rijksarchief Gent) aangevuld met vonnissen uit *Criminele Sententiën* nr. 8595.

Voorzien zijn ook:

1. een register met Persoonsnamen;
2. een register met Plaatsnamen.

Dit werk is een herziene versie van het boek met dezelfde titel uitgegeven eveneens in 2011.

Van harte opgedragen aan mijn vrouw Lisette Deblaere voor de vele jaren begrip en steun.

Copyright: Rogiers Gilbert D/2011/Gilbert Rogiers, auteur en uitgever.

Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of vermenigvuldigd door middel van druk, fotokopieën, microfilm, download of op welke andere wijze dan ook, zonder vermelding van de auteur en zonder vermelding van de titel van dit werk.

Dankwoord.

Ik dank uitdrukkelijk Georges Martyn, professor in de Faculteit van de Rechten aan de Gentse Universiteit (hij doceert o.a. Geschiedenis van het Strafrecht).

Had ik vragen, over het Strafrecht dat gold rond het einde van de zeventiende eeuw, dan kon ik steeds met succes bij hem te rade. Als niet-jurist was dit voor mij broodnodig. Mochten er nog onnauwkeurigheden in de eindversie staan, dan neem ik die voor mijn rekening.

De auteur Gilbert Rogiers

Inhoud.

1. De auteur Gilbert Rogiers	p.4
2. Enkele afkortingen.	p.5
3. Vier doelstellingen.	p.5
4. Middelnederlandse rechtstermen en rechtsprocedures die frequent voorkomen.	p.6
5. Afspraken.	p.9
6. Opmerkingen.	p.10
7. Vaststellingen.	p.10
8. Uitgebreide Nadere Toegang.	p.13
9. Register met Persoonsnamen.	p.165
10. Register met Plaatsnamen.	p. 186

1. De auteur Gilbert Rogiers

Gilbert Rogiers werd in 1936 in Torhout geboren. Omdat zijn ouders geen universitaire studies konden betalen, studeerde hij in het regentaat van zijn geboortestad. Enkele jaren gaf hij als regent wiskunde les in het Onze-Lieve-Vrouwecollege in Oostende. Met de steun van zijn vrouw en voltijds les gevend, behaalde hij aan de Gentse universiteit met grote onderscheiding het diploma van licentiaat in de wiskunde. Daarop volgden ook nog een licentie in de Pers- en Communicatiewetenschappen en universitaire studies in de Economische Wetenschappen. Eens met pensioen verdiepte hij zich in de Moderne Geschiedenis. Met zijn boek *Het Kasteel van Lozer - 350 jaar bezit van de familie della Faille d' Huysse*, debuteerde hij in 2004 als auteur in de geschiedenis. Op suggestie van professor R. Vermeir verdiepte hij zich in onontgonnen documenten van de Raad van Vlaanderen. Thans is de auteur vrijwillig medewerker aan de Gentse universiteit.

Problemen bij de redactie van deze studie.

In punt 3 van de inleiding geven we een omstandige toelichting bij de vier doelstellingen die we op het oog hebben met deze studie. Decennia geleden beperkte de studie van de geschiedenis zich hoofdzakelijk tot het memoriseren van feitenkennis. Nu heeft men het over Mentaliteitsgeschiedenis. Zich te kunnen inleven in wat de geesten en de harten van toen beroerde, vindt men nu veel belangrijker dan te weten dat - bijvoorbeeld - het vredesverdrag van Rijswijk op 30 oktober 1697 gesloten werd.

Gewone stervelingen lieten zelden geschriften na waaruit we iets kunnen leren over hun dagelijkse leven. Contracten en rechtszaken daarentegen werpen wel hun licht op het alledaagse leven in het verleden. Met deze studie belanden we niet alleen in de Geschiedenis, maar ook in de Rechtsgeschiedenis. Voor een niet-jurist was het hertalen van teksten van verhoren en vonnissen een uitdaging. Bij de vonnissen konden we gelukkig rekenen op de 'technische bijstand' van professor Martyn van de Rechtsfaculteit van de Gentse universiteit.

Bij de verhoren zagen we ons geconfronteerd met een ander probleem. Bij een criminele rechtszaak voelt een jurist zich pas in zijn sas als hij alle gegevens kent vanaf het begin, een wetsovertreding, tot het einde, het vonnis. Aangezien we bij de verhoren alleen de antwoorden kenden op vragen die niet vermeld zijn in Criminele Examens, gebeurt het dat niets bekend is noch over de aard van de wetsovertreding, noch over de aard van het vonnis. Uit een dergelijk verhoor konden we soms enkel afleiden dat er vermoedelijk een zware discussie plaats had tussen de ondervraagde en bijvoorbeeld een baljuw. Dit is vooral een acuut probleem in de periode 1692-1700. In die periode vonden we talrijke processen, als gevolg van de verkrampde reactie van de overheid - de graanwetten! - tijdens de negenjarige oorlog. Meestal geen voer voor juristen, maar soms wel interessant voor de Algemene Geschiedenis, voor de Lokale Geschiedenis en voor de Familiekunde. Wat we in dergelijke gevallen neertikten is enkel te beoordelen na lectuur van de oorspronkelijke tekst in het boek van de Criminele Examens. Zie in dit verband ook punt 3.1 van de Inleiding. Bij het verslaan van de verhoren voelden we ons dikwijls als een danser die niet op één been danst, maar op één teen. Naast het zo nauwkeurig mogelijk weergeven van de rechtspraak door de Raad van Vlaanderen eind 17-de eeuw begin 18-de eeuw, hebben we nog een tweede bedoeling. Het is

onze uitdrukkelijke wens de ontoegankelijke originelen nr. 8573 *Criminele Examens* en nr. 8595 *Criminele Sententiën*, toegankelijk te maken voor een zo ruim mogelijk publiek dat in geschiedenis geïnteresseerd is.

2. Enkele afkortingen.

adv.: advocaat
 adv.-fisc.: advocaat-fiscaal
 comm.: commissaris
 dw: deurwaarder
 p.-g.: procureur-generaal
 rdsh.: raadsheer
 rdsh.-comm.: raadsheer-commissaris
 subst.: substituut
 subst. vd p.-g.: substituut van de procureur-generaal

3. Vier doelstellingen.

3.1 Zo getrouw mogelijk de criminele rechtspraak door de Raad van Vlaanderen eind 17-de begin 18-de eeuw weergeven, en dit in een taal die verstaanbaar is voor een grote groep van geïnteresseerden, dit om een zo groot mogelijk maatschappelijk nut te bereiken.

Hierbij stellen zich twee problemen, een zeer groot bij de verhoren en een klein bij de vonnissen.

3.1.1 De verhoren. Om te beginnen verliep elk verhoor (nr. 8573 *Criminele Examens*) aan de hand van een reeks vragen, tichten genoemd. Bij geen enkel verhoor beschikten we over de lijst van die tichten, wel over de antwoorden op de gestelde vragen. Vonden we geen vonnis (in nr. 8595 *Criminele Sententiën*), dan waagden we ons, vertrekkend van de antwoorden, aan een reconstructie van het gebeurde. Dit met wisselend succes. Het gebeurt zelfs dat de griffier verwijst naar een vorig verhoor dat er niet staat. Van sommige zaken vindt men elders in het Rijksarchief Gent meer bijzonderheden.

Ook vertonen de verslagen van de griffier veelal grote hiaten in het verhaal. Noodgedwongen schreven we bijvoorbeeld: "*Blijkbaar had baljuw X een exploit betekend tegen Y*", of ook: "*Blijkbaar werd Y geverbaliseerd door baljuw X*". In het extreme geval betekent dit dat de neerslag van het verhoor geen enkele concrete aanduiding bevat noch van een overtreding begaan door Y, noch van een door hem te betalen boete, maar wel van een, soms hoog oplopend, conflict tussen Y en de baljuw X. Een concreet voorbeeld. In 205v schreven we: "*Blijkbaar betreft het een conflict tussen Jacques Veys en een zekere deurwaarder [die hem verbaliseerde].*" De term verbaliseren werd toentertijd weinig gebruikt, maar komt wel degelijk voor.

Men kan zich afvragen of het verslaan van dergelijke verhoren wel nuttig is. We zijn overtuigd van wel. Hoe gebrekkig de samenhang in de originele versie van de verhoren ook is, toch bevatten ze een schat aan informatie voor de geschiedenis in het algemeen, voor de lokale geschiedenis en voor de familiekunde. Een paar voorbeelden.

Regelmatig lezen we dat een of ander leger in een dorp of stad zijn garnizoen opsloeg, of er gewoon al dan niet plunderend passeerde. We vernemen ook dat Elsegem niet alleen een oord van smokkelaars was, maar we kennen ook de namen van hen. We stelden ook vast dat bij

name genoemde douaneambtenaren graag een graantje meepikten onder de vorm van drinkgeld, en hiervoor een strenge straf opliepen.

We merkten tot onze verbazing dat de familie Blomme meer dan drie honderd jaren op dezelfde plaats nabij het kasteel van Wijnendale woonde. De h. Wilfried Blomme zat in onze klas in de lagere school, genaamd de *Revinse* school [*Revinse* van *revenge* van het Engelse leger op het Franse]. Onze verslagen van de verhoren bevatten een zee aan informatie over baljuws, meiers, burgemeesters, schepenen,

Criminele Sententiën bevat enkel vonnissen en geen verhoren. In *Criminele Examens* daarentegen staan, in de kantlijn naast de verhoren, ook tussenvonnissen en eindvonnissen. Hierbij zijn dan ook de aard en de omstandigheden van de overtreding niet altijd duidelijk.

Zonder de lectuur van de originele teksten van de verhoren is het onmogelijk zinnige commentaar te geven op wat we neerpelden over wat er precies gebeurde. Zijn onze notities van de verhoren geen voer voor wie de originele tekst niet gelezen heeft, dan is commentaar op onze aanpak van de vonnissen uit *Criminele Sententiën* wel gewenst! Dit in het vooruitzicht van het eventueel herzien van de vier delen.

3.1.2 Bij de vonnissen stelt zich soms, maar veel minder dan in de vorige delen, een probleem bij de interpretatie van de formulering van de beschuldiging. Het komt namelijk voor dat men de beschuldigingen samenvat als *excessen ende moetwillicheden*, m.a.w. als fysiek of verbaal wangedrag, zonder hierop verder concreet in te gaan. Soms moeten we zelfs genoeg nemen met de verwijzingen naar wat: *breeder ten processe gheroert* of naar wat *inde discretie vanden Hove* behandeld werd.

Wat dit in een concreet geval betekent, daar hebben we het raden naar.

3.2 Waar mogelijk de achtergrond van de toenmalige samenleving evoceren.

Dit doen we aan de hand van citaten zowel uit nr. 8573 *Criminele Examens* (verhoren) als uit nr. 8595 *Criminele Sententiën* (vonnissen). Op die manier is onze studie niet alleen levendiger, maar ze geeft ook beter de toenmalige mentaliteit weer.

3.3 Hulp bieden bij de studie van de plaatselijke geschiedenis.

In het register van de Plaatsnamen komen meer dan 220 items voor, wanneer we bijvoorbeeld Gent maar voor één keer tellen.

3.4 Hulp bieden bij opzoekingen in het kader van de Familiekunde.

Een ruwe schatting leert ons dat het register van de Persoonsnamen een achthonderdtal namen telt.

4. Middelnederlandse (rechts)termen en rechtsprocedures.

Om de lectuur van de akten te vergemakkelijken geven we een korte verklaring bij een aantal termen en procedures, evenwel zonder wetenschappelijke bedoeling.

Apprehereren: arresteren

Acces van Raede. De verweerder verzoekt om acces van Raede, betekent dat hij aan de Raad de toelating vraagt om zijn standpunt te formuleren en te beargumenteren.

Calengieren. Iemand aanklagen - eis tegen iemand instellen - boete van iemand vorderen - iemand berispen.

Chastelette (châtelet). Stadsgevangenis van Gent.

Compositie. Overeenkomst tussen de vervolgende instantie en de verdachte om tegen betaling van een geldsom geen strafprocedure in te stellen.

in Effigie. Bij afwezigheid van de veroordeelde werd de straf uitgevoerd op een afbeelding van de veroordeelde.

Excessen ende moetwillicheden. Vrijwillig fysiek of verbaal wangedrag.

Executeren. Executeren betekent thans terechtstellen. Toen had executeren een veel bredere betekenis, wat tot hardnekkige misverstanden kan leiden bij de lezer. Kreeg iemand een geldelijke boete van een deurwaarder of een baljuw, dan hebben we executeren vervangen door letterlijk melding te maken van die boete of door exploiteren [een exploit doen]. Werden dieren of voorwerpen 'meegenomen' door een baljuw of een deurwaarder, dan spreken we van in beslag nemen i.p.v. executeren.

Gecontumaceerd. Een gecontumaceerde verdachte is een betichte in een crimineel proces die weigert voor de rechtbank te verschijnen. Dit verstek wordt als een bekentenis beschouwd.

Halsband. Gebonden en gezeten op een driepikkel legde de scherprechter een band rond de hals van degene die gefolterd werd. Die halsband was voorzien van ijzeren pinnen. Of het hiernavolgende in de beschouwde periode nog steeds van toepassing was, weten we niet. De halsband was met enkele touwen verbonden met de muren van het *viercant*. Om de beschuldigde - patiënt genoemd - te pramen, tot bekentenis te dwingen, sloeg de beul op die touwen.

Meuke. Inhoudsmaat voor droge waren bijvoorbeeld granen.

Passavant. Toelatingsbewijs om ergens te passeren, veelal voorbij een stadspoort

Officier. Iedereen die met een ambt bekleed is, dus niet noodzakelijk een militair. Thans verwijst officier naar een militair gezagvoerder. Officier komt van het Latijnse 'officium' en verwijst naar iemand die optreedt in naam van iemand anders. Officier hebben we stelselmatig door ambtenaar vertaald. Het is mogelijk dat betrokkene, volgens het plaatselijk costumier recht, geheel of gedeeltelijk een politionele functie uitoefende. In dit laatste geval hebben we het niet gewaagd agent te schrijven

Procureur. De procureur is een ambtenaar verbonden aan een rechtbank. Hij heeft als taak een partij te vertegenwoordigen. Zo staat hij in voor de kennisgevingen aan de gedaagde. Hij is echter geen advocaat.

Procureur-generaal. Openbare aanklager.

zonder Prejudicie. Zonder nadeel, zonder te willen anticiperen of invloed te willen uitoefenen op het verder verloop van het proces.

bij Provisie. Als voorlopige of tijdelijke maatregel.

Roer: soort vuurwapen.

Scherp examen: tortuur.

Scherprechter: beul.

Stockhouder. Ambtenaar verantwoordelijk voor de openbare verkopen.

Verbaliseren. Bekeuren - proces verbaal opmaken - schriftelijk in de vorm van een verbaal vastleggen.

Verweerder. In een crimineel proces is dit de verdachte.

Viercant. Het viercant is een zaaltje in het Gravensteen, op de eerste verdieping van de voorbouw naar het Veerleplein toe, boven de gang achter de toegangspoort. Daar werd gefolterd.

Wetteboden. We nemen een voorbeeld: meubels werden in beslag genomen. Om te vermijden dat een en ander verdween vóór de openbare verkoping, legde men wetteboden. Deze personen zorgden voor een permanente bewaking tot de meubels weggehaald werden.

Betaling van een boete: procedure.

We beperken ons tot eenvoudige voorbeelden die frequent voorkwamen. Op vandaag is de procedure bij de inning van een boete heel simpel. Hebben we verkeerd geparkeerd, dan vinden we in de brievenbus of onder de ruitenwisher van onze wagen een bevel tot betaling en de reden daarvan. Toentertijd verliep dit uiteraard helemaal anders. De schuldeiser van de boete liep het risico dat hij naar zijn penningen kon fluiten.

Stel dat X een zware agressie beging op een baljuw en daarvoor een boete kreeg. Ofwel had X voldoende penningen bij en betaalde hij cash, ofwel was dit niet het geval. In het tweede geval werd X verplicht zich, meestal onder bewaking, op een bepaalde plaats ter beschikking te houden tot na de vereffening.

In dit tweede geval waarbij x onvoldoende penningen bij zich had, kon een bijgeroepen familielid of kennis voor de cash-betaling zorgen. Lukte dit niet, dan kon X een verbintenis aangaan waarbij hij als borg 'iets' van zijn bezittingen aanwees, mogelijks een dier of een meubel. Ook iemand anders kon zich borg stellen voor de betaling. Dan pas mocht X naar huis terugkeren.

Bij dit alles mogen we niet vergeten dat het inkomen van een baljuw of deurwaarder, naargelang het costumier recht, gedeeltelijk kon afhangen van de geïnde boetes.

Dezelfde procedure als hiervoor gold wanneer de Raad van Vlaanderen als gerechtshof, verder kortweg het Hof genoemd, een boete uitsprak. Dan diende de schuldenaar ter beschikking te blijven totdat de betaling op een of andere manier geregeld was.

Betaling van een borgsom.

Het gebeurt regelmatig dat iemand die voor het Hof verschenen is, een borgsom moet betalen. Een borgsom maar waarvoor? Meestal was de betichte verplicht te beloven, al dan niet onder eed, dat hij in de toekomst gevolg zal geven aan elke aanmaning van het Hof om zich op een bepaald tijdstip aan te melden in het Gravensteen. Mogelijks werd hij daar nogmaals verhoord of vernam hij het eindvonnis. Daagde hij niet op, dan werd de borgsom verbeurd verklaard. Een borgsom diende ook als zekerheid voor de betaling van boetes en van de gerechtskosten.

De besluiten van het Hof die in de rand staan in het boek van de *Criminele Examens*.

Na een verhoor nam het Hof meestal een besluit dat in de rand staat. Dit kan o.a. zijn:

1. de melding dat het Hof akte nam van de verklaring van de ondervraagde.
2. vrijspraak van de gedaagde. Een volledig kosteloze vrijspraak kwam zelden voor. De gedaagde moest bijna altijd instaan voor de gerechtskosten. De Raadsheren en procureurs moesten ook leven!
3. een geldelijke boete.
4. een borgsom als zekerheid voor de betaling van de kosten verbonden aan het verloop van de procedure.
5. de noodzaak tot verder onderzoek. Soms werd aan een van de partijen, de betichte of de procureur-generaal, gevraagd een *preuve* [bewijs] te leveren van een beweerd feit.

Sommige zaken eindigen abrupt: mogelijke oorzaken.

Eindigt in het boek van de *Criminele Examens* een zaak abrupt, dus zonder vonnis, en is evenmin een spoor te bespeuren in het boek met de *Criminele Sententiën*, dan kan dit verschillende oorzaken hebben.

1. De zaak werd verder civiel [burgerlijk] afgehandeld. Nergens hebben we de overheveling van een zaak van 'crimineel' naar civiel gevonden in vermelde twee boeken, en toch gebeurde dit.
2. De zaak werd afgesloten met een compositie. Hierbij betaalde de veroordeelde na akkoord met de andere partij en met instemming van het Hof, een vergoeding, bijvoorbeeld een

geldsom. Hiermee was de kous dan af. Van dergelijke composities is in beide boeken geen enkel spoor te bekennen.

3 Het Hof oordeelde dat om een of andere reden, bijvoorbeeld een gebrek aan bewijzen, het geen zin had de zaak verder te zetten.

4. We achten het mogelijk dat het Hof een zaak al te delicaat vond omwille van de onzekerheid die ontstond door de voortdurende Franse invallen.

Gevolg van het abrupt stoppen met een zaak is dat ons boek hier en daar - buiten onze wil om - een rommelige indruk nalaat.

5. Afspraken.

5.1 Het gebruik van (?).

In een aantal gevallen vermeld de griffier de woonplaats van de ondervraagde niet expliciet, alhoewel uit de context een sterk vermoeden blijkt.

Is dit hoogst waarschijnlijk bijvoorbeeld Gent, dan schrijven we Gent(?). De reden om de woonplaats niet te vermelden is meestal, zo menen we toch, dat de griffier denkt: “*Iedereen weet toch waar X woont.*”

Waren we niet zeker van de schrijfwijze van een naam, dan schreven we na de naam eveneens (?). Dit is onder andere het geval wanneer verschillende schrijfwijzen van een naam voorkomen.

5.2 Betekenis van: ‘zoals hiervoor’ bij de samenstelling van het Hof tijdens een verhoor.

Werd iemand aan verscheidene verhoren onderworpen met telkens hetzelfde Hof, dan herhaalde de griffier meestal de samenstelling van het Hof niet. Dan schreven we ‘zoals hiervoor’.

5.3 Gebruik van de registers met Persoonsnamen en met Plaatsnamen.

In feite konden we op drie manieren verwijzen:

- naar een pagina in dit boek. Dit doen we uiterst zelden!!!
- naar een pagina van nr. 8573 *Criminele Examens*. Dit doen we voortdurend.
- naar een pagina van nr. 8595 *Criminele Sententiën*. Dit doen we ook voortdurend.

In het register van de Persoonsnamen staat bij Jacob de Coninck 37r 166r dit betekent dat deze naam voorkomt in item 37r (37 recto) in het boek *Criminele Examens* van de verhoren en in item 166r in het boek *Criminele Sententiën* van de vonnissen. Nogmaals, dit zijn geen verwijzingen naar een pagina in dit boek.

Samengevat. Niet onderlijnde nummers verwijzen naar een folio in 8573 *Criminele Examens*, onderlijnde nummers naar een folio in 8595 *Criminele Sententiën*. In het register van de Plaatsnamen vinden we: Koolskamp 166r. Dit betekent nog niet dat Koolskamp effectief op folio 166r staat, maar wel dat die naam voorkomt in het item dat ergens begint op folio 166 recto in nr. 8595 *Criminele Sententiën*.

Wie enigszins vertrouwd is met de bedoelde oude documenten zal begrijpen dat elke pagina weergeven waarop een naam voorkomt, onbegonnen gebleven werk is.

In het register met Plaatsnamen verwijst (bijv.) Frankrijk eveneens naar Frans, Franstalig, Fransgezind,

5.5 Volgorde van de items bij de verhoren.

In principe nemen we de volgorde van de verhoren in nr. 8573 *Criminele Examens*, evenwel met één belangrijke uitzondering. Komen verscheidene verhoren van eenzelfde persoon voor, dan hebben we die vóór ofwel na het vonnis uit nr. 8595 *Criminele Sententiën* chronologisch na elkaar genoteerd.

6. Opmerkingen.

6.1 De verslagen van de verhoren: geen transcripties.

Om langdradige verklaringen in te korten en de inhoud ervan toch getrouw weer te geven, hebben we passages in de aard van: “*De ondervraagde X zei dat Y gezegd had dat Z zijn degen trok*”, als volgt weergegeven: X (auteur): “*Y zei dat Z zijn degen trok*”. In dit geval kruipen we dus in de huid van X.

Regelmatig citeren we uit de verklaringen in de verhoren. Dit heeft drie voordelen. Het is een letterlijke weergave, het maakt het relaas pittiger en bovendien geven dergelijke citaten best de tijdsgeest weer die achter de gebeurtenissen schuilgaat.

6.2 Opname van vonnissen.

Vonnissen waarvan we geen verhoor vonden, hebben we chronologisch achteraan in de Uitgebreide Nadere Toegang genoteerd.

We namen lang niet alle vonnissen op. Reden van niet-opname kan zijn:

- het betreft de definitieve afsluiting van een moordzaak, alhoewel het proces van die moordzaak niet voorkomt noch in *Criminele Examens* noch in *Criminele Sententiën*.
- het betreft een zaak waarin er spraak is van een ondercorrectie .Ondercorrectie verwijst naar een wijziging of mogelijkheid tot wijziging van een ordonnantie van het Hof.
- het betreft een korte zaak die los staat van de rest, en waaraan we na lectuur noch kop noch staart kregen.

Opmerking. Het laatste vonnis dat we noteerden staat in 285v en is gedateerd 4 juni 1723, terwijl de verhoren eindigen in 219v op 5 december 1705.

6.3 De verslagen van griffier Helias zorgen soms voor problemen.

In de verslagen van griffier Helias is het niet altijd duidelijk wie bedoeld is met *hy*, ofwel de ondervraagde X ofwel diegene waarover de ondervraagde X spreekt. Hoogst waarschijnlijk werd Helias hiervoor op de vingers getikt, want in een aantal opeenvolgende verhoren duidt hij de ondervraagde aan met *hy die spreekt*.

6.4 Opname van namen van personen.

We hebben lang niet alle namen opgenomen van de personen die we ontmoetten! Oorzaak daarvan is het feit dat we te weinig gegevens hebben over betrokkene. Ideaal is de kennis van de woonplaats en het 'beroep'.

6.5 Betekenis van gulden.

Boetes en borgsommen zijn in de originele tekst meestal uitgedrukt in Carolus gulden. Dit is een rekenmunt die niet gebruikt werd bij de dagelijkse betalingen. Gemakshalve lieten we het woord Carolus achterwege en schreven we kortweg gulden.

7. Vaststellingen.

7.1 Sommige veroordeelden die *fugitief* [gevlucht] waren, werden **in effigie gehangen** op het Sinte- Veerleplein. Meestal was dit een pop die aan een schandpaal gehangen werd en die

de veroordeelde voorstelde. In de vorige boeken kwam dit nergens voor. Vooral douaniers en ander personeel van de kantoren van zijne Majesteits licenten hadden hieronder ... te lijden.

7.2 Overtreden van de graanplakkaten

De bevoorrading van de legers met levensmiddelen was van levensbelang. De Vlaamse Raad wilde dan ook ten allen prijze voorkomen dat haar ingezetenen de vijandelijke legers van graan voorzagen. [Aanvankelijk was Frankrijk de vijand.] Tevens dienden de troepen van de geallieerden wel bevoorrad te worden. Vandaar de afkondiging van de vele graanplakkaten die zelfs de doodstraf voorzagen. Graanschaarste zorgde voor hongersnood en sociale ontreddeering.

De graanwetten waren zo lek als een zeef en overtredingen ervan waren legio. Ze werden vooral in 1692 tot begin 1694 herhaaldelijk aangepast en aangescherpt. Velen, waaronder de lijsthouders die verantwoordelijk waren voor de graanbedeling, dienden een verklaring onder eed af te leggen. In verband met de eedaflegging bij de graanverdeling, zie 162r.

We zijn dan ook getuige van een devaluatie van de waarde van de eed. Tussen 23 juli 1693 en 17 augustus 1694, dus ongeveer halweg de negenjarige oorlog, had het Hof zijn handen vol met processen tegen (vermoedelijke) overtreders van de graanwetten. Een vijftigtal rechtszaken werd aangespannen, m.a.w. er was telkens minstens één verhoor van een betrokkene. Geen enkel doodvonnis werd uitgesproken, verre van zelfs. Wie geen ambtenaar was, kwam er meestal vanaf met een geldboete of zijn zaak werd zelfs geseponneerd. Alleen voor ambtenaren en voor wie als niet-ambtenaar aanvankelijk hardnekkig loochtende, was het Hof streng.

Berchem [Vl. Ardennen], Kwaremont, Elsegem en Gijsbrechtegem waren oorden van smokkelaars. Sommigen die door het Hof verhoord werden, verklikten hun compagnons in de hoop op clementie als dank voor hun medewerking met het Hof. En inderdaad, geen enkele doodstraf werd uitgesproken.

De graanplakkaten schreven graandepots voor in ommuurde steden, hierbij speelden Gent en vooral Oudenaarde een cruciale rol. De controleurs aan de stadspoorten stonden constant onder grote druk. Begrijpelijk pikten die graag een graantje mee, met verbanningen als gevolg.

7.3 In 1707 trad het Hof trad streng op tegen frauderende douaneambtenaren van het kantoor te Brugge [220v, nogmaals 220v en 221r telkens op 15 januari 1707]. Ze werden telkens voor een paar jaren verbannen uit de Provincie Vlaanderen.

In 1717 trad het Hof nog strenger op tegen douaneambtenaren die fraudeerden. Eén werd bedacht met een geldelijke boete en drie werden zelfs in effigie gehangen aan een paal op het Sinte-Veerleplein [229v, 230v, 232v en 233v].

7.4 Voor valsmunterij was het Hof ook nu onverbiddeijk. Opnieuw waren het bijna altijd (gewezen) soldaten of lieden die nauw contact hadden met militairen: 185r levenslang verbannen uit alle Spaanse landen, 195r levenslang verbannen uit de (Zuidelijke) Nederlanden, 199r in kokend water geworpen, 205v galg, 206v galg, 214r galg en 227r (verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden)..

7.5 Notarissen, deurwaarders, meiers, baljuws, procureurs en ambtenaren van lagere rang werden na fraude en na ambtsverzuim meestal (ten minste tijdelijk) ontzet uit hun ambt: 213r, 213v, 216r, 220r, 249v, 278r én 278r.

7.6 De overheid was beducht voor elke verstoring van de openbare orde en zeker voor volksoproer.

1° Op 7 oktober 1698 betoogde een groep vrouwen, en enkele mannen, in Gent tegen de hoge graanprijzen. Twee jaar verbanning uit de Provincie Vlaanderen was de kleinste straf [189v-190v].

2° *De Vrye Compagnie van Thielt* [255r-258v] keerde zich zowel tegen het geestelijk als tegen het wereldlijk gezag. Het conflict met het geestelijk gezag, het kapittel van Harelbeke, kunnen we nog beschouwen als een aanvaring met lichte blikschade, maar het conflict met het wereldlijk gezag was een frontale botsing, met als gevolg zware straffen voor de kopstukken. Ze hadden het aangedurfd het stadsbestuur van Tielt over te nemen tot en met het innen van belastingen. Ze werden dan ook op 7 november 1720 langdurig verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden.

3° Toen het jansenisme in Wevelgem [263r-268v] de kop opstak, zat de Vlaamse Raad in een netelige positie. Het waren rooms-katholieken die pastoor Petrus François van Biesbrouck uit Wevelgem verdreven, en die dus de oorzaak waren van het oproer. Het Hof veroordeelde de pastoor tot een voorwaardelijke geldelijke boete. Anders verging het de rooms-katholieke 'oproerkraaiers'. Op 20 september 1721 werden ze voor vijf jaar of zelfs tien jaar verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden. En merkwaardig, in zijn uitspraak op 20 november 1721 verving het Hof de stereotype uitdrukking *Syne Keyserlycke ende Catholicque Majesteyt* door *Syne Keyserlycke ende Conincklycke Majesteyt*. Bij ons weten was dit voorheen maar één keer gebeurd, namelijk in de uitspraak over *De Vrye Compagnie van Thielt*. Ook nadien deed men dit niet meer.

4° Het Hof werd ook voor het eerst geconfronteerd met rondtrekkende 'oproerige benden'. De bende van Ackere - de Busschere maakte [241r- 245r] de streek rond Gullegem en Heule onveilig vanaf 1717 tot hun arrestatie. Eigenaardig, in de vonnissen geveld op 29 oktober 1718 is nergens spraak van winstbejag. Het betrof dus enkel puur hooliganisme.

5° Ook in 250r, 251r, 251v en 252r [vonnissen geveld in december 1719] worden personen tot lange verbanningen veroordeeld wegens verstoring van de openbare orde.

7.7 Wat nu frequent voorkomt en vroeger zelden voorkwam, zijn de ereboetes voor het Consistorie. We hebben die niet altijd in extenso weergegeven, maar gewoonlijk was het een variante op: ... *ende aldaer met onghedeckten hoofde, vallende op beede knien, Godt ende 't Hof vuyt den naeme van Justitie om vergiffenisse te bidden over de voors. u misdaet, ende te verclaeren dat 't gonne voorschreven u. hertelyck leet is.* Meestal was de straf niet beperkt tot vermelde ereboete.

8. Uitgebreide Nadere Toegang.

Zie eerst in Boek 3: 270r 12.10.92 én 270r 15.10.92

1r-12v 156r Synthese van de zaak Jan van Rechem of Reckhem.

Jan van Rechem spioneerde voor de vijand, de Fransen. Bij hem thuis vonden de ordediensten een uitgebreide correspondentie. Hierin gebruikte hij een sleutel die we meteen geven. De Hollanders werden *caesen* genoemd, de Engelsen *sergiën de Londres* en de Spanjaarden *toebacq*. In kaas en dekens dreef hij een schijnhandel. Hij gebruikte ook gefingeerde namen voor personen.

Al bij al zat Jan van Rechem voor ons in drie circuits verweven. Bij zijn correspondentie met de Fransen worden we geconfronteerd zowel met echte namen als met gefingeerde. Verder had hij contacten met de Spanjaarden en hun geallieerden. Bijkomend probleem voor de onderzoeker is de voortdurende wisseling van posities van de legers van de Fransen en van de geallieerden. Om de originele tekst goed te begrijpen zouden we bijvoorbeeld moeten weten wanneer Kortrijk bezet was door de Fransen.

Het Hof is vooral geïnteresseerd in de namen van zijn Franse of Fransgezinde contactpersonen. Jan van Reckhem werd in totaal tien keren verhoord. Hierna beperken we ons tot het vermelden van zaken die ons essentieel lijken, al start het Hof met vragen over bijkomstigheden.

1r 31.10.92 In de chastelette. Rdsh. Stauthals bijgestaan door de griffier Michel, de p.-g..

Jan van Rechem ook genaamd Montaubois, zn van Thomas, 42 jaar, wordt verhoord.

Jan van Rechem kocht naar zijn zeggen een paspoort aan Jacob Loovoet die vermoedelijk in het Frans gebied woonde. In ieder geval kreeg hij daarmee toegang tot dit gebied. Het was drie maanden geldig. Twee personen konden het gebruiken, hijzelf en een religieuze van de abdij van Sint-Pieter. Dit paspoort betaalde hij met *een pondt snuyftaebacq* van 17 schellingen en twee ponden andere tabak.

Van Reckhem was niet de eerste de beste. Zo onderhandelde hij in Brussel met de intendant Camorra over de grootte van de belastingen die de kasselrij Ieper moest betalen na een devaluatie van de Franse munt. Tot hier zijn verklaring. Het Hof verdacht hem ervan *besondere affairen* te hebben in Rijsel, in Kortrijk *ende elders onder 't Fransche ghebiedt*.

Voor wat de sleutel betreft die men onder zijn papieren vond, gaf van Rechem een originele verklaring. Hij zegt *die maer enckel ghescreven te syn uuyt fantasie*.

3v 8.11.92 Het Hof beslist **Jan van Rechem** te laten overbrengen naar de het Gravensteen. Daar zal men hem verder ondervragen.

3v 9.11.92 In de secrete kamer voor het Consistorie.

Jan van Rechem wordt verhoord.

Het Hof: “De naam Constantia Devoocht hebt ge verzonnen.”

Van Rechem: “*De zogenoemde sleutel heb ik 'gheformeert by galanterie'* en in de praktijk niet gebruikt.”

Het Hof “*Op 4 mei 1692 hebt ge de Fransen verwittigd van het akkoord tussen de hertog van Brandenburg en de hertog van Beieren, en van het 'arrivement' van de Engelsen te Oostende.*”

Van Reckhem: “*Daarvan heb ik helemaal geen melding gemaakt, 'maer daarvan dat hy notitie heeft ghehouden ten deele uuyt de gazette ende ten deele uyt curieushey'*. Zo is ook de naam *Vaubicourt* in mijn notities terechtgekomen. Die was neergeschoten te Ronse door partizaan kapitein Lefèbre.”

5v 14.11.92 Op het viercant om 10 u in de voormiddag.
Rdsh. Stauthals bijgestaan door griffier Michel, de p.-g..

Jan van Rechem wordt ondervraagd.

Bedreigd met het strikt examen [dat begint met de halsband] bekent van Rechem een en ander. Waarom hij loog over het gebruik van een sleutel is voor hem evident: *“Als iemand in de vanghenisse is, dat hy alle middelen soeckt om uuyt te gheraecken. Ik correspondeerde onder de naam Jan du Bois of ook Jan vanden Bossche.”*

6v 14.11.92 Idem als hiervoor. Om 3 u in de namiddag.

Jan van Rechem wordt verhoord.

Jan van Rechem: *“Constantia de Vooght is een verzonnen naam voor Merlon. Die ontmoette ik in december 1691 op de barge van Brugge. Hij beloofde mij te betalen indien ik hem inlichtingen wilde geven van ‘de nieuwmaeren die alhier voorvielen’. Die diende ik te adresseren aan Jan vanden Bossche te Rijsel, ‘ende dat men den postmeester d’ advertentie soude doen [zou verwittigen] waer hy de briefven bestellen moste [moest]’.*

Jan vanden Bossche was een gefingeerde naam in mijn correspondentie met Merlon. Aan hem heb ik niets anders geschreven dan wat publiek geweten was. Over een mogelijke vergoeding van 99 gulden en 10 stuivers weet ik dan ook niets. Sedertdien heb ik om de acht of veertien dagen de recente tijdingen die ik op de Korenmarkt vernam, naar hem gestuurd.”

Van Rechem: *“Merlon reist bijna het hele jaar door naar Vlaanderen, Holland en Duitsland. Tijdens zijn afwezigheid te Rijsel beantwoordde Volant zijn brieven. Volant is een ingenieur uit Rijsel die voordien de kerk van Rijsel en de citadel getekend had.”*

Het Hof: *“Voor onschuldige inlichtingen had ge toch geen verzonnen namen nodig.”*

Van Rechem: *“Dat was omme te excuseren, mocht er iets in staen dat tegen den staet was. Ende wat cost [kon] ick vanden staet weten, ick en hadde maer kennisse van saecken die publicq waeren door gazetten ende anderssins’.”*

[Onderstaande verklaring van Jan van Rechem is tevens bestemd voor de argeloze lezer, in geval hij de meergenoemden Merlon onverhoeds tegen het lijf mocht lopen.]

“Merlon is eenen persoon lanck van posture ende dunne van lyf, draeghende eene peurucque [pruik], tusschen bruyn en blondt, hebbende d’ ooghe grys noch blauw noch bruyn, van ouderdom van vyf à sevenendertigh jaeren, effen van vel sonder pockepuiten [niet pokdalig] ende niet wel distinguierlyck [niet goed te onderscheiden] door eenigh ander teecken van het aensicht, hetghone hy fraey ende aenghenaem heeft.”

8v 12.11.92 Op het viercant.

Jan van Rechem wordt verhoord.

In het verslag van de griffier wordt nergens melding gemaakt van een optreden van de scherprechter. Toch menen we dat die van Rechem met halsband praamde, want plotseling gaat van Rechem uitvoerig in op zijn correspondentie met Merlon. Hij meldde hem *de marchen van de troupen ende campementen waertoe diende den sleutel, ... alwaer Hollanders caesen ghenoeemt wierden, ende de Engelschen sergiën de Londres ... ende van Spaenschen toebacq ...*

Hij bekent nogmaals dat Merlon zijn opdrachtgever was die hem voor zijn diensten betaalde. Hij deed dit omdat hij *in uuytersten noodt* was. Voor de eerste keer geeft hij toe dat Merlon hem, via Héron, 100 gulden betaalde. Op 18 september 1692, op de dag *vande aerdbevinghe*, zond hij een van zijn brieven naar Merlon.

9r 12.11.92 *Ten selven daeghe ten vyf uren naer den middagh ghecontinueert.*

Jan van Rechem wordt nogmaals verhoord.

Van Rechem: “*De burggraaf van Vlierynghe had me plannen gevraagd van Franse versterkingen. Vorige winter bezocht ik Merlon in Rijsel. Zonder dat Merlon het wist heb ik enkele zaken meegenomen: de plannen van de citadel van Rijsel, van de stad Duinkerke, van de forten Louis en François evenals de ontwerpen van de versterkingen van Menen en Halewijn. Al die zaken heb ik afgegeven aan de Grootbaljuw.*

[Blijkbaar gebeurde dit na zijn aanhouding door de Gentse ‘veiligheidsdiensten’, dus wanneer hij in de *chastelette* gevangen gezet werd.]

Ik logeerde in Halewyn in een herberg van waaruit ik een groot deel van de versterkingen van Menen kon bekijken. Daarvan nam ik veel notities. Dit was niet mogelijk zonder mijn correspondentie met het Franse gebied ‘alwaer niet gheorloft en is ergens van inspectie te nemen, selfs niet te gaen op thorens, meulens, ... , veelemin op de vesten sonder peryckel van in een kot ghesteken te worden’.

Ik betrouw erop dat het Hof indachtig zal zijn dat de burggraaf van Vlierynghe me verzocht heeft ‘te formeren de plans van de gheënqueesteerde stede, ende den President vander Ghoten van de linien’. Ook had Merlon me verzocht om tijdens die reis inlichtingen te geven over de veranderingen van garnizoenen, campementen of belegeringen die zich aan deze kant voordeden. Hij beloofde mij daarvoor 18 tot 20 pistolen [pistool is een muntstuk].”

10r 17.11.92 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. Stauthals bijgestaan door griffier Michel, de p.-g..

Jan van Rechem wordt verhoord.

Van Rechem: “*Of ze goed of slecht waren, alle tijdingen heb ik aan Merlon gemeld, zelfs de nederlaag van de Franse vloot.*”

Hij ontkent ten stelligste dat hij ooit Engelse soldaten aan de Fransen bezorgde onder *de naeme van stucken stoffe*. Ondervraagd over de betekenis van enkele sommen vermeld in zijn *almenack*, blijft hij het antwoord schuldig.

Het Hof: “*Van juni tot oktober moet ge 50 gulden per maand ontvangen hebben.*” Ook dit ontkent hij.

Belangrijke opmerking.

Bij lectuur van de originele tekst valt het op dat Jan van Rechem zijn bekentenissen herhaalt. We vermoeden dat hij tussenin ontkend heeft. Zonder te beschikken over een bevestiging vanuit de originele tekst, zijn we ervan overtuigd dat het volgende gebeurd is. Op 9 januari 1687 werd Jan Heyndricx tot de galg veroordeeld [zie Boek 3 [128r](#)] na tortuur waarbij Philips vanden Berghe als dokter assisteerde. Omwille hiervan nam Gregorius van Aerden later wraak op de dokter. Hij takelde de dokter zwaar toe en werd hiervoor tien jaar verbannen uit de Vlaamse Provincie [[134r](#) zie Boek 2]. Om dergelijke wraakneming in de toekomst te vermijden, besloot het Hof in de toekomst geen specifieke details over de tortuur te vermelden in de verslagen. Er is nergens sprake van halsband, van scherprechter noch van dokter vanden Berghe.

Hoogst waarschijnlijk bekende Jan van Rechem dus onder tortuur, maar ontkende hij bij zijn volgend verhoor, waarna hij opnieuw geconfronteerd werd met dezelfde vragen. Vandaar de herhalingen.

12r 18.11.92 Op de venuskamer. Hof zoals hiervoor.

Jan van Rechem wordt verhoord.

Het Hof toont hem *alle de bescheeden ’t synen huysse afghehaelt* en vraagt hem wat hij daarop te zeggen heeft.

Hierin bevinden zich zijn notities over en plannen van: 1° de versterking van Halewijn, 2° de versterking van Menen, 3° de citadel van Rijsel, 4° het fort François nabij Sint-Winoksbergen, 5° het fort Louis nabij Duinkerken [op een half uur van Duinkerken] en 6° de stad Duinkerken en haar citadel.

Raar, maar waar, van Rechem zegt dat hij eens naar Kortrijk geweest is om *de coetse vanden President vander Ghoten* [tot voor kort was er een raadsheer van het Hof genaamd vander Ghoten].

Wanneer het Hof hem nogmaals vraagt de waarheid te zeggen lamenteert hij: “*Biddende Godt ende Justitie andermael vergiffenisse. Ende dat het Hof soude willen considereren dat hy overlust gheweest synde met eene swaere familie van vrouwe ende vier kinderen, boven het ghone daervan sy bevrucht is, ende noch ses die overleden syn, ghenootsaeckt is gheweest het voors. secours [hulp, bijstand] tot syne subsistentie [levensonderhoud] te trecken van de Franschen*”

12v 20.11.92 Zie hiervoor.

Jan van Rechem wordt nogmaals verhoord.

Tenslotte vraagt het Hof hem wat hij kan inbrengen in zijn verdediging.

Van Rechem: “*Op goede vrijdag 1692 is burggraaf van Vlierynghe vanuit Brussel bij mij thuis geweest. Hij heeft me gevraagd onmiddellijk naar Brussel te vertrekken met het plan van de citadel van Duinkerken, en dit af te geven aan de Prins van Vaudemont die in het Hof van Oranje zijn residentie heeft. Wat ik dan ook gedaan heb.*

Dit plan was nog niet af en men heeft me gevraagd het dringend te voltooien. Terwijl ik daaraan bezig was, is de burggraaf van Vlierynghe me komen zeggen dat er vanwege Spanje geen beleg te vrezen was. Toen ben ik ermee gestopt.”

156r 4.04.93 Jan van Rechem spioneerde voor de Fransen en wordt levenslang verbannen uit alle Spaanse landen.

Beschuldiging.

Jan van Rechem, zn van Thomas, 42 jaar, geboren in Huise en landmeter van beroep, wordt ervan beschuldigd dat hij tegen betaling militaire inlichtingen verzamelde en die doorspeelde aan de Franse vijand. In akkoord met een Franse officier heeft hij doorgegeven *al het ghone alhier de voorleden campagne passeerde, soo aengaende de garnisoenen, marschen, campementen van Syne Majesteits volckeren van orloghe, als die van Syne gheallieerde ...*. Daarvoor ontving hij 18 tot 20 pistolen.

Op een andere keer, in juli 1692, ontving hij 100 gulden, via ‘die van de parochie van Ouwegem’ met kwijtschrift van de ontvanger van de Franse contributiën in Doornik.

Om zijn activiteiten te verbergen gebruikte Jan van Rechem gefingeerde namen, o.a. die van een zekere Constantia de Vooght, en een verzonnen handel in kaas en stoffen.

Uitspraak. Jan van Rechem wordt levenslang verbannen uit alle Spaanse landen. Na zijn vrijlating moet hij voor zonsondergang Gent, binnen de drie dagen de Provincie Vlaanderen en binnen de acht dagen alle Spaanse landen, verlaten. Waagt hij het toch terug te keren, dan wacht hem de galg. Hij dient ook alle proceskosten te betalen.

13v 27.11.92 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. Neyt bijgestaan door griffier Michel, de p.-g..

Jacques van Maetenburgh, zn van Jacques, wordt verhoord.

Betreft een gevecht tussen Jacques van Maetenburgh en een broer van hem tegen Lucas Taverne. Jacques van Maetenburgh tracteerde Taverne op enkele rake slagen met een dorsvlegel op diens hoofd. Volgens betichte was alles begonnen met *grote impertinentiën en iniurieuse woorden* van Taverne.

13v 27.11.92 Het Hof beslist Taverne te laten onderzoeken door een neutrale chirurgijn. Pas daarna zal men een beslissing nemen over **Jacques van Maetenburgh**.

14r 10.02.93 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. Reyninghe (comm.) bijgestaan door griffier Michel, de adv.-fisc..

Jacques Flicx, zn van Adriaen, 59 jaar en wonend in Temse, wordt ondervraagd. Flicx wordt ondervraagd over zeven tichten. Die ontkent hij alle. Het Hof beschuldigt hem van resistentie tegen stafhouder Philips [mogelijks was het dw Baete] nadat die hem een boete wilde doen betalen Volgens betichte was de stadhouder [ofwel de dw] dronken.

14r 19.02.93 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Jacques Flicx**.

157v 23.05.93 Vonnis over Jacques Flicx.

Proces criminel, criminelyck ende extraordinair beleet.

Beschuldiging. *Resistentie breeder ten processe vermeldt.*

Uitspraak. Rekening houdend met zijn lange detentie veroordeelt het Hof Jacques Flicx in de boete van 25 ponden. Hij dient ook de proceskosten te betalen.

16r 22.05.93 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. Renynghe (comm.) bijgestaan door griffier Michel, de adv.-fisc..

Adriaen Flicx, zn van Jacques, 29 jaar en brouwer te Temse, wordt verhoord.

Adriaen Flicx is blijkbaar de zoon van Jacques Flicx. Hij ontkent ten stelligste dat hij zich verzet heeft tegen deurwaarder Baete en zijn twee assistenten. Hij zegt dat hij zich in de herberg niet geroerd heeft. Integendeel: *“Ik ben ‘blyven sitten by de viere met een pype toebacq’.*” Het is wel waar dat zijn broer Caerel ook in die herberg gekomen is en dat die *de vlucht ghenomen heeft door het dack.*

14r 10.02.93 Zie hiervoor.

Jan Ryckaert, zn van Hendricx, wonend in Temse, 41 jaar en arbeider, wordt verhoord. Mogelijks trad Ryckaert op als getuige van het conflict tussen Adriaen Flicx en dw Baete. Hij weet niets bijzonders te vertellen.

14v 23.04.93 In de secrete kamer. Rdsh. Sucx (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Jan du Prète of de Priystre, zn van François, 40 jaar en graanhandelaar uit Brugge, wordt verhoord.

Liven Kets leverde enkele keren granen aan betichte, maar die vervalste zijn boek om niet te moeten betalen. Bovendien scheurde hij een blad uit zijn boek. Betichte ontkent alles en voor wat Liven Kets betreft is hij formeel: *“Dat blad heeft nooit in mijn boek gezeten! En wat Kets betreft dat ‘was een oolyck manneke’.*”

16v-27r 90v-98r 182v en 183v 7.04.96 François Casier en Jan vander Veken verbannen na ontvoering van een dochter van de griffier van Opwijk.

Opmerkingen.

1. Na lectuur van de verhoren en de vonnissen blijkt dit een uiterst bizarre zaak en dit om verschillende redenen.
2. De verhoren vallen uiteen in twee delen. De eerste reeks begint op 2 juni 1693 [16v] om te eindigen op 6 juli 1693 [27r]. Joanne vanden Hende, vrouw van Patricius Casier, werd op 6.07.1693 [27r] als eerste verhoord. Dit eerste verhoor werd als laatste van de eerste reeks genoteerd, iets dat ongebruikelijk is.

Gewoonlijk vernemen we in de aanhef van het eerste verhoor van een betichte een en ander over diens identiteit. Niet hier in de eerste reeks verhoren. Behalve de leeftijden en het feit dat François van Gheyt ambtenaar is te Opwijk, vernemen we niets over de betrokkenen. Soms komen we meer aan de weet ergens verscholen middenin een verslag van een verhoor. Dit noteerden we dan bij het eerste verhoor van betrokkene, al staat dit daar niet.

De tweede reeks vangt aan op 25 juni 1695 [90v] en eindigt op 1 juli 1695 [98r]. Dus met een interval van een kleine twee jaar. François Casier was een tijdje voortvluchtig en werd pas op 25 juni 1695 [93v] en op 29 juni 1695 [94v] ondervraagd.

We hebben de indruk dat griffier Michel bij het verhoor van Jan vander Veken, het eerste van de tweede reeks, in op 25 juni 1695 [90v] uiterst zenuwachtig was.

Het Hof ondervroeg Pieter Joos en Jan vander Veken in de secrete kamer. De confrontatie met Maroten geschiedde in een *gherenforceerde* kamer [98r] !!! Dit is zeer uitzonderlijk en sedert 1671 is het de allereerste keer dat dit gebeurt.

3. En nu het verhaal. François Casier wordt beschuldigd van ontvoering van Marie Anne van Hoorebeke, dochter van de griffier van de parochie Opwijk. Jan vander Veken wordt ervan verdacht dat hij hierbij een handje toestak. Vander Veken was zoals reeds gezegd een tijd voortvluchtig, maar kwam terug. Na zijn terugkeer stelde Philips Marc Maroten, erfachtig [erfelijk] meier van Opwijk, hem aan als ambtenaar van Opwijk [91r], dit na aanbevelingen van de pastoor, de onderpastoor en Jan Verspicht [die van Hoorebeke opvolgde als griffier?] Als gevolg van een tussenkomst van griffier van Hoorebeke bij de gouverneur van Dendermonde werd vander Veken ontslagen als ambtenaar [91r].

Wat Maroten betreft, hij volgde Cornelis Casier op als erfachtig meier van Opwijk [24r], dit na betaling van een fors bedrag [91r].

4. De notabelen van Opwijk waren verdeeld in twee clans, voor of tegen griffier van Hoorebeke. Schelden, vechten en ander krakeel waren schering en inslag. Als vader van Marie Anne had die zich obstinaat verzet tegen een huwelijk met François Casier, zeggend *dat syne dochter noch te jonck was* [21r]. François Casier ontkende uitdrukkelijk de ontvoering van Marie Anne, zeggend dat niet hij haar *seduceerde*, maar zij hem. Evenmin was er volgens François Casier sprake van *eenen waerachtighen rapt* [verkrachting]. In ieder geval liet ze zich de avances van François welgevallen [93v]. Na de weigering van haar vader dreigde Marie Anne zich in een klooster terug te trekken [18v]. Het paar trouwde uiteindelijk met *consent* van een zekere aartsbisschop [93v].

Meier Maroten was een aartsvijand van griffier van Horebeke.

Dat van Hoorebeke als griffier van de parochie doodgeschoten werd, staat eigenlijk nergens expliciet vermeld. Zeker is dat op hem geschoten werd [90v]. Jan Verspicht volgde hem vermoedelijk op als griffier van Opwijk.

5. Na ondervraging van Pieter Joos, een kleermaker, die naar zijn zeggen door Maroten verzocht werd een verroest pistool te kuisen [96v], besloot het Hof de betichten Philips Marc Maroten [95v] en Jan vander Veken te confronteren met die Pieter Joos [96v]. Volgens Joos had Maroten hem gelast dat *hy inden coghel stekende in de pistole ... saude een gaettien booren en erin steken een beettien paeschkeersse* [96v].

Dat het Hof zwaar tilde aan deze zaak blijkt onder andere uit het feit dat men François Casier en Philips Marc Maroten ondervroeg op het viercant [93v, 94v en 95v]. De confrontatie tussen Philips Maroten en Pieter Joos greep zelfs plaats in *eene gherenforceerde caemer* [98r]. Alle drie leggen ze hun verklaring onder ede af. Ze dienden op niet minder dan zevenendertig tichten te antwoorden. Vander Veken en Maroten omschreven Joos als een eerlijk man waarop ze niets aan te merken hadden. Toch spraken ze Joos tegen op essentiële punten.

6. Vermelde ontvoering is niet de enige zaak die aan bod komt in de verhoren. François Adenelle, Patricius Casier en Joanne vanden Hende werden ondervraagd over de

omstandigheden van bepaalde betalingen [24r en 25v]. In [24r] wordt Jan Adenelle, blijkbaar als getuige, grondig ondervraagd over de deugdelijkheid van een obligatie en van wisselbrieven. In deze financiële transacties komen de namen van de drie broers François, Patricius en Cornelis voor. Geen spoor hiervan in het vonnis. Mogelijks gingen ze hier vrijuit. 7. François Casier, bij leven knecht van zijn broer Patricius, werd ook beschuldigd van diefstal van ijzer [182v]. Van de punten 1. en 2. van het vonnis vonden we geen jota terug in de verhoren. Wel werd François Casier ondervraagd over zijn handel in suiker, olie en ijzer [26v].

Opmerking. Mocht u als lezer problemen hebben met wie de meier was van Opwijk, til er niet zwaar aan. De auteur deelt uw probleem.

Aanvulling 1. Het amoureuze leven van Marie Anne Hoorebeke.

Marie Anne Hoorebeke, kortweg Marie Anne voor de intimi waartoe we ons ook rekenen, was dus de dochter van de griffier van Opwijk.

Via zijn broer Patricius vroeg François Casier Marie Anne ten huwelijk. Nadien deed ook broer Cornelis dit. Maar de griffier weigerde obstinaat

Marie Anne zei dat ze zich dan maar in het klooster te Mechelen zou terugtrekken [18v]. Zo belandde ook de officiaal van het bisdom in het verhaal. Die beval meier Cornelis Casier, die haar vergezeld, uit Mechelen te vertrekken en zich daar voor Pasen niet meer te laten zien [18v].

Marie Anne dook dan op in het klooster *Ter Caemer* in Brussel waaruit meier Cornelis Casier haar haalde. Nadien belandde ze in het klooster *Thabor* in Mechelen [18v] en later opnieuw in *Ter Caemer* [21r]. Door toedoen van meier Cornelis Casier verliet ze voor de tweede keer dit klooster. Waarna Marie Anne gesekwesteerd werd in het klooster van de Zwarte Zusters te Mechelen [21r].

Soms was Marie Anne vergezeld door Patricius Casier, zwaar gewapend *met eene fuscique, bayonette ende twee rypistolen* [24r]. Ook de vader van Marie Anne liet zich niet onbetuigd en nam zijn voorzorgen. Op 10 maart 1693 bevond hij zich te paard nabij Vilvoorde, vergezeld van een man en van zes musketiers [21r]. Jan vander Veken schoot op de griffier [183v].

Cruciaal tijdstip is de nacht tussen 9 en 10 maart 1693. Plaats van een mysterieus gebeuren is de fontein nabij Vilvoorde.

In het vonnis [182v] staat dat ze tegen wil en dank van haar vader, de griffier van Opwijk, ontvoerd werd door François Casier hierbij geholpen door Jan vander Veken.

Aanvulling 2. François Casier werd uiteindelijk ook veroordeeld voor diefstal van ijzer [182v]. Patricius Casier ging failliet.

Nu de verhoren.

16v 2.06.93 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. de Moncheaux (comm.) bijgestaan door griffier Michel, de adv.-fisc..

Jan vander Veken, zn van Jan, 20 jaar, wordt verhoord.

Opmerking. Verder blijkt dat Jan vander Veken een volwassen zoon heeft [17r]!

17r 4.06.93 Blijkbaar zoals hiervoor.

François van Gheyt, zn van Geeraert, 35 jaar en ambtenaar te Opwijk, wordt verhoord.

18r 4.06.93 Blijkbaar zoals hiervoor.

François van Gheyt wordt verhoord.

18r 8.06.93 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. Larebeke bijgestaan door griffier Michel, de adv.-fisc..

François van Gheyt wordt verhoord.

18v 8.06.93 Blijkbaar zoals hiervoor.

François Adenelle, zn van Passchier, 31 jaar, wordt verhoord.

21r 9.06.93 Blijkbaar zoals hiervoor.

Patricius Casier, 33 jaar, zoon van een zekere Cornelis én broer van Cornelis, wordt verhoord. Eén van beide Cornelissen, de vader of de zoon, is tevens meier van Opwijk [24r]. Raar maar waar, in 24r wordt François Casier vermeld als meier! Patricius Casier dreef samen met zijn broer handel in suiker,olie en ijzer [26v].

22r 16.06.93 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. Larebeke (comm.) bijgestaan door griffier Dubois, de adv.-fisc. Spanoghe.

Jan vander Veken wordt verhoord.

22v 27.06.93 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Jan vander Veken**.

22v 29.10.93 Het Hof beslist dat **Jan vander Veken** naar huis mag terugkeren. Hij moet onder eed beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant.

23r Geen datum.

François van Gheyt wordt verhoord.

24r 27.07.93 Het Hof neemt akte van de verklaring van **François van Gheyt**.

24r 18.06.93 In de gevangenis van het Hof. Zie hiervoor.

François Adenelle wordt verhoord.

24v 29.10.93 Het Hof laat François Adenelle [of is het François van Gheyt?] naar huis terugkeren. Hij moet onder eed beloven, dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen telkens hij door zijn procureur verwittigt wordt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Verder is het hem verboden *hangende dese saecke te gaen binnen de prochie van Opwijck ende dry mylen int ronde van dier, op peyne van lyfstraffe*. François Adenelle moet de gerechtskosten betalen.

25v 27.07.93 Het Hof neemt akte van de verklaring van **François Adenelle**.

25v 19.06.93 In de gevangenis van het Hof. Zie hiervoor.

Patricius Casier wordt verhoord.

25v 19.10.93 **Patricius Casier** mag naar huis terugkeren. Hij moet onder eed beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen telkens hij door zijn procureur verwittigt wordt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Verder is het hem verboden *hangende dese saecke te gaen binnen de prochie van Opwijck ende dry mylen int ronde van dier, op peyne van lyfstraffe*. Hij moet de proceskosten betalen.

26v 27.06.93 Idem. In de gevangenis van het Hof. Zie hiervoor.

Patricius Casier wordt verhoord.

27r 27.07.93 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Patricius Casier**.

27r 29.10.93 Het Hof laat **Patricius Casier** naar huis terugkeren. Hij moet onder eed beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen telkens hij door zijn procureur verwittigd wordt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Verder is het hem verboden, *hangende dese saecke, te gaen binnen de prochie van Opwijck ende dry mylen int ronde van dier, op peyne van lyfstraffe*. Hij dient de proceskosten te betalen.

Opmerking. Bovenstaande beslissing van het Hof staat naast het verhoor van Joanne vanden Hende, zie hieronder. Mogelijks is **Joanne vanden Hende** bedoeld, maar er staat wel degelijk *den suppliant*, dus mannelijk.

27r 6.07.93 In de secrete kamer. Zie hiervoor.

Opmerking. Er staat wel degelijk 6 juli.

Joanne vanden Hende, dochter van Pieter, achtentwintig jaar en huisvrouw van Patricius Casier, wordt verhoord.

27r 27.07.93 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Joanne vanden Hende**.

90v 25.06.95 In de gevangenis van de chastelette. Rdsh. Laerebeke bijgestaan door griffier Michel, de p.-g...

Jan vander Veken, zn van Niclaeys, 55 jaar, officier van **het Fort San Huarte** en voorheen ambtenaar van de parochie Opwijk, wordt verhoord.

91r 27.06.95 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Jan vander Veken**.

91r 25.06.95 Op de Venuskamer. In de gevangenis van het Hof. Zie hiervoor.

Philips Marc Maroten, zn van Guillaume, 29 jaar en erfelijk meier van de parochie Opwijk, wordt verhoord.

93v 25.06.95 Op het *viercant*. Zie hiervoor.

François Casier, zn van Cornelis, 27 jaar en *ghesubstitueerde* meier van Opwijk, wordt verhoord.

94v 29.06.95 Op het *viercant*. Zie hiervoor.

François Casier wordt nogmaals verhoord.

95v 29.06.95 Op het viercant. Zie hiervoor.

Philips Marc Maroten wordt nogmaals verhoord.

96v 30.06.95 Het Hof beslist dat de respectievelijke betichten [uit wat volgt blijkt dat het gaat om **Jan vander Veken** en **Philips Marc Maroten**] dienen geconfronteerd met Pieter Joos. De procureur onderlijnt het belang van deze confrontatie.

96v 30.06.95 In de secrete kamer. **Pieter Joos** wordt geconfronteerd met **Jan vander Veken**.

98r 1.07.95 *In eene gherenforceerde caemer*. Zie hiervoor.

Pieter Joos wordt geconfronteerd met **Philips Marc Maroten**.

182v 7.04.96 François Casier voor 10 jaar verbannen uit de (Zuidelijke) Nederlanden.

Proces criminel, criminelyck ende extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging.

François Casier, woonachtig in Gent, agressief optreden en ander wangedrag, wordt verhoord.

1° Op 14 juli 1689 pakte hij, samen met zijn twee broers Patricius en Cornelis, Liven Clop hardhandig aan. Ze trachtten Clop zelfs in de rivier te gooien.

2° Op 3 mei 1692, nabij het klooster van Drongen, sloeg hij Anne Colins *totter loopende bloede*. Op die dag ontmoette hij in *de Gheltemunte* nogmaals Liven Clop. Opnieuw pakte hij die hardhandig aan.

3° In november 1691 maakte hij zich met geweld meester van een partij ijzer toebehorend aan een koopman die met de barge vanuit Brugge gekomen was.

4° Op 9 maart 1693 had François Casier het gemunt op Marie Anne Hoorebeke, *onderdaenighe* dochter van de griffier van Opwijk. Buiten de wil van haar vader, gewapend, en *met vloecken, sweren, ende dreighementen* ontvoerde hij haar. Jan Vanderveken was hem hierbij behulpzaam. Niet alleen vóór, *maer oock naer syn houwelyck met de voors. Marie Anne*, bedreigde hij zijn schoonvader met de dood.

Uitspraak.

Voor dit alles wordt François Casier voor 10 jaar verbannen uit de (Zuidelijke) Nederlanden. Na zijn vrijlating dient hij Gent binnen de vierentwintig uren, de Provincie Vlaanderen en de aangrenzende Spaanse landen binnen de drie dagen, te verlaten. Hij dient tevens de proceskosten te betalen.

183v 7.04.96 Jan Vanderveken die François Casier hielp bij het ontvoeren van Marie Anne Hoorebeke, wordt voor 5 jaar verbannen uit de (Zuidelijke) Nederlanden.

Proces criminel, criminelyck ende extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging.

Op 9 maart 1693 hielp **Jan Vanderveken**, gewapend, François Casier bij de ontvoering van Marie Anne Hoorebeke, minderjarige dochter van de griffier van Opwijk. Twee dagen later schoot hij op de griffier.

Uitspraak.

Jan Vanderveken wordt voor *den tyt van vijf jaeren* verbannen uit de (Zuidelijke) Nederlanden. Na zijn vrijlating dient hij Gent binnen de vierentwintig uren en de andere landen binnen de drie dagen te verlaten.

27v 8.07.93 In de secrete kamer. Rdsh. Bernaige (comm.) bijgestaan door griffier Dubois, de adv.-fisc. Spanoghe.

Marten vande Moere, zn van Pieter, Wondelgem, 32 jaar en ambtenaar van het Gentse Vrije, wordt verhoord.

Betichte heeft de schade betaald die zijn paard aanrichtte in de weiden van Laurens Oudekens, waar hij het *by abuyse* had gestoken.

27v-28v Geval Lauwereyns de Backere, Jacques de Backere en Guillaume de Brauwere.

27v 9.07.93 Secrete kamer. Rdsh. Bernaige (comm.) bijgestaan door Dubois als griffier, de p.-g..

Lauwereyns de Backere zn van Jacques, Elare en 26 jaar oud, wordt verhoord.

Lauwereyns de Backere: *“Verleden maand wilde ik vanuit Oudenaarde een stadspoort passeren met een wagen geladen met twee zakken ‘opvaeghsel’ [resultaat van het vegen] van de zolder. Naast andere ‘vuylicheit’ bedoeld als voeder voor de duiven, zaten daarin ook ‘calanders’ [graan etende insecten]. Ik wilde beletten dat die in het graan zouden geraken. Meer zat er niet in die zakken.*

Na inspectie van die zakken zei poortwachter de Mey dat ik daarvoor geen ‘passavant’ [toelatingsbewijs om de stad te verlaten] nodig had. Voor alle zekerheid was mijn vader vooraf bij de ontvanger Sevallos geweest en ook die achtte een ‘passavant’ overbodig. Ik geef toe dat er in de derde zak een kluts graan zat, amper ‘twee à dry mokens [graanmaat] kooren’. Een arme stakker uit Schorisse met veel kinderen, die zijn paspoort kwijt was, had me gesmeekt die mee te nemen. Uit ‘caritate’ heb ik die meegenomen.”

28r 9.07.93 Idem.

Lauwereyns de Backere, wordt nogmaals verhoord.

28r 9.07.93 Idem.

Jacques de Backere, zn van Laurens, Elare, 52 jaar en metser, wordt verhoord.

Vader de Backere bevestigt de verklaring van zijn zoon. Wel wist hij niets over de kluts met zuiver koren. Dat moest men aan zijn zoon vragen. De deurwaarder had hij niet uitgescholden. Hij heeft hem alleen maar gevraagd met welk recht hij het graan aansloeg. Tot daar de verklaring van vader de Backere.

28r 9.07.93 Het Hof beslist dat **Lauwereyns de Backere** en **zijn vader Jacques** naar huis mogen terugkeren. Zij moeten beloven dat zij zich zullen aanmelden in het Gravensteen, telkens hun procureur van Coppenolle hen verwittigt dat het Hof hen daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dienen zij 300 gulden borgsom te betalen.

28v 24.07.93 In de secrete kamer. Idem als hiervoor.

Guillaume de Brauwere, zn van Adriaen, Berchem, 46 jaar, brouwer en brandewijnstoker, wordt verhoord. Blijkbaar is het Hof via de zaak de Backere op het spoor gekomen van Guillaume de Brauwere. Tegen de plakaten in verscheept de grote hoeveelheden graan. De Brauwere: *“Op de vermelde dag was ik van plan tien zakken ‘chocquillon’ [?] binnen Oudenaarde te voeren. Daarvoor had ik de toelating van ontvanger Sevallos. Op een scheepje had ik reeds drie zakken geladen, maar het verschil tussen koren en ‘chocquillon’ is moeilijk te zien. Het is best mogelijk dat ik me vergist heb en dat de deurwaarder ze daarom, ondanks mijn protest, aan de kant gezet heeft.”*

28v 7.09.93 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. vander Goes (comm.) bijgestaan door griffier Michel, de p.-g..

Charles vande Weghe, zn van Jan, 52 jaar en luitenant-baljuw van het Land van Zottegem, wordt verhoord.

Charles vande Weghe:

“Ik had niet gehoord dat Jan de Meyer uit Velzeke en Jan Baptiste Otte een moord zouden gepleegd hebben. Op 3 augustus jl. heeft Adriaen Haegheman me van een moord verwittigd. Het was de taak van de baljuw van het Land van Zottegem of van de plaatselijke baljuw en niet de mijne om een onderzoek te doen. Dat Haegheman me zou gezegd hebben dat hij bloedsporen en sporen van gedolven aarde gezien had, daarvan herinner ik me niets. Wel heb ik nagelaten de twee verdachten te dagvaarden.

De andere leenmannen en de plaatselijke amman Albertus Ghys heb ik prompt schriftelijk verwittigd. De amman heeft pas twee dagen later de wettelijke visitatie [onderzoek] ter plaatse gedaan. Het is waar dat ik Jan de Meyer gezegd heb dat ik blij was 'datter niet uyt en quam', maar ik sprak 'in het generaele' en verwees hierbij niet naar hem. Om de parochie niet op kosten te jagen, heb ik alles gedaan om zo snel mogelijk de geruchten de kop in te drukken. Het is ook waar dat Jan de Meyer verscheidene keren getracht heeft om me over de zaak te contacteren. Een van die keren sliep ik."

Het Hof ondervraagt Charles vande Weghe eveneens over gestolen schapen. Blijkbaar wordt hij ervan verdacht dat hij die schapen voor zich wilde houden, want hij gaf Adriaen Lens de raad ze aan hem af te geven. Zonder de toestemming van Jan de Meyer durfde Lens dit echter niet doen *'uuyt vreesse van syn huys somwylent ghebrandt te hebben ofte ander ongherief mits het quaet volck was'*.

Charles vande Weghe: *"Lens heeft de toestemming gevraagd aan de Meyer. Van over de haag riep die dat hij akkoord ging. Zo zijn die schapen bij mij beland. Onmiddellijk heb ik de leenmannen verwittigd dat er zeven schapen bij mij thuis gebracht waren. Vooraleer ik ze in Strype bij een kudde stak, heb ik ze laten tekenen door een beetje wol af te scheren onder de keel. De zondag daarop heb ik in de kerkgeboden laten vragen wie aanspraak kon maken op die schapen en kon bewijzen dat hij de eigenaar ervan was.*

Bij alle misdrijven heb ik steeds alle 'debvoiren' gedaan om de 'perpetranten' te arresteren."

30r 7.09.93 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Charles vande Weghe**.

160r 5.11.93 Vonnis over Charles vande Weghe, luitenant-baljuw van het Land van Zottegem.

Proces criminel, criminelyck ende extraordinair beleet.

Beschuldiging. Charles vande Weghe wordt beschuldigd van negligentie ter gelegenheid van de moorden op de parochie van Strype, begaan op 2.08.1693.

Uitspraak. Charles vande Weghe wordt voor één jaar uit zijn ambt ontheven. Hij krijgt bovendien een boete van 1 500 gulden. Tenslotte dient hij ook nog de proceskosten te betalen.

30v-32v 161r Adriaen van Wonterghem overtrad de graanplakaten.

30v 19.10.93 In de secrete kamer. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Adriaen van Wonterghem, zn van François, wonend in Vinckt, 36 jaar en schepen van het Land van Nevele, wordt verhoord.

Het Hof ondervraagt van Wonterghem over zijn 'uitstappen' naar Dentergem en Wakken. In Wakken heeft hij geen graan gekocht noch verkocht, zegt hij. Hij verzoekt het Hof hem vrij te laten omdat het *saytyt* [zaaitijd] is.

31r 20.1093 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Adriaen van Wonterghem**.

32v 26.12.93 In de gevangenis van het Hof. Idem als hiervoor.

Adriaen van Wonterghem wordt nogmaals verhoord.

Het Hof toont hem de akte van de meting door Matthys Baert en Jan Verplancken, *ghesworen cooremeters* te Gent, van de op 9.08.1693 aangeslagen granen in een schip.

161r 15.01.94 Geldelijke boete voor Adriaen van Wonterghem.

Proces extraordinairelyck beleedt.

Beschuldiging. Sedert de maand mei 1693 heeft Adriaen van Wonterghem, tegen de plakkatens in, verschillende keren graan verkocht op de markt van Wakken. Dat hij door de parochie Vinkt gelast werd graan in Gent te halen voor de inwoners van Vinkt, maakt de zaak nog erger.

Uitspraak. Adriaen van Wonterghem dient 600 gulden boete te betalen evenals de proceskosten. Hij mag zich in de toekomst niet meer bemoeien met de graanvoorziening van Vinkt en ook niet met de uitvoer van graan in het algemeen.

31r 24.12.93 In de secrete kamer. Rdsh. Goethals (comm.), bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Jacques de Praetere, zn van Jan, wonend te Kwaremont, 55 jaar, landsman en schepen, wordt verhoord.

Jacques de Praetere: *“In november 1693 heeft de deurwaarder Wadupont me in Berchem geëxploiteerd op bevel van de ontvanger van de confiscaties. Die wilde me 26 pond boete doen betalen aan Jan Bleyaert als certificatie van de tiende pacht. Wadupont zette me in Berchem vast in de herberg Sint- Jooris.*

Toen kwam een groep soldaten binnen en die wilden dat ik voor hen een verfrissende drank betaalde. Als schepen van Kwaremont en niet van Berchem had ik daartoe geen machtiging. Omdat ik weigerde, gaf de commandant me klappen. Met deurwaarder Wadupont trok ik me terug in een andere kamer. Toen ik zag dat de deurwaarder en ‘de soldaten begonden droncken te worden, ... vreesende van voorder ongherief, heb ik me stillekens van daer gheretireert’ en ben naar huis teruggekeerd.

s’ Anderendaags zond ik een ambtenaar van Kwaremont om te zien of de deurwaarder daar nog was. Omdat die vertrokken was, ben ik niet teruggekeerd.”

31v 13.02.94 Het Hof laat **Jacques de Praetere** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur van Coppenolle hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 200 gulden borgsom te betalen.

32v 18.01.94 In de secrete kamer. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Guillaume Verhelle, zn van Geraert, wordt verhoord.

Guillaume Verhelle: *“Drie maanden geleden, in de week na Maldegem kermis, haalde ik in Aardenburg zestien hoet en zes vaten rogge. Voordien haalde ik ook granen uit Aardenburg, met een passavant van Bommaert, commis van het comptoir aan de Stroobrugge. Sedertdien is dit niet meer gebeurd.*

Onder ede had ik beloofd geen graan en geen meel te leveren in het Franse gebied. Mijn knecht Peter Lyncke heb ik zelfs met ontslag gedreigd mocht hij het wagen dit toch te doen.”

32v 20.01.94 Het Hof laat **Guillaume Verhelle** naar huis gaan. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 300 gulden borgsom te betalen.

163r 3.04.94 Vonnis over Guillaume Verhelle molenaar te Bellem die de graanwetten overtrad.

Proces extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging. **Guillaume Verhelle** heeft verschillende keren aan *vremdelinghen*, granen die op zijn molen gemalen waren, geleverd. Dit gebeurde tegen de plakaten op de uitvoer van granen.

Uitspraak. Guillaume Verhelle dient naast de proceskosten ook nog een boete van 240 gulden te betalen.

33r 20.01.94 In de secrete kamer. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc..

Charles Christiaens zn van Jan, Bellem, 36 jaar en landsman, wordt verhoord.

Hof: *“Hoeveel tarwe hebt ge geoogst, en wat hebt ge ermee gedaan?”*

Charles Christiaens: *“Vier of vijf zakken. Pieter Meersman uit Bellem kocht een halve zak. Zelf gebruikte ik zes zakken voor zaaigraan. Pieter Kakaert uit Bellem kocht ruim vijftig meukens. De rest, op een drietal meukens na die over bleven, consumeerde ik in mijn huishouden.”*

33r 20.01.94 Het Hof laat **Charles Christiaens** naar huis terugkeren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 150 gulden borgsom te betalen.

33r 23.01.94 In de secrete kamer. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc..

Pieter Braembusch zn van Jan, Sint-Martens-Lerne, 50 jaar en landsman, wordt verhoord. Geconfronteerd met twee tichten ontkent hij beide.

33r 26.01.94 Het Hof laat **Pieter Braembusch** naar huis terugkeren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur van de Velde hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 200 gulden borgsom te betalen.

163v 23.04.94 Vonnis over Pieter Braembusch, zn van Jan, uit Sint-Maertens-Lerne en Jan Coppens, zn van Jan, uit Drongen die de graanwetten overtraden.

Proces extraordinairelyck beleedt.

Beschuldiging.

Pieter Braembusch heeft op 23 december 1693 en nog eens in januari 1694 op de markt van Deinze gestaan telkens met een zak of een *cluts* rogge, kostprijs *tot vierendertich stuyvers het moke*.

Jan Coppens heeft op diezelfde 23 december 1693 ook op de markt van Deinze gestaan met een *cluts* rogge eveneens tegen *vierendertich stuyvers het moke*.

Ook op andere dagen zijn beiden naar de markt van Deinze getrokken hoogst waarschijnlijk om daar graan te verkopen.

Uitspraak. Zowel Pieter Braembusch als Jan Coppens krijgen 120 gulden boete, *te bedeele inghevolghe de voorseide placcaeten*. Samen dienen ze ook de proceskosten te betalen.

33v 23.01.94 Rdsh vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc... **Pieter de Waeghenaere**, zn van Laurens, Sint-Martens-Lerne, 31 jaar en landsman, wordt verhoord.

Pieter de Waeghenaere: *“Op 13 januari 1694 ben ik op de markt van Deinze geweest, maar ik heb geen graan gekocht.”*

33v 26.01.94 Het Hof laat **Pieter de Waeghenaere** naar huis terugkeren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur vande Velde hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 200 gulden borgsom te betalen.

33v 26.01.94 Zie hiervoor.

Janneken de Vreese, huisvrouw van Jooris Danens, landsman te Sint-Martens-Lerne, wordt verhoord.

Janneken de Vreese: *“Op woensdag 13 januari 1694 ben ik op de marktdag te Deinze geweest. Ik heb geen graan gekocht. Wel heb ik eens mijn hand in een zak tarwe gestoken, meer niet.”*

Even later blijkt dat er toch meer aan de hand was. Gepraamd door de ontvangers van de parochie om haar *settinghe* [standgeld?] te betalen, is ze binnen gevlucht in het klooster. Ook op 13 januari, heeft ze op de markt te Deinze wel degelijk graan verkocht.

161y 30.01.94 Vonnis over Jenne de Vreese, huisvrouw van Jooris Dhanins uit Sint-Martens-Lerne, die de graanplakkaten overtrad.

Beschuldiging. **Jenne de Vreese** heeft twee zakken boekweit vervoerd naar Deinze en daar op de markt verkocht, dit tegen de plakaten in.

Uitspraak. **Jenne de Vreese** krijgt twee boeten elk van 120 guldens, ze moet ook de proceskosten betalen en mag Gent niet verlaten vooraleer alles vereffend is.

34r 29.01.94 Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de p.-g.. **Pieter Ooghe**, zn van Jan, wonend te Beveren bij Roeselare en 27 jaar, wordt verhoord.

Pieter Ooghe: *“Soms ga ik naar de markt in Roeselare ‘omme myne nootsaeckelijckheit te coopen’, maar graan heb ik er niet gekocht.*

Jan Roussel uit Brugge heeft me gevraagd ‘omme eenich van syn bedorfnen graen’ bij mij thuis te stockeren. Hij vroeg me ook dit in kleine hoeveelheden te leveren aan personen die met een briefje van hem of van Joos de Coninck zouden komen. Roussel en de Coninck moeten me nog betalen ‘over den aerbeyt ende ruyse [moeite]’ dat ik met vermeld bedorven graan had.

Ik geef toe dat er bij mij thuis enkele keren graan gelost werd, komend met de lijst van Brugge en bestemd voor ‘de opsetenen’ van de parochie.

De baljuw die op een dag zag dat er bij drie zakken gelost werden, heeft me publiekelijk berispt. ‘Aen ondersaeten van Vranckerycke’ heb ik nooit graan verkocht noch geleverd.”

34v 29.01.94 In de secrete kamer. Zie hiervoor.

Jan Mulle [zelf schrijft hij Mille], zn van Caerel, Beveren (Roeselare), 63 jaar, wordt verhoord.

Jan Mulle: *“In Roeselare laat ik mijn paarden beslaan. Soms ga ik er ook naar de garelmaker. De laatste vier jaar heb ik er geen graan gekocht.”*

35r 29.01.94 Zie hiervoor.

Pieter Bussche, zn van Pieter, 50 jaar, herbergier in Beveren (Roeselare), wordt verhoord.
Pieter Bussche: “*Sedert den orloghe’ heb ik nooit graan verkocht. Verwarring is mogelijk, want er zijn nog twee andere personen met de naam Pieter vanden Bussche zoals ik, wonend op dezelfde parochie ‘onder het district Vranckerijck’.*”

35r 30.01.94 Het Hof laat de supplianten **Jan Mulle** en **Pieter Bussche** naar huis terugkeren. Zij moeten beloven dat zij zich zullen aanmelden in het Gravensteen, telkens hun procureur van Huele hen verwittigt dat het Hof hen daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dienen zij 150 gulden borgsom te betalen.

35r 1.02.94 In de secrete kamer. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Marten de Smet, zn van Pieter, 33 jaar en landsman te Vosselaar, wordt verhoord.
Marten de Smet: “*In januari ging ik met mijn zwager Jan van Quathem naar de molen te ‘Sint-Jans-Leerne’, om er graan te laten malen voor eigen gebruik. Ik kan het attest voorleggen van mijn pastoor. Ik ging ’s avonds omdat ik heel de dag geweven had.*”

35r datum? Het Hof beslist dat **Marten de Smet** naar huis mag terugkeren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur van Huele hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 150 gulden borgsom te betalen.

164r 24.04.94 Marten de Smet en Pieter Verbauwen veroordeeld voor overtreding van het graandecreet.

Proces crimineel extraordinair beleet.

Beschuldiging.

Het Hof verdenkt **Marten de Smet** en **Pieter Verbauwen** ervan dat zij op 9 januari 1694 ’s avonds, en ook nog enkele keren voordien, graan naar Deinze gedragen hebben. Bovendien meent het Hof dat Pieter Verbauwen op Kerstdag 1693 met graan op de markt van Deinze stond.

Uitspraak.

Beiden krijgen 80 gulden boete te verdelen volgens de plakkatens. Ze moeten ook de proceskosten betalen.

35v 1.02.94 In de secrete kamer. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Jan de Croo, zn van Jan, 61 jaar en landsman uit Beerst, wordt verhoord.

Jan de Croo: “*Rond Allerheiligen 1693 moesten lieden uit Leke haver leveren aan de Fransen in Diksmuide. Met ‘een cogge of cleyn schipken’ vaarden ze tot aan ‘de calsyne’ [kasseiweg] naar Beerst. Omdat ze niet verder konden varen, vroegen ze mij om het transport per wagen verder te zetten. Dit is de laatste keer dat ik met graan naar Diksmuide geweest ben.*”

35v 25.02.94 Het Hof laat **Jan de Croo** naar huis terugkeren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de

(eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 150 gulden borgsom te betalen.

36r 8.02.94 In de secrete kamer. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Adrien George Bourbot, zn van Philippe(?), uit **Orroir** en 33 jaar oud, wordt verhoord. Bourbot wordt over één artikel ondervraagd. Hij ontkent.

36r 8.02.94 Het Hof laat **Alain George Bourbot, Pierre Moyart en Jean-François Gruloy** naar huis terugkeren. Zij moeten beloven dat zij zich zullen aanmelden in het Gravensteen, telkens hun procureur Hendricq Dhont hen verwittigt dat het Hof hen daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dienen zij 150 gulden borgsom te betalen.

36r 8.02.94 Idem.

Pierre Moyart, zn van Augusthin, uit Amongie en 30 jaar, wordt verhoord. Moyart wordt over één artikel ondervraagd. Hij ontkent.

36r 8.02.94 Idem.

Jean-François Gruloy, zn van Jan, uit Orroir en 23 jaar, wordt verhoord. Gruloy wordt over één artikel ondervraagd. Hij ontkent.

36r 8.02.94 In de secrete kamer. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc..

François van Wambeke, zn van Pieter, 31 jaar en pachter van mijnh. van Meere te Vosselaar.

François van Wambeke: *“Het is waar dat ik op 20 januari ll. op de markt van Deinze gepasseerd ben. Op die dag ben ik met mijn schoonvader naar mijnh. van Meere geweest om kwijtschelding van mijn pacht te vragen. De markt van Deinze ligt op mijn weg naar huis, en graan heb ik er helemaal niet verkocht.”*

50r 11.03.94 In de *chastelette*. Rdsh. Gillis Verschelden. Het Hof meldt ons dat:

“Naer het publiceren van het leste placcaet daerby verboden word graen te transporter en naer plaetsen by den vyant gheoccupeert op pyne vande doot.”

36v 9.02.94 Het Hof laat **François van Wambeke** naar huis terugkeren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur vande Velde hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 150 gulden borgsom te betalen.

36v 12.02.94 In de secrete kamer. Rdsh. vander Meersch (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Joos de Ruyck, zn van Liven, 60 jaar en timmerman wonend te Uitkerke [blijkbaar nabij Oudenaarde], wordt verhoord.

Joos de Ruyck verontwaardigd: *“Ik heb ‘noynt van myn leven eenich graen vercocht’. Integendeel, om de veertien dagen moet ik mijn bakte kopen in Oudenaarde.”*

Hierop toont de Ruyck een attest ondertekend door verscheidene inwoners van zijn parochie en gedateerd op 10 februari.

36v 13.02.94 Het Hof laat **Joos de Ruyck** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur van Coppenolle hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 150 gulden borgsom te betalen. Ook moet hij zweren dat hy *denselfven seker niet en vermach* [dat hij die borgstelling niet kan betalen?].

36v 19.02.94 In de secrete kamer. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, adv.-fisc. Spanoghe.

Pieter Maertroyen, zn van Jacques, 35 jaar en landsman te Sulcke(?), wordt verhoord. Pieter Maertroyen: “*Verschillende soldaten waren bij mij gekaserneerd en veroorzaakten veel overlast en kosten. Ik was genoodzaakt hen meer dan twee ‘meukens’* [meuke: inhoudsmaat voor droge waren] *per week te geven. Uit vrees voor verder ongemak heb ik me nooit durven beklagen bij hen.*

Toen ze me betrapten op het kappen van hout in de bossen van mijnheer van Herck, mijn meester, hebben de soldaten Daniel, Jan en Joos Verpoort me aangedragen, zodat ik hier nu moet verschijnen. Nochtans waren het hun koeien die de scheuten in het bos beschadigden. Verschillende keren heb ik geprobeerd dit te beletten door hen weg te jagen. En wat granen betreft, ik heb nooit enig graan verkocht aan Albert Meeschaert. Ten bewijze daarvan zijn attest van 15 februari ll.”

37r 19.02.94 Het Hof laat **Pieter Maertroyen** naar huis terugkeren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Opstalle hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 200 gulden borgsom te betalen.

179r 4.02.95 Vonnis over Pieter Matroyen wonend in Sulfique [???] die de graanwetten overtrad.

Proces extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging. Het Hof verdenkt er **Pieter Matroyen** van dat hij in het winterseizoen eind 1693 verschillende keren meel verkocht aan de *opsetenen* van Ronse, toen bezet door de Fransen, en door andere personen graan te doen voeren naar Ronse, dit alles tegen de plakaten op de uitvoer van graan.

Uitspraak. Het Hof houdt geen rekening met het door beschuldigde ingediend verzoek tot nulliteit van de procedure. Naast een boete van 150 gulden *te bedeele volghens deselve placcaeten*, dient **Pieter Matroyen** ook de proceskosten te betalen.

37r 25.02.94 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. vander Meersch (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Jacob de Coninck, zn van Joos, 40 jaar en burgemeester van Koolskamp, wordt verhoord. We geven onmiddellijk het vonnis.

166r 15.05.94 Jacob de Coninck burgemeester van de parochie Koolskamp ontzet uit zijn functie omdat hij de graanwetten overtrad.

Proces crimineel extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging. Nadat alle inwoners van Koolskamp op een wettelijke manier hun graanprovisie te Brugge haalden, voorzag Jacob de Coninck nog anderen met valse attesten van graan uit Brugge.

1° Eigenhandig schreef hij certificaten op naam van Jan Cloet en Joseph Verpoort. Hierbij gaf hij vernoemde twee personen de toestemming om persoonlijk een hoeveelheid *sucrioen* [gerst] af te halen om daarmee azijn te brouwen, en dat terwijl hij wel wist dat Cloet en Verpoort geen azijnbrouwers waren.

2° Verpoort wist zelfs helemaal niets af van een certificaat dat op zijn naam stond.

3° Wat Cloet betreft, die had hij gevraagd om twee van die attesten te ondertekenen *hem wys maeckende dat het was om asyn te brauwen binnen de prochie*, zodat men die niet elders diende te halen. Op die manier voorzag hij Anthone Verbeke uit Izegem van *sitrioen*.

Burgemeester Jacob de Coninck heeft voorgaande feiten bekend.

4° Onder de wagens geladen met graan en bestemd voor de inwoners van Koolskamp bevonden zich twee vreemde wagens. De ene was bestemd voor de heer van Egem, in de kasselrij Kortrijk, en de ander voor de baljuw van die parochie. Jacob de Coninck wordt ervan verdacht dat hij op die manier graan leverde aan personen in bezet [door de Fransen] gebied.

Uitspraak. Het Hof verklaart rekening te houden met de bekentenissen van Jacob de Coninck, maar ontzet hem toch uit zijn functie van burgemeester. Meer nog, het Hof verklaart hem ongeschikt om in de toekomst om het even welke openbare functie te bedienen. Naast een boete van 1 500 gulden moet hij ook nog de proceskosten betalen.

37v 25.02.94 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. Masseau bijgestaan door griffier Michel, de adv.-fisc..

Pieter Dhanens, zn van Adriaen, geboren in Etikhove, 47 jaar, wever, en ambtenaar [bosbewaker] van de parochie van Nieuwkerke waar hij woont, wordt verhoord.

Het verslag is uiterst verward, onder andere omdat verschillende gebeurtenissen elkaar doorkruisen. Met enige reserve geven we enkele items.

Pieter Dhanens: “*Op 21 oktober 1693 tot eind oktober was het Frans leger gekantonneerd in Schalaffie. Op de markt in Deinze ontmoette ik een persoon die gedeserteerd was uit dit leger en die me de weg naar Oudenaarde vroeg. Die man heb ik niet aangevallen met een pistool of een geweer. Evenmin heb ik zijn juste-au-corps uitgestroopt, wel heb ik die onderweg van hem gekregen. Omdat hij vreesde geattrapeerd te worden, iets wat enkele van zijn compagnons overkomen was, gaf ik hem de raad snel door te stappen naar Oudenaarde.*”

Verder verhaalt Pieter Dhanens een geschiedenis die volledig los staat van de voorgaande. Bij een groot krakeel waarbij Jan Laurier, Jan Speliers en Jacques Speliers betrokken waren, liet Jan Speliers het leven en zijn broer Jacques werd zwaar gekwetst. Pieter Dhanens: “*Alhoewel ik niets te maken had met dit gevecht, toch werd ik aangehouden en elf dagen gedetineerd in Etikhove. Na betaling van elf gulden boete liet men me vrij.*”

Nog een derde historie: “*Nadat we met de zakken graan uit Oudenaarde kwamen, heb ik gevochten met Jan Vyls.*”

39v 31.03.94 Het Hof laat **Pieter Dhanens** vrij uit de gevangenis, maar hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen telkens zijn procureur Coppennolle hem, namens het Hof, daartoe aanmaant. Hij moet ook de gerechtskosten betalen.

39v 26.02.94 In het consistorie van het Hof. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, adv.-fisc. Spanoghe.

Jan van Renterghem, zn van Pieter, 29 jaar en herbergier in *Den Gulden Haene* te Leerne, wordt verhoord.

Jan van Renterghem: *“Op 28 januari ’s morgens vroeg kwamen deurwaarder vander Maeren en Liven Sappin bij mij thuis. Ik zat nog in bed. De twee flessen brandewijn die ze bij hadden dronken ze ten dele uit, zodat ze daarvan ‘scheenen droncke’ te zijn.*

Ondertussen kwamen ook twee andere personen binnen, ‘elck met eenen cluts gruys’. Ze vroegen of ik iets wilde kopen, wat ik weigerde. Aan hen heb ik wel een kluts paardebonen, omtrent een ‘meutien’, gekocht voor eenentwintig stuivers. Vander Maeren sloeg de twee klutsen ‘gruys’ aan.

Een half uur later vertrok ik naar Gent. Dicht bij mijn huis hield vander Maeren, komend uit een herberg, me tegen en gaf me een boete ‘vuyt den naeme vande Maj.’ [een gebruikelijke formulering]. Ik verstond hem niet, want hij sprak gedeeltelijk in het Frans. Verder heb ik geen woorden gehad met vander Maeren. Gewapend was ik niet.”

40r 26.02.94 Zie hiervoor.

Jan Coppens, zn van Christoffel, 27 jaar en landsman uit Drongen, wordt verhoord.

Jan Coppens: *“Tijdens deze winter ben ik een drietal keren in Deinze geweest om garen te kopen.”*

40r 27.02.94 In de secrete kamer. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Laurens de Clerck, zn van Jan, 39 jaar en molenaar te Poelzele, wordt verhoord. De Clerck ontkent alles.

40v 1.03.94 Het Hof laat **Laurens de Clerck** naar huis terugkeren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Hendricq Dhont hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij een borgsom te betalen.

40v 27.02.94 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. Masseau (comm.) bijgestaan door griffier Michel, de adv.-fisc..

Adriaen vander Vaet, zn van Joos, 32 jaar en wonend bij zijn zoon te Wetteren op het goed te Wanteghem toebehorend aan Zijne Maj., wordt verhoord.

41v 27.02.94 Zie hiervoor.

Joos vander Vaet, zn van Adriaen, 65 jaar, landsman en wonend op het goed van Zijne Maj. te Wantegem (Wetteren), wordt verhoord.

We geven de synthese. Zoon Joos en vader Adriaen vander Vaet hebben op hun boerderij tweemaal bezoek gehad van militairen. Of het Fransen waren of soldaten van Zijne Majesteit wisten ze niet. De eerste keer sloegen de militairen een venster stuk vooraleer men ze, *vreesende van meerder ongherief*, binnen liet. Onmiddellijk kregen ze enkele klappen. De vader, de zonen en de meid moesten dadelijk hout, stro, broden en boter halen. Lang bleven de soldaten daar niet. ’s Morgens vroeg zijn ze vertrokken. Wel lieten ze twee zakken staan met de vraag die onaangeroerd te laten, want ze zouden terugkeren. En dit allemaal terwijl de vrouw van Adriaen ziek te bed lag en die nacht gestorven is.

Inderdaad, na een vijftal dagen doken ze met veel lawaai opnieuw op. Toen ze de tweede keer vertrokken, lieten ze de twee mysterieuze zakken onaangeroerd staan. Vader Adriaen vander Vaet: *“Wat er precies in die zakken zat, wisten we niet. Dat het Fransen waren, wisten ze evenmin. Achteraf heb ik vernomen dat er inderdaad Fransen in het kwartier geweest waren, en ‘datter alarm in de prochie Wetteren soude gheweest hebben’, maar dat was ver van mijn hof. Meer aandacht heb ik er niet aan geschonken ‘te min omdat men noch dickwils allarm*

gheklept heeft, alster [als er] noch militairen ende lantloopers by nachte de huysen hebben open ghebrocken ende de koyen hebben ghestolen'."

Uiteindelijk werden beiden op verzoek van deurwaarder vande Vyvere en geëscorteerd door vier ruiters, naar de gevangenis van Dendermonde geleid. Bovenstaande is de versie van vader Joos en zoon Adriaen vander Vaet.

[Wellicht bevatten de twee zakken verboden granen of meel.]

43v 2.03.94 Rdsh. Masseau (comm.) bijgestaan door griffier Michel, de p.-g..

Joos vander Vaet wordt nogmaals ondervraagd.

Vader Joos vander Vaet bevestigt zijn eerdere versie. Hij beschrijft uitvoerig het overlijden van zijn vrouw in de nacht van de eerste inval van soldaten.

"... ende dat syne huysvrouw noch den selven nacht voor hun vertreck ghestorven is van alteratie. Zelf ben ik 'den gheheelen nacht ghebleven by myne huysvrouw, die in haer vonnisse lagh [op sterven lag], om haer by te staen, ende het gheloove aen te roupen'."

Bij het feit dat hij niet wist of hij met Spaanse of Franse soldaten te doen had, geeft hij ook een toelichting: *"Ik woon op een land waar de Spaanse als de Franse soldaten 'vrijelijk' komen en zich 'dickwils uuytgheven voor 't ghone sy niet en syn, hun segghende te wesen van het garnisoen van eene Spaensche stad, al syn sy waerlyck in Fransche dinst, ende de Spaensche partyen hun van ghelycke somwylent wel uuytghevende voor Franschen."*

43v 4.03.94 Het Hof staat **Joos vander Vaet** *liberteyt in vanghenisse toe ende ten surpluse frantbeslotene [??] briefven aen de Majesteyt volghens de minute.*

46r 3.05.94 Zie hiervoor.

Adriaen vander Vaet wordt nogmaals ondervraagd. Hij bevestigt eveneens zijn vorige verklaring.

Adriaen vander Vaet verzoekt het Hof om het rapport, om vrijlating, en om tenminste *liberteyt in vanghenisse* te mogen genieten.

Opmerkingen.

Het Hof toont een opmerkelijke belangstelling voor de verhoren van vader en zoon vander Vaet. Wij ook! Volgende zaken prikkelen onze aandacht.

1° Noch vader noch zoon wisten of het Fransen of Spanjaarden waren. Nu zouden we vermoeden dat ze dit uit hun uitspraak konden afleiden.

2° De militairen lieten twee zakken staan met bevel ze onaangeroerd te laten. Iedereen van het huisgezin, en ze waren met velen als men het personeel erbij rekent, kon zijn nieuwsgierigheid bedwingen. Van onzentwege hebben we een vermoeden dat het graan of meel betrof.

3° Geëscorteerd door vier soldaten werden vader en zoon vander Vaet op verzoek van deurwaarder vande Vyvere naar de gevangenis van Dendermonde geleid. Akkoord, toen maakte men razzia op wie zonder geldige toestemming graan vervoerde of liet malen tot meel. Velen werden voor dit misdrijf gedaagd voor de Raad van Vlaanderen. Maar van graan of meel is hier nergens sprake.

4° De zaak van vader en zoon vander Vaet leidt tot brieven aan Zijne Majesteit, concreet naar de Geheime Raad of de Raad van State. De overheid beschouwde de lotgevallen van vader en zoon vander Vaet dus als een staatszaak.

5° Interessant is de weergave van het tijdsgebeuren, van de verwarde militaire situatie, van de onzekerheid en de angsten omwille van het opduiken en opnieuw verdwijnen op de buiten van plunderende soldaten.

43r 1.03.94 In de secrete kamer. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc.

Louis de Worm, zn van Jan, 49 jaar en landsman te Nukerke, wordt verhoord.

Louis de Worm: “*De woensdag voor Lichtmis, een marktdag in Ronse, ben ik daar op de markt gepasseerd. Ik wilde een persoon uit Elsele vragen om mijn varken te snijden. Graan heb ik noch gekocht noch verkocht. Misschien zoekt het Hof een andere persoon die eveneens in Nukerke woont en die dezelfde naam draagt als ik.*”

43v 1.03.94 Het Hof geeft **Louis de Worm** de toelating om naar huis terug te keren na betaling van een borgsom voor de procedurekosten. Tevens moet hij beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens hij door zijn procureur Quésau ervan verwittigd wordt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Hij dient *d’ oncosthen van syn examen, ’t overdraeghen vande briefven ende ’t rapport* te betalen.

43v 1.03.94 In de secrete kamer. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc..

Jan Moerman, zn van Pieter, 58 jaar en landsman uit Sint-Martens-Lerne, wordt verhoord. Het Hof ondervraagt Jan Moerman over twee punten. Hij ontkent beide.

43v 164y 24.04.94 Jan Moerman, landsman uit Sint-Martens-Lerne veroordeeld omdat hij het graanplakkaat overtrad.

Proces crimineel extraordinair beleet.

Beschuldiging. Op 10 januari 1694 gaf **Jan Moerman** aan verschillende personen opdracht om graan naar Deinze te dragen. Twee zakken tarwe werden daar verkocht.

Uitspraak. **Jan Moerman** krijgt 240 gulden boete te verdelen volgens de plakkat. Hij moet ook de proceskosten betalen.

47r 6.03.94 Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Joos Vasseur, zn van Passchier, Berchem[Vl. Ardennen], 34 jaar, uitbater van een kruidenierswinkel én brouwer én bakker, wordt verhoord.

47r 10.03.94 Zie hiervoor.

Joos Vasseur wordt nogmaals verhoord.

Synthese van de verhoren van Joos Vasseur.

Joos Vasseur: “*Tijdens de oorlog, en na de publicatie van de betreffende plakkat, heb ik geen graan uit Oudenaarde gevoerd dat niet door de advocaat-fiscaal was toegestaan. Ik beken dat ik verleden winter tot in de maand augustus, brood verkocht heb aan passanten en aan inwoners van de kasselrij Kortrijk, soms één, twee, drie of zes broden.*”

47r 12.03.94 Het Hof laat **Joos Vasseur** naar huis terugkeren, mits betaling van een borgsom van 200 gulden voor de kosten van de verdere procedure. Hij moet ook de reeds gemaakte gerechtskosten betalen.

164y 8.05.94 Vonnis over Joos Vasseur, burgemeester van Berchem [Vlaamse Ardennen], die de graanwetten overtrad.

Proces extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging. Niettegenstaande zijn eed heeft **Joos Vasseur** verschillende keren direct of indirect brood verkocht aan personen wonend in de kasselrij Kortrijk en op andere plaatsen bezet door de vijand. Zo overtrad hij de plakkat betreffende de uitvoer van granen.

Uitspraak. Joos Vasseur krijgt 300 gulden boete. Hij dient ook de proceskosten te betalen.

47v 10.03.94 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Guillaume of Gielaeme Symaeys, zn van Jan, 28 jaar en wonend bij zijn vader te Huise, wordt verhoord.

48v 11.03.94 Het Hof beslist dat **Guillaume** en **Pieter Symaey**s naar huis mogen terugkeren. Zij moeten zweren dat zij zich zullen aanmelden in het Gravensteen, telkens hun procureur de Clercq hen verwittigt dat het Hof hen daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dienen zij 300 gulden borgsom te betalen.

48v 10.03.94 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc..

Pieter Symays, zn van Jan, 24 jaar, wordt ondervraagd over dezelfde punten als zijn broer Guillaume.

De broers **Guillaume** en **Pieter Symays** legden grosso modo dezelfde verklaring af. Het relaas van de verhoren is bijzonder gedetailleerd. Na weglating van veel details geven we de essentie weer. Samen met zijn twee zonen runde vader Symaey's een 'transportbedrijf met als zetel' het ouderlijk huis te Huise. Ze vervoerden onder andere boekweit, haver, bonen, hennep, vis, tabak, zeep en winkelwaren vanuit Gent naar Oudenaarde. Soms reed Jacobus Ghevaerts mee. Daarvoor beschikten ze volgens hun verklaring steeds over de vereiste *passavant*, behalve op 5 maart 1694. Dan hadden ze [volgens Pieter] regelrechte tegenslag wanneer ze vanuit Gent naar Oudenaarde wilden rijden.

Pieter Symays: *"Twee zakken ruwe en één zak gehekelde hennep stonden niet vermeld op de passavant. Die waren op de wagen gezet toen we aan het eten waren in een kelder. Ik stelde dit tot mijn verbijstering vast toen de wagen reeds vertrokken was en rende hem achterna. Te laat echter, nabij de kerk van de Recollecten was de wagen reeds aangeslagen."*

49v 54v 56v 57v 60r **Jan Verschelden vijf maal verhoord i.v.m. overtreding van graanplakkaten**. Zie 49v 54v 56v 57v 60r.

Probleem. Soms staat er zoon van Gillis en soms zoon van Albert(us).

49v 11.03.94 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Jan Verschelden, zn van Gillis, Elsegem, 15 jaar [jawel], wordt verhoord.

Jan Verschelden: *"Ik ben maar drie keren met graan naar Kortrijk geweest, telken met twee 'meukens mistheluyn' [masteluin]. De eerste twee keren deed ik dat vóór de publicatie van de plakaten die het vervoer van granen verboden naar plaatsen bezet door de vijand.*

Gillis de Groote en Pieter Lateur gingen gewoonlijk mee naar Kortrijk, soms ook Louis Salens. Gillis de Groote slaagde er in wekelijks een zak buiten Oudenaarde te smokkelen. Dit graan verkocht hij ofwel thuis ofwel in Kortrijk."

Volgens Jan Verschelden verkochten ook volgende personen uit Elsegem granen op de markt van Kortrijk: Steven Lateur, Philips Verdiere en zijn zoon Anthone, Michiel Roels, Guillaume de Pruysschere en zijn zoon Guillaume, evenals Pieter Brouck.

Idem uit Gyselbrechtegem: Joos de Rycke en zijn zoon Jan, evenals Joos Kaes.

50r 11.03.94 In de *chastelette*. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias de p.-g.

Gillis Verschelden, zn van Pieter, 60 jaar en landsman te Elsegem, wordt verhoord. Gillis Verschelden verklikt velen van verboden transport en van aankoop en verkoop van granen.

Gillis Verschelden: *“Sedert de laatste koude, ‘als wanneer er niet te winnen [te verdienen] was’, trok mijn zoon met graan naar Kortrijk, maximaal twee keren per week. Ik beken dat dit ook gebeurde ‘naer het publiceren van het leste placcaet daerby verboden wort graen te transporteren naer plaetsen by den vyant gheoccupeert op pyne vanden doot’.*
Velen van mijn parochie deden dit: Louis Salens, de broers Pieter en Steven Lateur haalden voortdurend graan naar Oudenaarde, en verkochten dit thuis aan de bewoners van het Franse gebied en zelfs in Kortrijk.”

Het Hof: *“Wie trekt er nog met graan naar Kortrijk?”*

Gillis Verschelden: *“Aerent van Dorpe uit Elsegem doet niet anders dan graan verkopen aan ‘opsetenen’ van het Kortrijkse. Ook Andries de Praetere uit Petegem voert voortdurend graan naar Kortrijk.”*

Het Hof: *“Werd er maandag ll. bij u thuis gebakken? Zo ja, van waar kwam het graan?”*

Gillis Verschelden: *“Maandag ll. hebben we twee ‘meukens mestheluyn’ [masteluin: menging, helft rogge en helft tarwe] gebakken. Het graan had ik zelf naar Oudenaarde gehaald. Thuis liggen nog drie ‘meukens mestheluyn’. Die had mijn zoon zaterdag ll. in Oudenaarde gekocht en betaald met het geld dat hij daags voordien in Oudenaarde ontvangen had bij de verkoop van graan.”*

Het Hof: *“Hoe durven de landslieden ‘soo staut [stout] te syn van ‘t graen te transporteren, daer de placcaeten ‘t selve soo scherpeyck verbieden’.”*

Gillis Verschelden: *“Ze zeggen dat ze nog niemand hebben zien hangen en dat ze toch de kost moeten verdienen.”*

54v 16.03.94 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Jan Verschelden, zn van Gillis, wordt nogmaals verhoord.

Jan Verschelden: *“Ook na de publicatie van het plakkaat in Elsegem en in Oudenaarde, ben ik nog samen met Pieter Lammens en Adriaen Baert, koster van Gyselbrechtegem, naar Kortrijk geweest.”*

Verder verklikt Jan Verschelden nog Pieter Lateur, Louis Salens, Gillis de Groote, Steven Lateur, Liven Vindevoghel en Jacques Bruggemans. De laatste twee wonen in Elsegem. De griffier citeert Jan Verschelden: *“Dit is ghebeurt vuyt brootsongher ende bydien bidt [ick] om vergiffenisse ende dat hy offe synen vaeder sauden moghen naer huys keeren tot assistentie van syne moeder die hy sieckelyck thuys ghelaeten heeft met dry cleyne kinders.”*

51r 14.03.94 In de fiscale kamer. Rdsh. Masseau (comm.) bijgestaan door griffier Michel, de p.-g..

Albert vander Schelde, zn van Jan, 52 jaar en griffier van Kerkhove en Berchem [Vl. Ardennen], wordt verhoord.

Albert vander Schelde kocht o.a. granen in Gent aan Pieter of Jacobus Delcambe. Hij verkocht ook op grote schaal granen. Hij sloeg die op in Oudenaarde op de zolder van lakenmeter du Chesne.

Albert vander Schelde: *“Telkens ik naar Brussel ging, liet ik de directie van de granen, het brouwen en het stoken van brandewijn over aan mijn zoon. Die had een permissie om graan uit te voeren.”*

Het Hof: *“Aan Dherre hebt ge veel meer graan, vooral tarwe, gekocht, dan nodig was voor uw huishouden en voor uw brouwerij. In de boeken van Dherre vonden we niet minder dan 128 zakken tarwe en 266 zakken rogge.”*

Albert vander Schelde: *“In mijn afwezigheid deden mijn vrouw en mijn zonen ook zaken waarvan ik niets wist. Toen ik eens in Brussel hoorde klagen over het groot tekort aan granen in het kwartier van Oudenaarde, ondervroeg ik hen over hun graantransacties. Ik vernam dat zij veel meer graan gekocht hadden dan ik vermoedde. Mijn zonen voorzagen het leger van de geallieerden van ‘soo van broodt, bier ende brandewyn als van andere leeftocht’. Dat een van mijn zonen in Oudenaarde, na inspectie van zijn wagen, door controleur Lahaye gearresteerd werd en na betaling van vijftewintig pattacons vrij kwam, wist ik op dat moment niet. Achteraf heb ik er me wel mee gemoeid. Ik stelde vast dat dit graan aan de Vos toebehoorde en die heeft dan ook de vijftewintig pattacons aan Lahaye betaald.”*

Het Hof: *“Van wie krijgt ge de toelating om elke landsman ‘die onder benefitie vande lyste syne provisie van graen quamp haelen t’ elcker reyse te doen betaelen twee blancken [blanke: zilveren muntstuk]’?”*

Albert vander Schelde: *“Mijn zoon was door de wethouders belast met de directie van de lijst. Die twee ‘blancken’ waren een vergoeding voor de onkosten gemaakt bij het vormen van de lijst. Zelf was ik niet akkoord met het aanrekenen van die onkosten.”*

51r 30.03.94 Het Hof laat **Albertus Verschelden** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Coppenolle hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 3000 gulden borgsom te betalen.

53r 15.03.94 In de fiscale kamer. Rdsh. Masseau (comm.) bijgestaan door griffier Michel, de p.-g..

Albertus Verschelden wordt nogmaals verhoord.

Albertus Verschelden geeft uitvoerig uitleg bij de grote hoeveelheden graan waarvan hij zozegd de bezitter was geweest.

Rogge werd geconsumeerd bij het stoken van brandewijn. Aan wie voor hem werkte, houtkappers, metsers en timmerlieden, schonk hij brood en masteluin. Veel tarwe werd gebruikt bij het bakken van brood voor zijn *menage*. Daarmee hield zijn vrouw zich bezig. Het brouwen van bier en het stoken van brandewijn liet hij over aan zijn zoon.

Wat de grote levering van rogge door d’ Herre betreft, die heeft zich vergist toen hij in zijn boek sprak over drie wagens rogge en één wagen tarwe, elk met twintig zakken. In werkelijkheid bestond de levering maar uit twee wagens rogge en één wagen tarwe.

Ook werd tijdens de laatste campagne een grote hoeveelheid graan verbakken voor het leger van de hertog van Wittenberg. Tot hier de verklaring van Albertus Verschelden.

56v 22.03.94 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. Masseau bijgestaan door griffier Michel, de p.-g..

Jan Verschelden, zn van Albert, 23 jaar en wonend bij zijn ouders in Berchem [Vl. Ard.] wordt verhoord.

Jan Verschelden blijft bij zijn verklaringen van 23 februari, 24 februari, 26 februari, 12 maart en 16 maart. Verder is het relaas zo gedetailleerd dat we ons beperken tot een paar items die de toenmalige situatie enigszins illustreren.

Jan Verschelden: *“Vanwege Berchem en Kerkhove werd ik een tijdje belast met het halen van graanprovisies voor die parochies. Soms stak ik in Berchem de Schelde over. De schippers bedekten de lading graan met stevige takken. Sommige landslieden gaven me twee blanken [zilveren muntstukken] per keer. Kalk uit Doornik heb ik nooit meegebracht.”*

57v 23.03.94 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. Masseur, bijgestaan door griffier Michel, de p.-g..

Jan Verschelden, zn van Albert, 23 jaar, wordt verhoord.

Jan Verschelden: *“De lijst van Kerkhove had ik vanaf het begin. Tijdens de ‘troubelen’ waren er geen wethouders zodat ik de vereiste eed afgelegd heb in de handen van mijn vader. Voor wat Berchem betreft, door ‘den troubel ende laps van tyde [het verloop van tijd]’ weet ik niet meer of ik de eed afgelegd heb of niet. Die lijst bedroeg tot zeventig zakken. Dikwijls bracht ik er maar dertig mee; Dit is te controleren in het register dat bijgehouden werd in Oudenaarde. Ik haalde enkel het contingent van mijn vaders familie, vermits de anderen hun provisie zelf haalden.*

‘Elck rangeerde hem op synen nombre aen de poorte [van Oudenaarde], ende ginck op synen tour uuyt [verliet op zijn beurt de stad] naerdien [nadat] by den chercher [door de controleur] aenghewesen was de quantiteyt van elcx portie. Die deselve oock hadde by gheschifte [de controleur had een lijst bij waarop de portie van iedereen stond].’

60r 29.03.94 Rdsh. Masseur (comm.) bijgestaan door Michel als griffier, de p.-g..

Jan Verschelden, wordt nogmaals verhoord. Zie hiervoor.

Jan Verschelden: *“... dat hy doen [toen] tertyde in het leger was. Mitsg. dat de certificatie daerop de lantslieden hun portie van graen ginghen haelen, emmers soo vele als hun by de lyste was toeghestaen, gheteekent waeren by den ghone de directie hebbende vande lyste. Als dan gheweest synde Jan vanden Hende, Daerby voughende dat hy niet noodigh en hadde een ander contingent te leenen van vyf ofte ses meukens min ofte meer, daer hy den middel wiste van voor eenen halfven patacon een heel vour [voer] uuyt de stadt te cryghen.”*

Het Hof: *“Aan welke andere personen hebt ge nog graan verkocht?”*

Jan Verschelden: *“Aan Jan van Hove uit Kerkhove met wie ik naar Kortrijk ging, aan Pieter Meulebrouck eveneens uit Kerkhove, aan wie ik tarwe heb verkocht, en Jacques de Poortere uit Berchem.”*

60r 30.03.94 Het Hof neemt akte van de verklaring van Jan Verschelden en verleent hem *liberteyt in vanghenisse evenals acces van Raede.*

51r 53r **168r** 3.07.94 **Vonnis over Albertus Verschelden en zijn zoon Joos beide uit Berchem [Vl. Ardennen] die de graanwetten overtraden.**

Opmerking. Hoger is nergens spraak van Joos Verschelden als zoon van Albertus, wel van Jan. Ofwel is het een vergissing van de griffier, ofwel had Albertus meerdere zonen waaronder een Joos.

Proces extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging. In opdracht van zijn vader Albertus Verschelden, en na betaling van *stuyckpenninghen* [steekpenningen], voerde Joos Verschelden een grote hoeveelheid graan uit Oudenaarde. Vader Albertus verkocht dit graan dan verder aan bureu en aan inwoners van de omliggende parochies.

Bovendien wordt Joos verdacht van graanvervoer 's nachts op Sint Jansdag 1693 - steeds met de boot van zijn vader - naar Doornik in bezet gebied. Met dezelfde boot transporteerde een (andere) zoon in oktober 1693 bier naar het Franse leger dat dan in Schalaffy gekampeerd lag.

Uitspraak. Het Hof veroordeelt Albertus en Joos Verschelden, rekening houden met hun excusen, tot 900 gulden boete. Daarnaast moeten ze ook de proceskosten betalen.

51r 12.03.94 In de secrete kamer van het Hof. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door Helias als griffier, de adv.-fisc. Spanoghe.

Pieter Verbauwen, zn van Michiel, landsman uit Vosselaar, 25 jaar, wordt verhoord.

Pieter Verbauwen: *“Verleden winter verkocht ik soms een ‘clutsken’ graan op de markt van Deinze. Sedert de publicatie van de plakaten ben ik daar niet meer geweest.”*

51r 16.03.94 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Pieter Verbauwen**.

54r 17.03.94 *Dans la chambre du conseil de Flandres.* Rdsh. Vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe. In het Frans.

Jacques le Roy, zn van Jan, 32 jaar en afkomstig uit Amongies, wordt verhoord. Hij ontkent alles.

54r 3.03.94 Het Hof laat **Jacques le Roy** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Philipo hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 150 gulden borgsom te betalen.

54r 16.03.94 In de secrete kamer. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de p.-g. la Villette.

Toussain van Hautte, zn van Philips, 24 jaar en molenaar te Melden, wordt verhoord.

Toussain van Hautte: *“Sedert de publicatie van de plakaten haalde ik geen graan meer uit Oudenaarde tenzij om de veertien dagen zeven meukens volgens de lijst. Toen het geallieerd leger in Dottenijs lag, bakte mijn vrouw brood bij haar vader in Berchem. Als enige bakker in Melden heb ik dan met medeweten van zowel de plaatselijke baljuw als de griffier vier zakken graan gehaald uit Oudenaarde. Als molenaar en bakker had ik daarvoor zelfs de schriftelijke toestemming van de Raad Fiscaal.”*

54v 18.03.94 Het Hof laat **Thosan vanden Houte** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Coppenolle hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 200 gulden borgsom te betalen.

55r 16.03.94 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Joos van Weltere, zn van Olivier, 30 jaar en wonend bij zijn vader in Kaaster, wordt verhoord.

Ook Joos van Weltere biecht zijn bezoeken aan de graanmarkt van Kortrijk op, vóór en na de publicatie van het graanplakkaat. De laatste keer had hij echter tegenslag. Zijn graan werd door de soldaten afgepakt.

55v 16.03.94 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de p.-g.

Jan van Elslande, zn van Wauter, 30 jaar, Koolskamp, wordt verhoord.

We beperken ons tot enkele items:

- "1. Rond Kerstdag ben ik met mijn wagen, samen met anderen van de parochie, naar Brugge geweest om graan. Dit gebeurde met toelating van de Raad Fiscaal. Op mijn wagen lagen geen klutsen van niet-parochianen.
2. Op 30 mei 1693 werd mijn wagen in Brugge aangeslagen. Die keer was burgemeester Jacob de Coninck verantwoordelijk voor de lijst.
3. In augustus 1693 heb ik zonder bevel noch toestemming van de wethouders de lijst gevraagd aan Domyne Verstraeten. Daarmee heb ik uit Brugge omtrent dertig vaten 'ryvelaere' [?] meegebracht. Thuisgekomen heb ik die bezorgd aan de personen die het me gevraagd hadden. Daarbij waren: Jan Arteel, Jan Capelleman en Guillaume Vercruyce."

56r 1.04.94 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Jan van Elslande**.

66r 7.05.94 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias.

Jan van Elslande wordt nogmaals verhoord.

De procureur-generaal is afwezig en de commissaris die hem vervangt vraagt of hij een *contrarie preuve* kan leveren. Jan van Elslande zegt dat de kosten daaraan verbonden veel te hoog zullen oplopen. De gerechtskosten zullen volgens hem hoger zijn dan de boete die hij kan krijgen in geval hij geen *contrarie preuve* levert. En wat zijn bezittingen betreft, samen met zijn zes mede-erfgenamen bezit hij enkel een stuk land in Zulte, kasselrij Kortrijk.

55v 66r **165r 8.05.94 Jan van Elslande veroordeeld omdat hij de graandecreten overtrad.**

Proces extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging.

1° Voor Domyne Verstraete, lijsthouder van Koolskamp, haalde hij graan uit Brugge. Dit mocht, maar op zijn wagen vervoerde hij ook *diversche klutsen van vremdelinghen niet wesende van Coolskamp* en wat erger is zelfs van enkelen van de kasselrij Kortrijk. Gekomen buiten de poort betaalden de *vremdelinghen* vijf stuivers 't vat aan de wachten.

Voor zijn illegaal vervoer liet Jan van Elslande zich betalen.

2° Hij voerde ook graan vanuit Brugge naar Roeselare en Izegem en verkocht het op de plaatselijke markten.

3° In augustus 1693 haalde hij op naam van de gemeente Koolskamp, maar zonder autorisatie, graan uit Brugge en voerde dit thuis bij inwoners van Ardooe.

Uitspraak. Jan van Elslande krijgt 400 gulden boete en moet ook de proceskosten betalen.

56r 61v 69v 80v **169v Andries de Clercq zes jaar verbannen uit de (Zuidelijke) Nederlanden omdat hij de graanwetten overtrad.**

56r 22.03.94 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Andries de Clercq, zn van Joos, 44 jaar en landsman wonend in Zeveren, wordt verhoord.

"Ik ben knecht van schipper Braet uit Nevele."

56v 23.03.94 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Andries de Clercq**.

61v 1.04.94 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Andries de Clercq wordt verhoord.

Opmerking.

We vinden de verklaring van de Clercq zeer merkwaardig. Al beweert hij het tegendeel, toch zijn we er stellig van overtuigd dat hij, via persoonlijk contacten, wel degelijk op de hoogte is van de publicatie van het graanplakkaat. Of hij de waarheid en niets anders dan de waarheid vertelt, weten we niet, maar alles is zonder problemen controleerbaar door het Hof. Zijn verklaring hierna illustreert de gebrekkige werking van de instellingen. Zeker in oorlogstijd.

Gevraagd door het Hof hoe het mogelijk is dat hij niet op de hoogte was van de publicatie van vermeld plakkaat, zegt hij:

“Bij mijn weten werden die plakaten niet in Zeveren gepubliceerd.

1° *Griffier Wyme woont in Deinze.*

2° *En de baljuw, ‘wesende Joos den knecht vanden baron van Meulebeke die heere van Severen is, woont binnen deser stede [Gent].*

3° *Ende dat binnen deselve prochie gheen Vierschaere ghehauden is ’t sedert den vluchtyt.*

4° *Ende dat den pastoir, die oock pastoir is van Deynse ende Bachten, in twee ofte dry weken voor syn ghevanck, t’ sondaeghs binnen Severen gheene misse en heeft ghedaen.*

5° *Ende voorts seght dat deselve prochie is independent van ’t lant van Nevele ende staet op haer selve.”*

69v 28.05.94 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc..

Andries de Clercq wordt nogmaals verhoord. We geven een ruime bloemlezing uit zijn verklaring.

"1° Sommigen leverden grote hoeveelheden aan het Franse gebied. Dit was het geval met Jan de Raet uit Zeveren die wel honderd zakken boekweit oogstte en die deze leverde aan Anthone de Cuyper uit Zeveren dat toen bezet was.

2° Die zelfde de Raet oogstte een grote partij tarwe die hij verborg op het kasteel van Nevele. Toen hij dit graan naar zijn huis wilde voeren, werd het aangeslagen door een groep militairen. Het graan werd pas vrijgegeven na voorleggen van een attest van de amman van Nevele en na betaling van twee pattacons. Nadien heeft de Raet die tarwe verkocht voor één pattacon het 'meutien' aan iemand uit Gottem in de kasselrij Kortrijk.

3° Ook heeft de Raet op de laatste dinsdag van augustus twee 'stukken' koren van elk twaalf 'meutiens' naar Deinze gevoerd en geleverd aan Guillaume Bruneel of Jacques Vermeer. Van Deinze werd dit koren naar Wakken vervoerd, waar Jan de Raet de partij verkocht heeft tegen zesentwintig stuivers het vat.

4° Braet verkocht zijn meel meestal aan de inwoners van Nevele, maar ook aan bewoners van het Kortrijkse. Tijdens de winter tot twee weken voor de vasten haalden die dagelijks meel af in groepen van vier of vijf personen.

5° Bertholomeus de Cremer en Christiaen van Daele losten zonder passavant dagelijks graan uit het schuitje van Braet, en verkochten dit aan bewoners van de kasselrij Kortrijk. De Cremer en van Daele haalden zoveel graan uit Gent als het hen beliefte. Dit duurde tot beiden gevangen werden.

6° Van Daele heeft hem in het gevang ook verteld dat hij eens van de Raad Fiscaal een permissiebrief kreeg om achttien zakken koren naar Nevele te voeren. Die zelfde permissie gebruikte hij twee keren. De ene dag haalde achttien zakken met het schip van Meerentree en de dag daarop nog eens achttien zakken met het schip van Nevele. De tweede keer gaf hij de controleur een halve pattacon 'hem wys maeckende dat hy 's daeghs te vooren syn graen niet en hadde connen vuytvoeren' [uit Gent]. Dit deed hij meerdere keren!"

Hof: *“En van dit alles wist dus lijsthouder Roelants niets?”*

Andries de Clercq: *“Het is gebeurd dat ‘graen in het schip ghedaen wiert ter wylent denselven lysthouder beschonken wiert by den voorn. van Daele.”*

80v 16.09.94 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc..

Andries de Clercq, zn van Joos, liet via zijn cipier weten dat hij de volle waarheid wilde vertellen aan het Hof.

Andries de Clercq: *“Als knecht van François Braet die het schipken van Nevele pachtte, heb ik iedere week uit Gent vijftientig zakken graan, zowel ‘revelaere’ [armtierig graan] en rogge als brouwgraan, gevoerd. Op een keer had ik niet minder dan zesenvieftig zakken mee, acht zakken rogge, achttien zakken ‘revelaere’ en tien zakken mout [de rekening klopt niet]. Braet maalde dit allemaal op zijn molen. Het meel verkocht hij aan vreemdelingen uit de kasselrij Kortrijk en aan lieden van Vinkt. Die van Nevele wilden zijn meel niet kopen omdat het ‘te diere’ [te duur] was en zij zoveel niet wilden geven als de vreemdelingen. Die van Vinkt verbakten het meel en verkochten het brood meestal aan lieden uit het Frans gebied.”*

Het Hof: *”Hoe slaagde François Braet er in om met zo’n hoeveelheid graan voorbij de stadspoorten van Gent te passeren? En hoe groot was zijn quote?”*

Andries de Clercq: *“Jan Roelants, lijsthouder van Nevele, hielp hem om zoveel zakken ongehinderd buiten Gent te transporteren. Zijn quote bedroeg amper één zak om de veertien dagen! Ik heb de zuster van François Braet horen zeggen dat hij zich erover beklaagde omdat hij ‘telkent tot eenen schellinck van de sack’ diende te betalen en ‘dat het graen daarmede niet bevrijdt [gelegaliseerd] was’.”*

56r 61v 69v 80v 169v 18.09.94 Vonnis over Andries de Clercq, zoon van Joos, 24 jaar en landsman uit Zeveren, voor zes jaar verbannen uit de (Zuidelijke) Nederlanden voor het overtreden van de graanplakkaten.

Proces crimineel en de extraordinair beleet.

Beschuldiging.

1° Eind februari 1694 voerde Andries de Clercq, buiten de lijst, verschillende keren graan uit Gent naar de kasselrij Kortrijk in het door de Fransen bezette gebied.

2° Varend met het schip van Marten Dhanis transporteerde hij granen uit Gent naar Landegem en laadde die daar op een wagen van een landsman uit Zeveren in de kasselrij Ouderburg.

3° Samen met Lieven Dhanis (Deinze) droeg hij die granen met klutsen naar Deinze.

Uitspraak. Andries de Clercq wordt voor zes jaar verbannen uit de (Zuidelijke) Nederlanden. Na zijn vrijlating dient hij Gent binnen de 24 u, de (Zuidelijke) Nederlanden binnen de drie dagen, te verlaten. Ook moet hij de proceskosten betalen.

58r 24.03.94 In de gevangenis van de *chastelette*. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Guillaume de Groote, zn van Pieter, 36 jaar en wonend in Elsegem, wordt verhoord. Opnieuw een paar items.

1. Guillaume de Groote trok verschillende keren naar de graanmarkt te Kortrijk alwaar hij graan verkocht. Gewoonlijk ging hij samen met Pieter en Steven Lateur, met de zoon van Gillis Verschelden en soms met Louis Salens. Hierbij overtrad hij minstens twee keren de graanplakkaten.

2. Soldaten arresteerden hem tweemaal. Telkens lieten ze hem vrij, de eerste keer na betaling van zesentwintig permissie schellingen en de tweede keer omdat hij geen geld bij zich had.

59r 24.03.94 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door Helias als griffier, de p.-g..

Pieter Lateur, zn van Steven, 33 jaar en wonend in Elsegem waar hij geboren werd, wordt verhoord.

Pieter Lateur trok geregeld naar de markt in Kortrijk om er graan te verkopen en vlas te kopen. Zijn gezellen waren meestal zijn broer Steven, Gillis de Groote en Jan Verschelden, zoon van Gillis. Of hij dit ook deed na de publicatie van het graanplakkaat is onduidelijk. Hijzelf zegt dat dit niet het geval was.

59v 14.03.94 In de *chastelette*. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door Helias als griffier, de p.-g..

Steven Lateur, zn van Steven, 32 jaar en wonend in Elsegem, wordt verhoord. Hij ontving zijn attest op 4 december 1693 van de griffier van Elsegem.

60r 29.03.94 Rdsh. Masseau (comm.) bijgestaan door griffier Michel, de p.-g..

Jan Verschelden wordt nogmaals verhoord.

“Seght dat hy doen tertyde in het leger was, mitsg. dat de certificatie daerop de lantslieden hun portie van graen ginghen haelen, emmers soo veele als hun by de lyste was toeghestaen gheteeckent waeren by den ghone de directie hebbende vande lyste,”

60r 30.03.94 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Jan Verschelden** en staat hem *liberteyt in vanghenisse* en acces van Rade toe.

60v 30.03.94 In de *chastelette*. Rdsh. vande Vaerent (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Jan Bonte, zn van Steven, 37 jaar, wonend op Nieuwland en wever in Gent, wordt verhoord. Jan Bonte vervulde blijkbaar de taak van garde aan een stadspoort, want:

“Ik deed mijn plicht om verschillende personen die klutsen graan droegen te doen terugkeren. Het is gebeurd dat ik mijn pistool greep en dat die buiten mijn weten is afgegaan. Daarvoor werd ik in 'de chastelette' gevangen gezet. Of die persoon door het schot gekwetst werd of overleden is, weet ik niet.”

62r 10.04.94 In de secrete kamer. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan dor griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Jan vande Velde, zn van Pieter, 44 jaar en landsman uit Ardoorie, wordt verhoord. Vande Velde vertelt niets dat meldenswaardig is.

62r 16.04.94 **Jan vande Velde** mag van het Hof naar huis terugkeren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn advocaat Seghers hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 250 gulden borgsom te betalen.

62r 16.04.94 In de secrete kamer. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Louis Stalins, zn van Jan, 60 jaar en landsman ui Beveren (Roeselare), wordt verhoord. Hij ontkent alles. Hij heeft twee dochters. Een ervan is getrouwd met François de Meulenaere en woont in Koolskamp. De andere is getrouwd met Steven Staelens en woont in Ardoorie.

62r 16.04.94 Van het Hof mag **Louis Stalins** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur van Huele hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten,

voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 150 gulden borgsom te betalen.

62r 12.04.94 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Jan Baptiste vande Velde, zn van Adriaen, 40 jaar en garde van Zijne Majesteits licenten te Oudenaarde, wordt verhoord.

Jan Baptiste vande Velde geeft zijn versie van wat aan de stadspoort gebeurd is.

“Nooit liet ik iemand wachten aan de stadspoort. Wie eerst kwam, werd eerst bediend. Soms heb ik wel eens drie, zes of twaalf stuivers drinkgeld ontvangen van degenen die de stad wilden verlaten. Dit gaven de landslieden me vrijwillig om op hun gezondheid te drinken. Sommigen die passeerden zonder iets te geven, waren op een andere keer des te guller. Anderen gaven helemaal niets. Landslieden die passeerden zonder hun 'passavant' te tonen, verplichtte ik terug te keren. Het is zelfs gebeurd dat ik de hoed in het water gooide van een landsman wiens zak met granen ik aangeslagen had en die me wilde imponeren. Aangeslagen granen gaf ik nooit vrij tenzij met toestemming van de rechter of van de ontvanger. Eens heb ik het aangeslagen vlas van een landsman vrijgegeven. Dit gebeurde wel met instemming van rechter de Meyer. Naar ik me herinner had die landsman me twee permissieschellingen gepresenteerd.”

63r 19.04.94 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Jan Baptiste de Meye, zn van Adriaen, 48 jaar en garde van het kantoor van de licenten in Oudenaarde, wordt verhoord.

De Meye bevestigt in grote trekken de verklaring van zijn collega Jan Baptiste vande Velde. Soms wierpen landslieden drie stuivers of een schelling op tafel. Die gaf hij aan zijn knecht die geen daguur had. Zelf verdiende hij per dag maar 13 stuyvers wat gelijk is aan 100 pattacons. Een knecht had hij absoluut nodig door de grote *foule* die zich aandienende aan de poort. Zijn zoon liet hij nooit alleen aan de poort. Tot daar de verklaring van Jan Baptiste de Meye.

63v 19.04.94 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Benedictus Turcx, zn van Pieter, 59 jaar en garde van zijne Majesteits kantoor in Oudenaarde, wordt verhoord.

Benedictus Turcx bevestigt de verklaringen van zijn twee collega's Jan Baptiste vande Velde en Jan Baptiste de Mey.

“Het is gebeurd dat militairen de wacht hadden aan de stadspoort. Die lieten wel eens wagens zonder controle passeren.”

63r 12.04.94 Het Hof neemt akte van de verklaringen van **Jan Baptiste de Meye** en van **Benedictus Turcx**.

62r 63r 63v 167r 23.05.94 Vonnis over Jan Baptiste vande Velde, Benedictus Turcx, François Jacobs, en Jan Baptiste de Mey, allen garden van Syne Maj. douanekantoor kantoor te Oudenaarde.

Proces crimineel ende extraordinair beleet.

Beschuldiging. Hoger vermelde beschuldigten hebben het decreet i.v.m. de uitvoer van granen uit Oudenaarde, door schippers en landslieden, overtreden. Soms lieten ze personen zonder controle of zonder geldig *passavant* de stadspoort passeren. Op ander keren lieten ze grote hoeveelheden uitvoeren mits betaling van steekpenningen die ze aan hun vrouw of zonen lieten betalen.

Jan Baptiste vande Velde liet landslieden, die blijkbaar wel over het vereist attest beschikten, maar geen drinkgeld wilden betalen, zeer lang wachten.

Twee jaar geleden liet hij ook, tegen betaling van *een drinck ghelaeghe* plus acht schellingen, *ses tonnen terre* [geen tarwe!] naar Doornik passeren. Dit alles bleek zowel uit hun bekentenissen als uit de verklaring van getuigen.

Uitspraak. Jan Baptiste vande Velde wordt voor twee jaar verbannen uit de (Zuidelijke) Nederlanden. Het Hof ontzet de betichten uit hun functie en verklaart elk van hen ongeschikt om in de toekomst om het even welke publieke functie uit te oefenen. Ze moeten ook de proceskosten betalen.

64r 22.04.94 In de secrete kamer. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Bertholomeus de Cremer, zn van Bertholomeus, 47 jaar, stiefvader van Christiaen van Daele, en bakker te Nevele, wordt verhoord.

“Ik verbakte drie of vier zakken per week voor eigen consumptie, en voor diegenen van de lijst die thuis niet zelf bakten en hun portie aan mij overlieten om bij mij brood te halen.

Het is gebeurd dat mijn boekweitbloem aangeslagen werd. Daarbij waren 11 meukens voor Pieter Roelants, 5 of 6 meukens voor Philips vander Beke en omtrent 4 meukens voor Anthone le Ducq en 6 zakken voor mezelf.”

65r 24.04.94 Het Hof laat **Bertholomeus de Cremer** naar huis terugkeren na betaling van een borgsom van 300 gulden, en mits de belofte dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens hij door zijn procureur vander Straeten ervan verwittigd wordt dat het Hof hem daartoe aanmaant.

64r 65r 177v 3.02.95 Bartholomeus de Cremer en Christiaen van Daele, beide uit Nevele, veroordeeld voor overtreding van de graanplakkaten.

Proces crimineel en de extraordinair beleet.

Beschuldiging. We beperken ons tot een paar items.

1° Samen voerden de betichten een veel grotere hoeveelheid graan uit Gent dan *ghepermitteert by de lyste*. Zo kochten ze eens in het stapelhuis *vier stucken elck van neghen meukens taerwe*. Niettegenstaande ze voor rekening van Liven Schamp uit Vosselare voerden, tekende Christiaen van Daele met de naam Bartholomeus de Cremer. Samen droegen ze dit graan in klutsen naar Deinze.

2° Het is ook gebeurd dat terecht aangeslagen graan na protest van Bartholomeus de Cremer vrijgegeven werd.

3° Liven Schamp betaalde hen telkens voor bewezen diensten.

Uitspraak. De beschuldigten krijgen 150 gulden boete *te bedeeelen* [verdelen] *volghende de placcaeten*. Daarnaast dienen ze ook de proceskosten te betalen.

65r 22.04.94 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. vander Meersche bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Christiaen van Daele, zn van Jan, 17 jaar en wonend bij zijn stiefvader Bertholomeus de Cremer in Nevele, wordt verhoord.

We beperken ons tot twee items die de schrijnende miserie en het hard optreden van de overheid illustreren.

“Mijn stiefvader Bertholomeus had de toestemming 'om voor syne slete [verkoop in de winkel ?] alle veerthien daeghen vuyt te voeren ses meukens rogghe ende enen sack taerwe, omme te vente [in de winkel te verkopen?] te backen. [Dat] sy alleene deselve quantiteyt hebben vuytghevoert met noch eenich graen begrepen in de lyste voor de slete van andere lieden, te weten van Joos de Pape, Jan Kest, Jan Dobbelaere, Philips Verbeke, aermen vande prochie, ende meer anderen dewelcke de macht niet hebbende om het graen te coopen, mijn styfvaeder ghelast hebben 't selve voor hunne consumptie te coopen ende te verbacken.”

En verder: *“Op 12 maart ll. werden tussen Nevele en Landegem op de wagen van Pieter Aerts drie zakken graan en een stuck [hoeveelheidmaat?] boekweitbloem aangeslagen door een ambtenaar uit Nevele.”*

65v 24.04.94 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Christiaen van Daele**.

65v 27.04.94 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. vander Meersche bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Pieter vanden Dorpe, zn van Jan, 50 jaar, landsman, Waregem in de kasselrij Kortrijk, wordt verhoord.

Pieter vanden Dorpe heeft de graanwet overtreden en excuseert zich op zijn manier daarvoor. *“Ik ben 'wel dry maenden blind ende sieck gheweest ende niet gheweten van eenich verbodt. Door welcke sieckte ... hy [ick] ghecommen is [ben] totte vuytterste aermoede, versouckende naer huys te moghen keeren, mits syn [myn] vrouwe ende dry cleyne kinderen naeckt ende sonder broodt thuys syn'.”*

66r 25.05.94 Een vage ordonnantie van het Hof. *'t Hof alghesien, merckelycx Syne Maj. briefven aen het Hof ghescreven [datum onleesbaar] deser maent, heeft gheordonneert dat men saude achtervolghen [opvolgen] den inhauden van dien.*

66r 27.05.94 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc..

Liven Verschaeghen, zn van Joos, oud *inde dertich jaeren*, Waregem, wordt verhoord.

Niets bijzonders tenzij een herhaling van de schrijnende toestand op het platte land.

66r 29.05.94 *'t Hof andermael ghelesen de briefven van Syne Maj. by voorgaende appointment breeder ghementioneert, ordonneert dat men insghelycx in 't geval van Liven Verschaeghen sal achtervolghen den inhauden van dien.*

We vermoeden dat, t.a.v. van **Pieter vanden Dorpe en Liven Verschaeghen**, zowel het Hof als de hogere overheid clementie willen betonen zonder dit uitdrukkelijk te vermelden.

66v 12.05.94 In de secrete kamer. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc..

Cornelis de Cramer, zn van Jan, 37 jaar en landsman in Ruiselede, kasselrij Ouderburg, wordt verhoord.

Hij ontkent elke overtreding van een graanplakkaat.

66v 12.05.94 Het Hof laat **Cornelis de Cramer** naar huis terugkeren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur de Roo hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het

Gravensteen, dient hij 200 gulden borgsom te betalen. Hij mag Gent niet verlaten vooraleer hij de akte van borgstelling kan voorleggen.

66v 12.05.94 In de secrete kamer. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc..

Joos vande Weghe, zn van Jan, 32 jaar en landsman uit Ruiselede in de kasselrij Ouderburg, wordt verhoord.

Ontkent elke overtreding van de graanplakkaten.

67r 13.05.94 Het Hof laat **Joos vande Weghe** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur de Roo hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 200 gulden borgsom te betalen.

67r 14.05.94 In de secrete kamer. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

François vande Putte, zn van Joos, 40 jaar en landsman uit Kerkhove, wordt verhoord.

Ontkent elke overtreding van een graanplakkaat.

67r 18.05.94 Het Hof laat **François vande Putte** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Coppenolle hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 150 gulden borgsom te betalen. De akte van borgstelling moet hij binnen de acht dagen tonen.

67r 15.05.94 In de secrete kamer. Rdsh. vander Meersche (comm.), de adv.-fisc. en Helias als griffier.

Joos Praet uit Tiegem wordt verhoord. Hij ontkent dat hij graan verkocht in Kortrijk.

67r 18.05.94 Het Hof laat **Joos Praet** naar huis terugkeren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn advocaat Meerle hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 150 gulden borgsom te betalen. Binnen de acht dagen dient hij de akte van borgstelling te tonen.

67r 21.05.94 In de secrete kamer. Rdsh. vander Meerssche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Jan van Steenbrugge, zn van Jan, 70 jaar en molenaar te Kerkhove.

“Verschillende inwoners van Waerenaerde en Tiegem, waaronder mijn zoon, werden door militairen naar Oudenaerde geleid en in de herberg Baron de Courière geplaatst. Daar maakten de soldaten groot vertier omdat wij moesten betalen. Zo waren mijn zoon en François vande Putte verplicht in twee dagen niet minder dan tweeëntwintig gulden te betalen. Daarna liet men hen vrij.”

67v 22.05.94 Het Hof laat **Jan van Steenbrugge** naar huis terugkeren, mits betaling van een borgsom van 250 gulden. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen,

telkens hij door zijn procureur Coppenolle ervan verwittigd wordt dat het Hof hem daartoe aanmaant.

67v 25.05.94 In de secrete kamer. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Jacques Allemeersch, zn van Jan, 40 jaar en landsman uit Ruiselede, wordt verhoord. Ontkent alles.

67v 25.05.94(?) Het Hof enz. Bij **Jacques Allemeersch** schreef de griffier hetzelfde als bij Jan van Steenbrugge.

67v 25.05.94 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

François Jacobs, zn van François en 32 jaar, wordt verhoord.

François Jacobs is *garde* aan een stadspoort van Oudenaarde. Het Hof verdenkt hem van systematische fraude op grote schaal. Hij ontkent of minimaliseert alles. Hierna volgt een bloemlezing uit zijn verklaring.

1° Aan niemand heeft hij steekpenningen gevraagd. Wel hebben sommigen ongevraagd drinkgeld gegeven.

2° Zonder toestemming van de rechter, de ontvanger of een controleur heeft hij nooit aangeslagen goederen vrijgegeven. Wel is het gebeurd dat, wanneer een controleur een attest voorbereid had en alleen een handtekening ontbrak, dat hij dan zelf tekende. Daarvoor ontving hij echter niets.

3° Nooit heeft zijn zoon alleen aan de stadspoort gestaan. Nadat François Jacobs op 30 januari de laatste keer in het gevang zat, heeft zijn zoon, maar met officiële toestemming, de dienst alleen waargenomen.

4° Toen François Jacobs in oktober 1693 ziek en met koorts te bed lag, heeft Philip Merbe hem vervangen. Omdat die wel steekpenningen aanvaard had, heeft hij die berispt.

5° In de verwarring door de grote menigte is het wel gebeurd dat iemand ongecontroleerd buiten gereden is. Dit was niet te vermijden.

6° Wat van Nieghem uit Leupegem betreft, ik heb die laten passeren zonder controle en zonder steekpenningen. Ik betrouwde hem omdat hij nog nooit gefraudeerd had. Bovendien had ik toen koorts.

68v 25.04.94 Het Hof neemt akte van de verklaring van **François Jacobs**.

69v 25.05.94 In de secrete kamer. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc..

François Jacobs wordt nogmaals verhoord.

“Ik heb eens geholpen bij het aanslaan van vier boten met graan. De vracht was duidelijk veel groter dan vermeld op het paspoort. ’s Avonds heb ik de schippers gearresteerd en de hele nacht vastgezet totdat de granen gelost en naar het kantoor overgebracht waren.”

69r 169r Brandewijnstoker Guillaume van Holme uit Nieuwerkerke voor twee jaar verbannen uit de (Zuidelijke) Nederlanden. .

69r 25.05.94 In de secret kamer. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Guillaume van Holme, zn van Pieter, 45 jaar en brandewijnstoker uit Nukerke, wordt verhoord.

Niet zo duidelijk. We beperken ons tot één item.

“Soms heb ik ook wat koren op het platteland gekocht wanneer ik van de lijsthouder mijn provisie niet kon krijgen.”

69r 26.05.94 Het Hof geeft **Guillaume van Holme** de toelating om naar huis terug te keren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Robyn hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 100 gulden borgsom te betalen. Hij mag pas naar huis terugkeren nadat hij het Hof de verbintenis van zekerheid bezorgd heeft.

169r 31.07.94 Guillaume van Holme brandewijnstoker uit Nieuwkerke in het Brugse Vrije, na zijn overtreding van de graanwetten aanvankelijk veroordeeld tot 200 gulden boete plus de proceskosten, wordt op verzoek van de procureur-generaal veroordeeld tot twee jaar verbanning uit de (Zuidelijke) Nederlanden.

Proces crimineel extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging. **Guillaume van Holme** verkocht graanproducten aan bewoners van het Frans gebied.

Uitspraak. Rekening houdend met zijn excusen en zijn lange detentie, veroordeelt het Hof **Guillaume van Holme** tot 200 gulden boete te verdelen volgens de plakaten.

Wijziging uitspraak. Op verzoek van de procureur-generaal wordt de 200 gulden boete in vorige uitspraak gewijzigd in twee jaar verbanning uit de (Zuidelijke) Nederlanden.

Opmerking.

Het Hof maakt van deze rechtszaak gebruik om de procedure bij het verlenen van een certificaat om granen te halen door particulieren, op punt te stellen.

162r 27.02.94 Ordonnantie betreffende de procedure bij het verlenen van een certificaat dat aan particulieren de toelating geeft om granen te halen.

... op dat in toecommende dierghelycke abuysen en alle ocasien van de fraudatien in 't faict van vuytvoeren van graenen te meer gheweert worden, 't Hof ordonneert aen de wethouders van Hardooie ende alle andere by ghemeene resolutiën te committeren [gelasten] eenen bequamen persoon tot het vuytgheven vande ... [onleesbaar] certificatiën aen de insetenen vande prochiën, omme daarmede binnen de besloten steden te haelen de provisiën die sy voor hunne menagie noodich hebben.

Ordonnerende deselve wethouders voorts door hemlieden greffier offe iemant el [anders], op een particulier registre notitie te hauden die deselve insetenen telckent ghebelt [?] sullen hebben, emmers vande certificatiën by hun daertoe te verleenen.

Welcke certificatiën sy oock niet gheven en sullen tensy aen persoonen die sy weten dierghelycke quantiteyt tot consumptie voor hunne familie noodich te hebben.

Ende naer eedelyck verclaers daervan in hunne handen ghedaen, alles op arbitraire correctie, ende in hunnen priveën naeme responsabel te syne vande ondienst by faute van dien aen de Majesteyt te doene.

We geven een overzicht van de belangrijkste items i.v.m. de in de toekomst te volgen procedure.

1° De schepencolleges dienen in het vervolg een bekwaam persoon te belasten met het uitgeven van de certificaten. Bedoelde certificaten geven aan private personen van een parochie het recht om in bepaalde gesloten steden graan te halen.

2° De griffier van de parochie of iemand anders dient een register bij te houden van de behoefte aan granen van elk gezin.

3° Elk gezinshoofd dient zijn aanvraag onder ede te bevestigen. Deze eed dient afgelegd voor de wethouders van de parochie.

4° De wethouders zijn persoonlijk verantwoordelijk voor de juistheid en het naleven van de lijst.

71r 2.06.94 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. Nasseau (comm.), de p.-g. en Jan Baptiste de Gheldere als griffier.

Anthone Pieter van Meldert, zn van Anthone, 40 jaar en griffier van Sulsicque[?], Kwaremont en Ruien, wordt verhoord.

We beperken ons opnieuw tot enkele items. In ieder geval was Anthone Pieter van Meldert een groothandelaar in granen. Zijn functie als griffier komt nergens ter sprake behalve die ene keer dat hij bevestigt dat hij inderdaad griffier is. We laten hem aan het woord:

“1° Men sprak publiekelijk over een beleg van Oudenaarde. Ik vreesde een inval van de vijand en om het levensonderhoud van mijn familie te verzekeren, heb ik een groot deel van mijn oogst gedolven op een geheime plaats in mijn schuur. Aan de pastoor van Berchem heb ik gevraagd over dit graan de gebeden van de h. Kerk uit te spreken. De pastoor gaf me een briefken van de dry Coninghen, een beetien Aquis [water?] dat ‘hy seide ghewyt te wesen van Innocentius den XI-sten, een stucxken vanden naghel vande paeskeersse ende een scapulier’.
 2° *Hij legde me ook de verplichtingen uit door het decreet opgelegd aan plattelandslieden. Hij vertelde me hoe ik mijn eed diende af te leggen om mijn provisie te bekommen, en dat ik de grootte van de bezaaide landen moest aangeven. Ook de hoeveelheid graan die ik verborgen had in Oudenaarde bij de Paters Jezuiten en bij de baljuw van de Sinte- Walburgakerk, diende ik aan te geven.*

3° *Aan weduwe d’ Herre kocht ik vóór januari 1693, en ook daarna, 250 zakken rogge en enkele zakken masteluin. Al dit graan werd met de toelating van de Raad Fiscaal gebruikt om brandewijn te stoken en voor mijn particuliere consumptie.”*

Anthone Pieter van Meldert vraagt zijn vrijlating en mocht hij die niet krijgen, dan wenst hij *access van raede*.

71r 3.06.94 Het Hof laat **Anthone van Meldert** naar huis terugkeren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 3000 gulden borgsom te betalen.

74r 5.06.94 In de secrete kamer. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

François Braet, zn van Marten, 40 jaar en molenaar te Nevele, wordt verhoord.

François Braet zegt dat hij nooit de plakaten overtrad.

“Ik heb enkel koren bezeten dat me toekwam, en dat bakkers van andere gemeenten wenselijk achtten om op mijn molen te laten malen. Ik heb gehoord dat Andries de Clercq me ervan beschuldigt dat ik een zak graan van hem op mijn wagen zou vervoerd hebben. Hij liegt en ik heb gevraagd hem te arresteren. In november of december heb ik het schipken van Nevele voor een jaar gepacht. Mogelijks heeft iemand van mijn schippers drie stukken mout op mijn schuit geladen, maar dat wist ik niet.

Bij mijn weten hebben noch Bertholomeus de Cremer noch Christiaen van Daele op mijn schuit ooit graan vervoerd zonder het vereiste paspoort.”

74r 8.06.94 Het Hof laat **François Braet** naar huis terugkeren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur le Clercq hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 500 gulden borgsom te betalen.

74r 178v 4.02.94 Molenaar François Braet molenaar uit Nevele krijgt 600 gulden boete omdat hij de graanplakkaten overtrad.

Proces crimineel extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging. In de nazomer van 1693 en ook later bekwam François Braet een veel grotere hoeveelheid granen dan door de lijst was toegestaan. Omdat zijn zaak zo expansief groeide pachtte hij het schipken uit Nevele. Die granen vervoerde hij zowel naar zijn huis als naar zijn molen. Het meel verkochten de knechten aan de bewoners van de kasselrij Kortrijk, die haalden het bij nacht en ontij af.

François Baert speelde onder één hoedje met de lijsthouder van Nevele. Andries de Clercq, zijn knecht op het schipken, nam meestal met medeweten van Baert en voor eigen rekening, een paar zakken mee op het schuitje.

Uitspraak. François Braet krijgt 600 gulden boete te verdelen volgens de plakkaten. Hij moet ook de proceskosten betalen.

74v 5.06.94 In de secrete kamer. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Jacques Martens, zn van Pauwel, 36 jaar en meier van Zegelsem in het Land van Aalst, wordt verhoord.

Jacques Martens:

“Omtrent een maand geleden had ik een conflict aan de stadspoor van Oudenaarde. Ik wilde passeren met 19 meukens koren op naam van twee personen. Eén ervan stond op de lijst van Zegelsem en de ander op de lijst van Berchem. Dit graan werd aangeslagen en ik kwam voor rechter de Meyer van Oudenaarde die me gevangen nam. Na een uur kwam ik vrij op borg. Nadien ben ik nog naar Oudenaarde geweest om over dit conflict een akkoord te sluiten met controleur de la Heye en met garde Aerts. Ze vroegen 25 ponden, maar zoveel geld had ik nie bijt. De zaak bleef aanslepen en na betaling van een pond voor het gelag van Aerts en mezelf zijn we uiteen gegaan.”

Het Hof: *“Hebt ge als verantwoordelijke voor de lijst van Zegelsem de eed afgelegd voorgeschreven door de Raad Fiscaal?”*

Jacques Martens: *“De wethouders hebben me aangesteld als beheerder van de lijst zonder een eed te vragen.”*

74v 8.06.94 Het Hof laat **Jacques Martens** naar huis terugkeren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Coppenolle hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 200 gulden borgsom te betalen.

75r 5.06.94 In de secrete kamer. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Joos van Rechem, zn van Jan, 44 jaar en bakker in Anzegem, wordt verhoord.

“Uit Oudenaarde voerde ik enkel graan dat toegestaan was door de lijst, behalve één uitzondering. Een tweetal maanden geleden heb ik mijn burens Jan en Pieter Dhanens gevraagd om in Oudenaarde vijf meukens koren voor mij te kopen, wat ze ook gedaan hebben. Voor hun moeite gaf ik hen twee broden.

Mijn huis staat op twee mijlen van Oudenaarde, recht over de herberg ‘De Dry Coninghen’. Veel passanten rusten daar uit, eten en drinken iets. Regent het, dan zetten ze hun graan in de winkel.”

75r 8.06.94 Het Hof laat **Joos van Rechem** naar huis terugkeren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Coppenolle hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 300 gulden borgsom te betalen.

75v 10.06.94 In de secrete kamer. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Guillaume Boterman, zn van Marten, 57 jaar, landsman uit Ruiselede in de kasselrij Ouderburg, wordt verhoord.
Hij ontkent alles.

75v 12.06.94 Het Hof laat **Guillaume Boterman** naar huis terugkeren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 200 gulden borgsom te betalen.

75v 12.06.94 In de secrete kamer. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc..

Pieter de Clercq, zn van Jan, 33 jaar en landsman uit Aaltert, wordt verhoord.

Pieter de Clercq: “De schepenen hebben me op de lijst gezet ‘tot veerthien meukens rogge te XIV daeghen’. Nadien heeft de Raad Fiscaal me per veertien dagen amper één zak toegestaan, maar dat was te weinig. Ik kon niet anders dan soms graan over te nemen van arme lieden. Het brood dat ik ermee bakte kwamen die personen, en ook anderen, bij mij thuis kopen, drie of vier ponden per keer.”

76r 14.06.94 In de secrete kamer. Rdsh. Neyt (comm.) bijgestaan door griffier Dubois, de p.-g..

Jan Biebuyck, zn van Jan, 40 jaar, Vinkt, landsman en brandewijnstoker, wordt verhoord.
Betreft een betwisting over de al dan niet verkoop van een paard.

76r 14.06.94 Van het Hof mag **Jan Biebuyck** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 300 gulden borgsom te betalen.

176y 8.10.94 Jan Biebuyck uit Vinkt veroordeeld omdat hij een paard ‘overghelaeten’ heeft aan Jan van Ooteghem, wonend te Aarsele in de kasselrij Kortrijk. De koning van Spanje wijzigt de straf in een ereboete.

Proces crimineel ende extraordinair beleet.

Beschuldiging. Jan Biebuyck uit Eeklo [in 76r staat er Vinkt] wordt er ernstig van verdacht dat hij na het afsluiten van de verkoop van een paard, dit paard niet aan de koper geleverd heeft, maar aan Jan van Ooteghem uit Aarsele.

Uitspraak. 300 gulden boete, te verdelen volgens de plakkatzen.

We geven de volledige **Uitspraak**.

“’t Hof recht doende verclaert den verweerdere vehementelyck suspect [ernstig verdacht] van het peert dies questhie overghelaeten te hebben aen Jan van Ooteghem, opsetene der prochie van Aersele, casselrye van Cortrycke. [Ende] condemneert hem ter dier causen in de boete van dry hondert Carolus guldens te distribueren volghens de placcaeten, mitsg. in de costen ende misen van justitie ter tauxatie vanden Hove. Den VIII octobris 1694.”

Acht dagen later, op 16 oktober 1694, volgt een verklaring van het Hof betreffende Jan Biebuyck en het vonnis wordt gewijzigd. Blijkbaar heeft hij zich misdragen tegenover commissaris vande Voorde, commissaris in deze zaak.

“Ghesien de briefven van absolutie vande Maj. gheïmpetreert by Jan Biebuyck tot Eecklo over de insulte ende violentie by hem begaen op de persoon van Joos vande Voorde, commys van het comptoir tot Ste Laurens.

Ghesien de briefven van absolutie van de Maj. naer haere vormen ende inhauden, ordonneert hem, inghevolghe deselve briefven in Consistorie vanden Hove Godt ende Justitie vergiffnisse te bidden. Ende [ordonneert hem] te betaelen de costen ende misen van Justitie dewelcke betaelt synde, slaect hem van vanghenisse, mits over eet verclaerende, dat hy voorn. commissaris vande Voorde niet en sal misdoen offe laeten misdoen met woorden offe met wercken, directelyck of indirectelyck op pyne van lyfstraffe. Den XVI octobris 1694.”

76r 28.06.94 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. Sucx (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Joos Schepens, zn van Joos, 47 jaar, geboren in Moortsele en thans wonend in Bottelare, wordt verhoord.

Joos Schepens had een boete gekregen van baljuw Coene.

“Met meier van Hautte ging ik vissen. Die zei me dat hij daartoe de toelating had van de baljuw. De vorige keer dat ik ging vissen met de meier heeft die de baljuw als dank een snoek gegeven met ‘lenghde van vyfentwintich duymen’. En nu daagt hij me voor het Hof! Ik ontken dat ik een stok bij had. De baljuw beledigd heb ik evenmin. Trouwens, achteraf dronken we samen een pint bier. Daarna nam hij me gevangen!”

76v 28.07.94 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Joos Schepens**.

77r-78v Carel van Peteghem, schout van Vlierzele, en François van Nieuwenburgh, meier van de parochie Banegem, kregen het aan de stok met herbergier Adriaen de Pape.

Op het eerste zicht gaat het om een banale ruzie die niet ver draagt. We geven kort de synthese van onderstaande twee verhoren.

Meier François van Nieuwenburgh, vergezeld van schout Carel van Peteghem en een zekere Pieter Duplat als assistenten, klopte aan bij herbergier Adriaen de Pape. Ze wilden diens negentienjarige zoon, verdacht van inbraak in verschillende huizen, gevangen nemen. Maar dit was zonder de waard vader de Pape gerekend. Die weigerde zijn zoon die sliep te wekken. Er ontstond een gevecht in regel met vader de Pape die op zijn beurt hulp kreeg van twee

toegesnelde personen. Carel van Peteghem ontkent bij hoog en laag dat hij de Pape ook maar aangeraakt heeft.

Twee weken later bracht François van Nieuwenburgh een nieuw bezoek aan de herberg van Adriaen de Pape. Opnieuw werd een robbertje gevochten. In het gevecht ging het roer van *van Nieuwenburgh* - volgens hem - ongewild af.

77r 9.07.94 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. Stauthals bijgestaan door griffier Michel, de adv.-fisc..

Carel van Peteghem, zn van Carel, 26 jaar en schout van Vlierzele, wordt verhoord.

78v 29.07.94 Het Hof laat **Carel van Peteghem** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 20 borgsom te betalen.

78v 9.07.94 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. Stauthals (comm.) bijgestaan door griffier Michel, de adv.-fisc..

François van Nieuwenburgh, zn van Jan, 54 jaar en schout van de parochie Banegem, wordt verhoord.

80v 28.07.94 Het Hof laat **François van Nieuwenburgh** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 60 gulden borgsom te betalen.

80r 28.07.94 In de secrete kamer. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc..

Petrus Willems, zn van Petri, 36 jaar en pastoor van de parochie Sint-**Jooris**, wordt verhoord. *“In de week voor Kerstdag 1693 werd in mijn afwezigheid en zonder dat ik me ermee bemoeid heb, bij mij thuis op drie wagens graan geladen, vooral boekweit. Mijn broer, de griffier van Winghen, was hierbij aanwezig. Thuisgekomen vernam ik dat dit graan toebehoorde aan Lambrecht de Clercq, Melchior van Compennolle, Liven Glorieus en Jan van Veerdeghem.”*

80v 28.07.94 Het Hof laat **Petrus Willems** naar huis terugkeren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 400 gulden borgsom te betalen.

80v 16.08.94 In de secrete kamer. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

François Buyschaert, zn van Anthone, 64 jaar en landsman uit Anzegem, wordt verhoord. *“Om de veertien dagen ging ik naar Oudenaarde en bracht enkel mee wat me door de lijst was toegestaan, behalve twee keren. Omdat mijn burens geen geld hadden om graan te kopen, kocht ik dan zelf, met hun attest, hun contingent in Oudenaarde. Dit heb ik verbakken en hun soms een brood gegeven.”*

Voor mijn zoon ben ik niet verantwoordelijk. Hij is 'niet vast by syne sinnen', gaat hier en daar werken, heeft geen vast domicilie en wordt elk jaar in Ronse belezzen. Het kan dat hij soms brood naar Kortrijk gedragen heeft."

82r 30.09.94 In de secrete kamer. Rdsh. Neyt (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Liven Vereecken, zn van Cornelis, 35 jaar en wonend in het Lappersfort in Gent, wordt verhoord.

Liven Vereecken wordt ervan beschuldigd dat hij een postillon afgeranseld heeft. Hierover loopt reeds een procedure voor de Keure. Vereecken vraagt buitenvervolginstelling, maar het Hof weigert dit.

83r 4.10.94 Het Hof slaat dus het verzoek van **Liven Vereecken** om hem buiten vervolging te stellen af. Hij dient prompt te antwoorden op de tichten. De procedure ingesteld door de Grootbaljuw voor de Keure blijft voortlopen. Hij dient de kosten van de debatten te betalen.

84v 9.10.94 In de secrete kamer. Rdsh. Neyt (comm.) bijgestaan door Helias als griffier, de adv.-fisc. Spanoghe.

Liven Vereecken, zn van Cornelis, 25 jaar en wonend in het Lappersfort in Gent, wordt verhoord.

Is een duister verhaal over een persoon die brieven zou afgenomen hebben van een knecht van Liven Vereecken. Die knecht werd door die persoon afgeranseld toen hij brieven bij zich had voor het leger in Roeselare. Liven Vereecken liet dit uiteraard niet gebeuren en ranselde op zijn beurt de onbekende rekel af. Dit alles volgens de verklaring van Vereecken.

85v 15.12.94 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Liven Vereecken**.

83r 1.10.94 Rdsh. Neyt (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Lénard Mouset, zn van Lénard, 22 jaar en wonend bij zijn vader in *Den Rooden Leeuw* in Blankenberge, wordt verhoord.

Mits enige reserves geven we de synthese.

Betreft kraakeel, schelden en worstelen tussen Lénard Mouset en burgemeester Adriaen de Lantmeter [is dit de naam of zijn beroep?]. Hierbij verweet Lénard Mouset de burgemeester voor *eenen bloetsuyger van het ghemeente*, want de burgemeester nam het initiatief tot het oprichten van een kantoor voor *het schryven vanden visch*. Daardoor verloren vier *verlaetschryvers* [?] hun werk. Baljuw Storm gaf Lénard Mouset een boete zonder de precieze reden op te geven. Tot hier de verklaring van Lénard Mouset.

84r 2.10.94 Van het Hof mag **Lénard Mouset** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Robyn hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 200 gulden borgsom te betalen.

84r 1.10.94 Rdsh. Neyt (comm.) bijgestaan door griffier Helias de adv.-fisc. Spanoghe.

Jan Ganghelooop, zn van Jan, 24 jaar en *verlaetcooper* te Blankenberge, wordt verhoord.

84r 2.10.94 Het Hof laat **Jan Ganghelooop** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Robyn hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de

(eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 200 gulden borgsom te betalen.

85v 29.12.94 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. Neyt (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Adriaen de Noose ofwel de Loose, Rdsh. Neyt bijgestaan door griffier Michel, de p.-g.. Betichte ontkent alles!

85v 29.10.94 In de chastelette. Rdsh. Neyt (comm.) bijgestaan door griffier Michel, de p.-g.. **Dierick Waegheneere**, zn van Adriaen, geboren in Bocxmeere nabij de stad Grane(?) ofwel Grave, thans knecht van de heer van Nederbrakel, wordt verhoord.

We vermelden enkel het essentiële uit de verklaring van Dierick Waegheneere.

Alhoewel verwittigd dat hij niet mocht, toch riskeerde Carel de Vos het nog eens om *met syne fusicque* te schieten. Blijkbaar op wild, iets wat hij ontkent. Daarop werd Carel de Vos *ghecoort ende ghebonden* voor de heer van Nederbrakel geleid.

Met een zekere Jan Wouters liep het optreden van Dierick Waegheneere minder goed af. Wouters had er zich op beroemd dat hij in één etmaal wel twaalf hazen kon schieten. Dit was ter ore gekomen van de heer van Nederbrakel. Die gaf opdracht aan zijn knecht en aan Lucas van Nieuwenhove, ambtenaar van Parijke, om Wouters te attraperen. Die weigerde zich te ontdoen van zijn roer en bedreigde Dierick Waegheneere. De knecht greep het roer bij de loop en het liep af.

Dierick Waegheneere: *“Wouters was niet gekwetst. Wel is het mogelijk dat zijn hand of zijn arm een beetje verbrand waren.”*

87r 29.10.94 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Dierick Waegheneere**.

87r 20(?) .12.94 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. Neyt bijgestaan door griffier Michel, de p.-g..

Lucas van Nieuwenhove, zn van Adriaen, werkmans in de landbouw en ambtenaar van Parijke, wordt verhoord.

Lucas van Nieuwenhove: *“Samen met Dierick Waegheneere, knecht van de heer van Nederbrakel, heb ik het roer afgenomen van Jan Wouters. Dat die gekwetst en bebloed was in zijn gezicht heb ik ook gezien. Hoe dit gebeurd is, weet ik niet. Op zeker moment heeft Wouters me op de grond gesmeten..Dat ik op hem met los kruit geschoten heb, is niet waar.”*

87v 31.01.95 Het hof neemt akte van de verklaring van **Lucas van Nieuwenhove**.

87v 18.01.95 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. Neyt bijgestaan door griffier Michel, de p.-g..

Jacques de Jode, zn van Cornelis, Essenede, 38 jaar en herbergier, wordt verhoord.

“Voor 24 november 1694 werd ik nooit gedagvaard door deurwaarder Jan Vervenne. Op die dag kwam hij bij mij thuis om een pint bier te drinken. Er ontstond ruzie tussen ons nadat ik zei dat hij zich bij dagvaardingen voor het functiegeld van de Albertus Polder, een schelling liet betalen in plaats van vijf stuivers. Ik heb hem geslagen met een ‘cleyne bessemken’ [kleine bezem] ‘wesende ghemaect van pluymsteert, maer dat hy alleenelyck hetselve over syn aensicht heeft ghestreken’. Het is wel waar dat Vervenne bloedde aan zijn wang, maar ik had niet gebeten. Dronken zijnde was hij tegen een koets gevallen.”

88r 18.01.95 Het Hof laat **Jacques de Jode** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur hem verwittigt dat het Hof hem

daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 200 gulden borgsom te betalen.

88r-90r Op 24 december 1694 ontstond in Blankenberge tumult bij het wegvoeren van de gevangenen Pieter Bouchaute en Pieter Rooms. Wat er precies gebeurd was, is ons niet duidelijk. In ieder geval werden vier personen ondervraagd. Er is telkens spraak van de visserij.

88r 3.02.95 In de secrete kamer. Rdsh. Meulebeke (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Jan Verburch, zn van Andries, 24 jaar en visser wonend in Blankenberge, wordt verhoord. *“Op 24 [of is het toch 27] december 1694 ben ik niet op het strand geweest toen de schuit van Adriaen Muchet aan land kwam. ’s Avonds hoorde ik op straat een verkoping van vis aankondigen. Ik ben naar die verkoping gegaan en passerend aan de deur van Muchet zei ik hem: “Als ge uw vis niet deelt, zult ge problemen hebben.” ”*
Van tumult of oproer heb ik niets gezien, tenzij dat enkele personen naar het stadhuis trokken om Pieter Bouchaute en Pieter Rooms, beiden gevangen in het stadhuis, te zien wegvoeren.”

88v 3.02.95 In de secrete kamer. Rdsh. Meulebeke (comm.), de adv.-fisc. Spanoghe en Helias als griffier.

Joos vande Putte, zn van Joos, Blankenberge, 24 jaar en stuurman op een vissersschuit, wordt verhoord. *“Op 27 december ben ik rond de middag met Jan Verschave naar het stadhuis van Blankenberge gegaan om er een pint bier te drinken. Van enig tumult heb ik niets gemerkt. Ik heb mijn plicht gedaan ten opzichte van het magistrat.”*

88v 3.02.05 In de secrete kamer. Rdsh. Meulebeke (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Arnaut Rooms, zn van Pieter, Blankenberge, 25 jaar en varende op een schuit, wordt verhoord. *“De intendent Cobrisse heeft in Blankenberge Jan la Porte aangesteld als stokhouder [verantwoordelijke voor de openbare verkoping] van de vis. Op die dag werden in het stadhuis Pieter Bouchaute en mijn vader Pieter Rooms gevangen genomen. Meer heb ik niet gezien van het tumult, want stond ik op een duin en was bezig een schip van het strand te halen. Ik had een attest bij van chirurgijn Benedictus Soutquoy(?). Daarin stond dat mijn broer Niclais Rooms niet in staat was om te ‘voyagieren’.”*

90r 3.02.95 In de secrete kamer. Rdsh. Meulebeke (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Jan Janssens, zn van Adriaen, 25 jaar, Blankenberge en varende met eene *vischschuyte*, wordt verhoord. *“Er was veel volk bij de aanstelling van Jan la Porte als stokhouder van de vis. Niemand heeft gedreigd Pieter Bouchaute en Pieter Rooms te bevrijden uit hun gevangenschap in het stadhuis.”*

90r 3.02.95 **Jan Verburch, Joos vande Putte, Arnaut Rooms en Jan Janssens** mogen naar huis terugkeren. Zij moeten onder ede beloven dat zij zich zullen aanmelden in het

Gravensteen, telkens zij door hun procureur ervan verwittigd worden dat het Hof hem daartoe aanmaant.

90r 7.06.95 In de secrete kamer. Rdsh. Meulebeke (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Jacques van Hulle, zn van Jacques, 24 jaar, werkman, wonend in Oedelem, wordt verhoord. *“Op 15 mei 1695 arresteerde de baljuw drie afsetenen omdat ze gevochten hadden. ’s Anderendaags arresteerde de baljuw ook mij, omdat ik hem niet geholpen had. Nochtans had hij geen assistentie nodig, want ze boden geen weerstand.”*

90v 8.01.95 Het Hof laat **Jacques van Hulle** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur de Roo hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 200 gulden borgsom te betalen.

90v 25.06.95 In de gevangenis van de chastelette. Rdsh. Laerebeke bijgestaan door griffier Michel, de p.-g..

Jan vander Veken, zn van Niclaeys, 55 jaar, officier van het fort San Huarte, heer van ten Broucke en voordien ambtenaar van Opwijk, wordt verhoord.

99r-101v Het Hof schorst notaris Jan Salet, gheadmitteert door de Grote Raad, voor zes maanden en veroordeelt vier andere beschuldigen elk tot een boete van 50 gulden.

99r 8.07.95 In de secrete kamer. Rdsh. Sucx (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Gillis Hendericx, zn van Passchier, 40 jaar, *hauddende vetterwaryewinckel* in Haasdonk, wordt verhoord.

99r juli.95 Het Hof laat **Gillis Hendericx** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Opstalle hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 150 gulden borgsom te betalen.

99v 11.07.95 In de secrete kamer. Rdsh. Sucx (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Jan Salet, 36 jaar, notaris *gheadmitteert* [aanvaard, aangesteld] door de Grote Raad [Privé Raad] van Zijne Majesteit en wonend in Kruibeke, wordt verhoord.

99v 11.07.95 Het Hof geeft **Jan Salet** de toestemming om naar huis terug te keren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Opstalle hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 150 gulden borgsom te betalen.

100v 18.07.95 In de secrete kamer. Rdsh. Sucx (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Catharine [verder staat ook er Cathelyne] **de Grave**, dochter van Anthone, 52 jaar en weduwe van Michiel Vaerenberch, wordt verhoord.

100v 19.07.95 Het Hof laat **Catharine de Grave** naar huis terugkeren. Zij moet zweren dat zij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens haar procureur Opstalle haar verwittigt dat het Hof haar daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient zij 150 gulden borgsom te betalen.

101r 18.07.95 In de secrete kamer. Rdsh. Sucx bijgestaan door griffier Helias, de p.-g./
Anthone de Grave, zn van Anthone, Haasdonk, 43 jaar, wordt verhoord.

101v 19.07.95 Het Hof laat **Anthone de Grave** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 150 gulden borgsom te betalen.

101v 18.07.95 In de secrete kamer. Rdsh. Sucx (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..
Jonas de Grave, zn van Anthone, 55 jaar en wonend in Haasdonk, wordt verhoord.

101v 19.07.95 Het Hof laat **Jonas de Grave** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 150 gulden borgsom te betalen.

181v 19.07.95 Vonnis over Notaris Jan Salet van de Grote Raad voor zes maanden geschorst. Vier andere inwoners van Haasdonk veroordeeld voor valse verklaringen.

Proces criminelyck ende extraordinair gheinstrueert.

Omdat het een nogal ingewikkelde juridische zaak betreft, geven we onmiddellijk het vonnis. De griffier schrijft de ene keer Catherine en op een andere keer Cathelyne de Grave.

De beschuldigten zijn: **Gillis Hendricx**, **Joannes** en **Anthone de Grave** en **Cathelyne de Grave**, allen wonend in Haasdonk en **Jan Salet** notaris *gheadmitteert* door de Grote Raad, wonend in Kruibeke.

Beschuldiging. Gillis Hendricx hield in een vorig proces voor het Hof staande dat bepaald onroerend goed het zijne was. Omdat dit te staven herriepen de eerste vier verweerdere lichtsinnig hun vorige voor notaris Salet onder eed afgelegde verklaringen. Notaris Salet nam de valse verklaringen in akten op. Achteraf gebruikte Gillis Hendricx deze akten in een civiel proces.

Uitspraak. Gillis Hendricx, Joannes de Grave, Anthone de Grave en Cathelyne de Grave dienen elk 50 gulden boete te betalen. Notaris salet wordt gedurende zes maanden uit zijn ambt ontzet en moet ook de proceskosten betalen.

100r 17.07.95 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. Goethals (comm.) ,bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Gillis de Meyer, zn van Pieter, 37 jaar, wordt verhoord.

Gillis de Meyer vraagt het Hof hem buiten vervolging te stellen en heeft in die zin een verzoek gericht aan Zijne Majesteit.

100r 17.07.95 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Gillis de Meyer**.

101v 19.07.95 Van het Hof mag **Gillis de Meyer** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 150 gulden borgsom te betalen.

111r 16.07.95 Verkeerde datum! In de gevangenis van het Hof. Rdsh. Goethals bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Gillis de Meyer, zn van Pieter, 38 jaar, wordt nogmaals verhoord.

Gillis de Meyer is als door een wesp gestoken en gaat fel te keer tegen commissaris Goethals. Zonder afbreuk te doen van zijn recht op beroep, antwoordt hij toch. Bij verschillende tichten daagt hij Goethals uit om *dach, date ende plaetse* te geven. Heel het proces is een groot *abuys*. Hij ontkent formeel dat hij ook maar iemand beledigd heeft, zeker het Hof niet. Ook vermeld is procureur Baudonck.

111v 18.07.95 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Gillis de Meyer**.

102r 12.08.95 In de secrete kamer. Rdsh. Ameye bijgestaan door griffier Michel, de p.-g..

Louys Bogaert, zn van Louys, 33 jaar, Drongen, waard van *In Den Rooden Hoedt* en brandewijnstoker, wordt verhoord.

“Op 30 juli 1694 zag ik van ver, ‘staende achter de meerschen’, dat er vuur brandde in mijn huis. Ik was achterdochtig, dacht eerst dat het Franse soldaten waren en spoedde me naar huis. Het bleek dat Anthone Demey ingebroken was langs de koestal en vuur gemaakt had in mijn huis. Inbreken was zeker moeilijk, want de deur ‘was soo wel vermaeckt dat korts te vyfentwintich ghewapende Engelschen daerin niet en conden breken’.”

Ondertussen waren de Fransen die *dien voormiddach op de prochie hadden gheweest ... vertrocken*. Tussen Bogaert en Demey ontstond een worsteling, *soodanich dat den confessant ten beginne ondergheleghen heeft ende dat hy, Demey, hem by de kele houdende*, totdat hij hulp kreeg van een soldaat, blijkbaar van het leger van Zijne Majesteit. Bij het gevecht werd Demey *swaerelyck* gekwetst. Hij bloede en verloor twee tanden. Demey was verplicht een halve pattacon te betalen voor de kosten van de aangebrachte schade en van zijn vertier in het huis van Bogaert. Achteraf werd Demey overgeleverd aan Gillis Dobbelaere een ambtenaar van Drongen. Het Hof achtte de versie van Bogaert fel overdreven en deels ongeloofwaardig.

De procureur-generaal: *“Demey kwam al lang bij u thuis en uw vrouw kende hem ook. Het was uw bedoeling om hem een affront aan te doen. Ge hebt ook gedreigd hem neer te schieten. Bovendien hebt ge gezegd dat het u ‘leet was [dat het u speet], dat ghy hem niet faictelyck [feitelijk] mors doodt en hadde ghesmeten’.”*

Bogaert: *“Ik wil niet dat iemand in mijn huis komt als ik niet thuis ben.”*

Anthone Demey, aanvankelijk door Bogaert versleten voor een onbekende inbreker, was bij hem blijkbaar kind ten huize. De vrouw van Bogaert kende hem. Hij had het vuur ontstoken, een melkpot gebruikt en die volgens de huisbaas ook gebroken. Begrijpelijk dat het Hof er het hare van dacht!

102r 13.08.95 Het Hof laat **Louys Bogaert** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Baudonck hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten,

voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 100 gulden borgsom te betalen.

104r-104v 181y Segher Pauwels uit Bassevelde ranselde de meier af.

104r 6.09.95 In de secrete kamer. Rdsh. Goethals (comm.) bijgestaan door griffier Michel, de p.-g..

Segher Pauwels, zn van Ferdinande, 34 jaar, Bassevelde Ambacht van Bouchoute, jager en werkman, wordt verhoord.

Nadat de meier van Bassevelde hem geverbaliseerd had, ontstond er een twist tussen Pauwels en de meier over het betalen van het gelag in een herberg. Pauwels ranselde de meier af.

Eigenlijk mocht die Pauwels nog dankbaar zijn, want het kon erger geweest zijn!!!

Pauwels: *“Ik beken dat ik hem diverse slagen gaf 'op synen rugge, ende noch wel twee ofte dry meer conde ghegheven hebben, hadde hem 't selve door Lieven Schelstraete niet belet gheweest'.”*

Verder zegt Pauwels *dat hy den voors. meyer niet en heeft geschupt, ghestooten, nochte ghedreven inde selve herberge, dan dat hy van selfs daer binnen is ghegaen. Ende aldaer eenighen tijdt heeft sitten drincken, gheduerende welcken hy confessant heeft ghevraegt ofte hy hem wilde contenteren met twee schellynghen”*

De meier zei kordaat: *“Neen!”*

104v 6.09.95 Het Hof beveelt de onmiddellijke aanhouding van **Segher Pauwels**.

104v 6.09.95 In de secrete kamer. Rdsh. Goethals (comm.) bijgestaan door griffier Michel, de p.-g..

Lieven Schelstraete, zn van Joos, 32 jaar, wonend in Bassevelde en werkman, wordt verhoord.

Getuige Lieven Schelstraete spreekt Segher Pauwels tegen daar waar die zijn optreden trachtte te minimaliseren: *“Pauwels ging zelfs zover dat hij de meier op de grond wierp en daar stevig vast hield. Hij wilde de meier verplichten de zaak te seponeren.”*

181y 17.09.95 Segher Pauwels uit Bassevelde moet voor het Consistorie verschijnen en wordt voor zes jaar verbannen uit de Provincie Vlaanderen.

Proces crimineel criminelyck ende extraordinair beleet.

Beschuldiging. Op 22 mei 1695 was **Segher Pauwels**, *diep inden avont synde, blyven sitten drincken in de herberghe Het Carosken*. Samen met nog anderen van zijn gezelschap werd hij geverbaliseerd door Jan Thysbaert, meier van Boekhoute. Dit was niet naar de zin van Pauwels. Hij sloeg de meier met zijn degen. Nog niet gekalmeerd, heeft hij de meier *met furie ende dreyghementen willen doen teecken en een briefken offe bescheet* dat hij hoogstens twee schellingen boete zou moeten betalen, en als kers op de taart, dat de waard die reeds betaald had!!!

Uitspraak. Het Hof zegt rekening te houden *met syne volontaire submissie ende verdrach in de discretie vanden Hove*, en veroordeelt hem om te verschijnen voor het Consistorie *ende aldaer met ontdeckten hoofde en op uwe [syne] knien Godt ende den Hove vuyt den naeme van Justitie vergiffenisse te bidden*. Tevens verbant het Hof **Segher Pauwels** voor één jaar uit de Provincie Vlaanderen. Na zijn vrijlating dient hij Gent binnen de vierentwintig uren te verlaten de Provincie binnen de drie dagen.

105r 7.10.95 Rdsh. Goethals bijgestaan door griffier Michel, de p.-g..

François Pattheet, zn van Geeraert, 48 jaar, baljuw en meier van de parochie van Hamme en van de heerlijkheid Sint-Anna, een enclave in Hamme, in het land van Dendermonde, wordt verhoord.

François Pattheet wordt blijkbaar verdacht van machtsmisbruik. Hij schreef procesverbalen aan de lopende band, maar hij verdedigt zich terdege. Luister maar:

“Verschillende personen van Hamme gaven me soms, zonder dat ik erom vroeg, een koppel kiekens of jonge duiven. In het Land van Waas en Dendermonde is het gebruikelijk jaarlijks aan de lokale baljuw ‘te gheven diergelycke erkentnisse by forme van nieuwe jaer’. Naar ik gehoord heb, was dit ook bij mijn voorgangers gebruikelijk.

Wat François Widey betreft, die heb ik laten veroordelen omdat hij duiven schoot waar hij niet mocht. Vanden Bossche heb ik een boete gegeven omdat zijn maten en gewichten niet behoorlijk geijkt waren.

Jan van Hoye had een grote hoeveelheid ‘kemsael’ opgekocht en opgeslagen, iets wat volgens de plakkaten verboden is tijdens de huidige oorlog. De vordering van de boete maakte ik over aan de luitenant-baljuw van Dendermonde. Na de uitspraak en uitvoering van het vonnis ontving ik vijf pond of het derde van de boete. Dit is volgens de plakkaten de normale vergoeding waarop de aanbrenger van een dergelijk misdrijf recht heeft.

Na verwittiging door de meier van ‘Sombeke’(?) gaf ik Jan Serraerens een boete omdat hij hout weggedragen had. Bij gebrek aan bewijzen seponeerde ik de zaak zonder dat ik iets van hem ontvangen had.

Gillis de Keyser werd door de boeren gevangen. Daarna liet ik al zijn meubels verkopen. Meer dan de gerechtskosten bracht dit niet op.

In het huis van Jan de Schepper heb ik inderdaad wetteboden gelegd. Aan verscheidene personen had hij grote schulden en stond klaar om naar Amsterdam te trekken. Zijn burens hadden me daarvan verwittigd. Daar had hij een huis gehuurd tegen 300 gulden per jaar.”

106r 8.10.95 Het Hof laat **François Pattheet** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur vanden Berghe hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 300 gulden borgsom te betalen.

106r 7.11.95 In de secrete kamer. Rdsh. Meulebeke (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Pieter de Rycke, zn van Matthys, 51 jaar en baljuw van Erembodegem, wordt verhoord.

Begin november 1695 werd baljuw Pieter de Rycke door een ambtenaar genaamd Waesberghe geverbaliseerd en vastgezet in de herberg van Jan Baptiste Stevens.

Pieter de Rycke: *“Waarom weet ik niet. Ik had hem niets misdaan en hij heeft me de reden niet gegeven. Waesberghe is uit de herberg vertrokken en een zestal uren later teruggekeerd. Dan begonnen we te discuten. Dan gaf hij wel zijn reden. Hij beweerde dat ik niet in mijn eigen hof zat, maar in die van de herberg ‘Den Appel’. Ik zei dat hij loog. De stadhouder, die daar ook aanwezig was, greep me bij de haren en gaf me met zijn vuist een slag in mijn gezicht.”*

106v 23.12.95 In de secrete kamer. Rdsh. Masseau (comm.) bijgestaan door griffier Dubois, de adv.-fisc. Spanoghe.

Lieven van Gansberghe, zn van Pieter, 33 jaar en *afghegaen* burgemeester van de parochie Melle, wordt verhoord.

Lieven van Gansberghe wordt ervan beschuldigd dat hij in *Den Gulden Appel*, gewapende met een musqueton, een deurwaarder en zijn assistenten bedreigde. Hij ontkent dit formeel.

106v 10.01.96 Het Hof laat **Lieven van Gansbeke** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Ronse hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 600 gulden borgsom te betalen.

107r 23.01.96 In de secrete kamer. Rdsh. van Vaerent (comm.) bijgestaan door griffier Dubois, de p.-g..

Cornelis de Croo, zn van Pieter, 43 jaar, landsman en gewezen ontvanger van de parochie Mannekensvere waar hij woont, wordt verhoord.

“Op 26 juni 1694 heb ik een spreuwharige ruïn van negen jaar verkocht aan François Verlé, landsman uit Merchem. Dit paard werd ingeschreven op 3 juni 1695 op naam van de nieuwe eigenaar. Dit paard heb ik effectief geleverd. En wat er verder mee gebeurd is, weet ik niet. Bij de verkoop was niemand aanwezig. De griffier was present bij de levering.”

107r 24.01.96 Van het Hof mag **Cornelis de Croo** naar huis terugkeren. Hij wordt verondersteld binnen *de acht dagen aenden heesschere te senden acte in forma*. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Robyn hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 300 gulden borgsom te betalen.

107r 6.02.96 Het Hof voegt er het volgende aan toe: *de saecke niet te laeten invoorderen ten waere men voordere preuve conde becommen*.

107r 20.02.96 In de secrete kamer. Rdsh. Sucx (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc..

Jan Seymortier of Simortier, zn van Denys, 43 jaar, landsman en burgemeester van Berchem [Vlaamse Ardennen], wordt verhoord.

Opmerking. Het volgende verhoren zijn gedateerd op 16.04.96 en daarna op 9.08.96. Er zijn dus grote hiaten. Waarschijnlijk wijst dit op een onrustige periode gekenmerkt door Franse invallen of tenminste acute dreiging. Dit heeft ook zijn weerslag op de redactie van de verhoren: warrig en onsamenhangend. Met veel reserves pogen we het essentiële te geven van de volgende verhoren.

Jan Seymortier kreeg bezoek van deurwaarder Gyselins. Zijn knecht stond klaar om hem te ontvangen met wat Seymortier noemt *een cleyn auten vorcken* [klein houten vorkje]. Gelukkig hield betichte hem tegen. Ze namen afscheid van elkaar *in volle vrientschap ghevende aen elckander de handt met wensch van goede reyse*. Dit alles - hoeft het gezegd - volgens betichte.

108r 16.04.96 In de secrete kamer. Rdsh. Neyt bijgestaan door griffier Michel, de p.-g..

Emanuel de Vuldere, zn van Guillaume, 56 jaar, wonend te Gent *ende bedryvende syne goederen tot Aeltert*, sedert zijn 18 jaar in dienst van Zijne Majesteit, wordt verhoord.

Warrig verhaal! Het betreft een slaande ruzie tussen Emanuel de Vuldere en baljuw Samaryn(?). De baljuw nam de koeien van de Vuldere in beslag.

Het oordeel van betichte over de baljuw is vernietigend: *“Het is al gebeurd dat de baljuw goederen aanslaat, ze doet verkopen en ze zelf tegen de helft van de waarde koopt!”*

109r 9.08.96 In de secrete kamer. Rdsh. Reninghe (comm.) bijgestaan door griffier Dubois, de p.-g..

Philips Ampe, zn van Philip, 30 jaar en baljuw van Lovendegem waar hij woont, wordt verhoord. Onduidelijk relaas dat we met enige reserves samenvatten.

Philips Ampe:

“Ik heb geen boete gegeven met behulp van militairen, wel met de assistentie van drie ambtenaren. In die dagen lag het regiment van Prins George van Denemarken in Lovendegem. In geval van weerstand vanwege soldaten, omwille van een exploit door mij betekent tegen een schuldenaar, mocht ik op de majoor van dit regiment rekenen.”

Blijkbaar was er wel een collectieve resistentie van een aantal soldaten. Die werden alle in de herberg van Jan Slocke vastgezet: Geeraert Slocke, Jan Devriendt, Jan Clays, Christiaen Dobbelaere, Marten Arens, Lieven Arens, Reynier de Vogelaere, François Clays, en verscheidene anderen.

“Om problemen te voorkomen liet ik hen vertrekken, maar Geeraert Slocke wilde absoluut blijven. Enkele soldaten sleurden hem buiten, zaten hem achterna zodat hij in het water sprong. Achteraf gaf ik hem bij mij thuis eten en drinken.”

109r 10.05.96 Het Hof laat **Philips Ampe** naar huis terugkeren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Baele hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 200 gulden borgsom te betalen.

Opmerking. De datum is verkeerd, want deze beslissing van het Hof is ver voor de datum van het verhoor gedateerd.

109v 15.06.96 In de secret kamer. Rdsh. van Laerebeque/ Larebeke bijgestaan door griffier Michel, de p.-g..

Jan Roussel, zn van Gillis, 21 jaar, Brugge, koopman, wordt verhoord.

Van voerman Cattri ontving Jan Roussel een pakket uit Rijsel. Het Hof vindt dit verdacht en ondervraagt hem hierover. Zelf zegt hij niet te weten wie de eigenaar en de afzender is. Het Hof is overtuigd dat hijzelf de eigenaar is, en dat hij er alles van afweet, temeer omdat hij dit pakket door zijn schoonzoon in het kantoor te Brugge, *by avont ende by ontyde*, liet afhalen. Zo wilde hij blijkbaar inbeslagname ten allen prijze voorkomen. Bovendien liep er hierover in Brugge reeds een proces tussen de wethouders en Jan Roussel.

110v 15.06.96 Het Hof geeft de commissaris opdracht om met **Jan Roussel** naar Brugge te trekken om zijn boeken en correspondentie te controleren. Desnoods mag de commissaris deze in beslag nemen.

111v-113v De zaak van de Gentse factors in kalk: verward voor ons en maar ook voor het Hof. Wellicht geseponed.

111v 30.07.96 In de fiscale kamer. Rdsh. Maximiliaen van Voorspoel bijgestaan door griffier Michel, de adv.-fisc..

Pieter van Trappen, zn van Daniel, Gent, 38 jaar, factor en wijnkoopman, wordt verhoord.

112v 30.07.96 In de fiscale kamer. Rdsh. Maximiliaen van Voorspoel bijgestaan door griffier Michel, de adv.-fisc..

Omaert Schauteet (de griffier schrijft Schouteet), zn van Joos, Gent, factor, wordt verhoord.

113r 2.08.96 In de secrete kamer. Rdsh. Maximiliaen van Voorspoel bijgestaan door griffier Michel, de adv.-fisc..

Pieter van Trappen wordt nogmaals verhoord.

113v 4.08.96 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Pieter van Trappen**.

113v 2.08.96 In de secrete kamer. Rdsh. Maximiliaen van Voorspoel bijgestaan door griffier Michel, de adv.-fisc..

Omaert Schauteet wordt nogmaals verhoord.

114r 4.09.96 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Omaert Schauteet**.

Synthese van de zaak van de Gentse factors in de aankoop van kalk.

Op 27 april 1693 sloten enerzijds Pieter van Trappen, Omaert Schauteet en Jacques Crul enerzijds een contract voor drie jaar met anderzijds - eveneens samen Denys Bommaert, Jacques Wadripont, Jan Lefebvre en Joos Dewindt. Blijkbaar zouden Denys Bommaert en *consorten* in Doornik kalk aankopen en dit verzenden naar Gent met als bestemmelingen Pieter van Trappen en *consorten*, en dit aan niemand anders.

Verder is het verslag verwarrend. Pieter van Trappen denkt dat het om een misverstand gaat en dat niet hij, maar wel een andere handelaar in kalk, Daniel van Trappen uit Gent, bedoeld is. Mogelijks werd het vooronderzoek niet grondig gevoerd omwille van de onrustige tijden tijdens de negenjarige oorlog. Van vermelde personen duikt verder niemand op.

114r 120v 126v 185r én 185r Isaac Siméon en zijn vrouw Michelle Françoise de Rans worden veroordeeld voor de uitgifte van valse penningen. Na geseling wordt de Rans levenslang verbannen uit de (Zuidelijke) Nederlanden. Hijzelf is voortvluchtig en wordt levenslang verbannen uit alle Spaanse landen.

114r 8.08.96 In de chastelette. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Dubois, de p.-g..

Michelle Françoise de Rans, dochter van François, 30 jaar, geboren in Valenciennes en vrouw van Isaac Siméon, wordt verhoord.

Michelle Françoise de Rans:

“Bij het kopen van een boterpot aan vrouw Elisabeth Janssens, vrouw van herbergier Gabriel Nuykens van ‘Het Bourgoins Cruys, op de Cooremerct onder De Dry Coninghen’, betaalde ik met ‘un écu d’ Hollande’. Dat die penning vals was, kan niet. Ze moet die uit haar eigen beurs gehaald hebben.”

Achteraf blijkt het bier te zijn in plaats van een boterpot. Catharine Nuykens, dochter van vermelde herbergier, bevestigt de verklaring van Elisabeth Janssens. Omwille van haar leeftijd, dertien jaar, dient Catharine, in tegenstelling met haar moeder, haar verklaring niet onder eed af te leggen.

Hélène Lense, een andere getuige, huisvrouw van François Deny wonend achter het Lappersfort, heeft eveneens valse pattacons ontvangen van de Rans.

De Rans klaagt zich over *het qualyck tractement* door haar man. Getuige daarvan zijn *de blauwe plecken ... op haer lichaem*. Ze vermoedt ook dat ze twee maanden zwanger is.

114r 9.08.96 Het Hof beslist **Michelle Françoise de Rans** onder eed te laten onderzoeken door de vrouw van de cipier op de tekenen van haar *geallegiert* [beweerd] *grootgaen* [zwangerschap]. Overmorgen dient de scherprechter haar te visiteren op mogelijke tekens van brandmerking of geseling.

120v 8.11.96 In de chastelette. Zie hiervoor.

Michelle Françoise de Rans wordt nogmaals verhoord.

“Een zekere Denise, goudsmid en graveur wonend nabij de armenschool voor jongens op de Reep, heeft aan mijn man getoond hoe men vals geld kan maken. Zelf heeft hij er nooit gemaakt. Hij ontving de valse penningen van Denise. Omdat ik te weinig bijeen bedelde heeft mijn man me opnieuw geslagen. Ik heb ook horen vertellen dat Denise in Rijsel tot drie keren toe gemarteld werd, omdat hij gestolen zilverwerk smolt.

In totaal heb ik in deze stad een twintigtal valse pattacons uitgegeven, in Antwerpen een tweetal. Bovendien gooide ik er ongeveer tien in de rivier.”

126v 22.03.97 In de chastelette. Zie hiervoor..

Michelle Françoise de Rans wordt een laatste maal verhoord.

De Rans zegt dat de tekenen van haar zwangerschap verdwenen zijn, vraagt vergiffenis aan het Hof, en smeekt om vrijlating *de cette prison pénible pour la passion que le bon Dieu a souffert le Vendredi Saint*.

Ze benadrukt nogmaals dat haar man haar dwong om die valse penningen uit te geven.

185r 30.03.97 Valsmunter Isaac Siméon wordt levenslang verbannen uit alle Spaanse landen.

Het proces wordt *criminelyck ende extraordinair* gevoerd.

Beschuldiging. Het Hof heeft ernstige vermoedens dat **Isaac Siméon**, soldaat verantwoordelijk voor de aankoop van levensmiddelen [*vivandier*] voor zijn regiment, valse Zeeuwse en Hollands penningen fabriceerde. Bovendien dwong hij zijn vrouw, Michelle de Rans, die uit te geven.

Uitspraak. **Isaac Siméon** wordt levenslang verbannen uit alle Spaanse landen. Riskeert hij het terug te keren, dan wacht hem de dood. Al zijn bezittingen worden geconfisqueerd. Hij moet ook de proceskosten betalen.

185r 30.03.97 Voor het uitgeven van valse penningen wordt Michelle Françoise de Rans, vrouw van Isaac Siméon, veroordeeld tot geseling op een schavot en tot levenslange verbanning uit de (Zuidelijke) Nederlanden.

Beschuldiging. **Michelle Françoise de Rans** bekent dat ze (o.a.) op 7 en 8 augustus 1696 in Gent valse Zeeuwse en Hollandse pattacons uitgaf.

Uitspraak. **Michelle Françoise de Rans** dient *gheleet te worden op eenen schavot gherecht voor de pilaren van desen Castheele, ende aldaer ghegeeselt te worden met scherpe roeden totten loopende bloede*. Verder wordt ze levenslang verbannen uit de (Zuidelijke)

Nederlanden. Na haar vrijlating moet ze Gent binnen de vierentwintig uren en de andere Zuidelijke Nederlanden binnen de drie dagen verlaten. Doet ze dit niet, dan wacht haar de galg. Tenslotte moet ze al haar proceskosten betalen.

116r 15.09.96 In de secrete kamer. Rdsh. de Jonge bijgestaan door griffier Michel, de p.-g.

Jan vanden Eeckhoute, zn van Louys, 30 jaar en wonend in Gaver, wordt verhoord.

Op 6 juli 1696 heeft deurwaarder Gerrebrant een exploit betekent en wetteboden gelegd bij Jan vanden Eeckhoute. Verder betreft het een dispuut over de betaling van de deurwaarder.

Volgens Jan vanden Eeckhoute was hij bereid de deurwaarder te betalen, maar de deurwaarder daagde niet op in herberg *De Dry Coninghen*.

116r 19.09.96 Het Hof laat **Jan vanden Eeckhoute** naar huis terugkeren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Derouck hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 40 ponden borgsom te betalen.

117r 19.09.96 In de secrete kamer. Rdsh. de Jonge bijgestaan door griffier Michel, de p.-g.. **Adriaen Thysebaert**, zn van Cornelis, 40 jaar en landsman te Bassevelde, wordt verhoord. Het betreft de klassieke twist op de buiten over een *passagie* of *deurwegh* [uitweg of doorgang]. We geven de versie van Adriaen Thysebaert.

“Mijn vrouw is erfgename van een stuk land dat ik uitbaat en gelegen is naast dit van Niclaeys Matthys. Vroeger had Matthys toegang tot zijn land via een weg die dwars door mijn land liep Op bevel van de voogd van de eigenaar heb ik die verlegd. De nieuwe weg was trouwens korter. Op zekere dag wilde Matthys met ‘ghewelt ryden door de vruchten lanx de oude passagie’. Er vielen woorden en ik ben naar huis gegaan en teruggekeerd met een pistool die ongeladen was. Verder is er die keer niets gebeurd. Op een andere keer wachtte hij me op, een spade in de hand. Hij wilde me agresseren en ik was wel verplicht me te defenderen. Om de spade af te weren, sloeg ik met de stok, ‘dick ontrent twee duymen’, waarmee ik mijn koe dreef. Met die stok gaf ik een slag op de spade en het kan dat ik Matthys trof. Ik was zo verbouwereerd dat ik het niet meer weet.”

117r 22.09.96 Het Hof laat **Adriaen Thysebaert** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur de Rouck hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 50 gulden borgsom te betalen.

118r-120r Waarschoot: Marten de Camargo en zijn zoon Joos vchten tegen Joos Versluys, korporaal van de wacht.

We vonden geen vonnis en geven de achtereenvolgende verhoren.

118r In de gevangenis van het Hof. Rdsh. Neyt, bijgestaan door griffier Dubois, de adv.-fisc.. **Marten de Camargo**, zn van Cornelis, *diep inde sestich jaeren*, uitbater van de herberg *De Keele* te Waarschoot, wordt verhoord.

“Op 15 juli 1696 hadden Joos Bauwens, Jooris vande Voorde en Jan Blomme in mijn herberg wat gedronken. Rond negen uur ‘s avonds voelde ik me wat ‘by dranke’ en ben gaan slapen. Plots hoorde ik buiten lawaai. Ik ben opgestaan, heb mijn geweer genomen en ben op straat gegaan. Daar zag ik enkele personen van de wacht, waaronder korporaal Joos Versluys en Jan de Jaeghere. Ik herinner me dat de korporaal me op de grond smeed. Eens terug binnen heeft iemand door de deur geschoten. Kort nadien werden vermelde personen en ikzelf aangehouden.”

118v Zie hiervoor.

Joannes de Camargo, zn van Marten bij wie hij woont, 19 jaar, wordt verhoord.

“Op 15 juli 1696 was ik te ‘vryen’ geweest. Terugkerend met Jan de Grootte zagen we onderweg enkele personen van de wacht. Die riepen dat we moesten blijven staan. Nabij mijn huis was korporaal Joos Versluys aan het vechten met mijn vader. Ik trok Joos Versluys, die op mijn vader lag, weg. Jan Blomme sloeg wachter Pieter van Laere en scheidde ons. Jan de Grootte liep weg. Met Jan Blomme, Joos Bauwens, en Jooris van de Voorde ben ik verder

gegaan. Gekomen in de herberg van mijn vader schoot iemand dwars door de deur. Kort nadien nam men mijn drie compagnons, mijn vader en ikzelf, gevangen.”

119r Zie Hiervoor.

Jan Blomme, zn van Joos, 24 jaar, wonend in de Weststraat te Waarschoot, wordt verhoord. Jan Blomme bevestigt het relaas van Joannes de Camargo, maar voegt erbij dat Marten de Camargo buiten gelopen kwam met zijn geweer in de hand, dat hij bovendien mikte op korporaal Versluys, en dat vooraleer ze begonnen te vechten. Bovendien had Jan Blomme gezien dat iemand Pieter van Laere gekwetst had.

119v Zie hiervoor.

Joos Bauwens, zn van Joos, 36 jaar en wonend te Waarschoot, wordt verhoord. Joos Bauwens bevestigt voorgaande verklaringen.

120v Zie hiervoor.

Jooris vande Voorde, zn van Lieven, 30 jaar en wever in Waarschoot, wordt verhoord. *“Nadat de kapitein van de wacht binnenkwam, werden we gevangen genomen.”*

121v 13.12.96 Rdsh. du Mont bijgestaan door griffier Michel, de p.-g..

Philips Wauman, zn van Thomas, 28 jaar en *princelycken officier der stede van Ghendt*, wordt verhoord.

Betreft een geval van machtsmisbruik.

“Op 28 september 1696 kwam ik met de stokhouder nabij de ‘Hooghbrugge’ [Gent]. Voor ons gingen een schipper en een arbeider, beiden met - zo dacht ik - een verdacht pakje. Ik heb hen gevolgd langs de Lange Munt tot in het begin van de Dondersteeg. Ik vroeg hen wat er in het pakje stak. Waarop ze antwoordden dat ze in ‘Den Bruinvis’ een afspraak hadden met de eigenaar, en dat die wel zou tonen wat er in de pakjes zat.

Daar vroeg de eigenaar me wie mijn opdrachtgever was. Ik kon niet anders dan te zeggen dat ik door niemand gemandateerd was.”

Het Hof: *“Ge wist toch dat ge daartoe ‘als princelycken officier’ geen mandaat had om iemand een boete te geven.”*

Philips Wauman: *“Ik was ervan overtuigd dat een ‘princelycken officier’ iets mocht in beslag nemen om fraude te voorkomen.”*

123r-125v Heusden. Wie stak Liven van Doorisele neer n.a.v. onderhandelingen over de verkoop van een windmolen? Jan de Wilde of Jacques van Doorisele? Of beiden?

Het relaas van de baljuw is nagenoeg volledig. Hier en daar vullen we het wat aan met bijzonderheden uit de andere verhoren.

123r 17.12.96 In de secrete kamer. Rdsh. le Waitte (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Liven de Backer, zn van Machary, 32 jaar en baljuw van de parochie Heusden, wordt verhoord.

“Op 16 mei 1696 in de namiddag vergaderden de burgemeester, de griffier, de schepenen en ikzelf in de herberg De Vier Hemelskinderen bij Thobias van Imschoot. In de kamer ernst ontstond een krakeel tussen Liven van Doorisele en zijn zoon Jacques [Jacobus], over de verkoop aan Jan de Wilde van een windmolen. Van die molen was Joos van Doorisele eigenaar.

Samen met schepen Jan Gillaert ging ik hen kalmeren. Toen ze elkaar de hand gaven dachten we 'dat de saecke effen was'. Jacques van Doorisele feliciteerde zelfs Jan de Wilde met zijn koop. We gingen opnieuw binnen. Nadien hoorden we nogmaals kraakeel op straat. Buiten gekomen zag ik Liven van Doorisele ter aarde liggen. Iemand zei me dat hij nog in leven was. Naar men zei was hij door Jan de Wilde gestoken met een mes en geslagen met een stok. Mijn huidige verklaring is dezelfde als wat ik 'soo préparatoire' als 'ordinaire' voor de opperbaljuw en de Leenmannen van de Burggraaf, gezegd heb."

Het Hof: "Waarom hebt ge Jan de Wilde niet gearresteerd?"

Liven de Backer: "Achteraf heb ik die nooit meer gezien. Nochtans deed ik al het mogelijke 'soo by daeghe als by nachte'."

123v 17.12.96 Zie hiervoor.

Pieter Clauwaert, zn van Pieter, 28 jaar en griffier van Heusden, wordt verhoord.

"Ik heb me moeten uit de voeten maken toen Jacques van Doorisele me bedreigde met zijn mes. Die riep zelfs dat al wie hij zag vijanden van hem waren."

124r 17.12.96 Zie hiervoor.

Lieven de Roker, zn van Joos, 55 jaar en burgemeester van de parochie Heusden, wordt verhoord. Lieven de Roker spreekt over kraakeel tussen Joos en Liven van Doorisele. Ook hij zag dat Jacques van Doorisele een mes in zijn handen had.

124v 17.12.96 Zie hiervoor.

Jan Gillaert, zn van Bauduin, *afghegaen* schepen van Heusden, wordt verhoord.

Ook hij heeft het over kraakeel tussen Liven van Doorisele en Joos van Doorisele.

Ook hij is gevluht voor Jacobus van Doorisele gewapend met een mes.

125r 17.12.96 Zie hiervoor.

Andries de Mol, zn van Joos, 37 jaar en schepen van Heusden, wordt verhoord.

Ook Andries de Mol werd achterna gezeten door Jacobus van Doorisele gewapend met een bloot mes.

125r 17.12.96 Zie hiervoor.

Thobias van Imschoot, zn van Thobias, 32 jaar en ambtenaar te Heusden, wordt verhoord.

De uitbater van De Vier Hemelskinderen werd op zijn beurt bedreigd en liep het risico van messteken.

Het Hof: "*Hoe durft ge het aan herberg te houden als officier!*"

Thobias van Imschoot: "*Doe ik maar één Job, dan kan ik er 'niet en ... gheraecken'* [dan heb ik onvoldoende inkomen als kostwinner].."

125v 17.12.96 Zie hiervoor.

Adriaen van Imschoot, zn van Pieter, 53 jaar en ambtenaar van de parochie Heusden, wordt verhoord.

"Ik deed al het mogelijke om een einde te maken aan het kraakeel. Met een grote stok heb ik Jacobus van Doorisele op zijn hand geslagen."

126v-136v Ambacht van Boekhoute. Het Hof stelt zich vragen bij sommige uitgaven in oorlogstijd. Lieven Dhanens, leider van een *partye* [bende] partizanen die de streek onveilig maakten, connecties had met de Franse vijand en het Ambacht afperste, wordt tevergeefs opgespoord. Uiteindelijk nam Lieven Dhanens dienst in het Franse leger.

Interpretatie van de auteur. We waren ten zeerste benieuwd naar de impact van de negenjarige oorlog op de rechtspraak. In de loop van 1696 keerden de kansen ten nadele van Frankrijk en op 20 september 1697 werd de vrede van Rijswijk gesloten. Wellicht is het niet toevallig dat het Hof verschillende notabelen van het Ambacht van Boekhoute schriftelijk verzocht om op 15 april 1697 voor het Hof te verschijnen. Het Hof was vooral geïnteresseerd in Lieven Dhanens, de leider van een *partye* [bende] partizanen. Deze bende maakte niet alleen de streek onveilig, maar bleek ook connecties te hebben met de Franse vijand. Wat Lieven Dhanens betreft, het Hof vernam bij de verhoren dat die uiteindelijk dienst nam in het Franse leger.

Nog voor de verhoren wist het Hof dat het Ambacht van Boekhoute twintig pattacons betaald had aan Lieven Dhanens. Vooral het feit dat het Ambacht Dhanens betaald had, zogezegd uit *courtoisie*, wekte groot wantrouwen van het Hof.

Werden ondervraagd:

126v 131r Bauduin Wauters, baljuw van de Stad en het Ambacht van Boekhoute,
127r 133v 134v Michiel Quénon, griffier en ontvanger van het Ambacht van Boekhoute,
128v 135v Pieter Quénon, gewezen burgemeester van het Ambacht van Boekhoute,
129r 136v Jan Baptiste du Bosch, procureur en stokhouder van Boekhoute,
129v Guillaume Vergaert, cipier van de gevangenis van Oost-Eeklo.

Bauduin Wauters, Michiel Quénon, Pieter Quénon, Jan Baptiste du Bosch ontvingen alle een dagvaarding vanwege het Hof.

Opmerkingen.

1. Vooral griffier Helias was zenuwachtig. De redactie van sommige van zijn verhoren is zeer verward. Zoals we vroeger ook nog vaststelden is het soms niet duidelijk wie Helias bedoelt met *hij*. Dit kan zowel de ondervraagde zijn als degene waarover de ondervraagde spreekt. Blijkbaar werden de griffiers gevraagd beter op hun tellen te letten, want griffier Sucx die bij ons weten geen last had van dit probleem, schrijft in 138r op één pagina tweemaal: “*hij die spreekt*”, waarmee Sucx de ondervraagde bedoelt.

2. Hoger schreven we dat het Hof vooral geïnteresseerd is in Lieven Dhanens en zijn partizanen. De verhoren beperken zich niet tot wat we de zaak Lieven Dhanens kunnen noemen. Het Hof ondervraagt de confessanten vooral over hun financiële inkomsten en uitgaven. Naarmate de verhoren vorderen, duikt de naam Lieven (Dhanens) meer en meer op.

126v 15.04.97 In de secrete kamer. Rdsh. Meulebeke (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de p.- g..

Bauduin Wauters, zn van Pieter, 31 jaar en baljuw van het Ambacht van Boekhoute, wordt verhoord.

De p.-g.: “*Vuyt wat hoofde’ hebt gij ‘eene merckelycke somme ghetrocken wel van seventhien pattacons onbegrepen [ongeveer] ter causen [om reden dat] eene van syne kinderen [kinderen van Joos vande Velde] by onghelucke in het waeter ghevalen ende verdroncken was’?*”

Bauduin Wauters: “*Na de lijkschouwing van het kindje van Joos vande Velde, heb ik enkel de in het Ambacht van Boekhoute bij ordonnantie voorziene twintig schellingen als salaris ontvangen. Meer niet.*”

127r 16.04.97 Het Hof laat **Bauduin Wauters** huiswaarts keren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 200 gulden borgsom te betalen.

127r 15.04.97 In de secrete kamer. Rdsh. Meulebeke (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Michiel Quénon, zn van Michiel, 40 jaar, griffier en ontvanger van het Ambacht van Boekhoute.

Michiel Quénon heeft ook op 13 april 1697 een brief ontvangen om op 15 april 1697 voor het Hof te verschijnen.

De p.-g.: “Bij *missive* van 27 november 1696 heeft men gemeld dat de vermelde 20 pattacons uit *courtoisie* gegeven werden aan Lieven Dhanens. Is die *courtoisie* die het Ambacht gewoon is te geven aan de partizanen een vast bedrag. Aan wie wordt ze gegeven? Op een vast tijdstip? Wie bepaalt de grootte ervan? Wordt die gifte onmiddellijk gerapporteerd aan het College en wordt ze ingeschreven in het resolutieboek?”

Michiel Quénon: “*Die courtoisie wordt gegeven aan partijen die een dienst bewijzen aan het Ambacht en niet komen 'thairen'* [verteren]. *De grootte varieert naargelang de bewezen dienst en ik heb dit gerapporteerd aan het College, maar men heeft dit niet genoteerd in het resolutieboek.*”

Het Hof: “*In uw brief staat dat ge geen geschil had met Gillis de Meyere, maar dit is manifest onjuist. Ge weet toch dat Gillis u publiek uitgescholden heeft voor dief, en dat ge een grotere straf verdiende dan de persoon 'die corts te voren ghebrant was om kerckdiefte'.*”

Michiel Quénon: “*Dan moet hij dit gezegd hebben in mijn afwezigheid.*”

Het Hof: “*Op 14 oktober waart ge aanwezig op een belangrijke vergadering op het Landhuis van Boekhoute. Wie was daar ook? En wie was gewapend?*”

Michiel Quénon: “*De h. van Kaprijke, de baljuw van Maldegem Zoetaert, de burgemeester van Assenede Matthys de Cock, de overleden heer van Boekhoute en de burgemeester van Boekhoute Jooris Pieters. Matthys de Cock had een geweer bij omdat hij te voet was samen met messagier de Bosschere.*”

Het Hof: “*Waar woont Daniel Lippens en hoe groot is de afstand tussen het huis van Lippens en het Landhuis?*”

Michiel Quénon: “*Hij woont op de kasseiweg die leidt naar de kerk. Zijn huis staat op de splitsing van de straten die lopen naar Bassevelde en naar de landdijk. De afstand tussen het huis van Lippens en het Landhuis is ongeveer vijftig roeden.*”

128v 15.04.97 In de secrete kamer. Rdsh. Meulebeke (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Pieter Quénon, 43 jaar en op zijn beurt burgemeester geweest van het Ambacht van Boekhoute, wordt verhoord.

Procureur-generaal: “*Kent ge Liven Dhanens?*”

Pieter Quénon: “*Ja, hij woonde een tijdje in een van mijn huizen in Bassevelde als bakker. Daarna nam hij dienst bij de Franssen. Dhanens is nog een paar keren teruggekeerd als 'party leeder'.*”

P.-g.: “*Hoe hebt ge het aangedurfd Dhanens te verzoeken om de Meyer 'qualyck te tracteren' en met belofte om hem daarvoor te vergoeden?*”

Pieter Quénon: “*Dat zijn verzinsels. Ik heb er niet eens aangedacht!*”

P.-g.: “*Hebt ge Dhanens nog voor andere zaken 'gheëmployeert'?*”

Pieter Quénon: “*Neen.*”

129r 16.04.97 Het Hof laat de supplianten [meervoud, dus zowel **Michiel als Pieter Quénon** en waarschijnlijk ook **Jan Baptiste du Bosch?**] huiswaarts keren. Zij moeten beloven dat zij zich zullen aanmelden in het Gravensteen, telkens hun procureur hen verwittigt dat het Hof hen daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de

(eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient elk van hen 200 ponden borgsom te betalen.

129r 15.04.97 In de secrete kamer. Rdsh. Meulebeke (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Jan Baptiste du Bosch, zn van Ghyselbrecht, 26 jaar, procureur en stokhouder van Boekhoute, wordt verhoord.

“Ik ben nooit op jacht geweest met knechten van wijlen de heer van Boekhoute. De vergadering op het Landhuis van Boekhoute herinner ik me goed. Ik was daar de hele dag aanwezig.”

129v 19.04.97 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. Meulebeke (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Guillaume Vergaert, zn van Pieter, 52 jaar en cipier van de gevangenis van Oost-Eeklo, wordt verhoord.

Uit de gevangenis van Oost-Eeklo waren op 26 januari 1697 door een gat tien gevangenen ontsnapt. Guillaume Vergaert zegt dat hij alles gedaan heeft *waertoe eenen cipier verobligiert is*.

130r 19.04.97 Het Hof laat **Guillaume Vergaert** huiswaarts keren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Hij moet ook de gerechtskosten betalen.

131r 21.06.97 In de secrete kamer. Rdsh. Goethals (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Bauduin Wauters wordt nogmaals verhoord.

Gelieve onderstaande met enige reserve te lezen. Het is ook onvolledig.

1° Baljuw Wauters verpacht een groot deel van zijn taken. Een zekere Bertholomeus pacht het officierschap van de parochie Boekhoute voor 16 ponden *'s jaers*. Bassevelde bedient Wauters zelf. Pieter de Bucq pacht de zaken van Oost-Eeklo en betaalt daarvoor eveneens 16 ponden *'s jaers*.

Wat de dienst van de meiers betreft, die betalen hem elk jaar 5 tot 6 ponden. Hij beweert voor dit laatste gerechtigd te zijn krachtens de toelating die hij heeft van de heer van Boekhoute. Het Hof betwijfelt dit laatste en verwijst naar de nieuwe beschikkingen hierover van 1666 en 1675. Wauters: *“... dat syne voorsaeten syn ghebleven in possessie van deselfve officiën in pachte te gheven, niet ieghenstaende voornoemt reglement ...”*

2° Wauters heeft Adriaen Thysebaert een boete gegeven en vastgezet in de herberg Sint Joris in Bassevelde omdat hij een akte van 24 ponden niet betaald had.

“Met de hulp van enkele dragonders is hij ontsnapt aan mijn assistenten. Zelf kreeg ik ook enkele klappen van hun roer. Uiteindelijk hebben we hem toch aangehouden en gebonden weggevoerd. Van de opdrachtgever van die actie heb ik niets ontvangen, zelfs geen oortje!”

3° *“Martyne van Wambeke, wed. van Jaspard van Langenhove, heb ik na haar arrestatie naar het Gravenkasteel doen voeren met een wagen, twee paarden en begeleid door een viertal officieren. Bovendien heb ik de wacht moeten meesturen. Die diende in Gent uit te slapen. Vandaar dat de kosten hoog opliepen.”*

4° *“Adriaen Ysebaert heb ik in opdracht van de stokhouder van Watervliet een boete gegeven, en bij hem wetteboden gelegd. Voor dit alles heb ik hem 8 schellingen aangerekend.”*

5° *“Voor wat het sleuren van bieren en het ijken van maten betreft, heb ik mijn ‘devoir’ gedaan. Voor de grootte van de boeten verwijs ik naar de desbetreffende ordonnantiën.”*

6° “Voor de heen- en terugreis naar Gent rekende ik 9 gulden. Analoog voor het gaan en keren van Bassevelde naar Philipine: 4 gulden.”

7° “Ik ontken met klem dat ik ‘eenich exces ghecommitteert heb in myn sallarissen ... in criminele saecken’.”

133v 21.06.97 In de secrete kamer. Rdsh. Goethals (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Michiel Quénon, griffier en ontvanger van het Ambacht van Boekhoute, wordt nogmaals verhoord.

Michiel Quénon: “Tegen Gillis de Meyer heb ik nooit een proces gehad. Bij wat in Assenede gebeurde, heb ik enkel mijn schoonvader geholpen toen die vocht met Marten Miseroen. In dezelfde maand ben ik naar Rijsel geweest om te spreken over belastingen. Ik ben langs Menen teruggekeerd zonder dat ik met Dhanens gesproken heb.

In oktober 1693 was ik in Menen. Op dezelfde dag ging ik samen met de gouverneur naar Kortrijk. Daar onderhandelde ik met intendant Bagniol en maarschalk de Luxemburg met de bedoeling ontlasting van ‘fouragie’ te bekomen. Markies de Lavalette had dit gevraagd. Op de avond van Drie Koningen 1695 kwam Lieven Dhanens in Boekhoute ‘met eene partye soldaten’. Terwijl we aan het avondmalen waren, kwam hij ongevraagd bij me thuis. Nadat hij gegeten had, wilde hij me alleen zien in een aparte kamer. Daar vroeg hij me ‘eene courtoisie offe nieuwaer ghelyck andere partisans ghewoone waeren te proffiteren’. Hij was in lange tijd niet meer in het Ambacht geweest ‘met syne partye ende hadde daerdoore gheëviteert groote oncosten’ [voor het Ambacht]. Hij beloofde in de toekomst het Ambacht ‘te exempteren’ [te ontzien], waarvoor ik hem 20 pattacons toestond. Dezelfde avond wilde ik hem betalen, maar hij verkoos ‘een briefken van twintich pattacons in specie’ op Jan Terrier uit Kortrijk.

Die avond hoorde ik ‘afgaen eene scheute die afghelaeten wiert by [door] Guido Decker, synde het roer vande burghmeestere Cock.”

Michiel Quénon vraagt haar huis te mogen terugkeren. Het Hof zal morgen hierover beslissen.

134v 22.06.97 In de secrete kamer. Rdsh. Goethals (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Michiel Quénon wordt nogmaals ondervraagd. Wat niet ter zake doet, hebben we weggelaten.

De procureur-generaal toont een tekst van de hand van de ondervraagde:

Het Hof: “In uw verslag van uw reis naar Rijsel citeert u enkele namen van personen waarmee u samen gedronken hebt: ‘capitain Teerlinck, de partisans Latour, Wynsberghe, Lieven en mons. Maleyne’. Die Lieven was toch Lieven Dhanens, ‘die in partye gheloopen hebbende voor de Fransche, die men in het Ambacht ghemeenelyck Lieven noemt’?

Michiel Quénon: “Ja.”

Het Hof: “Waarom hebt ge op uw verhoor van gisteren stellig beweerd dat ge Lieven Dhanens op uw reis naar Rijsel niet gezien hebt? De enige reden kan zijn dat ge met hem iets afgesproken hebt dat niet geoorloofd was, en dat daarom geheim moest blijven. Hij was ‘waerelyck eenen formelen partyleeder’ van het niveau van de partisanen la Tour en Wynsberghe.”

134v 22.06.97 Het Hof laat **Michiel Quénon** huiswaarts keren op den cautie juratoire ende fideussoire by hem voorgaendelyck ghepresteert.

135v 15.07.97 In de secrete kamer. Rdsh. Goethals (comm.) bijgestaan door advocaat en griffier Helias, de p.-g..

Pieter Quénon wordt nogmaals verhoord.

“Zoals uit de biljetten blijkt, heb ik geen geld achtergehouden dat me niet toekwam. Op zekere dag bij mij thuis wilden Engelse officieren, in tegenwoordigheid van het merendeel van de wethouders, amper een vierde betalen van wat hun manschappen in twee of drie dagen in de herberg Leopoldus, uitgebaat door Jan de Caluwé, verteerd hadden. Ze waren bereid een vierde te betalen en wensten een kwitantie waarop het volledige bedrag moest staan. Uit protest weigerde ik ook maar iets te ontvangen.

Het is waar dat Lieven Dhanens een tijdje als naaste buurman in een van mijn huizen woonde. Toen hij in Franse dienst ging, is hij vertrokken. Later kwam hij terug met een partye soldaten. Ze verbleven op het erf van Charles vanden Heede, landsman te Bassevelde. Ontboden door hem vroeg hij voor zichzelf en zijn soldaten een verfrissing. Die heb ik hem gegeven.”

136v 16.07.97 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Pieter Quénon**.

136v 15.07.97 In de secrete kamer. Rdsh. Goethals (comm.) bijgestaan door griffier Helias. **Jan Baptiste du Bosch** wordt nogmaals verhoord.

“Ik heb gehandeld op bevel van de burgemeester en de schepenen van Boekhoute.”

125v 28.01.97 In de *cipirage* van het Hof. Rdsh. Ameye (comm.) bijgestaan door griffier du Bois, de p.-g..

Graag enige reserve voor onderstaande synthese, want het relaas van de griffier is onduidelijk, vooral voor wat de chronologie betreft.

Jooris de Smet, Opwijk, landsman, *tusschen de vyftich ende sestich jaeren*, wordt verhoord. In juni 1695 werden de koeien van Jooris de Smet in beslag genomen door Adriaen de Smet en gestald bij herbergier Jan de Reu. Dit ging gepaard met wat trekken en duwen.

Jooris de Smet: *“De verbalisant riep meier Marotte(?) erbij. Ik had die heel wat diensten bewezen en ik voelde me gerust. Voor hem had ik verschillende keren met mijn paarden gewerkt, mijn zoon wachtte zijn koeien en onlangs had ik hem twee tonnen bier geleverd. Voor al die zaken ontving ik niets.*

Marotte verkocht mijn koeien. Weet hij met de verkoopsom deed, weet ik niet.

Ik ontken dat ik mijn koeien samen met mijn dochter uit de stallingen van de herberg uitgedreven heb. Integendeel, Jan Verspricht betaalde mijn schuld en ambtenaar Frans van Geet bracht ze bij mij thuis. Ik vraag dat het Hof me zou vrijlaten, tenminste op borg.”

130r 7.05.97 In de secrete kamer. Rdsh. Meulebeke (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de p.-g. la Villette.

François de Clercq, zn van Jacques, 38 jaar, goudsmid te Oostende, wordt verhoord.

François de Clercq: *“Uit Holland had ik goederen ontvangen en die aangegeven in het kantoor van Zijne Majesteit. Ambtenaar seign. Pauwel bracht me thuis de rekening van de rechten: 54 gulden 16 stuivers en 9 denieren.*

Ook van ambtenaar Pousset ontving ik een briefje met de rechten waarop François de Broe meende aanspraak te maken. Aan beiden heb ik gezegd dat ik de volgende dag zou betalen, en hen gevraagd om 's anderendaags terug te komen tussen acht en negen uur 's morgens. Enkel Seign. Pauwel was op de afspraak. Ik heb gewacht maar Pousset daagde niet op.

Op de markt kreeg ik een boete van Jacques Colfmaeker, eveneens ambtenaar van vermeld kantoor. Diens assistent, een soldaat, zette me vast in de herberg De Sterre waar hij me de

reden van zijn exploit gaf. Aan notaris vanden Heede heb ik 9 gulden en 5 stuivers betaald plus het salaris voor het procesverbaal.

Ik was woest op Jacques Colfmaeker omdat hij me publiek verbaliseerde, en me behandelde als een schoelie niettegenstaande ik nooit geweigerd had te betalen.”

130v 7.05.97 Het Hof laat **François de Clercq** huiswaarts keren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Bauters hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 100 gulden borgsom te betalen.

En verder eveneens op 7.05.97 besluit het Hof deze zaak af te sluiten, tenzij later een nieuwe resolutie volgt.

136v 29.08.97 In de secrete kamer. Rdsh. Sucx bijgestaan door griffier Michel, de p.-g.. **François van Afferden**, zn van Joannes, 36 jaar en baljuw van Diksmuide, wordt verhoord. Ruwaerd François van Afferden vraagt het Hof vrijstelling van vervolging omdat het een zaak betreft tussen hem en het college van schepenen en de burgemeester van Diksmuide, met wie er een proces loopt. Het Hof slaat dit verzoek af en motiveert grondig zijn beslissing. Men vermoedt onder andere dat hij met het magistrat van Diksmuide onder één hoedje speelt.

137v-138r Zevergem. We geven onmiddellijk onderstaande twee verklaringen i.v.m. deze voor ons zeer onduidelijke zaak.

137v 7.10.97 In de secrete kamer. Rdsh. Sucx bijgestaan door griffier Michel, de p.-g. Braet. **Laureyns d' Hossche**, zn van David, 25 jaar, wonend op de parochie van Zevergem *ende ghebrande schencker*, wordt verhoord.

“Op 3 juni 1697 was ik samen met Lieven Dhondt op de heerweg tussen Gent en Oudenaarde. We ontmoetten Lieven de Ronne en wensten hem goede avond. Ik zag een konijn lopen naar de Warande en schoot er naar met mijn geweer dat met zaad geladen was. Ik hoorde ‘voleur’ roepen. We haalden Lieven de Ronne in met wie ik begon te vechten. In de herberg ‘Den Snytaf’ heb ik met de Ronne een glas bier gedronken.”

138r 7.10.97 In de secrete kamer. Rdsh. Sucx, bijgestaan door griffier Michel, de p.-g. Braet. **Lieven Dhondt**, zn van Lieven, 54 jaar en koster van Zevergem, wordt verhoord. Lieven Dhondt bevestigt de verklaring van Laureyns d' Hossche.

138r 8.10.97 Het Hof laat **Laureyns d' Hossche en Lieven Dhondt** naar huis terugkeren, mits te zweren dat ze gevolg zullen geven aan elke aanmaning van hun procureur Mesdagh. Ze moeten tevens een borgsom van 100 gulden betalen.

138v 7.10.97 In de secrete kamer. Rdsh. Sucx bijgestaan door griffier Michel, de p.-g..

Jan Holderbeke, zn van Jan, 26 jaar, landsman te Waarschoot, wordt verhoord.

“Ik commandeerde een 'corporaelschap' in de herberg 'Het Leestjen' te Waarschoot. Plots kwam Jan Cools van de wacht me zeggen dat er een deserteur in de buurt was. Ik gaf bevel hem te halen.”

Een gevecht ontstond tussen de man van de wacht en de zagezegde deserteur, waarbij die gekwetst werd. Achteraf bleek het een misverstand. De vermeende deserteur bleek Jan Pauwels te zijn, een assistent van deurwaarder Frigael. Jan Pauwels die voorheen soldaat was, woonde thans bij zijn ouders in Waarschoot.

Opmerking. Het duurde twee maanden vooraleer het Hof nog een verhoor afnam.

139v 141v 142r 187v Kerkhove. Enkele boevers [paardenknechten] traden zeer gewelddadig op tegen functionarissen die hun paarden willen in beslag nemen.

Alhoewel we maar een verslag vinden van twee personen die verhoord werden, toch worden vijf personen veroordeeld. We geven de twee verhoren en daarna het vonnis.

139v 11.12.97 In de *cipieragie* van het Hof. Rdsh. Neyt bijgestaan door griffier Michel, de p.-g. Braet.

Jacques van Steenbrugge, zn van Jan, 35 jaar, jonkman wonend bij zijn vader te Kerkhove, wordt verhoord.

141r 16.12.97 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Jacques Steenbrugge**.

141v 16.12.97 In de secrete kamer. Rdsh. Reninghe (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Michiel vande Vyvere, zn van Pauwel, 60 jaar, landsman en *hostelier* te Kerkhove, wordt verhoord.

141v 17.12.97 Het Hof laat **Michiel vande Vyvere** en **Jan van Steenbrugge** huiswaarts keren. Zij moeten zweren dat zij zich zullen aanmelden in het Gravensteen, telkens hun procureur Mesdagh hen verwittigt dat het Hof hen daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dienen zij 200 gulden borgsom te betalen.

Opmerking. Bij de verhoren staat er wel degelijk Jacques van Steenbrugge en bij het vonnis Jan van Steenbrugge.

142r 17.12.97 In de secrete kamer. Rdsh. Neyt bijgestaan door griffier Michel, de p.-g..

Jan van Steenbrugge, 71 jaar, lansman en molenaar te Kerkhove, wordt verhoord. Jan van Steenbrugge zegt niets van de feiten te weten vermits hij gras genoeg heeft.

187v 11.06.98 Kerkhove: vijf personen veroordeeld voor zware fysieke agressie op ambtenaren. Drie ervan, Jacques van Steenbrugge, Michiel vande Vyvere en Pieter Meulebrouck, worden verbannen uit de parochie. Pieter vande Vyvere en Pieter Meulebrouck zijn voortvluchtig.

Crimineel proces, criminelyck ende extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging.

De paarden van Jan van Steenbrugge en Michiel vande Vyvere graasden in de nacht van tussen 15 en 16 september 1697 in andermans meersen. Ze werden in beslag genomen door Jacques de Vos, ambtenaar van de heerlijkheid *Het Nieugoet* in Kerkhove, en ergens voorlopig gestald.

De volgende nacht werden die paarden opnieuw te grazen gelegd in dezelfde meersen. Opgehitst door Jan van Steenbrugge kwamen de *boevers* [paardenknechten] bijeen, gewapend met stokken om de ambtenaren, die eventueel zouden opdagen, te verjagen. Een huurder van een van die meersen beklagde zich erover bij Bartholomeus de Backere, ambtenaar van de heerlijkheid *Het Nieugoet*, en verzocht hem de paarden opnieuw in verzekerde bewaring te stallen.

Toen hij opdaagde en een eerste paard wilde wegleiden, werd hij door enkel *boevers véhémentelyck* [gewelddadig] afgetroefd met stokken. Uiteindelijk kon hij zich bevrijden en wegvlugten. Hij hield er wel enkele verwondingen en blauwe plekken aan over.

Beklaagden, allen boevers, hadden het lef om een van hen naar het huis van ambtenaar de Vos te sturen om hem te verzoeken in naam van hun meester, alle andere paarden die daar ook graasden in beslag te nemen. In de meersen bij de vermelde paarden aangekomen, werd de Vos opgewacht door een aantal *boevers* en eveneens afgetuigd. Jacques van Steenbrugge wordt ervan verdacht dat hij de eerste slag gaf op het hoofd van Jacques de Vos die er *eene swaere contusie* [kwetsuur] aan overhield.

Het Hof was van mening dat dit *saecken* waren *niet lydelyck sonder condigne punitie anderen ten exemple*.

Uitspraak.

Jan van Steenbrugge krijgt als ophitsers 100 gulden boete.

Jacques van Steenbrugge, zoon van Jan, moet voor het Consistorie van het Hof verschijnen en *Godt ende Justitie met onghedeckten hoofde, op beede knien, verghiffenisse binnen* [schrijffout van de griffier, bedoeld is bidden] *over syn misdaet*. Hij wordt voor drie jaar uit de parochie Kerkhove en drie mijlen *in 't ronde* verbannen. Bovendien dient hij 300 gulden boete te betalen.

Michiel vande Vyvere komt ervan af met 25 gulden boete.

Pieter vande Vyvere, zoon van Michiel, ziet zich voor drie jaar verbannen uit Kerkhove en drie mijlen *in 't ronde*. Daarbij dient hij nog 200 gulden boete te betalen.

Pieter Meulebrouck wordt voor drie jaar verbannen uit Kerkhove en drie mijlen *in 't ronde*.

Rekening houdend met hun volontaire medewerking met het Hof en hun excuses wordt de straf van **Jacques Vincke en van François Teerlinck** beperkt. Ze dienen enkel voor het Consistorie te verschijnen en blootshoofds op beide knieën God en Justitie om vergiffenis te smeken.

Tenslotte moeten de veroordeelden solidair de proceskosten betalen.

141v 13.12.98 In de secrete kamer. Rdsh. Reninghe (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc..

Jacques Bruneel, zn van Jooris, 36 jaar en brouwer in de *Drij Meyninghen(?)* te Brugge, wordt verhoord.

Oorzaak van de dagvaarding van Jacques Bruneel: deurwaarder Tanghe nam een paard van Jacques in beslag. Blijkbaar is hier een conflict ontstaan, maar de griffier gaat hier niet verder op in.

142r Wieze. Hendricq Caudron een overijverige meier.

142r 27.01.98 In de secrete kamer. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Hendricq Caudron, zn van Jan, 32 jaar en meier van Wieze, wordt verhoord.

“Op 19 januari 1697 hadden de deurwaarders Spanoghe en Verbust twee wetteboden gelegd bij Cornelis Moens, zoon van Guillaume, brandewijnstoker te Wieze. Cornelis Moens was beboet omdat hij het plakkaat over het stoken van brandewijn overtreden had.

Omdat vermelde zogezegde wetteboden geen enkele machtiging van wie dan ook konden voorleggen, heb ik hen gearresteerd. Vermelde deurwaarders zijn pas een uur later in het huis van Moens opgedaagd. De twee assistenten hield ik in arrest tot 's anderendaags, waarna ik hen naar Dendermonde voerde. Op bevel van 'mijn meesters' liet ik hen rond de

middag vrij. Aan de deurwaarders die een verslag van mijn optreden vroegen, antwoordde ik dat ik daarvoor vierentwintig uren tijd had.”

Het Hof veroordeelt Hendricq Caudron over de *misusen* [misbruiken], *exces ende groote impertinentiën in misachtinghe vande autoriteyt vanden Hove*. Verder heeft Hendricq Caudron niets in te brengen tot zijn verdediging.

142v 27.01.98 Het Hof veroordeelt **Hendricq Caudron** tot een boete van 150 gulden. Hij moet ook de proceskosten betalen.

143r Eksaarde. Zesenzeventigjarige baljuw Hendricq Weytack heeft schrik van Pieter Ignatius Dhaveloose, eenen cloecken manspersoon.

143r 8.02.98 In de secrete kamer. Rdsh. vander Meersche (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Hendericq Weytack, zn van Gillis, 76 jaar en baljuw van Eksaarde, wordt verhoord.

Op 7 september 1697, een zondag op de laatste dag van de ommegang, zittend op een muurtje nabij de kaai te Eksaarde, zag de ongewapende baljuw Hendericq Weytack een rondlopende Pieter Ignatius Dhaveloose. Deze laatste had het lef aan de baljuw te vragen wat hij daar deed! Het Hof: *“Dhaveloose wandelde liberlyck van het ene huys in het ander van 's voormiddaghs tot 's avonts' en ge hebt hem niet gearresteerd.”*

Hendericq Weytack: *“Dhaveloose zei dat hij als militair een vrijgeleide had. En zo 'eenen cloecken manspersoon' die door iedereen gevreesd werd, heb ik niet durven arresteren.”*

Het Hof is helemaal niet akkoord met Weytack en wijst hem op zijn plichten als baljuw: *“Ge had hem tenminste moeten rapporteren bij de militaire rechter. 'Ghelyck verweerdere oock niet excuserlyck en is op pretexte van synen auderdom, als een ieghelyck [iedereen] moete bequaem wesen tot de functie die hy exerceert'. De plakaten ontslaan u helemaal niet van de verplichtingen verbonden aan uw functie. Die schrijven dat ge iedere inwoner van de parochie kont opvorderen om hem in bedwang te houden. Ge had ook meer dan tijd om het exploit te laten doen door de officieren van de parochie.”*

143v Het Hof houdt rekening met de excuses van **Hendericq Weytack** en veroordeelt hem niettemin voor zijn *oochluycckinge* tot het betalen van 25 gulden en de proceskosten.

144r 2.06.98 In de gevangenis van het Hof op de Venuskamer. Rdsh. Ameye (comm.) bijgestaan door griffier Michel, de p.-g..

Pieter Boutte, zn van Pieter, 30 jaar, landsman, geboren en wonend te Ruiselede, wordt verhoord.

187r 11.06.98 Pieter Boutte dreigt de baljuw van Ruiselede dood te steken. Hij wordt voor drie jaar verbannen uit alle Spaanse landen.

Beschuldiging. **Pieter Boutte** had het maalgeld van het jaar 1697 niet betaald. Tot voldoening van die schuld wilde de baljuw van Ruiselede op 30 mei 1698 het paard waarmee Boutte werkte in beslag nemen, maar dat was zonder Boutte gerekend. Die trok zijn mes en zat de baljuw achterna. De baljuw, 'gewapend' met zijn wandelstok probeerde zich te verdedigen. Hij viel, en Pieter Boutte die boven hem lag, dreigde hem te steken. De baljuw kon zich bevrijden en Boutte werd aangehouden.

Uitspraak. Rekening houdend met zijn excuses en zijn goed gedrag in de discretie van het Hof, wordt Pieter Boutte veroordeeld om voor het Consistorie te verschijnen, en blootshoofds aan God en Justitie vergiffenis te vragen voor zijn misdaad. Verder wordt hij voor drie jaar

verbannen uit alle Spaanse landen. Na zijn vrijlating dient hij Gent voor zonsongang en de Spaanse landen binnen de drie dagen te verlaten. Hij moet tevens de proceskosten betalen.

145v-152r 154v-161v 162v-170v 181r 197v De zaak Hendricq Ryckaert, griffier van Moerbeke, zoon van Adriaen en 37 jaar bij zijn eerste verhoor op 30 juni 1698. Raadsheer Stauthals was commissaris in deze zaak en werd bijgestaan door griffier Michel. De procureur-generaal zat de verhoren voor.

Opmerking. Met veel reserves schrijven we onderstaand verslag. Reserves omwille van verschillende redenen: het typisch jargon van parochierekeningen, het slordig geschrift van de griffiers en vooral de gebrekkige en bovendien zeer ingewikkelde informatie. Zo is het voor ons lang niet altijd duidelijk wie bij sommige financiële transacties optreedt als schuldenaar en als schuldeiser, temeer omdat Hendricq Ryckaert hierbij uiterst gehaaid optrad.

Griffier Hendricq Ryckaert, werd langdurig en uitvoerig ondervraagd. Behalve een paar keren wanneer hij spreekt over een *abuys* - ieder mens kan zich vergissen - ontkent hij alle schuld. Het Hoofdcollege van het Land van Waas ontdekte ernstige fouten in de rekeningen van 1692 en stelde zich veel vragen bij de rekening van 1693. Het Hof beschuldigt hem verschillende keren van schiftvervalsing met *baetsouckerye* als motief.

Zo beweert Ryckaert bij hoog en laag dat hij, bij de vereffening van de nalatenschap van bisschop van Gent d' Hornes, aanspraak mocht maken op niet minder dan 15 000 gulden. In een stuk gedateerd op 15 juli 1695 en door hem ondertekend, stelt hij zich voor als ontvanger van de bisschop van Gent. Dit was per *abuys* zo geeft hij toe, want hij was enkel verantwoordelijk voor de inkomsten en uitgaven i.v.m. de meersen nabij Moerbeke. Die eigendom van de overleden bisschop.

Ryckaert werd niet enkel door de Raad van Vlaanderen gedagvaard. Tegen hem liepen nog andere processen o.a. voor de Geheime Raad en tegen priester Haeck.

Het Hof was bijzonder scherp in de formulering van de aantijgingen. Een paar voorbeelden.

1. In 162v beweert hij dat de schepenen op 28 november 1696 aanwezig waren bij het trekken van een bepaalde resolutie door de wethouders van Moerbeke. Alle schepenen verklaarden dat dit niet het geval was en het Hof besloot: “... *waermede de valsheid der selver vermeten resolutie ghenough schynt vast te staen.*” De wel bespraakte Ryckaert hield ook hier voet bij stek.

2. In 145v zegt het Hof dat hij Jan de Backer *eerst arghlistelyck bedroghen* [heeft] *omme hem af te dweefelen* [af te troggelen] *de quitantie by middel van welck ghy* [Ryckaert] *soo notable somme inde burse hebt ghehouden.*”

Op 9 augustus 1698 [162v] bracht men Ryckaert op het *viercant*. Geen woord over een halsband, noch over een dokter die waakt over de situatie van *den patiënt*, noch over de duur van dit verhoor. Nadien mocht Hendricq Ryckaert terugkeren *naer de plaetse daer hy immediatelyck te vooren was, ende in liberteyt in vanghenisse* Het verslag hierover bedraagt niet minder dan zestien pagina's!

En wat met de eventuele kroongetuigen ten laste van Ryckaert: bisschop d' Hornes, Jan de Backer en Lieven Davids? Geen probleem, die stierven allen nog vóór het proces! We gaan alleen even in op de verhoren van Jan Verbeke. Dit geeft een idee van de complexiteit van de zaak Ryckaert.

Nog één detail - pittig voor de lezer, maar niet voor Hendricq Ryckaert - het eerste verhoor is gedateerd op 30 juni 1698, het laatste op 16 februari 1699, het vonnis viel op 5 augustus 1699.

Hij zat dus meer dan één jaar in de gevangenis. Wanneer het *examen préparatoire* - het vooronderzoek - begon, weten we niet.

161r 1.08.98 In de secrete kamer. Rdsh. Stauthals bijgestaan door griffier Michel, de p.-g.. **Jan Verbeke**, zn van Jan, 41 jaar en hoofdschepen van het Land van Dendermonde, wordt verhoord.

“Ik lag ziek in bed, ‘gheafligeert zynde van eene specie van teeringhe’, toen griffier Hendricq Ryckaert me thuis bezocht. Hij zei dat’ hy alle syn goede gheëngageert hadde voor den bisschop d’ Hornes over eene rente 15 000 guldens, verleent ten profycte van jonkheer Jan Adriaen de Witte’. Vrezend dat hij bankroet zou gaan, trachtte hij dit te voorkomen door onder andere door ‘1 000 pond in ‘syne rekeninghe te brenghen’. Met dit doel gaf hij mij een kwitantie van 180 pond, die ik ondertekende. Voor de resterende 820 ponden gaf hij me een door hem ondertekende obligatie. Dit gebeurde in 1684 ergens tussen januari en juni. Ziek zijnde vermoedde ik niet dat Ryckaert daarmee iemand schade wilde berokkenen.”

Het Hof: *“Op de dag van de kwitantie was er nog geen spraak van een verdeling van de goederen van de bisschop d’ Hornes, vermits die nog niet overleden was.”*

Enzovoort!

161v 1.08.98 Zie hiervoor.

Jan Verbeke wordt nogmaals verhoord.

162r 1.08.98 Het Hof laat **Jan Verbeke** naar huis terugkeren mits te zweren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Verdonck hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Hij moet ook de gerechtskosten betalen.

197v 5.08.99 Hendricq Ryckaert, griffier van Moerbeke, beschuldigd van veelvuldige baetsouckerye wordt voor één jaar uit zijn ambt ontzet.

Proces crimineel; criminelyck ende extraordinair beleet.

Beschuldiging.

Precies formuleren waarvan het Hof **Hendrick Ryckaert** ernstig verdenkt wordt, vinden we te delicaat. Heel kort, het Hof verdenkt hem van verscheidene schriftvervalsingen en van meened met het oog op *baetsouckerye*. Het grootste probleem is dat betichte zo vernuftig tewerk gaat bij zijn financiële transacties dat niet alleen wij, maar ook het Hof hem dikwijls niet kan volgen.

Hierna toch wat concreter, alhoewel met zeer veel reserves, een poging tot synthese.

1. De ongeveer twee duizend paarden van de Engelse artillerie hadden veel schade berokkend aan de meersen van Moerbeke en omliggende. Hendricq Ryckaert was er in geslaagd een schadevergoeding te bekomen van 338 pond 17 schellingen en 5 denieren. Hij wordt ervan verdacht dat hij hierbij zijn eigen profijt zocht ten nadele van de parochie Moerbeke. Hierbij gebruikte hij onder meer een eigenhandig geschreven, en dus vals, attest.

2. Hij wordt ook verdacht van het onrechtmatig gebruik van een wisselbrief.

3. Het Hof verdenkt hem eveneens van het gebruik van een geantidateerde kwitantie bij het inschrijven van 1 000 pond onkosten in de rekening van de overleden bisschop d’ Hornes.

4. Tenslotte verdenkt het Hof Hendricq Ryckaert van meened en van schriftvervalsing bij het gebruik van een akte in zijn proces tegen priester Pieter Haeck.

Veel van deze onregelmatigheden werden ontdekt door de Commissie van het Land van Waas bij de controle van de parochierekeningen van Moerbeke.

Uitspraak.

Het Hof zegt rekening te willen houden met de langdurige detentie en met de zware onkosten van **Hendricq Ryckaert** die gepaard gaan met het proces. Het ontzet hem één jaar uit de functie van griffier en legt hem een boete op van 2 000 gulden. Hij moet tevens de proceskosten betalen. Dit alles zonder vooruit te lopen op de civiele zaak.

145r 26.06.98 In de secrete kamer. Rdsh. Ameye bijgestaan door griffier Michel, de p.-g.. **Cornelis de Grootte**, zn van Salomon, 30 jaar, jonkman wonend bij zijn moeder te Zottegem, wordt verhoord.

“Op 8 april 1698 kwam ik te paard met een tros stro door de meersen van het hof ‘Ten Daele’. Daar kreeg ik een boete van een door mij onbekend persoon. De straat genaamd ‘Evaers Driesch’ was volledig ‘uuytghestroomt’ [blijkbaar mocht hij daar niet passeren] en ik vroeg hem me een andere weg te tonen. Die man vroeg drie gulden boete.

Ik stelde hem een voorschot van vier stuivers voor, en presenteerde hem een pot bier in de dichtst bijgelegen herberg. Ik kon hem maar vier stuivers geven, maar hij eiste onmiddellijk drie gulden. Toen ik zag dat hij geen livrei aan had en ook geen wapen van de heer droeg, heb ik, om hem ‘vervaert’ te maken en te zien of het geen vreemdeling was, mijn mes getrokken en ben weggereden zonder te weten dat ik die persoon gekwetst had.

Een beetje verder, op de parochie van Strype, stond er volk dat me tegenhield. Ze riepen: “Houdt hem, houdt hem, hij heeft een functionaris gekwetst.” Opnieuw vastgehouden door een andere me eveneens onbekende man, die aan zijn kleren te zien een landsman was, slaagde ik er nogmaals in te ontsnappen, mijn paard achterlatend. Nadien heb ik mijn eerste boete betaald. Dit kan ik hier ter plaatse bewijzen.”

145r 30.06.98 Het Hof veroordeelt **Cornelis de Grootte** tot een boete van 60 gulden. Hij dient de proceskosten te betalen.

171r 8.12.98 In de secrete kamer. Rdsh. Ameye bijgestaan door griffier Michel, de p.-g.. **Louys Goeman**, zn van Philips, 53 jaar, landsman wonend te Meldren, wordt verhoord.

“Op verzoek van boeren van het district van Geeraardsbergen werd ik door de poortbaljuw van het Land van Aalst in mijn eigenhuis geverbaliseerd en gevangen genomen, op bevel van de ‘ontfangher vande bieren’ van het district van Geraardsbergen. Waarom weet ik niet, daarvoor verwijs ik naar het verslag van de deurwaarder

Ik ontken dat ik de poortbaljuw vastgepakt heb, hem in het haar gevlogen ben, hem geslagen en gekrabbeld heb ‘tot den loopende bloede’, en hem belet heb zijn boetevordering op te maken.”

171r 12.10.98 Het Hof geeft **Louys Goeman** de toelating om naar huis terug te keren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Allaert hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 100 gulden borgsom te betalen.

171r 20.10.98 In de conciergerie van het Hof. Rdsh. Laerebeke bijgestaan door griffier Michel, de p.-g..

Adriaen van Oriseele, zn van Joos, 79 jaar, molenaar, wonend in de polders van Temse, wordt verhoord.

“Op een zondag na de vroegmis dronk ik een pint ten huize van de wed. Andries Frayenhove. Laurens van Baerle was gearresteerd en bewaakt door twee ongewapende functionarissen.

Jan Govaerts en Jan Spiessens kwamen daar ook. Omdat die functionarissen de reden van zijn arrestatie niet wilden geven, is van Baerle vertrokken.”

171v 20.10.98 Idem als hiervoor.

Jan Spiessens, zn van Jan, 22 jaar, paardeknecht wonend in de polders van Weert, wordt verhoord.

Jan Spiessens bevestigt het verhaal van Andries van Oriseele en geeft tevens de reden waarom van Baerle vertrokken is. Hij wist immers niet op wiens kosten hij zou ‘teiren’ [verteren].

172r 20.10.98 Idem als hiervoor.

Jan Govaerts, zn van Gillis, 15 [!] jaar, dienend als *schippersmaet* bij Louys Laheye in Temse op het veer, wordt verhoord.

Jan Govaerts bevestigt het relaas van Jan Spiessens.

172r 20.10.98 Het Hof laat **Adriaen van Oriseele**, **Jan Spiessens** en **Jan Govaerts** naar huis terugkeren. Zij moeten zweren dat zij zich zullen aanmelden in het Gravensteen, telkens hun procureur Verdonck hen verwittigt dat het Hof hen daartoe aanmaant.

Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient Adriaen van Oriseele 100 gulden borgsom te betalen. Jan Spiessens en Jan Govaert dienen elk 30 gulden borgsom te betalen.

172v 31.10.98 In de secrete kamer. Rdsh. Ameye bijgestaan door griffier Michel, de p.-g..

Rogier vanden Bussche, zn van Anthone, 34 jaar en griffier van Beveren bij Roeselare wordt verhoord.

“In augustus 1694, nabij het hof van Anthone Finiet, ontstond er krakeel tussen Anthone Goudenhoofd en Joos Tallieu, zoon van Joos, dit ter gelegenheid van een verdeling van graan. Ik meende te bemiddelen en zei tegen Goudenhoofd dat hij ongelijk had daarover ruzie te maken. Goudenhoofd schoot in een coleire en sloeg met zijn stok op mijn hoofd. Toen ik me wilde verdedigen trakteerde hij ook nog met een slag van een pikhaak. De langdurige verzorging van mijn kwetsuren heeft me ongeveer 24 pattacons gekost.”

[Verder met enige reserve.]

“Op 19 maart 1697 beledigde Louys vanden Broucke me en ik gaf hem twee kaakslagen. Hij verweet me dat ik mijn bier mocht halen bij de baljuw, een familielid van me.”

Verder zijn we nog getuige van een twist tussen Rogier vande Bussche en Pieter Clarisse die eveneens op een paar kaakslagen ontving van Rogier vanden Bussche.

172v 31.12.98 Het Hof beslist dat **Rogier vanden Bussche** naar huis mag terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Jan Brecht hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 300 gulden borgsom te betalen.

173r 4.11.98 Rdsh. Masseau bijgestaan door griffier vander Meulen, de p.-g..

Pauwel Vlamincx, zn van Rogier, 40 jaar, functionaris van de parochie Eke, wordt verhoord.

Betreft een slaande ruzie tussen Pauwel Vlamincx en een zekere Schepens die een meers huurde aan Vlamincx. In de discussie had Schepens een zilveren *brughclock* [een zakuurwerkje aan een kettinkje?] afgenomen van Vlamincx. Vlamincx wilde Schepens arresteren en het kwam tot een vuistgevecht. Volgens Vlamincx is Schepens begonnen.

173r 5.11.98 Het Hof laat **Rogier Vlamincx** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur de Jonghe hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 300 gulden borgsom te betalen.

173v 6.11.98 In de secrete kamer. Rdsh. Larebeke bijgestaan door griffier Michel, de adv.-fisc. Spanoghe.

François de Roo, zn van Jacques, 45 jaar en procureur van het Hof, wordt verhoord. Betreft een uit de hand gelopen ruzie tussen François de Roo, bijgestaan door zijn klerk Anthone de Pessemier, en advocaat Cardon. De Roo huurde een andere woning en op de dag dat hij moest verhuizen [of was het daags nadien] wilde hij nog enkele meubels en wat huisraad weghalen. Cardon schold de Roo uit voor *canaille* [gespuis], voor *gheweldigaert ende leughenaer*. Het kwam tot een gevecht in regel en de beschuldigde gaf zijn opponent een paar *caecksmeten* [kaakslagen]. De Roo ontkent dat hij hierbij ook een bezemstok hanteerde. Tot daar de versie van de Roo.

176r 7.11.98 In de secrete kamer. Rdsh. Laerebeke bijgestaan door griffier Michel, de adv.-fisc. Spanoghe.

Anthone de Pessemier, zn van Jan, 23 jaar en klerk van procureur de Roo, wordt verhoord. Anthone de Pessemier bevestigt de verklaring van zijn meester.

176v Harde discussies tussen jonkheer Philips de Jausse en de President van het Hof.

176v 10.11.98 In de secrete kamer. Rdsh. Masseau (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Jonkheer Philips François de Jausse, zn van Philips, 34 jaar en wonend in Gent, wordt verhoord.

“Op 22 september 1698 heb ik de president van het Hof thuis opgezocht omdat ik hem dringend wilde spreken. Ik zei hem dat ik mijn kinderen wilde laten ‘vuytwoonen’ [buiten het ouderlijk huis wonen] zoals de President me al zo dikwijls beloofd had. De President bezat alle goederen die wijlen de kolonel vander Piet had achtergelaten. Ik had me reeds tot de weduwe van wijlen de kolonel gericht, maar ik had noch goed noch geld om mijn aanspraken te betalen. De President wilde dat ik zou vertrekken, maar ik weigerde vooraleer hij me betaald had of voldoening gegeven aan mijn kinderen.”

De discussie liep op en blijkbaar heeft beklagde het ‘*clocksken*’ [zakuurwerkje aan een kettinkje(?)] van de President afhandig gemaakt.

“De President heb ik helemaal niet geagresseerd, laat staan dat ik hem bij zijn mantel zou gepakt hebben. Hij riep de deurwaarders en andere functionarissen om hulp. Toen ik vertrok hebben burenen me zijn ‘clocksken’ afgenomen en het aan hem teruggegeven. Bij mijn vertrek zei ik nog: “Mijnheer de President, neme kennisse dat men my hier alsoo is tracterende, daer ick niet anders en comme vraeghen als ’t gone ghy my schuldich syt.””

191v 28.02.99 Liven Vereecken, ghecontumaceerden verweerdere [weigerde te verschijnen voor het Hof en is voortvluchtig], ontvoerde een meisje van 16 jaar uit een klooster en misbruikte haar. Hij wordt levenslang verbannen uit alle Spaanse landen .

Proces crimineel, criminelyck ende extraordinair beleet.

Beschuldiging.

Liven Vereecken ontvoerde een *dochterken* van 16 jaar, *syne rechtsweir*, uit een klooster en misbruikte haar.

Uitspraak.

Liven Vereecken wordt levenslang verbannen uit alle Spaanse landen. Hij moet ook de proceskosten betalen.

177v 19.11.98 In de cipiraige van het Hof. Rdsh. Masseau (comm.) bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Pieternelle Dhanens, dochter van Jan, 56 jaar en huisvrouw van Lieven Vereecken, wordt verhoord.

Uiterst verward relaas waarin het krioelt van namen.

179r 21.11.98 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Pieternelle Dhanens**.

191v 28.02.99 Pieternelle Dhanens, gevangene en huisvrouw van Liven Vereecken, wordt veroordeeld voor haar medewerking aan de ontvoering van een zestienjarig meisje door haar man.

Beschuldiging: medewerking aan de ontvoering en verleiding van een zestienjarig meisje door haar man Liven Vereecken.

Uitspraak. **Pieternelle Dhanens** krijgt 300 gulden boete en moet tevens de proceskosten betalen.

179r 5.12.98 In de secrete kamer. Rdsh. Larebeke bijgestaan door griffier vander Meulen, de p.-g..

Anthone van Hoecke wordt verhoord.

“Op 28 oktober 1698 kwam ik van Gent en ging richting Vosselare. Ik had zevens mokens gemalen koren bij. Functionaris le Ducq wilde me twee mokens gemalen tarwe afhandig maken. Dit liet ik niet zomaar gebeuren, maar hem bij het haar getrokken, heb ik niet. Thuisgekomen vond ik het hofgat gesloten. Zonder dat ik wist waarvoor agresseerden twee personen me.”

179r 6.12.98 Het Hof laat **Anthone van Hoecke** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur vaner Straeten hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 200 gulden borgsom te betalen.

179v 9.12.98 Rdsh. Larebeke (comm.) bijgestaan door griffier vander Meulen.

Janneken Verdonck, dochter van Jan, *dicht of inde neghenentwintich jaeren* en huisvrouw van Anthone van Hoecke, wordt verhoord.

“Op 28 oktober 1698 sprak functionaris le Ducq mijn man aan omdat die twee mokens gemalen tarwe meebracht van Gent. Zelf heb ik niet de minste weerstand geboden.”

179v 11.12.98 Het Hof laat **Janneken Verdonck** naar huis terugkeren. Zij moet zweren dat zij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens haar procureur haar verwittigt dat het Hof haar daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient zij 100 gulden borgsom te betalen.

179v 13.12.98 In de secrete kamer. Rdsh. Masseur (comm.) bijgestaan door griffier advocaat Helias, de p.-g..

Anne vander Beke, dochter van Pieter, 46 jaar en huisvrouw van Adriaen de Pryck en wonend te Elst [Aalst(?)] in het Land van Aalst, wordt verhoord.

“De meier van Nederbrakel is met twee assistenten bij mij thuis geweest. Eén van hen, Pieter Longheval, pakte me bij mijn armen en drukte zo hard tegen mijn buik dat ik twee dagen daarna ben ‘misvaeren’ [een misval had].

Mijn man zei dat ze me moesten met rust laten en vroeg hen hun bevel te tonen. Daarop deed de meier hem binden en buiten slepen. Hij protesteerde en zei dat ‘het niet menschelyck en was iemant soo te tracteren’. Na betaling van een boete lieten ze hem los. Waarom ze kwamen, weten we nu nog niet.”

180r 13.12.98 Zie hiervoor.

Adriaen de Pryck, 40 jaar en getrouwd met Anne vander Beke, wordt verhoord.

Adriaen de Pryck bevestigt de verklaring van zijn vrouw. Hij voegt er aan toe dat hij onder eed beloofd heeft, indien daartoe aangemaand, zich te zullen aanbieden in het Gravensteen.

180v 27.01.99 In de secrete kamer. Rdsh. du Bois (comm.) bijgestaan door griffier vander Meulen, de p.-g..

François Thysebaert, zn van François, 38 jaar, advocaat, suppoost van het Hof en licentiaat *inde medecyne*, wordt verhoord.

“Toen ik burgemeester de Corte hoorde zeggen dat ik de moordenaar was, heb ik hevig geprotesteerd. Omdat die voet bij stek hield, heb ik hem inderdaad vastgepakt, een slag gegeven en bij het haar getrokken.”

François Thysebaert vraagt *accès van raede*.

182r 20.02.99 In de secrete kamer. Rdsh. Sucx bijgestaan door griffier vander Meulen, de adv.-fisc..

Martin de Cocq, zn van Jan, 25 jaar, molenaar te Balegem, wordt verhoord.

“Deurwaarder de Mey vroeg of ik geld had om de akte te betalen. Toen ik neen zei gingen zijn twee assistenten onmiddellijk naar mijn stal. De andere twee assistenten trokken in de kamer waar mijn vrouw was. ‘Myne huysvrauwe was swaer van kindt ende clair omme alle daeghen te baeren’. Op mijn vraag waarom ze kwamen, kreeg ik geen antwoord. Mijn degen liet ik al die tijd onaangeroerd.”

182r 20.02.99 Het Hof laat **Martin de Cocq** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Doorezele hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 30 gulden borgsom te betalen.

210r 30.07.01 Na zijn driest optreden tegen burgemeester Olivier de Corte/ Curte wordt Jacques/ Jacobus Ghevaert voor drie jaar verbannen uit de Provincie Vlaanderen.

De verwarde verhoren leren ons weinig. We vermelden enkel de introductie ervan en daarna onmiddellijk het vonnis.

183r 25.02.99 Rdsh. Sucx bijgestaan door griffier vander Meulen, de adv.-fisc..

Jacobus/ Jacques Ghevaert, zn van Adriaen, 28 jaar en functionaris van de parochie Huise, wordt verhoord.

192r 17.03.99 In de *cipierage* van het Hof. Rdsh. Sucx bijgestaan door griffier vander Meulen, de adv.-fisc..

Jacques Ghevaert wordt nogmaals verhoord.

196v 1.04.99 In de *cipierage* van het Hof. Rdsh. Sucx bijgestaan door griffier vander Meulen, de adv.-fisc..

Jacques Ghevaert wordt nogmaals verhoord.

197r 3.04.99 In de secrete kamer. Rdsh. Sucx bijgestaan door griffier vander Meulen, de adv.-fisc..

Thomas Oubyn, zn van Valentyn, 50 jaar, functionaris van de parochie Huise en hovenier van de heer van Huise, wordt verhoord.

197r 7.04.99 Het Hof laat **Thomas Oubyn** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Baudocnk hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Hij moet ook de gerechtskosten betalen.

Dit item hoort mogelijks bij Jacques Ghevaert en niet bij Thomas Oubyn, maar het staat wel degelijk bij laatstgenoemde.

197v 6.04.99 In de secrete kamer. Rdsh. Sucx bijgestaan door griffier vander Meulen, de adv.-fisc.

Rutger Obyn/ Oubyn [Obyn volgens zijn handtekening], zn van Valentyn, 24 jaar en functionaris van de parochie Huize, wordt verhoord.

Rutger Obyn was getuige van de vechtpartij tussen Jacques Ghevaert en burgemeester de Corte. Hij heeft gezien dat Jacques Ghevaert een boete kreeg van ambtenaar Pieter Ghysel.

198r 8.04.99 **Jacques Ghevaert** verschijnt voor het Consistorie van het Hof en wordt geconfronteerd met Joos de Boevere.

210r 30.07.01 Jacobus Ghevaert pleegde agressie op burgemeester de Corte van Huise en wordt drie jaar verbannen uit de Provincie Vlaanderen.

Proces crimineel, criminelyck ende extraordinair beleet.

Beschuldigingen.

1° In de vierschaar van Huise waren op 26 januari 1699, naast **Jacobus Ghevaert**, ook nog aanwezig: de baljuw, de burgemeester Olivier de Corte/ Curte en schepenen. Toen burgemeester de Corte naar huis vertrok werd hij aangevallen door functionaris Jacobus Ghevaert. Die vatte de burgemeester bij zijn haar, sleurde hem in een grachtje en duwde hem kopje onder. De pastoor, de huisvrouw van wagenmaker Jan Damman en Huybrecht de Staute snelden ter hulp en bevrijdden hem.

2° Jacobus Ghevaert was daarmee niet aan zijn proefstuk. Op 10 maart 1697, toen diende hij als knecht bij de heer van Huise, was hij met enkele andere van diens dienstboden in Gent [De heren van Huise bezaten in Gent het hotel de Fiennes]. Na de vreedzame avondmaaltijd ging hij zonder enige reden driest te keer tegen Josyne Mestach, een dienstmeid van de heer van Huise. Hij tracteerde haar op enkele slagen *met eene ysere schuppe* [een ijzeren schop] totdat het bloed uit haar mond liep en ze *ghecureert* [verzorgd] moest worden.

Op andere *rudessen ende moetwillicheden* gaat de griffier niet verder in.

Uitspraak.

Het Hof verbant **Jacobus Ghevaert** voor drie jaar uit de provincie Vlaanderen. Hij moet beloven dat hij, eens terug, Olivier de Corte en Josyne Mestach niet meer zal misdoen noch met woorden noch met daden.

Na zijn vrijlating dient hij Gent vóór zonsondergang en de Provincie Vlaanderen binnen de drie dagen, te verlaten.

183v 189v 190v 7.02.99 Dertien personen waarbij negen huisvrouwen verbannen na betoging en oproer tegen de duurte van de granen, en na plundering van het huis van Farasyn, voorschepen en molenaar.

183v 27.02.91 In de *cipiraige* van het Hof. Rdsh. Masseau bijgestaan door griffier Michel, de p.-g..

Dorothea van Elslande, dochter van Jan, 39 jaar en huisvrouw van Andries Hospitaal, wordt verhoord.

Op zekere dag betoogden enkele vrouwen tegen de levensduurte. Hierbij werd zelfs het huis van molenaar Pharasyn geplunderd. Dorothea van Elslande minimaliseert haar aandeel in de gebeurtenissen.

“Op verzoek van enkele vrouwen ging ik mee in de betoging. Een van mijn kinderen kreeg een doekje waaraan een vaandel gebonden werd. Ik probeerde vruchteloos dit af te nemen. Verder heb ik ‘in gheender manieren ... ghecontribueert tot den oproer’. Ook heb ik niets meegenomen uit het huis van Pharasyn. Mijn buurvrouw Martyne Tambours kan dit bevestigen.”

189v 7.02.99 In een eerste vonnis spreekt het Hof verbanningen van 10 en 20 jaar uit voor het aandeel in het oproer en in de plunderingen van het huis van Farasyn, voorschepen en molenaar.

Beschuldigingen.

1. Op 7 oktober 1698 betoogde **Marie van Haeverbeke**, dochter van Joos en 43 jaar, samen met een twintigtal andere huisvrouwen tegen de duurte van de granen. In stoet begaven ze zich naar het huis van Pharasyn/ Farasyn, voorschepen en tevens molenaar om te protesteren. Ze verweten hem dat hij twee schepen met boekweit naar Holland had gestuurd.

Niettegenstaande zijn voorstel om later terug te komen om de zaak te bespreken, liep het oproer uit de hand. De huisvrouwen begonnen zijn huis te plunderen en het kwam tot een incident met de burgerwacht. Het Hof beschuldigt Marie van Haeverbeke van ophitsing.

2. **Aldegonde de Vos**, dochter van Gillis, 33 jaar, geboren in Gent en weduwe van Jooris vande Velde, luisterde de betoging op *slaende op een cleyn trommelken*.

3. De huisvrouwen kregen ook assistentie van **Jan vanden Driessche**, zoon van François, 24 jaar en geboren te Gent. Hij forceerde het slot van het huis van Farasyn, en stal er boter.

Uitspraak.

Marie van Haeverbeke, Aldegonde de Vos en Jan vanden Driessche dienen voor het Consistorie te verschijnen en *becleet met roeden, op beede uwe knien Godt ende 't Hof vuyt den naeme van Justitie verghiffenisse te bidden over u misdaet*.

Jan vanden Driessche wordt voor twintig jaar, **Marie van Haeverbeke en Aldegonde de Vos** elk voor tien jaar verbannen uit alle Spaanse landen. Na hun vrijlating dienen ze Gent vóór zonsondergang en de Provincie van Vlaanderen binnen de drie dagen, te verlaten. [Er is geen spraak meer van het verlaten van alle Spaanse landen.]

Samen dienen ze de proceskosten te betalen.

190v 7.02.99 In een tweede vonnis worden nog tien andere personen veroordeeld omwille van hun aandeel in het oproer tegen de duurte van de granen en in de plundering van het huis van voorschepen en molenaar Farasyn.

Uitspraak.

Op het precieze aandeel van elk in het oproer en de plunderingen gaan we niet verder in. Het Hof zegt rekening te houden met de lange detentie van de beschuldigen. De feiten deden zich voor op 7 oktober 1698.

1. **Marie Jenne de Smet**, dochter van Jan, geboren op Sint Anna, 25 jaar en huisvrouw van Jan van Laecke, wordt voor drie jaar verbannen uit de Provincie Vlaanderen. De negen volgende worden voor twee jaar verbannen uit de Provincie Vlaanderen.
2. **Catharine Idant**, dochter van Jan, geboren te Doornik, 30 jaar en huisvrouw van François Triot.
3. **Catharine Nisée**, dochter van Henderick, geboren te Luik, 27 jaar en huisvrouw van Pieter de Lot(?).
4. **Margriete la Maré**, dochter van Jan, geboren te Namen, 50 jaar en huisvrouw van Jacob Goutry.
5. **Suzanne vander Meeren**, dochter van Pieter, geboren te Gent, 23 jaar en huisvrouw van Willem Jonts(?).
6. **Elisabeth de Prez**, dochter van Philip, geboren in Philipine, 32 jaar en weduwe van Joos de Smet.
7. **Jan Baptiste Paul**, zn van Michiel, geboren in Ieper en 38 jaar.
8. **Petronelle Wissaert**, dochter van Jan, geboren in Gent en 17 jaar.
9. **Niclais Grancy**, zn van Abraham, Geboren in Gent en 22 jaar.
10. **Pieter de Laetere**, zn van Jan, geboren in Gent en 20 jaar.

Na vrijlating dient elk van hen Gent voor zonsongang en de Provincie Vlaanderen binnen de drie dagen te verlaten.

Samen dienen ze de proceskosten te betalen.

184r, 188r, 192v, 193r, 194r en 195r. De zaak van muntvervalser Jan Deggena en zijn vrouw Elisabeth Verhaeghe..

We vatten het essentiële van de verhoren samen, waarbij twee torturen, en eindigen met het vonnis.

184r 11.03.99 In de Venuskamer in de cipierage van het Hof. Rdsh. Stauthals bijgestaan door griffier vander Meulen, de p.-g..

Elisabeth Verhaeghe, dochter van Guillaume, 50 jaar, geboren op zee, want haar ouders waren gevlucht voor de vervolging van Cromwell, wordt verhoord.

Opmerking. Het is alsof Jean Deggena en zijn vrouw Elisabeth Verhaeghe uit de toren van Babel kwamen. In het begin noteerde de griffier Elisabeth van Draegh en Jan Dichena.

Uiteindelijk wordt dit Elisabeth Verhaeghe/ vander Haeghe en Jan/ Jean Deggena.

We geven enkele items.

- Haar vader diende bij de garde van *de Duck de York*, ‘nu’ koning Jacobus. Toen Elisabeth zes jaar was, is haar vader overleden in Boezinge. Ze heeft daarna met haar moeder in Ieper gewoond. Haar moeder overleed vier jaar na haar vader.

- Daarna voegde ze zich bij de Ierse soldaten die voor de kost werkten, en diende te bedelen toen ze met naaien en spinnen de kost niet meer konden verdienen.

- Vanaf haar vijftiende tot haar achttiende jaar diende ze bij de vrouw van een Ierse kapitein. Toen trouwde ze met Anthone Daly, een Iers soldaat. Ze volgde hem vierentwintig jaar zowel in campagne als in garnizoen, tot hij tien jaar geleden in de Bijloke stierf.
 - Acht jaar geleden trouwde ze in Dendermonde met Jan Deggena eveneens een Ier. Tot daar een greep uit de verklaring van Elisabeth.
- Om niet in herhaling te vallen schakelen we hierna over op de verklaring van Jean Deggena.

188r 12.03.99 In de *cipieragie* van het Hof. Rdsh. Stauthals bijgestaan door griffier Michel, de p.-g..

Jan Deggena, zn van Daniel, 40 jaar, geboren in Borre(?) (Ierland) en schrijnwerker van beroep, wordt verhoord. Schematisch en kort.

- Jan Deggena kwam achttien jaar geleden in Vlaanderen.
- Al de regimenten opnoemen waarbij Deggena achtereenvolgens diende, blijft een onbegonnen werk. Zelf vermeldt hij er zes.
- Het Hof verdenkt Jan Deggena en zijn vrouw Elisabeth Verhaeghe van valsmunterij. Zie verder bij het vonnis en de beschuldiging.
- Hij ontkent dat hij ooit zelf vals geld maakte.

192v 26.03.99 In de vergadering van het Hof.

Elisabeth Verhaeghe wordt nogmaals maar zeer kort verhoord. Op haar beurt ontkent ze alles wat te maken heeft met de fabricage van vals geld.

192v 26.03.99 Idem als hiervoor.

Jean Deggena wordt nogmaals verhoord. Hij blijft bij zijn eerdere verklaring en ontkent dat hij ooit vals geld maakte.

192v 26.03.99 het Hof besluit **Jean Deggena** grondig te ondervragen over het maken van vals geld. Bizar, want nergens duikt het begrip scherp examen expliciet op. Het Hof bepaalt de vragen die het hem zal stellen. Wie heeft hem dit geleerd? Wanneer, waar en hoeveel keren heeft hij dit gedaan? Behalve zijn vrouw, wie heeft ook nog vals geld verspreid? Kent hij nog andere valsmunters?

193r 27.03.99 De Raadsheren Stauthals en Dubois bijgestaan door griffier Michel, de p.-g.en Pieter van Hove de medecyn van het Hof.

De beschrijving van de tortuur is zeer vaag.

Om 7u 's avonds leidt men **Jean Deggena** in *la chambre ordinaire*, het zogenaamde *viercant*. Hij blijft bij zijn eerdere verklaring. De dokter voelt aan zijn pols, vindt hem geschikt en de scherprechter krijgt bevel te starten. Zijn rug vertoont geen enkel litteken van een vroegere marteling noch van een brandmerking. Regelmatig, soms om het kwartier, geeft de griffier een verslag van de stand van zaken.

Naarmate de tijd vordert lamenteert de patiënt meer en meer. Rond 10 u: "*Messieurs, faites moy mourir. Vous me ferez une oeuvre de charité. Faites moy mourir. Je diray que j' ay faict des pièces et vous serez content.*"

Om 10 u 15 hangt de scherprechter *un petit poids* aan zijn duimen. Een beetje later vertoont hij *une faiblesse* en de dokter stelt voor hem los te maken. Op verzoek van de procureur-generaal overleggen de Raadsheren Renynghe, Meulebeke en vander Varent, waarop men Deggena losmaakt.

194r 28.03.99 **Het Hof** vergadert in de secrete kamer en men beslist de tortuur te hernemen de volgende maandag om 8 u 's avonds.

194r 30.03.99 *In de caemer ordinaire vande ciperagie*. De Raadsheren le Waitte en Laerebeke bijgestaan door griffier Michel, dokter Lucas van Hove en de p.-g.. Men leidt **Jean Deggena** op het viercant. Hij blijft bij zijn eerdere verklaringen. Dokter van Hove keurt hem goed voor de dienst en om 8 u 30 bindt de scherp rechter hem op het schavot. Om het kwartier vraagt men hem de waarheid te zeggen. Deggena houdt hardnekkig staande dat hij de waarheid gezegd heeft.

Regelmatig, meestal om het kwartier, noteert de griffier de reacties van de patiënt die voortdurend lamenteert, en smeekt om bijstand van God, de Heilige Maagd en de Engelen. De wake bij de gemartelde is een lastige karwei voor de Raadslieden. Ze laten zich dan ook regelmatig aflossen. Om 10 u is het de beurt aan vander Goes en Ameye. Om 10 u 45 vertoont Deggena *une faiblesse*. Men maakt zijn handen los, bevrijdt hem van de gewichten. Hij komt snel bij, zodat de scherp rechter zich verder van zijn plicht kan kwijten.

Om 11 u 15 verwittigt de scherp rechter de dokter dat de ademhaling van Deggena stukt. Dokter van Hove stelt vast dat er niets speciaal aan de hand is, en dat de patiënt dit welbewust, *par malice*, doet. Men laat hem aan iets ruiken en alles is snel in orde.

Om 12 u draven de Raadsheren Dumont en Masseau op en om 2 u 45 Sucx en de Jonghe. Deggena smeekt hem te bevrijden al is het maar een beetje. Hierop antwoordt de procureur-generaal dat dit zijn zaken niet zijn! Om 4 u vervangen de Raadslieden vanden Brant en vander Meerssche hun collega's. Ondertussen *persisteert* Deggena bij zijn vroegere verklaring.

Om 6 u 30 lamenteert Deggena hartverscheurend. *Le médecin jugeant qu' il convenoit de le soulager un peu pour rendre les douleurs plus supportables, at esté résolu de lui faire oster les poids des pouces*.

Het Hof komt in buitengewone vergadering bijeen. De dokter vindt het hoog tijd om Deggena te bevrijden, want die heeft ondertussen het bewustzijn verloren. Gelukkig komt hij weer bij.

196v 1.04.99 **Het Hof** neemt akte van de gebeurtenissen.

195r 4.04.99 Valsmunter Jan Deggena levenslang en zijn vrouw Elisabeth Verhaeghe voor tien jaar verbannen uit de (Zuidelijke) Nederlanden. Nochtans heeft geen van beiden bekend en werd Deggena tot twee keer toe gemarteld.

Proces crimineel, criminelyck ende extraordinair beleet.

Beschuldiging.

Jan Deggena, zoon van Daniel, is 40 jaar en werd in Ierland geboren. Op zijn achttiende belandde hij in onze provincie als soldaat in het regiment van Don Louis Obeny(?). Nadien diende hij bij de Franse troepen in het regiment van Roussillon. Teruggekeerd in Vlaanderen nam hij dienst in het regiment van markies de Spinola. Ondertussen hertrouwde hij met **Elisabeth Verhaeghe**, nam dienst in het regiment van Prins Christiaen en later in dit van Schratenback.

[Opmerking. Volledigheidshalve vullen we hier aan met feiten gepuurd uit de verhoren. In 1697 sloeg het noodlot toe, de vrede van Nijmegen 'brak uit'. Deggena zat van de ene dag op de andere zonder werk en zonder inkomen. In mei 1698 werkte hij in Holland aan de dijken. Ziek geworden in september 1698 zag hij zich tot de bedelstaf veroordeeld. Samen met zijn vrouw Elisabeth Verhaeghe/ vander Haeghe doolde hij rond in Vlaanderen: Gent, Brugge, Gent, Mechelen.]

Op 9 maart 1699 werden ze op de parochie van *Aelterskercken* niet alleen betrapt op het bezit van vals geld, maar bovendien ook van alle benodigdheden om dit te fabriceren: een

vorm, krijgt, een vijl, twee tinnen lepels... . Men vond zelfs enkele onafgewerkte producten, m.a.w. valse penningen die hij nog diende proper te vijlen. .

Beiden ontkenden halsstarrig de fabricatie van valse penningen van vier stuivers. Het hele zootje hadden ze - zogezegd - gevonden in een beekje nabij Mechelen. Hun aanhouding deed de ronde op vermelde parochie. Winkelier Adriaen de Pelsmaeker herkende Elisabeth. Ze had bij hem kaas en brood gekocht en betaald met een vals stuk van vier stuivers. Zelf beweerde ze dat ze die penning te goeder trouw elders ontvangen had.

Bij hun ondervraging - Jan Deggena werd zelfs tot twee keer toe gemarteld [zie hoger] - loochenden ze hardnekkig dat ze ooit één valse penning maakten. Het Hof: "*Ghylieden beyde in uwe examens ghepersisteert hebt alle deselfve gheutelynghen [gotelingen] mette instrumenten dienstich tot het maecken der selve, te hebben ghevonden in een sacxken Ende ghy, Jan Deggena daerop de torture tot twee mael onderstaen hebt. Ghelyck ghy Elisabeth hebt blyven persisteren het ghelt dat ghy voor boter ende caes ghegheven hebt ten huuse van voorn. Pelsmaeker, voor goet ontfanghen 't hebben binnen Mechelen over het vercoopen van een paer aude caussens [kousen]."*

Uitspraak.

Het Hof verbant **Jan Deggena** levenslang en zijn vrouw **Elisabeth Verhaeghe** voor 10 jaar uit de (Zuidelijke) Nederlanden. Na hun vrijlating dienen ze Gent nog vóór zonsondergang, de Provincie Vlaanderen binnen de drie dagen en de andere Spaanse landen binnen de acht dagen te verlaten.

Durft Jan Deggena voortijdig terug te keren, dan wacht hem de galg. Elisabeth komt er in dit geval met een lijfstraf plus een nieuwe straf, van af.

Samen dienen ze de proceskosten te betalen.

198r 197r Jan vanden Driessche houdt zich niet aan de voorwaarden van zijn verbanning en wordt gezeseld en opnieuw verbannen.

198r 8.04.99 In de cipierage van het Hof. Rdsh. Masseau bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Jan vanden Driessche, zn van François, geboren in Gent en 24 jaar, wordt verhoord.

197r 11.04.99 Vonnis over Jan vanden Driessche.

Besculdiging. **Jan vanden Driessche** werd op 7 februari 1699 voor 20 jaar verbannen uit alle Spaanse landen. Zie 189v . Niettegenstaande hem een lijfstraf te wachten staat ingeval hij voor het verstrijken van die 20 jaar, zich ergens in een Spaans land zou bevinden, toch duikt hij drie maanden later opnieuw in Gent op.

Uitspraak. **Jan vanden Driessche** dient tot bloedens toe gezeseld op een schavot op *de plaetse ordinaire* [het Sinte-Veerleplein].

Verder bevestigt Het Hof zijn verbanning. Eens vrijgelaten uit de gevangenis dient hij Gent voor zonsondergang, de Provincie Vlaanderen binnen drie dagen en de andere Spaanse landen binnen acht dagen, te verlaten. Riskeert hij toch nog terug te keren in de Spaanse landen, dan staat hem de galg te wachten.

Hij dient ook de proceskosten te betalen.

199r 11.05.99 In de Venuskamer. Rdsh. Brant bijgestaan door griffier vander Meulen, de p.-g..

Anthone Augustyn 't Kint, zn van Jan, 50 jaar, landsman wonend op de parochie Steenhuize, wordt verhoord.

Niettegenstaande het door een plakkaat verboden was, werd Anthone Augustyn 't Kint door deurwaarders betrapt op het stoken van brandewijn. Als excuus zegt hij o.a. dat betrokken plakkaat niet gepubliceerd was in Steenhuize.

199v 12.05.99 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Anthone Augustyn 't Kint**.

199v 26.05.99 In de chastelette. Rdsh. Brant bijgestaan door griffier Michel, de p.-g..

Jan van Steenbeke, zn van Lucas, 50 jaar en hovenier te Gent, wordt verhoord.

“Het is waar dat de baljuw me een drietal keren gedagvaard heeft, en dat ik eens een stokje vastgepakt heb omdat hij erg agressief optrad.

Onlangs kwam een functionaris me zeggen dat ik mijn huis moest verlaten. Omdat ik niet onmiddellijk mijn meubeltjes wilde buiten dragen, bedreigde hij mij met zijn stok. ‘Van desperatie ende aermoede’ heb ik mijn mes getrokken. Ik wist niet dat er ook schepenen getuige waren van het incident. Later heb ik dit van de burens vernomen. Zonder tegenspartelen liet ik me naar de gevangenis voeren niettegenstaande een functionaris me onderweg ‘swaerelyck uuytghescholden’ heeft. Hij dreigde zelfs me ‘publiquelyck ende schandaleuselyck’ te laten geselen.

Het is niet uitgesloten dat ik hen ‘fielten ende cappoenen’ [twee scheldwoorden] genoemd heb.”

200r 1.07.99 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Jan van Steenbeke**.

200r 15.06.99 In de secrete kamer. Rdsh. Brant bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Louis/ Lodewyck Goeman, zn van Philip, 54 jaar, Melden, brouwer en brandewijnstoker, wordt verhoord.

Op 22 juni 1699 betekende een deurwaarder een exploit ten laste van Louis Goeman wegens het stoken van brandewijn. Goeman betwist dat hij de wet overtrad:

“De laatste zes jaar brouwde ik enkel bier en stookte helemaal geen brandewijn. Ik had trouwens een akkoord met de pachters. Bovendien beschikte ik over een attest van het schepencollege van Melden en van de pastoor van Leupegem.”

[Blijkbaar betrof dit enkel de toelating om bier te brouwen.]

Het Hof: *“Het plakkaat van 13 februari 1699 werd geëmaneerd om te beletten dat gij met uw ketel zowel brandewijn **kon** stoken als bier brouwen. Gij diende uw ketel dan ook uit te breken.”*

201r 5.10.99 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Louis Goeman**.

201r 213r 200v 21.01.00 Jacques Banaert/ Bannaert baljuw van de stad en het markizaat Deinze wegens ambtsverzuim en ambtsmisbruik ontzet uit zijn ambt.

201r 27.06.99 In de secrete kamer. Rdsh. Reninghe bijgestaan door griffier Helias, de p.-g.. **Jacques Banaert**, zn van Jan, 41 jaar en baljuw van de stad en het markizaat Deinze, wordt verhoord.

“Ik heb nooit delinquenten ongestraft gelaten. Met assistentie van functionaris Jan Herman hield ik Jan Walrave een eerste keer aangehouden in de herberg ‘Het Gulden Hoofd’ te Deinze. Walrave is echter ‘met force vuyt handen gheraect’. Vier weken geleden heb ik hem op het stadhuis van Deinze nogmaals aangehouden. Hij slaagde er opnieuw in te ontsnappen.”

213v 18.111.99 In de secrete kamer. Rdsh. Reninghe bijgestaan door griffier Helias, de p.-g. la Villette.

Jacques Banaert wordt nogmaals verhoord.

Banaert beweert dat een straatschouwing wel degelijk plaats vond, maar dat Daniel vande Woestyne [schepen(?)] het verslag weigerde te ondertekenen.

200y 21.01.00 Vonnis over baljuw Jacques Banaert.

Proces crimineel, criminelyck ende extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging.

Jacques Banaert, baljuw van de stad en het markizaat Deinze, deed zijn ambtsplicht niet. Enkele staaltjes.

1° Hij verzuimde Jan Walraeve aan te houden niettegenstaande zijn voorganger dit gevraagd had.

2° Een man uit Petegem die de zuster van zijn overleden vrouw misbruikt had, incest dus, heeft hij na zijn aanhouding en bekentenis weer vrijgelaten tegen betaling van 18 pond. Van de vrouw ontving hij een ring.

3° Van bewoners die de wegen en waterlopen niet onderhielden, kreeg hij steekpenningen

Uitspraak.

Het Hof ontzet **Jacques Banaert** uit zijn ambt van baljuw en verklaart hem onbekwaam om in de toekomst nog een dergelijk openbaar te bedienen. Naast de proceskosten dient hij ook nog een boete van zes honderd gulden te betalen.

204v 30.09.99 In de secrete kamer. Rdsh. de Jonghe bijgestaan door griffier Helias, de p.-g. la Villette.

Jan Ghesels, zn van Pieter, 56 jaar en landsman uit Leupegem, wordt verhoord.

“Bombeke, baljuw van Pamele, heeft mijn koebeesten aangeslagen en afgehaald. Bombeke had dit recht niet want mijn beesten bevonden zich op de heerlijkheid van Etikhove. Dit valt buiten zijn jurisdictie. Hij weigerde pertinent de reden van zijn ‘accusatie’ te geven. Bovendien trachtte hij me op de heerlijkheid van Pamele te doen komen. Pure passie was de enige oorzaak van zijn optreden.

Behalve ikzelf hebben nog anderen geprocedeerd tegen Bombeke ‘nopen de quade administratie’ van de parochie Leupegem.”

Jan Ghesels is blijkbaar geen katje om zonder handschoenen aan te pakken. Bij een conflict met François de Suttere ‘wesende ontfanghere ende prater [weidehoeder]’ heeft Ghesels die vastgegrepen, op de grond geworpen en daar een tijdje onder de knoet gehouden.

“Dit gebeurde op de jurisdictie van Etikhove en mijn bedoeling was de baljuw en de prater te laten arresteren door een functionaris van Etikhove.”

De tegenpartij was, volgens Ghesels, begonnen met het handgemeen.

205r 1.10.99 Het Hof laat **Jan Ghesels** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Alaert hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 100 gulden borgsom te betalen.

205v 2.10.99 In de secrete kamer. Rdsh. de Jonghe bijgestaan door griffier Michel, de p.-g..

Jacques Veys, zn van Guillaume, 18 jaar, wonend bij zijn vader in Moen en korporaal van de wacht, wordt verhoord.

Blijkbaar betreft het een conflict Veys tussen Jacques Veys en een zekere deurwaarder.

205v 13.10.99 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Jacques Veys**.

207v 13.10.99 In de secrete kamer. Rdsh. le Waitte bijgestaan door griffier Helias, de p.-g.. **Anthone Libbrecht**, zn van Guillaume, 58 jaar, *afghegaen* burgemeester van Moen wordt verhoord.

“Op 1 september 1699 om één uur vóór zonsopgang werd ik door deurwaarder Pattyn geverbaliseerd . Waarom weet ik niet.”

Verder was er een conflict tussen die deurwaarder en korporaal Veys van de wacht. De essentie van het gebeurde is niet duidelijk.

208r 13.10.99 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Anthone Libbrecht**.

205v 10.10.99 In de secrete kamer. Rdsh. le Waitte bijgestaan door greffier Helias, de p.-g.. **Liven Temmerman**, zn van Gerart, 50 jaar, burgemeester van de heerlijkheid van het Dendermondse in Lotenhulle, wordt verhoord.

Liven Temmerman bekent dat hij na de straatschouwing nagelaten heeft om de straat te herstellen en dat hij de baljuw uitgescholden heeft.

206r 13.10.99 Voor de beledigingen geuit aan het adres van de baljuw veroordeelt het Hof **Liven Temmerman** tot 50 gulden boete. Ook moet hij de proceskosten betalen.

206r 211v 208r In Kruishoutem kwamen 'meer dan twee honderd personen' op dezelfde dag hun maalgeld betalen, met een oproer als gevolg.

206r 12.10.99 In de *cipiraige* van het Hof. Rdsh. Masseau bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Philips Vindevoghel, zn van Pieter, 57 jaar, landsman uit Kruishoutem en gevangene, wordt verhoord.

We geven het relaas van de griffier weer. De pachters van het maalgeld lieten de inwoners van Kruishoutem via de kerkgeboden weten, dat ze op 6 november 1698 hun tweede zitdag zouden houden ten huize van Pieter Dupont. Met meer dan twee honderd daagden ze op. Sommigen waren voorzien van *vorcken, riecken ende andere instrumenten dienende totte lantbauw*'.

Door het lawaai, de murmuratie en de dreigementen van sommigen, geïntimideerd *'ende uit vreesse vande doot'* voelde pachter Dupont zich *'ghenootsaectt ... hun toe te segghen al dat sy begeirden'*. Onder de bescherming van de pastoor en van anderen werd hij uit de herberg geleid.

Dat Philips Vindevoghel opdaagde met zijn sommatiebiljet op zijn hoed, nam het Hof hem bijzonder kwalijk. Omwille van zijn gesten werd hij er *véhémentelyck* van verdacht een van de ophitsers van het oproer te zijn. Vindevoghel had een spitsvondige excuus. Het billjet van de sommatie had hij op zijn hoed gestoken, omdat hij voordien *te velde besich stont met ploeghen en om die niet vuyl te maecken*.

Andries Vaernewyck, landsman uit Kruishoutem en thans voortvluchtig, had er niets beter op gevonden dan zijn sommatiebiljet op zijn vork te steken en dit achteraf op de zoldering van de herberg te spitsen!

Het Hof veroordeelt Philips Vindevoghel om voor het Consistorie van het Hof te verschijnen *'met onghedeckten hoofde en op beede u [syne] knien Godt ende 't Hof vuytten naeme van Justitie verghiffenisse te bidden over u [syne] misdaet*.

207v 13.10.99 Verder neemt het Hof neemt akte van de verklaring van **Philips Vindevoghel**.

211v 9.11.99 In de *cipiraige* van het Hof. Rdsh. Masseau bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Philips Vindevoghel wordt nogmaals kort verhoord.

Hij bevestigt dat hij op het tijdstip in het artikel vermeld, met de pachter tot een akkoord gekomen was.

211v 10.11.99 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Philips Vindevoghel**.

Opmerking. In 1700 vonden we tot op heden geen enkel verhoor!!! Het laatste verhoor van Philips Vindevoghel had plaats op 9.11.99 en zijn vonnis is gedateerd op 21.01.01. Het jaar 1700 was speciaal, want in dat jaar stierf 'onze' koning Karel II (van Spanje). Bij testament erfde Filips van Anjou, kleinzoon van LXIV, alle Spaanse gebieden en werd hij 'onze' nieuwe koning.

208r 21.01.01 Het Hof is mild voor Philips Vindevoghel, maar niet voor de voortvluchtige Andries Vaernewyck. Deze laatste ziet zich tien jaar verbannen uit de Provincie Vlaanderen.

Proces crimineel, criminelyck ende extraordinair beleet.

Voor wat de omstandigheden en de feiten betreft, verwijzen we ook naar het verhoor 206r op 12.10.99.

Beschuldiging.

Betreffende **Philips Vindevoghel**. Hof: "*Op de tweede zitdag op 6 november 1699 daagden wel twee tot drie honderd inwoners van Kruishoutem op om het maalgeld te betalen, of om op zijn minst een akkoord daarover te sluiten. Gij, 'ghecoomen synde met u sommatie billiet op den hoet', waart 'eenen van de principaelste oproeders.'*"

Betreffende **Andries van Vaernewyck**, landsman uit Kruishoutem en thans voortvluchtig.

Hof: "*Gij hebt de andere landslieden aangespoord om te protesteren. Gij hebt betoogd met het sommatiebilliet op uw vork. In de herberg hebt ge dit billiet tegen de zoldering gespitst.'*"

Uitspraak.

Over **Philips Vindevoghel**. Het Hof zegt rekening te houden met zijn excuses en zijn *lanckdurighe* detentie en herhaalt de uitspraak van 12 oktober 1699 (zie 206r). Hij moet ook zijn proceskosten betalen.

Over de voortvluchtige **Andries Vaernewyck**. Hij wordt voor tien jaar verbannen uit de Provincie Vlaanderen. Hij dient de proceskosten te betalen.

209v 212r 212v 214r 202v Wanneer Abraham van Coppenolle, griffier van de parochies en de heerlijkheid Melden en Nieuwerkerke samen met zijn knechten de bloemetjes buiten zette, namen ze het recht in eigen handen en vereffenden oude rekeningen.

Opmerkingen.

1. We geven de lezer de gelegenheid om even te gniffelen bij het vergelijken van, bijvoorbeeld, de versies van Abraham van Coppenolle [zie 209v] en Joos de Saytyt [zie 212r] met wat uiteindelijk in het vonnis van het Hof staat betreffende de verwoesting van de kamer van Matroyen. Die betrok een kamer in de herberg van Ferdinand Doornevelt.

2. De zaak Abraham van Coppenolle illustreert ook de brutale, agressieve en wrede zeden ten tijde van de negenjarige oorlog en kort nadien. Hiermee valt niet te gniffelen!

209v 23.10.99 In de secrete kamer. Rdsh. le Waitte bijgestaan door griffier Helias, de p.-g.. **Abraham van Coppenolle**, 36 jaar, griffier van de parochies Melden en Nieuwkerke en korporaal van de wacht, wordt verhoord.

We beperken ons hier tot het incident met Jacques Matroyen (de Jonghe).

Abraham van Coppenolle: *“Ik heb horen zeggen dat iemand van de wacht tegen het huis heeft gestoten of het tegen een venster was, weet ik niet. ... Wel is het zo ‘dat hetselve huysenken cleynde ende caducq’ [bouwvallig] is’.”*

212r 9.11.99 In de secrete kamer. Rdsh. le Waitte bijgestaan door griffier Helias, de p.-g.. **Joos de Saytyt**, zn van Jan, 25 jaar, woonde voorheen als knecht bij griffier van Coppenolle. Opnieuw het incident op de kamer van Jacques Matroyen.

Joos de Saytyt: *“Na middernacht leidde mijn meester ons in de herberg van Ferdinand Doornevelt. We klopten op de deur. Men deed open en we gingen samen binnen. Vermits wij allemaal [dus ook van Coppenolle] ‘seer by drancke waeren en niet en wisten wat wy deden hebben [wy] aldaer stoelen ende bancken al over hoop gheworpen, als oock open ghesmeten de deure vande caemer van Jacques Matroyen de Jonghe’. Wie dit deed weet ik niet. We hebben een paar kannen gebroken. De vrouw en het kind die in de koets lagen, hebben we niet gemolesteerd.”*

214r 23.12.99 In de secrete kamer. Rdsh. Reninghe bijgestaan door griffier Helias, de p.-g. la Vilette.

Marten Buysens, zn van Marten, 34 jaar en paardeknecht van griffier Abraham van Coppenolle bij wie hij woont, wordt verhoord.

Marten Buysens bevestigt dat hij samen met zijn meester Abraham van Coppenolle en Joos de Saytyt op 29 januari 1698 op stap geweest is. Gekomen in de herberg van Ferdinand Doornevelt, vertelde Joos de Saytyt dat Matroyen hem enkele weken geleden kwalijk getraceerd had met een mes. Zelf heeft Buysens, naar zijn zeggen, niet deelgenomen aan de vernielingen van de huisraad van Matroyen.

214v 9.01.00 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Marten Buysens**.

214v 7.01.00 In de secrete kamer. Rdsh. le Waitte bijgestaan door griffier Helias, de p.-g.. **Abraham van Coppenolle** wordt nogmaals verhoord.

Abraham van Coppenolle had nog een openstaande (af)rekening met zijn vroegere buurman Guillaume vande Ghinste. Acht of negen jaar geleden, hij wist het zelf niet precies meer, had die met een vork of een mes, zijn paard zo ernstig aan de hiel gekwetst dat het aan zijn verwondingen stierf. Hij was ervan overtuigd dat zijn buurman Guillaume vande Ghinste de dader was. Hij meende dat bloedsporen dit onomstotelijk bewezen. Meteen was een vete met de clan vande Ghinste geboren.

Kort nadien probeerde een zekere van Daele, een dicht familielid van Guillaume vande Ghinste, de griffier te steken met zijn mes. Tot Lieven Verpoest, een vriend van de Abraham van Coppenolle, riep deze laatste: *“Smyt hem dood [Sla hem dood!]”* Dit verklaart hij onbeschroomd voor het Hof!

In de nacht van dit krakeel is een vande Ghinste’ s overleden. Verpoest, blijkbaar de dader van de manslag, nam onmiddellijk daarna dienst in het leger. [Dit was toen de beste manier om te ontsnappen aan de burgerlijke rechtspraak.]

Van Coppenolle had op alle aantijgingen zijn antwoord klaar. We geven een paar staaltjes. Voor wat zijn vertier en *voyages* op kosten van de parochies betroffen, hij deed dit alles *ten baete ende proffyte vande selve parochies*. Immers, absenties zijn soms schadelijk *aen het ghemeente*. Daarentegen zijn goede relaties met de officieren van het leger en met de

ontvanger van de contributies onbetaalbaar! Hij zegt dat hijzelf *daerby noch schaede noch baete heeft ghedaen*.

Wat de vrijstelling van belastingen van *Mevrauwe* [van de heerlijkheid] betreft, dit is gebeurd *in consideratie van het nieuw hauwelyck van Mevrauwe*, en niemand heeft zich daartegen verzet. En over de rekeningen gesproken, sommige methoden heeft hij overgenomen van zijn voorgangers. Ook wijst hij erop dat *den Coppenolle ... ten dienste van het ghemeente alle sondaeghen de vroegmisse quamp lesen*.

Sommige grote sommen werden verkeerdelijk geboekt. Hierover ondervraagd, verklaart hij dit *alsnu wel te begrypen, maer dat hy noynt ghepeyst en heeft ghehadt van de parochie daermede ... te benadelen*.

Enz., enz..

202v 15.05.00 Vonnis over Abraham van Coppenolle en zijn gewezen knecht Joos de Saytyt.

Proces crimineel, criminelyck ende extraordinair beleet.

Beschuldiging.

Griffier **Abraham van Coppenolle** heeft heel wat op zijn kerfstok. Te veel om op te sommen. We beperken ons tot een bloemlijst van zijn misdrijven.

1. Op 2 juli 1692 heeft hij ter hoogte van de herberg *Ter Cruycen op Ronsse buyten*, toen Frans gebied, een twist met landslieden veroorzaakt. Een van die landslieden kreeg van een verweerder *soo véhémenten stockslach* op het hoofd dat hij het de volgende nacht bestierf.
2. In het begin van 1697 tracteerde hij Jan Vindevoghel, toen schepen van Nukerke, eveneens op enkele stokslagen.
3. In de nacht van 29 op 30 januari 1698 kreeg hij het aan de stok met Jacques Mattroyen de Jonghe, ontvanger en woonachtig in een kamer van de herberg uitgebaat door Ferdinande van Doornevelt. Abraham van Coppenolle sloeg met behulp van zijn knechten de huisraad kort en klein. Matroyen zelf vluchtte naar het huis van zijn vader.
4. Op Goede Vrijdag 1698 trok hij met zijn knechten naar het huis van Gillis vanden Hende. Daar geraakte hij binnen *stampende ende buysschende op de deure*. Van Coppenolle verdacht Gillis van het kappen van hout in een *fyn* bos en schold hem uit voor dief en dreigde zijn huis in brand te steken.
5. Als griffier maakte hij ettelijke *voyages* en rekende te veel *vacatiën* aan als onkosten voor de gemeente.
6. Hij pleegde fraude in de rekeningen van 1697, 1698 en 1699 en bedroog zo de gemeente.
7. Abraham van Coppenolle verzorgde ook goed zijn relaties. Zo zorgde hij ervoor dat de oude Vrouw [van de heerlijkheid] van vermelde parochiën vrijgesteld werd van haar aandeel in de pointingen en de zettingen. Ook de kapelaan bezorgde hij ten onrechte zekere financiële voordelen.
8. Ook deed hij wederrechtelijk het *bogaerdeken* van Steven Habosch afkappen.

Uitspraak.

1. Het Hof veroordeelt **Abraham van Coppenolle** voor zijn *rudessen ende moetwillicheden* tot een boete van 1200 gulden en ontzet hem voor één jaar uit zijn ambt. Aan de parochie dient hij binnen de drie maanden restitutie te doen van de gefraudeerde sommen (129 pond 10 schellingen én 100 pond). Ook andere gefraudeerde sommen dient hij terug te betalen of te doen terugbetalen. Aan de procureur-generaal dient hij binnen een bepaalde termijn rekenschap te geven van al deze rechtzettingen. Hij moet ook zijn aandeel in de proceskosten betalen.
2. Aan zijn knecht **Joos Saytyt** wordt voor zijn assistentie bij de gepleegde feiten (zie 3. en 4. hierboven) voor drie jaar het grondgebied van Melden en Nukerke ontzegd.

208r 13.10.99(?) In de secrete kamer. Rdsh. Goethals bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc..

Onderstaande synthese is ver van volledig, want we hebben lang niet alles begrepen wat Helias schreef.

Vincent Donche, zn van Vincent, 44 jaar en advocaat wonend in Brugge, wordt verhoord. Advocaat Donche trad op als raadgever van Sebastiaen Buquoy uit Assenede. Verder betreft het een dispuut tussen het Hof en Donche over een brief die laatstgenoemde al dan niet geschreven en verzonden heeft naar Francisco Verhoeven. Donche stelt voor de zaak verder schriftelijk af te handelen, maar de advocaat-fiscaal gaat hiermee helemaal niet akkoord. Het Hof vindt de brief ongepast.

209v 20.10.99 Het Hof vindt de betrokken brief dus ‘onbehoorlijk’ en veroordeelt **Vincent Donche** tot 100 gulden boete. Hij moet ook de proceskosten betalen.

211r 26.10.99 In de secrete kamer. Rdsh. Ameye bijgestaan door griffier Michel, de p.-g..

Rogier vanden Bussche, zn van Anthone, 35 jaar, griffier van Beveren (bij Roeselare) wordt verhoord.

Betreft een handgemeen tussen Rogier vanden Bussche en Martinus Verheede in de herberg waar gewoonlijk de vierschaar gehouden werd. Oorzaak, Verheede schreef, in opdracht van burgemeester Jan Kindt, aan de *pointingrol* van 1697 en vanden Bussche voelde zich in zijn eer gekrenkt, want dat was toch de taak van de griffier. Vanden Bussche ontkent dat hij de Burgemeester die eveneens aanwezig was, met een stok bedreigd heeft.

211r 26.10.99 Na betaling van een borgsom mag **Rogier vanden Bussche** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen telkens hij, door zijn procureur van Huele ervan verwittigd wordt, dat het Hof hem daartoe aanmaant. Hij moet ook de gerechtskosten betalen.

213r 13.11.99 In de secrete kamer. Rdsh. Ameye bijgestaan door ontvanger de Gheldere, de p.-g..

Rogier vanden Bussche wordt nogmaals verhoord.

Rogier vanden Bussche ontkent de twee betrokken artikelen.

219r 1.02.00 In de secrete kamer. Rdsh. Ameye bijgestaan door griffier vander Meulen, de adv.-fisc..

Joanne Rollier, dochter van Niclais, 64 jaar en weduwe van Amand de Deyn, wordt verhoord.

Joanne Rollier verdacht Niclais van Dooren van diefstal van haver. Tijdens een schermutseling en een scheldpartij met van Dooren riep ze de hulp in van haar zoon Andries Lieckens.

220r 1.02.00 Zie hiervoor.

Andries Lieckens, zn van Joanne Rollier, 21 jaar, wordt verhoord.

Naar aanleiding van dit incident kwam Niclais van Dooren met Pieter Gonzales, korporaal van de wacht, om een exploit te doen tegen Joanne Rollier. Het kwam tot een gevecht tussen Lieckens en van Dooren. Andries Lieckens beweert dat hij zich niet verzet heeft tegen het doen van het exploit.

219r 1.02.00 Het Hof veroordeelt **Andries Lieckens** en **Joanne Rollier** elk tot een boete van 20 gulden omdat ze Niclais van Dooren beledigden en weerstand boden bij het doen van zijn exploit.

220r 12.03.00 In de secrete kamer. Rdsh. Laerebeke bijgestaan door griffier Michel, de p.-g.. **Charles van Hoorebeke**, zn van Pieter, brouwer en wonend op de parochie Sleyne, wordt verhoord.

Op 25 februari 1700 legde deurwaarder Dhanins wetteboden bij Charles van Hoorebeke, dit op verzoek van de pachter van den impost op de bieren van kasselrij Ouderburgh.

220v 13.03.00 Het Hof laat **Charles van Hoorebeke** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 300 gulden borgsom te betalen.

210r 18.06.01 Charles van Hoorebeke veroordeeld omdat hij zijn belastingen op het bier niet betaalde.

Proces criminelyck ende extraordinair beleet.

Beschuldigingen: rudessen [brutaliteiten].

Uitspraak. Boete 300 gulden. Hij dient ook de proceskosten te betalen.

222v-223r Een raadselachtige zaak in Zottegem. Wellicht in der minne geregeld nog voor betrokkenen voor het Hof verschenen.

Na lectuur van de vijf verhoren weten we nog niet wat er mag gebeurd zijn.

Na een korte synthese geven we de naam van de vijf personen die verhoord werden.

1. Lucas de Mulder en Lopo Christiaen Stevens lagen in proces tegen het schepencollege van Zottegem *ter oorsaecke dat sy gheduerende den oorloghe*, op bevel van de toenmalige wet, *diversche leverynghen ghedaen hebbende aende trouppen van d' eene ende d' andere croone*, Nu vroegen ze betaling aan de vernieuwde wet. Die weigerde echter die betalingen, met als argument dat die leveringen strijdig waren tegen een reglement van het jaar 1672.

2. Op 18 februari 1700 had een schepenmaaltijd plaats op het stadhuis zowel voor het college van Zottegem binnen als voor dit van Zottegem buiten. Of beide colleges samen feest vierden, weten we niet. We vermoeden van wel.

3. Op die dag trokken Lucas de Mulder en Lopo Stevens, blijkbaar onuitgenodigd, naar het stadhuis. Ondertussen waren de feestvierders allemaal beschonken. Rond de aanwezigheid van Lucas de Mulder ontstond er handgemeen, met als gevolg dat hij *juste-au-corps* uit trok om zich te *defenderen*.

4. Op wat er precies gebeurd was, wilde voor het Hof niemand ingaan, zelfs de Mulder niet. Nochtans hadden verschillende personen geroepen dat men hem aan het vermoorden was! Mogelijks was het conflict ondertussen in der minne bijgelegd.

220v 17.03.00 In de secrete kamer. Rdsh. Laerebeke bijgestaan door griffier Michel, de p.-g.. **Lucas de Mulder**, zn van Geeraert, 32 jaar, brouwer en tapper te Zottegem, wordt verhoord.

221v 17.03.00 Zie hiervoor.

Lopo Christiaen Stevens, zn van Pieter, 31 jaar, herbergier en brouwer te Zottegem, wordt verhoord.

222v 17.03.00 Zie hiervoor.

Albert Ghys, zn van Albert, 28 jaar, procureur postulerend voor de wet van Zottegem, wordt verhoord.

223r 17.03.00 Zie hiervoor.

Ghyselbrecht Coorde, zn van Erasmus, 40 jaar en voerman uit Zottegem, wordt verhoord.

223r 17.03.00 Zie hiervoor.

Aernout Capitaine, 45 jaar, *conciërge et domesticq du Comte d' Egmont à Sottingien*, wordt verhoord.

Ter inlichting. Op het moment van de feiten maakten volgende personen deel uit van het magistratuur van Zottegem: schepen David vande Maele, baljuw Geeraert Peers, schepen Droesbeke, schepen Cromphout, burgemeester Aernoudt Dhondt, schepen Albert Lebrocqouy.

Het Meuleken was een druk bezochte herberg in Zottegem.

224r 18.03.00 In de secrete kamer. Rdsh. Goethals bijgestaan door griffier Helias, de p.-g.. **Alexander Kint**, zn van Joos, 36 jaar, *commis* van het kantoor van de rechten van Zijne Majesteit op het Vlaams Hoofd, wordt verhoord.

Alexander Kint had verzuimd enkele balen te controleren, zagezegd omdat dit verboden was volgens een plakkaat. Volgens hem was dit plakkaat geëmaneerd op verzoek van kooplieden uit Antwerpen. Ook had hij de datum van een *passavant* wetens en willens onjuist genoteerd. Van enige fraude was hij zich verder niet bewust, beweert hij. Tot slot vraagt hij om naar huis te mogen keren, vermits het kantoor op het Vlaams hoofd tijdens zijn afwezigheid onbemand is.

224r 30.03.00 In de fiscale kamer. Rdsh. Laerebeke bijgestaan door griffier Michel, de p.-g.. **François vanden Byvanghe**, zn van François, 54 jaar *hem gheneerende* [zijn kost verdienend] *met het trecken van schepen op en af de Schelde vaerende*, wordt verhoord. “*Deurwaarder Ravericx is bij mij thuis geweest om een exploit te betekenen. Ik heb hem helemaal niet tegengewerkt.*”

224v 30.03.00 Het Hof laat **François vanden Byvanghe** naar huis terugkeren mits betaling van een borgsom van 100 gulden.

224v-231r De zaak Pierre Villain/ Maurice Villain.

Met zeer veel reserves proberen we het essentiële van deze uiterst ingewikkelde zaak weer te geven. Villain heeft als koopman zeer veel internationale contacten, onder meer in de Verenigde Provinciën en in Frankrijk (Rijsel, Parijs). Gent was het trefpunt van internationale kooplieden. Ze logeerden vooral in *Le Héron/ De Reiger* en in *De Hazewind/ Le Lévrier*. Het betreft uitsluitend handelstransacties in maart en april 1700. Het Hof verdenkt hem ervan dat hij vanuit de Verenigde Provinciën doorheen de Provincie Vlaanderen goederen verstuurde naar Rijsel waarbij hij verzuimde de vereiste rechten te betalen aan de Spaanse koning. Bovendien gebruikte hij hierbij soms ook een nagemaakt zegel van de stad Gent. Dit zijn althans de vermoedens van het Hof. Nabij Kortrijk werden een pakje met gouddraad en zilverdraad aangeslagen.

Het Hof tilt zwaar aan deze zaak. Villain wordt verschillende keren langdurig en grondig ondervraagd. Hij ontkent echter halsstarrig elke inbreuk op de plakkatens.
Enkele namen: Guillaume Nolf koopman te Kortrijk, Jean Augustyn Vanthieghem koopman te Kortrijk, Jean Groignard koopman te Rijsel; de Vos *crochetteur* [*crocheter*: draden haken] wonend te Gent op de Graanmarkt

224v 11.05.00 In de conciergerie. Rdsh. Masseau bijgestaan door griffier Michel, de p.-g..
Maurice Villain, zn van Pierre, 28 jaar, koopman en factor te Gent, °Warneton, wordt verhoord.

226r 13.05.00 Zie hiervoor.

Pierre Meurisse Villain wordt nogmaals verhoord. Het betreft wel degelijk dezelfde persoon als hiervoor.

227r 18.05.00 Op de plaats waar Villain gevangen zit, namelijk in een huis nabij het kasselrij huis van de kasselrij Oudburg.

Pierre Meurisse Villain wordt nogmaals verhoord.

Met enige reserve! Villain maakt zich zorgen over zijn bezittingen: meubels en effecten. Hij verzoekt het Hof hem vrij te laten en is bereid onder ede te beloven met niemand te spreken tenzij met toestemming van het Hof. Bij vrijlating is hij bereid een borgsom van 1000 of 1200 gulden te betalen. Mocht het Hof beslissen dat hij hier toch moet blijven, dan stelt hij voor, om de kosten te beperken, dat men hoogstens één wettebode zou leggen.

227r 18.05.00 Ook dit hebben we niet met zekerheid begrepen. Het Hof stemt in met de verwijdering van de wetteboden en met de schatting van de waarde van zijn meubels en effecten. Verder blijft **Villain** gevangen, maar dan in de gevangenis van het Hof. Zijn papieren worden gesekwesteerd in de fiscale kamer.

227v 25.05.00 Rdsh. Masseau bijgestaan door griffier Michel, de p.-g..

Pierre Meurice Villain wordt nogmaals verhoord.

Ter spraak komen zijn handelsrelaties en zijn correspondentie met Pierre de Blay, met vander Laen, met Dominicq Cornelis, gelogeerd in *Le Héron* [De Reiger] op de Vrijdagmarkt, met Pierre Simoens, met Grogniard, met Guillaume Nolf, met Fervacques [Vervaeke?] en met de Vos *crochetteur* op de Graanmarkt. We vernemen ook dat hij of een van zijn relaties, gebruik maakte van een nagemaakt zegel van de stad Gent.

Verder lezen we ook dat goederen vanuit uit Holland (Rotterdam) via het Sas naar Gent en verder naar Frankrijk (Rijsel) vervoerd werden en omgekeerd, en dat te dien tijde een zekere van Houte *Le Lévrier* [De Hazewind] uitbaatte. Nabij Kortrijk werden goederen aangeslagen door een zekere Crombrugge uitbater van een cabaret in Sint-Denys.

Uit zijn correspondentie meent het Hof af te leiden dat, met zijn medeweten, goederen, meestal textielwaren, Gent passeerden zonder de vereiste rechten te betalen. Zelf ontkent hij alle schuld.

229r 26.05.00 Zie hiervoor.

Pierre Villain wordt nogmaals maal verhoord.

230r 27.05.00 Zie hiervoor.

Pierre Villain wordt een nogmaals verhoord.

231r 11.06.00 In de venuskamer.

Pierre Villain wordt een allerlaatste keer verhoord.

230v 27.05.00 In de secrete kamer. Rdsh. Masseau bijgestaan door griffier Michel, de p.-g.. **Gheraert Uuytterhaeghe**, zn van Pieter, 69 jaar en landsman uit Munkzwalm wordt verhoord.

"De deurwaarder is bij mij thuis geweest om de koeien af te halen. Ik heb hem gezegd dat dit eigenlijk mijn koeien niet waren. Ik ben met hem een eind meegegaan. Onderweg versperde een buurvrouw de weg. De koeien schrokken zodanig dat ze over de gracht sprongen en terug naar huis liepen.

Toen de deurwaarder zag dat mijn zoon een gaffel bij zich had, gaf hij zijn assistenten de opdracht op hem te schieten. Mijn zoon heeft een van de assistenten die gereed was om te schieten, vastgepakt. Daarop zijn de deurwaarder en zijn assistenten vertrokken."

231r 28.05.00 Het Hof laat **Gheraert Uuytterhaeghe** naar huis terugkeren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Opstalle hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Hij moet ook de gerechtskosten betalen.

232 tussenblad r 3.04.99[!] In de secrete kamer. Rdsh. Stauthals bijgestaan door griffier Michel, de p.-g..

Jacques Galle, zn van François, 75 jaar, werkte en woonde op de parochie Gottem, wordt verhoord.

"Op 14 augustus 1698 heeft Pieter van Coppenolle, amman van de parochie Grammene, mijn wagen met vruchten aangeslagen. Omdat hij zijn machtiging niet kon tonen, ben ik voortgereden nadat hij me geslagen had met een vork."

232 tussenblad r 4.04.99(!) Het Hof laat **Jacques Galle** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Baudonck hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 150 gulden borgsom te betalen.

232v 16.07.00 In de secrete kamer. Rdsh. du Bois bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Andries Nimmegeer, zn van Philips, 49 jaar, herbergier wonend te **Zaffelare**, wordt verhoord.

Andries Nimmegeer heeft bezoek gekregen van een deurwaarder. Dienaangaande ontkent hij elk conflict. In tegendeel: *"Bij het afscheid heb ik hem 'ghesalueert' en hij zei zelfs: "Indien wij iedere keer met sulck een man te doen hadden, ... , wy en sauden gheene ruysse hebben'."*

232v 17.07.00 Het Hof laat **Andries Nimmegeer** naar huis terugkeren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Boele hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 100 gulden borgsom te betalen.

205v 11.09.00 én 206v 11.09.00 Muntvervalsers Arnout du/ de Cros en Pierre Prévost tot de galg veroordeeld.

Eerst geven we een overzicht van de verhoren aangevuld met de bijhorende personalia. Daarna komen de vonnissen.

232v 26.08.00 In de chastelette. Rdsh. du Bois bijgestaan door griffier vander Meulen, de p.-g..

Pierre Prévost, zn van Jean, 25 jaar wordt verhoord.

Pierre Prévost werd op 23 augustus 1700 gevangen genomen nabij het gehucht Steendam. We geven zeer kort enkele items uit zijn armzalig zwerversbestaan zoals hij dit zelf vertelt. Zijn verhaal nemen we wel met een korreltje, naar het einde toe zelfs met een kilogram, zout want dan zwijgt hij zedig over de fabricage van vals geld. Hierna de beloofde aanvullende personalia van Pierre Prévost.

Vader was wolkammer. Pierre werkte twee jaar bij een meester om die stiel te leren, verliet de winkel van zijn ouders en diende vier jaar in 'een koninklijk Duits regiment'. Diende daarna zeven maanden in een ander regiment en verbleef later dertien maanden in Menen. Na de vrede ontbond Lodewijk XIV dit regiment. Prévost zocht korte tijd zijn geluk in Parijs, waarna hij naar Metz trok. Dienst genomen in een regiment geleid door een Italiaanse officier, een zekere, Bertrand. Dan via Nancy en Keulen in Rome beland. Teruggekeerd in onze contreien sliep hij achtereenvolgens in een hospitaal in Rijsel, in Deinze en in Gent nabij de Sint-Jacobs kerk.

Prévost werkte onder andere nabij Ijzendijke een tweetal weken in de oogst voor een zekere Arnout Sonnevile. Achteraf werkte hij in Grave een tiental dagen in het vlas. Ziek zijnde trok hij naar Watervliet waar hij 'geopereerd' werd. Dank zij medicatie na vier dagen genezen verklaard. Te zwak om te werken, trok hij naar Gent, waar hij aankwam daags voor zijn aanhouding.

236v 26.08.00 In de *chastelette*. Rdsh. du Bois bijgestaan door griffier vander Meulen, de p.-g..

Arnoud de Cros, zn van Giloud, 32 jaar, °Lantacq nabij Toulouse. Werkte bij zijn vader die landbouwer was. Na diens dood bewerkte hij tot in mei 1699 samen met zijn broer het land. Daarna in Lyon dienst genomen in het regiment van een zekere Monros. Trok met dit regiment naar Duinkerken tot in de heilige week van 1700. Gedeserteerd, leefde in Brussel een tijdje van aalmoezen. Verder beperken we zijn curriculum. In mei 1700 onder ander werk gevonden in de polders nabij Cadzand waar hij Pierre Prévost ontmoette.

238r 26.08.00 Blijkbaar in de gevangenis van het Hof en daarna in de secrete kamer. Het Hof besluit **Pierre Prévost** en **Arnoud de Cros** beurtelings grondig te ondervragen. Men leest de verklaringen voor van zowel Pierre Prévost als van Arnoud de Cros. We vernemen tot onze verbazing: "... *naerdien 's vrydaghs te vooren publicquelyck ten thoon ghestelt hadden gheweest*. " Nergens vonden we een resolutie van het Hof waarin dit werd aangekondigd. Blijkbaar leverde dit niets op.

Thans beslist men zowel Pierre Prévost als Arnoud de Cros beurtelings te ondervragen in aanwezigheid van de President van het Hof, acht Raadsheren en de Procureur-generaal.

239v 9.09.00 In de secrete kamer. **Pierre Prévost** wordt verhoord.

Behalve de aankoop van een tinnen bord ontkent Prévost alles. Eén detail, de Cros vroeg hem een half pond Engels tin te kopen omdat die: "... *een weynich de taele verstaet ende ick niet*".

240v 9.09.00 In de secrete kamer. **Arnoud de Cros**, *les fers aux pieds*, wordt verhoord. Arnoud de Cros bekent alles. Vals geld maken leerde hij leerde in het Frans leger in het infanterie regiment van Monros.

242r 9.09.00 In de gevangenis van het Hof en in aanwezigheid van de Rdsh-comm. bijgestaan door de griffier, de p.-g..

Arnoud de Cros geeft meer details. Hij verklaart dat ze maar één keer vals geld gieten, dat was dan ook hun *premier coup d'essai*.

243v 9.09.00 In de Venus kamer.

Het Hof beveelt **Pierre Prévost** de volledige waarheid op te biechten. Veel verder dan dat hij het vuur ontstoken heeft geraakt hij niet. Het Hof legt een knoop in zijn verhoor.

205v 11.09.00 Arnout du Cros tot de galg veroordeeld voor muntvervalsing.

Beschuldiging.

Arnout du Cros, zn van Pierre [*ou comme autrement pouvez nommé ou surnommé*], ° Lantacq nabij Toulouse, 32 jaar. In dienst van Frankrijk in 1699 tot in de heilige week van 1700. Gedeserteerd, dan naar Brussel vertrokken en gebedeld. Hij werkte in Cadzand aan de dijken en in de oogst. Daar maakte hij kennis met Pierre Prévost die daar ook werkte. Aan hem vertelde hij hoe men met gesmolten Engels tin, een ijzeren lepel en een vorm, vals geld kon gieten. Iets wat ze ook deden in de herberg waar ze logeerden. Resultaat: vijf valse *escus* [de griffier vertaalt één keer *escu* door schelling].

[Zijn relaas bevat een gedetailleerde handleiding nuttig bij de fabricatie van vals geld.]

In Watervliet probeerden ze één ervan te ruilen tegen een echte witte Franse ecu, wat niet lukte. Daags na hun aankomst in Gent werden ze aangehouden en voorlopig overgebracht in de chastelette, later naar de gevangenis van het Hof. Arnout du Cros legde volledige bekentenissen af.

Uitspraak.

Het Hof veroordeelt **Arnout du Cros** tot de galg. Na de executie op het Sinte-Veerleplein, nabij het Gravensteen, en met de kapot gevijlde valse penningen om zijn hals, wordt zijn lijk overgebracht naar het galgenveld en daar opgehangen. Al zijn bezittingen worden openbaar verkocht. De opbrengst ervan is, na aftrek van de proceskosten, voor Zijne Majesteit.

206v 11.09.00 Pierre Prévost tot de galg veroordeeld voor muntvervalsing.

Beschuldiging.

Pierre Prévost, zn van Jean, °Brief nabij Béthune, 26 jaar. Maakte kennis met Arnout du Cros toen beiden in Cadzand werkten. Zie hoger.

Uitspraak.

Het Hof veroordeelt **Pierre Prévost** tot de galg op het Sinte-Veerleplein. Zijn lijk wordt nadien overgebracht naar het galgenveld waar het opgehangen wordt. Al zijn goederen worden verbeurd verklaard. Na aftrek van de proceskosten gaat de rest van de opbrengst van de verkoop naar Zijne Majesteit.

Opmerking. De verhoren werden zeer slordig genoteerd. Vooral griffier vander Meulen is daar een meester in. Het was een zeer onrustige tijd waarin men wachtte op het overlijden van koning Karel II van Spanje en op de politieke gevolgen daarvan. Hij stierf op 1 november van het jaar 1700.

244v 11.09.00 In de secrete kamer. Rdsh. du Bois bijgestaan door griffier vanden Bossche, de adv.-fisc..

Jacques François Troncheson, zn van Maximiliaen, 28 jaar en hoogpointer van de kasselrij Oudenaarde, wordt verhoord.

Met enige reserve. “*De garde Berton vroeg mijn 'passavant' om met een paard naar Pecq op Franse bodem te gaan. Mijn broer was eigenaar van dit paard dat ik in Ename op de markt*

voor hem gekocht had. Berton zei dat mijn 'passavant' niet voldeed en nam die af. Dan ben ik met Berton naar het kantoor van de ontvanger getrokken omdat ik mijn 'passavant' terug wilde. Het is niet waar dat ik daar de poort geforceerd heb. Mijn degen heb ik pas getrokken nadat zij me bedreigden met hun geweer."

245r 27.09.00 In de secrete kamer. Rdsh. du Bois bijgestaan door griffier Helias, de p.-g.. **Hendricq Augustyn Sonius**, zn van Hendricx, *in de vyftich jaeren*, advocaat en suppoost van het Hof, wordt verhoord.

Zeer verwarde zaak waarin het wemelt van namen van personen waarvan we verder geen bijzonderheden kennen. We beperken ons tot één item. Pieter Gheevens had *vleeschelycke conversatie* met Martine de Saytyt. Sonius bekent dat de verklaring van Gheevens niet volledig op papier gezet heeft.

246v 16.12.00 In de cipiraige van het Hof. Rdsh. Stauthals bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Adriaen de Rycke, zn van Joos, 38 jaar, Eeklo wordt verhoord.

Onlangs was hij *werckbaes in de dycage van het eylant*. Daar werkte hij met soldaten die met hem gediend hadden in het oud regiment van del Baillie. Voordien verdiende hij de kost met het steken van bier en met het kopen en verkopen van lijnwaad.

"François Buyse, 'bode van Eeklo op Ghendt' bracht mij het bericht waarbij ik ontboden werd bij de Raad-fiscaal. Buyse toonde me een brief. Deze was zozeged door mij geschreven, maar dit is niet waar. De negen kwitanties die op een vel papier staan, zijn wel degelijk door mij geschreven en ondertekend. Dit geldt ook voor de pachtbrief betreffende het hospitaal van Eeklo, en die werd ook ondertekend door Bauduin Schyvinck en Adriaen Clé.

Ik heb François Crombrugghe niet geagresseerd, in tegendeel ik was zelf bang dat hij en zijn broer Bernard me zouden agresseren. De ene had een koppel pistolen bij en de andere een stevige 'rottinck' [stok]. Voordien is het nog gebeurd dat ze van plan waren mijn ruiten in te gooien. Ik lag toen ziek in bed, maar mijn vrouw is opgestaan en heeft hen gezien."

247v 17.12.00 In de cipiraige van het Hof. Rdsh. Stauthals bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Adriaen de Rycke wordt nogmaals verhoord.

"Joos de Rycke is mijn vader en Elisabeth Maertens mijn stiefmoeder. Wat er in die brief staat, dat trek ik me niet aan. Er zijn er nog die Adriaen de Rycke heten, onder andere een molenaar uit Maldegem.

François Crombrugghe is getrouwd met mijn zuster Petronelle de Rycke. Marie Margriete Lammens die een tijd beghoest [te begrijpen door verliefd] was op mijn vader is de voordochter van mijn stiefmoeder en werd verwekt in haar eerste huwelijk met N. Lammens. Jan van Holderbeke ken ik zeer goed. Hij is een grote leugenaar en bedrieger. Ik heb met hem eens een akkoord gesloten voor een werk in de Sinte-Margriete Polder. Dan heeft hij me zelfs twee keren bedrogen. Om te beginnen dienden we veel dieper te graven dan hij me voorgespiegeld had. We maakten een nieuw akkoord, maar tijdens mijn afwezigheid, ik was in Zeeland, liet hij dijkgraaf Craye in mijn naam aan hem een zeker bedrag betalen. Hiervoor had ik helemaal geen toestemming gegeven. Aan dat werk heb ik veel toegestoken. Met een dijkhak heb ik hem helemaal niet bedreigd en zeker niet geslagen."

248v 18.12.00 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Adriaen de Rycke**.

248v 27.01.01 Het Hof geeft verschaft aan **Adriaen de Rycke** *aces van Raede ende liberteyt van vanghenisse* en beveelt hem binnen de veertien dagen zijn *preuve á décharge* te leveren.

248v 249v 208r **Deurwaarder Soetaert en zijn drie assistenten waren niet bij machte om Clara de Croocke en haar zoon Jan de Craekere in bedwang te houden.**

We geven eerst de synthese van de verhoren van Clara de Croocke en haar zoon Jan de Craekere. Daarna volgt het vonnis.

248v 20.12.00 In de *cipiraige* van het Hof. Rdsh. Brant bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Clare/ Clara de Croocke, dochter van Bertholomeus, *inde veertich jaeren*, huisvrouw van Jooris de Craekere, woonachtig te Wetteren ten Heede(?) wordt verhoord.

249v 20.12.00 Zie hiervoor.

Jan de Craekere, zn van Jooris, 27 jaar, wordt verhoord.

Deurwaarder Soetaert kwam, vergezeld van drie assistenten, de meubels van Clara de Croocke afhalen. Dit lukte niet zonder slag of stoot.

Clara de Croocke: *“Ik heb inderdaad een spade genomen, maar ik heb niemand ermee ‘ghetoucheert’. De voordeur hield ik gesloten omdat het waaide. De meubels wilde ik niet loslaten. Soetaert trok zijn degen en een van zijn assistenten richtte ‘eenen musquetton’ op mijn borst, en dreigde me neer te schieten ‘als eene mussche’.”*

Noodgedwongen zijn deurwaarder Soetaert en zijn drie assistenten vertrokken om elders bijkomende hulp te zoeken. Die vonden ze in de waard van een nabijgelegen herberg en een *‘jongman van ontrent de seventhien jaeren die aldaer schole haut’*. Clara de Croocke van haar kant kon rekenen op de agressieve hulp van haar zoon Jan de Craekere met als gevolg dat de deurwaarder met zijn gezelschap nogmaals diende te vertrekken.

251r 17.01.01 Het Hof neemt akte van de verklaringen van **Clara de Croocke** en haar zoon **Jan de Craekere**.

208r 24.12.00 **Clara de Croocke en Jan de Craekere veroordeeld voor hun resistentie en rudessen.**

Proces crimineel, criminelyck beleet.

Beschuldiging. Clara de Croocke en haar zoon Jan de Craekere worden beschuldigd van resistentie en *rudessen* [wangedrag] (tegen deurwaarder en zijn assistenten).

Uitspraak. **Clara de Croocke** moet voor het *openbaere* Consistorie verschijnen en dient *op beede haere knien Godt ende de Justitie van haere misdaet verghiffenisse te bidden*.

Jan de Craekere moet voor van zijn assistentie en zijn *rudessen* 300 pond boete betalen. Beiden moeten solidair de proceskosten betalen.

251r 26.01.01 In de secrete kamer. Rdsh. Ameye bijgestaan door griffier vander Meulen, de p.-g..

Pieter van Loo, zn van Adriaen, 39 jaar en deurwaarder van de Geheime Raad, wordt verhoord.

Niet volledig begrepen onder andere omdat een zekere Odevaere hier verschillende rollen vervuld: advocaat, procureur en notaris. Hierna volgt een onvolledig relaas.

Pieter van Loo werd op 22 februari 1698 aangesteld als deurwaarder van de Geheime Raad *der residentie van Dixmuyde*.

“Op 4 september 1700 heb ik een paard en een wagen aangeslagen en vastgezet in de herberg ‘Den Spiegel’ in Gent. Opdrachtgever was Niclais Thienpont schuldeiser van d’ Hanins, ‘afgaenden pachter vande gulden ende impost bieren’ van de kasselrij Oudburg. Ik dacht dat Jan d’ Hanins van Nevele de eigenaar was van paard en wagen, maar achteraf bleek dat François Lootens de eigenaar was van het paard. Bovendien was een zekere advocaat Odevaere, eigenaar van de wagen, maar dat wist ik toen niet.”

251v 254r 254v 255v 256v 257r 83r 102v 112v 168r 180v 212v Advocaat Gillis van Elstraete, meer dan een twintig jaar op voet van oorlog met de Vlaamse Raad, ziet zich drie keren verbannen. Het Hof laat niet met zich spotten en bant hem uiteindelijk voor tien jaar uit Vlaanderen.

Probleem? In zeven items is er sprake van een zekere Gillis vander Elstraete. Gaat het wel degelijk over dezelfde persoon? We menen van wel. Veelal vermeldt het boek van de *Sententiën* noch de leeftijd van de beschuldigde noch de naam van zijn vader. Indien de Gillis vander Elstraete die op 24 april 1687 eerherstel kreeg van Zijne Majesteit dezelfde persoon is als degene die zich misdroeg in de zaak Male, iets wat bijna zeker zijn, dan betreft het telkens dezelfde Gillis vander Elstraete, advocaat. Voor wat betreft de leeftijd, de Gillis uit item 2. tot 7. was in 1701 (ongeveer) 58 jaar. Hij is dus geboren in (ongeveer) 1643. De fameuze zaak Male, item 2., had plaats toen hij (ongeveer) 38 jaar was.

1. 83r 13.09.81 Gillis vander Elstraete, advocaat en suppoost van het Hof, krijgt 300 gulden boete wegens het gebruik van beledigende termen ten aanzien van het Hof.

Zie ook Boek 2 83r. Toen werd hij voor het Hof gedaagd wegens het gebruik van beledigende termen in zijn proces tegen Joos Coppens. Hij vluchtte weg uit Gent en in een brief gericht aan de advocaat-fiscaal drukte hij zijn minachting uit tegenover het Hof. Daarvoor kreeg hij 300 gulden boete.

2. 102v 10.11.83 Gillis vander Elstraete, ten dele schuldig bevonden aan de manslagen in de Warande nabij het kasteel van Male, wordt voor drie jaar verbannen uit Vlaanderen.

Proces criminel, criminelyck ende extraordinair beleet.

Zie ook Boek 2 102v. Gillis vander Elstraete stond met nog drie anderen terecht voor het Hof. Wat was er gebeurd? Op 8 juni 1682 na een vergadering op het stadhuis van Male trokken hij met nog enkele anderen op vossenjacht. Na de noenmaaltijd op het kasteel van Male bleven ze drinken. In zo verre dat ze goedgehumt hun hoeden in de lucht gooiden *ende ernaer schietende soo sy ooc somtyt waerende schietende naer duyven ende swalmen* [zwaluwen]. Na de middag trokken vanuit Damme enkele Spanjaarden en Italianen nabij het kasteel van Male op konijnenjacht. Op het kasteel hoorden Gillis vander Elstraete en zijn compagnons schoten en roken onraad. Met een glas bier *ende noch eenighe glaesen wyn* dronken ze zich moed in, en besloten de ‘vijand’ een lesje te leren. Om de indringers vanuit verschillende richtingen te belegeren vertrokken ze *separatelyck in dry partyen*. Een van de Italianen riep: “*Messieurs, siet wat dat ghy doet, arrestez-vous.*”, maar er was geen lievemoderen aan. De confrontatie eindigde in een regelrechte schiet- en steekpartij met dodelijke slachtoffers in beide kampen. Uiteindelijk resultaat: *het Hof recht doende* bande vier personen uit Vlaanderen waarbij Gillis vander Elstraete. Die zag zich voor drie jaar de toegang tot de provincie ontzegd.

3. 112v 13.05.84 Advocaat Gillis vander Elstraete uitte bij de Geheime Raad zware beschuldigingen tegen de President van het Hof. Het Hof verlengt de duur van zijn verbanning na de zaak Male tot zes jaar.

Beschuldiging. Gillis vander Elstraete heeft bij de Privé Raad zware beschuldigingen geuit aan het adres van de President van het Hof. Deze was in de zaak Male. Hij schreef onder meer dat de President een dichte vriend was van jonkheer Hyacintus Pardo, een andere betichte in 'de zaak Male' en sedertdien een vijand geworden van Gillis van Elstraete. De President zou Pardo een dienst bewezen hebben door het rapport van de zaak uit te stellen, *op pretext vande absentie offe indispositie vanden eenen offe den anderen heere vanden Hove*. Op die manier liet hij Gillis tot na de vakantie in de cel zitten.

Maar dit is niet alles. Hij wordt ook beschuldigd van het gebruik van een vals attest in zijn zaak. We citeren: "... *niet sonder véhémente suspicte* [suspictie, verdenking] *van dat den verw. deselve valsche attestatie heeft weten te becommen* "

Uitspraak. Het Hof veroordeelt Gillis vander Elstraete om *te compareren in de secrete Camere vanden Hove, ende aldaer blootshoofds vallende op beede syne knien Godt Almachtich, 't Hof vuyt den naeme van Justitie ende den voornoemden President, vergiffenisse te bidden, ende hooghe ende overluyt te segghen dat het hem hertelick is leedt sulcx ghedaen t' hebben.*

Verder worden de brieven die hij schreef aan de Geheime Raad in zijn aanwezigheid gescheurd. De verbanning waartoe hij op 10.11.83 [zie hierboven 102v] veroordeeld werd, wordt met drie jaar verlengd.

4. Op 24.04.87 verleent Zijne Majesteit eerherstel aan Gillis vander Elstraete. Dit lazen we terloops in het vonnis 180v.

5. 168r 1.07.94 Advocaat Gillis van Elstraete, aanklager, verliest zijn proces tegen de procureur-generaal als beschuldigde.

Beschuldiging. De eis van advocaat Gillis van Elstraete is noch ontvankelijk noch gefundeerd.

Uitspraak. Advocaat Gillis van Elstraete krijgt omwille van zijn *frivole suspectie* een boete van 36 gulden en moet ook de proceskosten betalen.

6. 180v 4.06.95 Griffier Gillis vander Elstraete van de baronie van Male, Vyfve [?] en Sijsele, voortvluchtig, wordt verbannen.

Proces crimineel, criminelyck ende extraordinair beleet.

Beschuldiging.

Het Hof beschuldigt Gillis vander Elstraete van een resem wandaden en frauduleuze praktijken als griffier. We beperken ons tot enkele items en laten het Hof aan het woord: "*Niettegenstaande hij op 24 april 1687 vanwege zijne Majesteit gratie en kwijtschelding bekwam van 'grosse excessen, malversatiën ende delicten', ging hij op onbeschaamd op dezelfde weg voort.*

[Van vermelde gratie vonden we nergens een spoor. Mogelijks zag het Hof dit als een affront aan zijn adres, en heeft het om die reden de gratieverlening vanwege Zijne Majesteit niet laten opnemen in het boek van de *Sententiën*. Nochtans was dit laatste de normale gang van zaken.]

Een genamptiseerde som van 125 pond 8 schellingen die hem als griffier door justitie toevertrouwd was, evenals de effecten van insolvente sterfhuizen, drukte hij achterover en gebruikte die als particulier bezit.

In het verslag van het college van 28 april 1693(?) noteerde vander Elstraete de baljuw als aanwezig, dit niettegenstaande die afwezig was. Nochtans was diens presentie noodzakelijk voor een bepaalde dagvaarding. Dus schriftvervalsing.

Op 31 mei 1690 heeft hij, in naam van burgemeester en schepenen van vermelde baronie, een resolutie van het college in het verslag opgenomen, en dit terwijl het college daartoe helemaal niet besloten had. Het betrof een som te innen door de ontvanger.

Nog erger, men vindt het betrokken resolutieboek niet op de griffie. Men verdenkt hem van verduistering van dit boek.

Als lid van het college had hij kennis van de zaken die voor de rechtbank kwamen. Dit belette hem niet de tegenpartij op de hoogte te stellen van secreten die alleen voor het college bestemd waren.”

Uitspraak. Het Hof verclaert Gillis vander Elstraete vervallen te syne van voorschreven syne officie ende inhabil omme 't selve ende andere officiën offe publiecke functiën te bedienen. Hij wordt voor zes jaar verbannen uit de (Zuidelijke) Nederlanden. Hij moet ook de proceskosten betalen.

7. Gillis vande Elstraete keerde, *contrarie de voorschreven interdictie ende in misachtynghe van de autoriteyt van justitie*, een half jaar te vroeg terug uit zijn zesjarige verbanning. We besparen de lezer de lectuur van de grondige en langdurige verhoren. Hij verzette zich tegen het feit dat hij op 4 juni 1695 uit zijn ambt ontzet werd met een verbanning van zes jaar uit alle Spaanse landen als gevolg. We beperken ons tot een overzicht van de verhoren in aanloop van een laatste veroordeling, en tot de weergave van de besluiten door het Hof tussenin genomen.

251v 31.01.01 In de *cipiraige* van het Hof. Rdsh. Jan François Ameye bijgestaan door griffier Jan Guillaume vande Bossche, de p.-g..

Gillis vande Elstraete, 58 jaar, advocaat van de Grote Raad en auditeur van het regiment onder de graaf van Lannoy, wordt verhoord.

254r 31.01.01 Zie hiervoor.

Gillis vander Elstraete wordt verhoord.

254r 1.02.01 Het Hof verwerpt de argumentatie van **Gillis vander Elstraete** en beveelt hem te antwoorden *op den heesch van officie weghe 't synen laste ghemaect door de raetsheer Ameye, commissaris van de saecke*.

254v 1.02.01 Zie hiervoor.

Gillis vander Elstraete wordt verhoord.

255v 3.02.01 Zie hiervoor.

Gillis vander Elstraete wordt verhoord.

256v 4.02.01 Het Hof ordonneert **Gillis vander Elstraete** *te reysigneren* [neer te leggen] *de registers die hy ghehouden heeft vande resolutiën by het college* [dus van de baronie] *ghetrocken van de namptissementen onder hem gedaen van de criminele saecken aldaer gheventileert hebbende*,

ende vande passerynghe van de insolvente boedels, mitsgaders het gonne vande staeten van goede vande weesen, sonderlynghe 't sedert de daete van syne briefven van absolutie omme t' eynden die voorder geresolveert te worden.

256v 3.02.01 Zie hiervoor.

Gillis vander Elstraete wordt verhoord.

257r 11.02.01 We geven opnieuw integraal de resolutie van het Hof na het verhoor van **Gillis vander Elstraete**.

't Hove gerapporteert synde dat het register vande weesen ende namptissementen by verw. gherensegneert onder Marten de Weert [baljuw], by den heesschere ontboden ende overgesonden waeren, maer niet de andere die den verw. geseyt heeft te wesen tot Mechelen onder synen broeder ende tot Brugghe respectivelyck, is by den Hove geresolveert den verw. de selve twee registers te laeten voorhauden ende hem af te vraeghen offe het die syn daer van hy in syn voorgaende examen heeft gesproken als berustende onder den selven de Weert, ende hem nietmin te kennen te gheven dat het Hof gheresolveert heeft syn liberteyt in vangenisse vuyt te stellen totdat de voorseyde andere registers oock sullen wesen onder d' handt van justitie.

257r 12.02.01 Zie hiervoor.

Gillis vander Elstraete wordt een laatste maal verhoord.

259r 12.02.01 Het Hof geeft **Gillis vander Elstraete** de toelating om brieven te schrijven aan zijn broer en aan Jonkheer Charles Adornes. Bedoeling is bepaalde registers die bij het gerecht berusten te bekomen.

Aan de procureur-generaal van Vlaanderen wordt opdracht gegeven zich te richten tot de procureur-generaal van de Grote Raad met de vraag om bepaalde registers die zich in Mechelen bevinden over te maken.

259r 14.02.01 Van het Hof krijgt **Gillis vander Elstraete** de toelating om in bijzijn van een griffier van het Hof inzage te nemen van het *applicat* van zijn zaak en de bijhorende *bescheeden*. Hij mag ook kopieën nemen, krijgt *acces van raede ende liberteyt in vanghenisse*.

212v 16.12.02 Vonnis over Gillis vander Elstraete.

Proces crimineel, verbaelyck ende extraordinair beleet.

Beschuldiging.

Op 4.06.95 werd meester Gillis vander Elstraete, griffier van de baronie van Male, Vyfve en Sysele, voor zes verbannen uit alle Spaanse landen, dit *op pyne van lyfstraffe* in geval van een voortijdige terugkeer. Hij heeft die ban gebroken en werd op 29 januari 1701 in Brugge aangehouden.

Uitspraak.

Hij dient *ghestelt te worden in eenen donckeren put voor den tyt van twaelf daeghen over ander dagh te vasten* [een dag eten en een dag vasten], *te waeter ende te broode*. Dit gedaan zijnde, wordt hij voor tien jaar verbannen uit alle landen die onder het gezag staan van Filips IV. Gent moet hij verlaten op de dag van zijn vrijlating en dit voor zonsondergang, nadien de

Provincie Vlaanderen binnen 24 uren en de andere landen van de gehoorzaamheid van de koning [dus van Filips IV koning van Spanje en Frankrijk] binnen de drie dagen na zijn invrijheidstelling.

259v 12.02.01 In de secrete kamer. Rdsh. Renynghe(?) bijgestaan door griffier Helias, de p-g..

Joos de Nul, zn van Jan, 42 jaar en baljuw van Ledeberg, wordt verhoord.

In Ledeberg heerste sedert enkele jaren een vete tussen baljuw Joos de Nul en de familie de Buck. Blijkbaar hebben die een klacht ingediend bij het Hof. François Verlinde was schoonzoon en Jacob Sergeant, in de wandeling genoemd Jaco, zwager van Joos de Buck. De baljuw is niet mals voor de familie de Buck. Een paar staaltjes.

"Op 24 september 1700 heb ik me ambtshalve gericht tot het college van burgemeester en schepenen van Ledeberg in verband met 'rudessen, moetwillicheden en ghewelt' begaan door François Verlinde en Jacob Sergeant. Als Verlinde zo voort doet, zal hij nog zijn familie ruïneren.

Joos de Buck stelde me een compositie voor om de zaak te seponeren. Ik weigerde en was zo onder de indruk van zijn beledigingen en dreigementen dat ik, thuis gekomen, begon 'te schudden ende te beven in alle litmaeten'. Ik was zo onder de indruk dat Laurens de Loser, chirurgijn, gekomen is om 'instantelyck een deel bloet' af te trekken. Dan ben ik 'buyten myn selven ghevallen' en ik weet niet eens wie me in bed gestoken heeft.

In 1696 was er reeds een incident met Jaco. Toen ik samen met de wethouders bezig was informatie te nemen in een zaak tegen Verlinde, trok Jaco zijn pistool. Ik ben spoorlags moeten vluchten. Er loopt inderdaad een proces tussen mezelf en Adriaen de Buck, maar ik zal dit ongetwijfeld winnen."

Verder wordt Joos de Nul beschuldigd van enkele, volgens hem gerechtvaardigde, procesverbalen en dagvaardingen. Hierop gaan we niet verder in.

261v 19.02.01 Van het Hof mag **Joos de Nul** voorlopig naar huis terugkeren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 200 gulden borgsom te betalen.

262r 22.04.01 In de secrete kamer. Rdsh. Vanderques(?) bijgestaan door griffier vanden Bossche, de p.-g..

Marie de la Rue, dochter van Jan, Deinze, 60 jaar en huisvrouw van Michiel de Smedt, wordt verhoord.

"Ik heb een assistent van de deurwaarder bij zijn juste-au-corps vastgepakt en hem naar zijn machtiging gevraagd. Meer is er niet gebeurd."

262r 21.04.01 In de secrete kamer. Rdsh. Reninghe bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Jacques Strynckx(?), zn van Pieter, 27 jaar en zadelmaker, wordt verhoord. .

Iemand is overleden na een gevecht met Jacques Strynckx die alle schuld ontkent.

262r 21.07.01 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Jacques Strynckx**.

262v 8.08.01 In de secrete kamer. Rdsh. Reninghe bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Meester Lucas van Hoorn, zn van Lucas, 26 jaar en advocaat van het Hof, wordt verhoord.

In het relaas van de griffier leest men dat advocaat Lucas van Hoorn dikwijls in agressief gezelschap verkeerde. Het Hof ondervroeg hem aan de hand van niet minder dan tweeënzestig tichten. Het is niet duidelijk of hij als getuige of als betichte optreedt. Naar zijn zeggen was hij telkens enkel als getuige aanwezig zonder zelf actief deel te nemen aan de gevechten. Een zekere Bunst verweet de waardin van een herberg dat haar dochter Isabelle Pieters een hoer was. Gevolg, een regelrechte veldslag tussen Bunst bijgestaan door Ortega, tegen de waardin, de waard en haar dochter. De laatste drie hielden er *vele ende groote blauwe contusiën* [verwondingen] aan over.

Enkele uren later trok Lucas van Hoorn in gezelschap van procureur Lambrecht, deurwaarder Neyt en diens vrouw naar *De Swaene*. Onderweg ontstond een nieuw gevecht. Deze keer tussen procureur Lambrecht en Ortega die het gezelschap gevolgd was. Lambrecht werd gekwetst overgebracht naar *Den Baron de Courrière*. Achteraf ging van Hoorn samen met Ortega slapen in *De Swaene*. Ortega bevestigde dat hij wel degelijk de kop van Lambrecht wilde.

279r 26.10.02 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. Meulebeke bijgestaan door griffier Jan Guillaume vanden Bossche, de p.-g..

Anthone Louys Hertega/ Ortega [hij ondertekent met Ortega. We veronderstellen dat dit de juiste naam is].

Dit verslag bevestigt in grote trekken de verklaring van advocaat Lucas van Hoorn hiervoor. Ortega minimaliseert uiteraard zijn eigen aandeel in de vechtpartijen.

262v 27.07.01 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. Reninghe bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc. Spanoghe.

Anthouette Françoise Dhulst, dochter van Rogier, Eeklo(?), 40 jaar en huisvrouw van Adriaen de Rycke, wordt verhoord.

‘In verband met mijn zaak loopt er een proces met de wethouders van Eeklo. Mijn man is soldaat en bijgevolg moet ik hier niet antwoorden. Ik zal ook niet ondertekenen.’

268r 29.11.01 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. Reninghe bijgestaan door griffier Helias, de adv.-fisc..

Anthouette Françoise Dhulst wordt nogmaals verhoord.

Anthouette Françoise Dhulst blijft bij haar weigering te antwoorden.

De advocaat-fiscaal : *“De baljuw van Eeklo heeft ons inlichtingen gegeven over uw man en uzelf. Als gevolg daarvan ligt hier een aanhoudingsmandaat voor u beiden klaar.”*

Uiteindelijk reguleert de commissaris de saecke op rapport.

268v 1.12.01 Het Hof slaat het verzoek van **Anthouette Françoise Dhulst** om niet te moeten antwoorden, af.

268v 14.01.02 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. Reninghe bijgestaan door griffier Helias, de advocaat-fiscaal Spanoghe.

Anthouette Françoise Dhulst wordt een derde maal verhoord.

“Op 7 maart 1700 rond 9 u ‘s morgens in het Patersstraatje ontmoette ik mijn schoonmoeder Elisabeth Martens. We hebben elkaar verweten en vastgegrepen. Daarom betekenden J. Gilleman, thans overleden, en Joos de Vuyst, beiden assistent van de baljuw van Eeklo een exploit tegen mij. Met de baljuw ben ik overeengekomen dat hij de zaak zou seponeren.”

269r 16.01.02 Het Hof laat **Anthonette Françoise Dhulst** naar huis terugkeren. Zij moet beloven dat zij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens haar procureur haar verwittigt dat het Hof haar daartoe aanmaant. Zij moet ook de gerechtskosten betalen.

264v 14.08.01 In de secrete kamer. Rdsh. du Bois bijgestaan door griffier vander Meulen, de substituut van de p.-g..

Mauritius vander Wee, zn van Daniël, Gent, *boeckenrickter ende boeckverkooper*, wordt verhoord.

“Na de publicatie door het consistorie van de Raad van het laatste plakkaat, heeft mijn huisvrouw enkele exemplaren ervan verkocht. Die exemplaren waren me toegezonden vanuit Brussel door Eugenius Henricus Fricx, drukker van Zijne Majesteit. Ik ben bereid onder ede te verklaren dat vanuit mijn winkel geen andere exemplaren verspreid werden.”

265r 31.09.71 In secrete kamer. Rdsh. van Varent bijgestaan door griffier Michel, de p.-g.. **Anthone Rombaut**, zn van Anthone, 70 jaar en ambtenaar van de parochie Beveren, wordt verhoord.

Anthone Rombaut heeft voorheen twee verklaringen afgelegd die, volgens het Hof, elkaar tegenspreken. Het betreft het al dan niet aanwezig zijn in *De Swaene* van Rombaut met zijn wetteboden. Hij excuseert zich herhaaldelijk voor de eventuele *contrarieteyten* in zijn verklaringen.

265v 215r Baljuw van de Stad en de Landen van Nevele Jan Dhane trad meedogenloos op. Op 29 juli 1701 werd een gemeenschappelijke klacht tegen hem aan het Hof gericht vanwege de inwoners, de notabelen inbegrepen. Het Hof zet de puntjes op de i.

265v 4.11.01 In de secrete kamer. Rdsh. vander Goes bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..

Jan Dhane, 48 jaar en baljuw van de Stad en het Land van Nevele, wordt verhoord. We geven onmiddellijk het vonnis.

268r 4.11.01 Het Hof geeft **Jan Dhane** de toelating om naar huis terug te keren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur François de Roo hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 1000 gulden borgsom te betalen.

215r 15.12.03 Vonnis over Jan Dhane.

De procureur-generaal zit als gevoegd eiser de zitting voor en vander Goes, de commissaris van de zaak, geeft een overzicht van zijn vaststellingen.

Beschuldiging en Uitspraak. In deze zaak begint de griffier onmiddellijk met de uitspraak. Dit is zeer ongebruikelijk. Gewoonlijk eindigt het vonnis met: *het Hof recht doende,...*, waarop de uitspraak volgt.

1. Huyberecht Impens was overleden en baljuw **Jan Dhane** had recent het recht op het beste hoofd verkregen. De baljuw had zijn oog gericht op een paard, maar dit was spoorloos en de weduwe weigerde te zeggen waar het zich bevond. De baljuw meldde dit aan zijn meester, de baron van Nevele.

[De baron gaf hem opdracht de weduwe stante pede op te halen, beweerde de baljuw in zijn verhoor. Wat dan ook gebeurde.]

Omdat de weduwe nog steeds niet bereid was de schuilplaats van het paard op te biechten, leidde Dhane haar niet in de civiele gevangenis, maar in de kelder ervan. Daar kon ze kiezen ofwel opbiechten ofwel in *eene muyte* [kooi] haar intrek nemen totdat ze tot inkeer kwam. Haar keuze was rap gemaakt. Ze biechtte de schuilplaats op en werd in de gewone of civiele gevangenis geplaatst. Pas nadat de baljuw het paard kon stallen, liet hij ze vrij. Daarvoor gaf het Hof hem 72 ponden parisis boete.

[In het verhoor lezen we ook dat de baljuw haar ook de raad gaf al haar bezittingen openbaar te verkopen. Ze kon immers haar pacht niet betalen. In dit verband schreef de baljuw een *bescheet* dat ze vrijwillig [!!!] ondertekende.]

2. De baljuw wordt ook beticht van veel onregelmatigheden bij straatschouwingen. Op 21 augustus 1701 zag de commissaris van de zaak zich verplicht zelf ter plaatse te gaan kijken. Besloten werd dat de boeten die conform de wet opgelegd waren, ongewijzigd te laten. Maar in een aantal zaken had Dhane zijn voeten geveegd aan de wettelijke voorschriften. Dit was ondermeer het geval met de termijn waarin die schouwing diende te gebeuren, en met de termijn die wie voorlopig in gebreke was, had om zich in regel te stellen. .

Bij zijn exploten dient de baljuw in het vervolg steeds de grootte van de boeten te noteren. composities met de overtredders zijn pas toegelaten na de reparatie van de betrokken weg.

In verband met de straatschouwingen achtte Het Hof het noodzakelijk nog eens te wijzen op de bestaande wetten, namelijk het plakkaat van 3 februari 1570 aangevuld met latere ordonnanties. Het Hof herhaalt dit in extenso. Ook werd de rol van de wethouders en de griffier uit de doeken gedaan. De wethouders waren best geplaatst om te oordelen welke wegen en straten dienden geschouwd. Dit verder doen op eigen houtje kan niet meer. Op elke overtreding van de baljuw voorziet het Hof een aangepaste boete.

269r 25.01.02 Rdsh. Stauthals bijgestaan door griffier vanden Bossche, de substituut van de p.-g..

Guillaume Derveaux, zn van Jan, 30 jaar en herbergier te Zwevegem, word verhoord. Betreft een slaande ruzie tussen Guillaume Derveaux, herbergier in Zwevegem, en vanden Berghe, baljuw van Zwevegem. Volgens Derveaux waren beiden beschonken na het drinken van een tiental pinten.

Derveaux: "Vanden Berghe zei dat ik mijn pointingen aan de parochie niet kon betalen. Het omgekeerde was waar, de schuld van de parochie aan mij was nog groter. Ik geef toe dat ik de baljuw een lichte slag gaf met mijn 'caene' [wandelstok]. Ik had noch zakpistool noch mes bij."

269r 26.01.02 Het Hof laat **Guillaume Derveaux** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Matton hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 100 gulden borgsom te betalen. Tenslotte moet hij beloven dat hij baljuw vanden Berghe in de toekomst niets meer zal misdoen, noch direct noch indirect.

270v 17.02.02 In de gevangenis van de *chastelette*. Rdsh. Ameye bijgestaan door griffier vander Meulen, de p.-g..

Pieter Trentecamp/ Trintecamp, zn van Pieter, 30 jaar en gevangene, wordt verhoord. Winkelier Trentecamp had grote financiële tegenslagen. Op zeker ogenblik had hij zelfs 500 pond schulden. Lange tijd had hij gehoopt die te vereffenen met de opbrengst van de erfenis van zijn ouders. Aanvankelijk bezat hij zelfs een huis op de markt van Oudenaarde, *De Gauden Lelie*.

Onderweg naar Doornik had men eens beroofd van een pak zijde ter waarde van 40 pond. Maar veel groter waren de kosten die hij betaalde aan chirurgijns en apothekers voor de behandeling *vande quaede boesem* [blijkbaar borstkanker] *daer mede syne huysvrauwe is gheaffligiert gheweest.*

270v 17.06.02 [Mogelijks is deze datum fout.] Het Hof toont zich barmhartig voor **Pieter Trentecamp** en beslist de zaak te laten *onderblijven* [seponeren].

Opmerking. De volgende verhoren zijn zeer verward!

271r 6.03.02 In de secrete kamer. Rdsh. vander Vaerent bijgestaan door griffier vanden Bossche, de p.-g..
Arnaut de Wieghe, zn van Jan, 55 jaar, wonend te Gent, procureur en notaris actief in het Land van Aalst, wordt verhoord.
 Betreft een ingewikkelde financiële zaak. Het Hof vraagt zich onder andere af of Arnaut de Wieghe de kwitantie van Andries Smacke, meester metser te Gent, geschreven heeft. Niclays Louys Bauduyn, *admoniateur général* van de goederen van de Ridders van Malta, en een zekere notaris Petit, agent van dezelfde Ridders van Malta, zijn ook vermeld.
 Verder niet begrepen.

272r 4.04.02 In de secrete kamer. Rdsh. vander Meersche bijgestaan dor griffier vanden Bossche, de p.-g..
Luycas Besterhaut, zn van Salamon, 54 jaar en kleermaker te Ronse, wordt verhoord.
“Op 7 maart 1702 had ik, naast andere notabelen en schepenen' een discussie met de burgemeester. Het was niet nodig twee gedeputeerden te zenden voor de beslissing over de levering van soldaten. Eén persoon volstond, de gemandateerde ambtenaar. Ik zei hem: “Ware het niet in het college, dan gaf ik u een klap.” Daarop verliet ik de vergadering. Meer is er niet gebeurd.”

272r 6.04.02 Het Hof laat **Luycas Besterhaut** naar huis terugkeren. Hij moet beloven dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 50 ponden parisis borgsom te betalen.

272v 275v 276r 214v Dienstmeid en dievegge Marie Keukelaere wordt als verwoede verzamelaarster van gouden en zilveren sieraden voor zes jaar verbannen uit het graafschap Vlaanderen.

272v 5.05.02 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. Aloyse vander Meersche bijgestaan door griffier vanden Bossche, de adv.-fisc. Spanoghe.
Marie Ceuckeleire/ Keukelaere, dochter van Philip en van Clara Vercruysen en 26 jaar, wordt verhoord.
 Rond de maand juli 1700 kwam Marie de Ceuckeleire als dienstmeid wonen ten huize van advocaat Ignace Pycke [gehuwd met een zekere Angeline].
 Kort voor Beloken Pasen was advocaat Pycke samen met zijn vrouw gaan eten bij vrienden. Marie de Keukelaere was dus kinderoppas. Gekomen op haar kamer merkte ze dat haar kastje opengebroken was. Toen ze persoonlijk gevisiteerd werd, vond men op haar borst een doosje met geld. Zelf zegt ze dat ze toen vergiffenis gevraagd heeft en restitutie beloofd heeft.

273IIr 11.05.02 Het Hof neemt van de verklaring van **Marie Ceuckeleire**.

275v 10.05.02 Zie hiervoor.

Marie Ceuckeleire wordt nogmaals verhoord. Nadat ze vertrokken is bij advocaat Pycke heeft ze als dienstmeid haar intrek genomen bij procureur Hillegheer. Ze blijkt een fervente verzamelaarster te zijn van gouden en zilveren sieraden. Haar verzameling bestaat uit een gouden hanger gekocht voor drie ponden bij een goudsmid toen zij dienstmeid was bij procureur Hillegheer, een gouden ring, zilveren gespen, een zilveren kruis en een mesje met zilveren hecht. Telkens geeft ze een verklaring over de eerlijke herkomst, maar het Hof gelooft er het zijne van.

276r 12.06.02 Zie hiervoor.

Niet begrepen in ieder geval is er spraak van de aanwezigheid van *haeren* [van **Marie Ceuckeleire**] *procureur Hillegheer*. Ook de advocaten Sonius en Philips Dhont worden vermeld.

214v 22.09.03 Vonnis over Margriete/ Marie Keukelaere.

Proces crimineel, criminelyck en de extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging. **Marie Keukelaere**, dochter van Philips, wordt *véhémentelyck suspect* van diefstal ten huize van advocaat Pycke.

Uitspraak. Het Hof zegt rekening te houden met haar langdurige detentie en verbant haar voor zes jaar uit de Provincie Vlaanderen. Na haar vrijlating dient ze Gent voor zonneshijn en het graafschap Vlaanderen binnen de drie dagen te verlaten.

276v 23.06.02 In de gevangenis van het Hof. Rdsh. Ameye bijgestaan door griffier vander Meulen, de p.-g..

Pieter Beke, zn van Pauwel, 50 jaar, kamslager *ende hem gheneirende met landtwerck* in Dikkelvenne, wordt verhoord.

Met veel reserves, want er komen nogal wat personen voor waarvan de rol niet duidelijk is. Pieter Beke had schulden aan Pieter de Raet uit Gavere. Op 28 januari 1702 kwamen Guillaume vande Meeschaute [een deurwaarder?], Emanuel Tack en Zeeus om aktekosten te innen. Pieter Beke, zijn vrouw en zijn dochter boden hevig verzet. Beke nam zijn roer en zijn vrouw een riek. Beke ontkent elk fysiek geweld.

276v 27.06.02 Het Hof neemt akte van de verklaring van **Pieter Beke**.

277v 30.06.02 In de secrete kamer. Rdsh. Ameye bijgestaan door griffier vander Meulen, de substituut van de p.-g..

Jan vander Schelden, zn van Albert, 31 jaar en baljuw van de parochie Waarmaarde in de kasselrij Oudenaarde, wordt verhoord.

Opmerking. Wellicht gaat het om dezelfde Jan Verschelden als in 54v en in 56v, want die is ook geboren in 1671 en zijn vader heet eveneens Albert.

Jan vander Schelden wordt ervan beschuldigd dat hij te pas en vooral te onpas bekeuringen schreef. Van de meeste zaken heeft hij echter *gheene memorie*. Dit is niet verwonderlijk, want hij wordt ervan verdacht dat hij jaarlijks *dry à vierhondert boeten zaude hebben gheleyt*, maar dat ontkent hij. Hij grossierde niet alleen in bekeuringen, soms vroeg hij ook te veel.

276v 1.07.02 Het Hof geeft **Jan Verschelden** de toelating om naar huis terug te keren mits betaling *van d' oncosten van syn examen ende rapporten*. Ook moet hij binnen de drie dagen

het Hof een borgstelling van 600 gulden kunnen voorleggen. Doet hij dit laatste niet, dan dient hij zich opnieuw aan te melden in het Gravensteen.

282r 3.02.03 In de secrete kamer. Rdsh. du Bois bijgestaan door griffier vanden Bossche, de p.-g..
Onduidelijk verslag. De naam van de gedaagde staat zelfs niet uitdrukkelijk vermeld.

282v 23.02.03 In de secrete kamer. Rdsh. Brant bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..
Livine van Aerde, dochter van Jan, 27 jaar, huisvrouw van Jacques de veerman, wonend in *Den Gulden Appel* te Kalken, wordt verhoord.
Livene van Aerde kreeg een deurwaarder over de vloer om haar meubels af te halen, maar hij had zonder de waardin van *Den Gulden Appel* gerekend. Ze houdt staande dat ze de deurwaarder en zijn assistenten geen *molest* gedaan heeft. Ook belette ze hem niet zijn exploit te doen, maar toch traden de deurwaarder en zijn assistenten uiterst agressief op. Ze smeten haar met *force* op de grond, legden haar op haar rug en probeerden haar keel toe te *dauwen*, zodat *sy nauwelycx haeren aesem en conde haelen*. Ze droegen *alle haere meubelen ende cattheylen van huysraede mee*. Ze is *soo ghealtereert geweest dat sy den tweeden dach daernaer is misvallen van eene vrucht van twee maenden aut*.
Voorgaande is, het hoeft niet gezegd, de versie van Livine van Aerde.

283v 26.02.03 Het Hof laat **Livine van Aerde** naar huis gaan. Zij moet zweren dat zij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens haar procureur Matton haar verwittigt dat het Hof haar daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient zij 100 gulden borgsom te betalen. Dit laatste binnen de acht dagen.

283v 24.03.03 In de secrete kamer. Rdsh. Alouyse vander Meersche bijgestaan door griffier vanden Bossche, de p.-g..
Pieter Stevens, zn van Pieter, 41 jaar, wonend in de parochie van Sint-Gillis in het Land van Waas, wordt verhoord.
Op straat ontmoette Pieter Stevens schepen Michiel de Smedt. Hij deed zijn beklag over zijn situatie en over het logement dat hij diende te geven.
"Ik ben belast met twee tambours, een vrouw ende kindt het welcke syne vuylicheyt dede inde keucken, soo daenich dat de menschen die 't mynen quaemen [en dus ook de twee tambours], ... , daer niet meer en wilden commen omme den stanck."
Hij stelde dan voor andere soldaten logement te geven. We vermoeden dat hij voortaan het liefst helemaal geen soldaten meer over de vloer had. Wellicht dacht schepen Michiel de Smedt net hetzelfde, want hij schold hem uit voor *eenen luyssack* [luiaard en vuilaard]. Daarmee trapte de schepen op de ziel van Pieter Stevens die uitzinnig van woede een paar klappen uitdeelde. Dit laatste ontkende Stevens nadrukkelijk.

283v 24.03.03 Het Hof laat **Pieter Stevens** naar huis terugkeren. Hij moet zweren dat hij zich zal aanmelden in het Gravensteen, telkens zijn procureur Dobbele hem verwittigt dat het Hof hem daartoe aanmaant. Als zekerheid voor de betaling van de reeds gemaakte kosten, voor de (eventuele) toekomstige procedurekosten en voor het zich aanmelden in het Gravensteen, dient hij 300 gulden borgsom te betalen.

284r 26.04.03 In de secrete kamer. Rdsh. Reninghe bijgestaan door griffier Helias, de p.-g..
Christiaen de Grave, zn van Noé, 78 jaar en notaris te Brugge, wordt verhoord.

We beperken ons tot één item. In aanwezigheid van Simon Masselin passeerde notaris Christiaan de Grave een contract *ten profyite van* Jan de Jonckheere, met Cornelis vande Slycke en Laurens Allaert als hoofdcontracten. Later werd de Grave verdacht van schriftvervalsing. De Grave heeft daar zijn uitleg voor. Men heeft hem misleid en dronken gemaakt.

De commissaris regelt de zaak op rapport.

285r 11.05.03 In de secrete kamer. Rdsh. vander Vaerent bijgestaan door griffier vanden Bossche, de p.-g..

G. de Bruyne, zn van Jan, ° Ichtegem, 39 jaar, wonend te Kortemark waar hij tavernier is van *De Swaen*, wordt verhoord.

Zowel het verhoor als het vonnis zijn zeer goed leesbaar geschreven. De inhoud ervan is nochtans uiterst verward. Dus met veel reserves.

Afgaande op het vonnis staan vier personen terecht met de Bruyne als enige woordvoerder. De namen van de andere drie zijn in het verhoor nergens vermeld. Het betreft blijkbaar twee clans vechtersbazen.

De **beschuldigingen** en de **uitspraak** van het Hof zijn even verward.

- De eerste betichte **G. de Bruyne** krijgt 60 gulden boete voor de verwondingen die hij Jan van Lockeren toebracht op 3 juni 1702.

- De tweede betichte **Aernaut vander Poorten** pleegde eveneens agressie op Jan van Lockeren. Boete: niet vermeld.

Het Hof houdt rekening met het feit dat de eerste twee betichten onmiddellijk na het misdrijf *behulpsaem* waren bij de verzorging van het slachtoffer.

De derde en de vierde betichte krijgen voor hun medewerking aan vermelde agressie elk 12 gulden boete.

HIERNA VOLGEN ENKELE VONNISSEN WAARVAN WE GEEN VERHOOR VONDEN.

152v 18.11.92 De zaak van Henricus van Hove griffier van Sint-Amands.

Beschuldiging. *Excessen ende abuysen breeder ten processe vermeldt.*

Uitspraak. Het Hof rekening houdend met zijn voorbeeldig gedrag *in de discretie vanden Hove* en veroordeelt **Henricus van Hove** tot het betalen van 200 gulden boete. Daarna moet hij ook de proceskosten betalen.

153r 10.12.92 Vonnis over François van Huele, procureur van het Hof.

Beschuldiging. **François van Huele** gebruikte *indecente ende injurieuse* termen in zijn antwoord van 7 juli 1692 aan de geestelijkheid en de leden van de Provincie.

Uitspraak. Morgen dient François van Huele in de secrete kamer te verschijnen. In zijn aanwezigheid zal een griffier de bewuste termen schrappen. Het Hof geeft hem een boete van 100 gulden. Hij moet ook de proceskosten betalen.

153v 23.12.92 Vonnis over procureur Jan Carel de Roo.

Beschuldiging. Procureur **Jan Carel de Roo** gaf in en proces geen gevolg aan het bevel om bepaalde originele stukken over te maken aan de procureur van de eisers. Verder is er spraak van 'de *ondercorrectie* van de heer deken en het kapittel van Gistel'.

Uitspraak. **Jan Carel de Roo** krijgt 12 gulden boete en moet tevens de proceskosten betalen. Maakt hij vermelde stukken niet over, dan wacht hem een nieuwe boete van 25 gulden.

154r 24.12.92 De zaak van advocaat van het Hof Anthone van Steenlant, aanklager, tegen eerwaarde prelaat van Eename, beschuldigde.

Beschuldiging. De inhoud is ons niet duidelijk. In ieder geval betreft een dispuut over een financiële zaak.

Uitspraak. Het Hof acht de eis noch ontvankelijk noch gefundeerd. **Anthone van Steenlant** dient de kosten van de debatten te betalen en krijgt 25 gulden boete voor het nodeloos rekken van het proces en het gebruik van uitvluchten.

154r 24.12.92 De zaak van Adriaen van Lede, baljuw van de Gentse wateren en de Gentse visserij, aanklager, tegen Pieter Everaert, Meertkerke, beschuldigde.

Beschuldiging. **Pieter Everaert** viste met netten die niet conform waren met de plakkatens. Deze netten werden afgehaald.

Uitspraak. De afgehaalde netten moeten verbrand worden. Pieter Everaert krijgt 20 gulden boete te betalen aan de ontvanger van de exploten *omme bedeeft te worden volghende de placcaeten*.

154v 20.01.93 Vonnis over procureur Kiekemans.

Beschuldiging. **Procureur Kiekemans** heeft verzuimd sommige door hem ingediende stukken te bekleden met het vereiste zegel.

Uitspraak. Kiekemans krijgt 6 gulden boete.

154v 29.01.93 Vonnis over Valentyn Quésau procureur van het Hof.

Beschuldiging. *Excessen breeder ten processe vermelt.*

Uitspraak. **Valentyn Quésau** moet samen met de kinderen van Jacques van Paemele en die van Marcus Dierkens verschijnen voor de commissaris van deze zaak. Daar zal de commissaris, samen met de Raad en de procureur-generaal, onderzoeken welk recht die kinderen hadden op de penningen die *ghenampteert* werden 'onder' griffier van Overwaele. Deze penningen werden gelicht door de verweerder en Louis Stalins. De commissaris wordt gemachtigd om over deze zaak een oordeel te vellen.

Naast een boete van 100 gulden dient Quésau ook de gerechtskosten te betalen.

155r 7.02.93 De zaak van Charles Falentyn, Roy d' Armes van de provincie, aanklager, tegen jonkheer Jacques de Schietere, heer van Tillegem, beschuldigde.

Beschuldiging. Op de koets van jonkheer **Jacques de Schietere** stond een cijfer en een grafelijke kroon en dat is niet conform met de plakkatens.

Uitspraak. Binnen de acht dagen moet Jacques de Schietere de kroon verwijderen. Doet hij dit niet, dan mag de aanklager dit zelf doen of laten doen, op de kosten van de beschuldigde. Hij dient ook een boete van 300 gulden te betalen aan de ontvanger van de exploten, om *ghedistribueert* te worden volgens de plakkatens.

155r 9.02.93 De zaak van Jan Bouhelier, Roy d' Armes, aanklager, tegen Frederick van Heeghem, beschuldigde.

Beschuldiging. De beschuldiging werd niet expliciet vermeld. Hoogst waarschijnlijk heeft **Frederick van Eeghem** zijn koets voorzien van niet geoorloofde symbolen.

Uitspraak. Van Heeghem dient binnen de acht dagen het *exces* te verwijderen. Gebeurt dit niet, dan mag de aanklager dit doen op kosten van de beschuldigde. Frederick van Heeghem moet 50 gulden boete betalen aan de ontvanger van de exploten, *omme by hem ghereparticeert te worden volghens de placcaeten*.

155v 9.02.93 De zaak van Pieter Blancquaert uit Aalter, eiser in beroep, tegen Joos Bousselet, geïnterneerd in Aalst, verweerder.

Uitspraak. Eiser **Pieter Blancquaert** wordt in scherpe bewoordingen veroordeeld door het Hof voor zijn *frivol appel* [zinneloos beroep]. Het Hof bevestigt het vonnis van de commissaris en omschrijft het optreden van Blancquaert verder als doorspekt met *menigvuldige chicaneuse ende calamiteuse vuytvluichten teenemael contrarie aen de goede trouwe en 't debvoir* [plicht] *van eene vooght in 't regard van* [tegenover] *syne weese gherequireert* [vereist].

Blancquaert dient naast de proceskosten ook nog 100 ponden boete te betalen.

155v 5.03.93 De zaak van Jan Baut, aanklager, tegen deurwaarder (van Zijne Majesteit) de Baets.

Beschuldiging. Jan Baut heeft 7 ponden 9 schellingen 1 denier betaald aan deurwaarder **de Baets**. Deze laatste moest die 'doorstorten' aan Pieter van Zele, ontvanger van Wachtebeke, maar hij hield dit bedrag.

Uitspraak. Deurwaarder de Baets dient vermeld bedrag prompt te betalen aan Pieter van Zele. Daarnaast moet hij 40 ponden boete betalen evenals de proceskosten. Ook moet hij ook de onkosten die Jan Baut daardoor opgelopen heeft, bijvoorbeeld intresten, vergoeden.

157r 6.05.93. Vonnis over Pieter de Raet, burgemeester van het Land van Gavere.

Beschuldiging. *Excessen*.

Uitspraak. Te betalen: 50 gulden boete plus de proceskosten.

157r 8.05.93 De zaak van procureur Jan Baele, aanklager, tegen meester Gregorius Albertus van Peene, beschuldigde.

Uitspraak. De eis van Jan Baele wordt onontvankelijk verklaard. Hij krijgt een boete van 6 ponden. Daarnaast krijgt hij evenals zijn advocaat vander Hove een boete van 6 ponden voor het gebruik van indecente termen bij het inleiden van deze zaak.

157r 20.05.93 Het Hof reduceert de boete van Jacques du Bois, cipier van het geestelijk hof.

Uitspraak. Rekening houdend met zijn excusen wordt de boete van Jacques du Bois beperkt tot 25 gulden.

157v 29.05.93 Het Hof besluit tot confiscatie van granen.

Op verzoek van de procureur-generaal worden 'de vier vermelde zakken' graan geconfisqueerd; om vervolgens verdeeld te worden volgens de plakkatens.

157v 29.05.93 Het Hof confisqueert broden, meel, bloem en granen.

Op verzoek van de procureur-generaal confisqueert het Hof 87 tarwebroden, 3 zakken roggemeel, 3 *meukens* tarwebloem, 5 halve zakken rogge en 6 *meukens* tarwe.

158r 2.06.93 Vonnis over Anthone Storm, *garde* van zijne Majesteits licenten [ambtenaar bij verlenen van licenties bij invoer/uitvoer].

Beschuldiging. Anthone Storm liet, toen hij de wacht had aan de Brugse Poort, granen zonder controle uitvoeren. Zo ontving hij tot tien schellingen steekpenningen van enkele marktschippers van de Brugse vaart. Op 27 juni 1693 ontving hij zelfs 20 schellingen bij het uitvoeren van zakken graan met de barge naar Brugge.

Uitspraak. Anthone Storm wordt ontzet uit zijn ambt van bewaker van de licenten en mag voortaan geen enkel openbaar ambt meer uitoefenen. Naast 300 gulden boete moet hij nog de proceskosten betalen.

158v 3.07.93 De zaak van Adriaen van Lede, aanklager, tegen Marten Bogaert uit Zwijndrecht, beschuldigde.

Beschuldiging. Tegen de placcaeten in verborg **Marten Bogaert** ongeoorloofde visnetten. Die werden afgehaald.

Uitspraak. De afgehaalde netten moeten verbrand worden. Naast de proceskosten dient hij 20 gulden boete te betalen, te verdelen volgens de plakkatens.

158v 3.07.93 De zaak van Adriaen van Lede, aanklager, tegen Charles Falentyn, beschuldigde.

Beschuldiging. Exces begaan door **Charles Falentyn** *breeder ten processe gheroert*.

Uitspraak. Boete: 50 gulden. Falentyn moet ook de proceskosten betalen.

159r 3.07.93 De zaak van Philips Suys, stadhouders van de burcht en de heerlijkheid van Temse, aanklager, tegen Jan de Kersmaeker, griffier van Temse en van de heerlijkheid Weert, en Adriaen Benon, baljuw van die heerlijkheid Weert, beschuldigden.

Er loopt nog een tweede proces voor het Hof tussen Franchoise de Breuck, crimineel gevangene en eiser op verzoek, tegen Philips Suys, verweerder. Beide processen werden samengevoegd door de ordonnantie van 4 april 1693.

Uitspraak.

Dit is een zeer ingewikkelde geval omdat twee zaken elkaar doorkruisen. Met een kleine reserve wagen we ons aan volgende synthese.

In de eerste zaak geeft het Hof als advies aan de wethouders van Weert dat baljuw Bénon binnen de acht dagen zijn tichten ten laste van Franchoise de Breuck moet ingeven.

De tweede zaak dient haar beslag te kennen *met corte ende péremptoire dilayen van dry daeghen tot dry daeghen* [korte fasen van afhandeling anders verliest men de zaak]. In hun vonnis dienen de wethouders van de heerlijkheid Weert rekening te houden met de langdurige gevangenschap van Franchoise de Breuck.

Het Hof veroordeelt baljuw Bénon tot het betalen van de *steencosten* [gevangenskosten] vanaf 24 december 1692 omwille van die langdurige detentie.

Wat de eerste zaak betreft verzoekt het Hof Philips Suys om een verdere specificatie van de feiten. De tweede beschuldigde Bénon krijgt een boete van 25 gulden omdat hij zijn verplichtingen als baljuw niet nakwam. Hij moet eveneens twee derden van de proceskosten betalen.

159v 24.07.93 De zaak van Pieter Emanuel Elinga, baljuw van de Wateren en de Visserij van de Provincie, aanklager, tegen Cornelis Thys, Sint-Anna parochie van Hamme, beschuldigde. De beschuldigde werd elk verweermiddel ontzegd.

Beschuldiging. Bezit van verboden visnetten.

Uitspraak. De vermelde netten worden verbeurd verklaard en moeten verbrand worden.

Cornelis Thys krijgt een boete van 20 gulden en moet ook de kosten betalen.

160r 23.11.93 Vonnis over Pieter van Butzele uit Nieuwkerke.

Opmerking. Er is duidelijk meer dan één verweerder, maar de griffier vermeldt er maar één.

Dit crimineel proces werd *crimineelyck ende extraordinair beleet*.

Beschuldiging. **Pieter van Butzele** heeft met drie hengsten gereden of laten rijden naar en op kwartieren bezet door de Fransen, om merries te *bespringhen*, dit zonder toelating van Zijne Majesteit. Bovendien gaf hij geen garantie dat hij die paarden zou terugbrengen.

Uitspraak. Boete: 100 gulden. Van Butzele moet ook de proceskosten betalen.

160r 28.11.93 Vonnis over Guislain Camus en Mattheus Wickaert uit Brugge.

Dit crimineel proces werd *crimineelyck ende extraordinairelyck beleet*.

Beschuldiging. Beschuldigten probeerden drie veulens over de Oostendse vaart te brengen klaarblijkelijk met vijandelijk gebied als bestemming.

Uitspraak. De betrokken veulens worden verbeurd verklaard. **Guislain Camus** krijgt 300 gulden boete. **Guillaume Wickaert** wordt voor de tijd van de huidige oorlog verbannen uit alle Spaanse landen. Samen dienen ze de proceskosten te betalen..

160v 17.12.93 Uitspraak over een verzoek van Pieter van Ooteghem en Jacob Clays uit Kaprijke.

Voorwerp van het verzoek. De supplianten vragen aan het Hof de toelating om achttien zakken rogge te transporteren naar Kaprijke om daar te worden gemalen ten dienste van het arm gemeente.

Uitspraak van het Hof. Het Hof gaat in op het verzoek van de supplianten mits betaling van 20 pistolen aan de ontvanger van de exploten. Dit bedrag dient verder verdeeld te worden volgens de plakkaten.

160v 18.12.93 Uitspraak over een verzoek van Joseph van Rampelberghe.

Uitspraak. Het Hof confisqueert de gelibelleerde granen. Van Rampelberghe mag die granen verkopen op een gewone marktdag. De opbrengst van de verkoop moet hij echter overmaken aan de ontvanger van de exploten. Verder dienen die penningen verdeeld volgens de plakkaten.

160v 18.12.93 Uitspraak over een verzoek van François Reyniers en Jan Dinckborch, ambtenaren van de licenten.

Uitspraak. Het Hof confisqueert de gelibelleerde granen. François Reyniers mag die verkopen op een gewone marktdag. De opbrengst dient hij over te maken aan de ontvanger van de exploiten. Verder moet die opbrengst verdeeld worden volgens de plakaten.

161v 29.01.94 Vonnis over procureur Lambrecht.

Beschuldiging. Raadsheer Neyt werd bij loting aangeduid als commissaris van een zaak. De betrokken procureur **Lambrecht meldde** dit niet, maar verzocht om een andere commissaris.
Uitspraak. Procureur Lambrecht krijgt 24 gulden boete.

161v 13.02.94 De zaak van Guillaume de Vos en consorten, aanklagers, tegen Jan Eyerman en Maryn Bracke, beiden uit Lokeren, beschuldigen, en Christiaen Carreel, wonend in Het Snekpen te Nazareth, eveneens beschuldigde.

Het betreft een proces dat kort en mondeling door de rechters van de stad Gent gevoerd werd en nadien, op schriftelijk bevel dd. 13 november 1693 van Zijne Majesteit, door het Hof geëvoceerd werd. Ingewikkelde zaak. Met enige reserve noteren we het volgende.

Beschuldiging.

Maryn Bracke en Christiaen Carreel hebben een paard gekocht aan Jan Eyerman. Dit paard werd door Bracke in het geheim in Gent binnengebracht en door Carreel uitgevoerd via de Heuvelpoort.

Uitspraak.

1. Het Hof veroordeelt **Maryn Bracke** en **Christiaen Carreel** solidair tot 200 gulden boete, te verdelen volgens de plakaten.
2. De verdeling van de proceskosten tussen Bracke, Carreel en **Eyerman** hebben we niet goed begrepen.

162r 17.02.94 Gillis Willemyns, eerste schepen van Ardooye, door het Hof onbekwaam geacht om de graanplakaten toe te passen.

Beschuldiging. Eerste schepen **Gillis Willemyns** is negligent geweest en heeft fouten begaan bij het verlenen van certificaten die parochianen moesten bezitten om boekweit te halen.

Uitspraak. Gillis Willemyns krijgt 50 gulden boete en moet ook de proceskosten betalen.

Opmerking.

Het Hof maakt van deze rechtszaak gebruik om de procedure bij het verlenen van een certificaat om granen te halen door particulieren op punt te stellen.

162r 27.02.94 Ordonnantie betreffende de procedure bij het verlenen van een certificaat dat aan particulieren de toelating geeft om granen te halen.

... op dat in toecommende dierghelycke abuysen en alle ocasien van de fraudatien in 't faict van vuytvoeren van graenen te meer gheweert worden, 't Hof ordonneert aen de wethouders van Hardooye ende alle andere by ghemeene resolutiën te committeren [gelasten] eenen bequamen persoon tot het vuytgheven vande ... [onleesbaar] certificatiën aen de insetenen vande prochiën, omme daermede binnen de besloten steden te haelen de provisiën die sy voor hunne menagie noodich hebben.

Ordonnerende deselve wethouders voorts door hemlieden greffier offe iemant el [anders], op een particulier registre notitie te hauden die deselve insetenen telckent ghebelt [?] sullen hebben, emmers vande certificatiën by hun daertoe te verleenen.

Welcke certificatiën sy oock niet gheven en sullen tensy aen persoonen die sy weten dierghelycke quantiteyt tot consumptie voor hunne familie noodich te hebben. Ende naer eedelyck verclaers daervan in hunne handen ghedaen, alles op arbitraire correctie, ende in hunnen priveën naeme responsabel te syne vande ondiens by faute van dien aen de Majesteyt te doene.

We geven een overzicht van de belangrijkste items i.v.m. de in de toekomst te volgen procedure.

1° De schepencolleges dienen in het vervolg een bekwaam persoon te gelasten met het uitgeven van de certificaten. Bedoelde certificaten geven aan private personen van een parochie het recht om in bepaalde ‘ommuurde’ steden graan af te halen.

2° De griffier van de parochie of iemand anders dient een register bij te houden van de behoefte aan granen van elk gezin.

3° Elk gezinshoofd dient zijn aanvraag onder ede te bevestigen. Deze eed dient afgelegd voor de wethouders van de parochie.

4° De wethouders zijn persoonlijk verantwoordelijk voor de juistheid en het naleven van de lijst.

163v 5.04.94 Op verzoek van de adv.-fisc. van het Hof wordt de baljuw van Ninove veroordeeld.

Beschuldiging. De baljuw van Ninove heeft geen gevolg gegeven aan de ordonnantie van het Hof van 29 maart ll.. Hij wordt andermaal bevolen hieraan te voldoen.

Uitspraak. Het Hof veroordeelt de baljuw van Ninove tot vier ponden boete.

165v 15.05.94 Guillaume Speybrouck uit Sint-Jans-Lerne en zijn huisvrouw Janneken van Reybrouck veroordeeld voor overtreding van de graanplakkaten.

Proces extraordinair beleet.

Beschuldiging. Beiden hebben granen ‘uitgevoerd’.

Uitspraak. Samen krijgen ze 300 gulden boete. Ze moeten ook de proceskosten betalen.

165v 15.05.94 Gillis van Quathem uit Sint-Martens-Lerne veroordeeld voor overtreding van de graanplakkaten.

Proces extraordinair beleet.

Beschuldiging. Op 23 december 1693 stond **Gillis van Quathem** op de markt van Deinze met graan. Men verdenkt er hem van dat hij dit graan daar verkocht heeft.

Uitspraak. Gillis van Quathem krijgt 60 gulden boete. Hij moet ook de proceskosten betalen.

166v 21.05.94 De zaak Louis Janson, garde van Syne Maj. rechten te Gent als aanklager, tegen Jan Braet, schipper te Hansbeke, als beschuldigde.

Beschuldiging: *contraventie breeder ten processe vermeld.*

Uitspraak. **Jan Braet** krijgt een boete van 50 gulden, te verdelen volgens de plakkaten. Hij dient ook de proceskosten te betalen.

166v 25.05.94 Op verzoek van de procureur-generaal beslist het Hof dat de granen van **Pieter de Suttere**, marktschipper uit Haaltert, bij wijze van voorlopige maatregel, moeten verkocht worden. De opbrengst daarvan dient overhandigd aan de ontvanger van de exploten

van het Hof. Die zal opbrengst distribueren onder degenen die kunnen bewijzen dat ze er recht op hebben. Bij ontstentenis daarvan dienen ze verdeeld te worden volgens de plakkatens, dit na aftrek van de kosten. Deurwaarder vande Vyvere zal de granen verkoop leiden.

167r 28.05.94 Jan de Geyter, zoon van Ferdinande, veroordeeld voor ‘schandalige ontkenning’ gedaan in zijn zaak tegen Lucas Hannotau.

Uitspraak. Boete 25 gulden.

167r 7.06.94 Advocaat Coolman veroordeeld voor zijn optreden in de zaak van François Steyt, aanklager, tegen Guillaume Vervaet, beschuldigde.

Beschuldiging. *Téméraire en cavalleuse soustenue* [koppige zinneloze argumentatie].

Uitspraak. Boete 12 gulden.

168v 3.07.94 Proces tussen Jan Pieter Mast, aanklager, tegen Passchier Dheyne en deurwaarder Jan Bruynsteen, beschuldigten.

Beschuldiging. Fraude bij de aangifte van de activa en de passiva van een niet nader vermeld sterfhuis. *Calumineuse procedure* en meineed.

Uitspraak. Jan Pieter Mast dient 50 gulden boete te betalen.

168v 30.07.94 De zaak van Pieter van Loo advocaat van het Hof en consoorten, aanklagers op verzoek, tegen Bertholomeus vander Lynden, Jan Baptiste [onleesbaar] en consoorten, beschuldigten.

Uitspraak. Advocaat van het Hof Pieter van Loo krijgt 25 gulden boete omdat hij onjuiste kopieën bezorgde aan de tegenpartij.

169v 25.09.94 De schepenen van de Keure verliezen een proces tegen de deken en de gezworenen van de brouwers.

Beschuldiging: niet vermeld.

Uitspraak. De schepenen van de Keure dienen 36 gulden boete te betalen.

170r 2.10.94 François vanden Hende, ontvanger van het Sint-Jans Godshuis te Brugge levenslang verbannen uit de (Zuidelijke) Nederlanden.

Beschuldiging. François vanden Hende heeft, niettegenstaande zijn eed bij zijn aanstelling, grotelijks gefraudeerd. Verschillende grote ontvangsten schreef hij niet in en andere grote bedragen schreef hij ten onrechte in als uitgaven.

Uitspraak. François vanden Hende wordt levenslang verbannen uit de Provincie Vlaanderen en uit de aangrenzende Spaanse landen. Hij moet ook de proceskosten betalen.

178r 4.02.95 Jacques Martens, meier en lijsthouder van Zegelsem, veroordeeld voor overtreding van de graanplakkatens.

Proces crimineel ende extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging. Meier Jacques Martens maakte gebruik van de lijst van de parochie Zegelsem om bewoners van andere parochies, onder andere Ronse dat in bezet gebied lag, te

voorzien van granen die hij uit Oudenaarde uitvoerde. Daarvoor ontving hij soms een schelling per zak.

Uitspraak. Rekening houdend met zijn bekentenis krijgt hij 100 gulden boete, te bedelen volgens de plakkat.

179r 18.05.95 Gillis Velle verbannen uit alle Spaanse landen *gheduerende den orloghe* wegens handel met het Frans gebied.

Proces crimineel criminelyck ende extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging. Begin maart 1693, dan was handel met de Franse vijand verboden, kocht Gillis Velle in Sluis *eene groote baele wolle*, liet die naar Koolkerke voeren en van daar naar een lakenweverij in Ieper in het Frans gebied.

Uitspraak. Het Hof verbant **Gillis Velle** gedurende de 'huidige' oorlog uit alle Spaanse landen. Hij moet ook de proceskosten betalen.

179v 4.06.95 Lepoldus Hinneganck, *garde visitateur van Syne Majesteits rechten* [douane inspecteur] op het fort Sint-Fredericq [in of nabij Sluis?] en thans gevangene in Brugge, wordt gedurende de oorlog verbannen uit alle Spaanse landen, wegens zijn betrokkenheid bij handel met het Franse gebied.

Proces crimineel criminelyck ende extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging. Alhoewel begin maart 1693 de handel met de Franse vijand verboden was, toch hielp Leopoldus Hinneganck Gillis Velle bij diens wolhandel met een lakenweverij uit Ieper in het Frans gebied.

Uitspraak. Het Hof verbant **Leopoldus Hinneganck** gedurende de oorlog uit alle Spaanse landen. Hij moet ook de proceskosten betalen.

199r 6.03.97 Valsmunter Isaacq de Lonquevil, 35 jaar, zoon van Pierre en geboren in Montlimal in de Dauphiné veroordeeld tot de dood in kokende olie.

Beschuldiging. Isaacq de Lonquevil was gelogeerd in Gent bij een officier van de koning van Groot-Brittannië. Samen maakten ze valse penningen onder andere witte ecus en gaven die uit.

Uitspraak. In het bijzijn van Lonquevil dienen de valse muntstukken kapot gevijld. Daarna dient hij op een schavot op het Sinte-Veerleplein in kokende olie geworpen. Nadien zal men zijn lijk ophangen op het galgenveld. Al zijn bezittingen worden geconfisqueerd.

199r 5.12.99 Vijf personen wonend op de heerlijkheid van Moorseele Wiesekapelle veroordeeld voor het stoken van brandewijn.

Beschuldiging. Overtreden van het plakkaat van 21 december 1697 dat stoken van brandewijn verbiedt.

Uitspraak. Cornelis Moens en Joos Beeckmans: boete 150 gulden, te verdelen volgens vermeld plakkaat.

Andries Vuytterspot, Jacques Rebberechts en Gillis Pieters dienen samen met de eerste twee beschuldigten de proceskosten te betalen.

205r 29.05.00 Proces over Arnoldus Fladderacker, Antwerpen, *ghecontumaceerde*, m.a.w. weigert voor het Hof te verschijnen.

Proces extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging. Gebruikte vervalste zegels van de stad Antwerpen.

Uitspraak.

Het Hof heeft een brief ontvangen van Zijne Majesteit dd 5 april 1700. Het verbeurt de vijf stukken Engelse *karseyen*. **Arnoldus Fladderacker** dient een boete te betalen gelijk aan vier maal de waarde van de verbeurde stukken. Deze boete dient verdeeld volgens de plakaten. Bovendien zal men authentieke kopieën van de processtukken samen met de nagemaakte zegels van de stad Antwerpen sturen naar de procureur-generaal van de Raad van Brabant. Daar kan men de gepaste gerechtelijke gevolgen geven aan de vervalsing.

205r 31.07.00 Advies van het Hof in de zaak van het koninklijk kantoor te Gent, aanklager, tegen Gillis de Munck, herbergier in de Sterre te Meulestede, beschuldigde.

De advocaat-fiscaal treedt op als gevoegd eiser.

Uitspraak. Het Hof verklaart de 3 stukken *basse* die bij **Gillis de Munck** werden afgehaald, verbeurd. Verder dient beschuldigde een boete te betalen gelijk aan vier maal de waarde van de verbeurde stukken *basse*. De opbrengst van de openbare verkoop dient verdeeld volgens de plakaten. Gillis de Munck dient ook de proceskosten te betalen.

201v 19.02.00 Isabelle de Bock veroordeeld voor smokkelen onder haar rok van 'textiel' in de Staten.

Beschuldiging. *Ghedoken onder haeren rock* smokkelde **Isabelle de Bock** op 17 februari 1700 via het Sas van Gent in de Staten gelegen, *twee stuckxkens basten neusdoucken, een stucxken indians neteldouck en een stucxke indiansche syde neusdoecken*. Na haar aanhouding in Zelzate bekende ze alles.

Uitspraak. De aangeslagen stukken worden verbeurd verklaard. Naast de proceskosten dient Isabelle de Bock als boete, vier maal de waarde van de aangeslagen stukken te betalen.

202r 27.03.00 Het Hof evoceert bij vonnis van 4 september 1699 het proces voor de burgemeester en de Schepenen van het Land van Maldegem, tussen Bernard Soetaert, baljuw van het Land van Maldegem, ambtshalve aanklager, Cornelis vande Velde, beschuldigde.

Beschuldiging. **Cornelis van de Velde** wordt beticht van niet nader omschreven *rudessen, roeckeloosheden ende moetwillicheden*.

Uitspraak. Naast de proceskosten dient Cornelis vande Velde 200 gulden boete te betalen.

204r 29.05.00 François Sénéchal voor tien jaar verbannen uit alle landen die onder het gezag van de koning staan, omdat hij via Antwerpen (textiel-?)stoffen invoerde uit de Verenigde Provinciën en dit zonder invoerrechten te betalen.

Beschuldiging. **François Sénéchal** is de zoon van Jean, werd in Doornik geboren en was, vóór hij gevangen werd, knecht van de Brusselse handelaar Anthoine Havré. Op 5 februari 1700 voerde hij, in gezelschap van zijn meester en een derde persoon met oorlogsnaam Brisefer, 's nachts vanuit de wijk de Overslag in Wachtebeke, gelegen op grondgebied van de Verenigde Provinciën, vier balen stoffen, naar het cabaret *La Fontaine* te Eertvelde op de baan van Antwerpen naar Gent.

In Gent betaalde hij geen invoerrechten. Hij deed dit verschillende keren tot hij tegen de lamp liep, en in *La Fontaine* aangehouden werd. Op zijn wagen trof men naast de goederen ook valse zegels aan op naam van de stad Antwerpen. Hij bekende alles.

Uitspraak. De aangeslagen koopwaren worden geconfisqueerd. De opbrengst van de openbare verkoop wordt verdeeld volgens de plakaten. Zelf wordt hij voor tien jaar verbannen uit alle landen die onder het gezag van de Koning staan. Na zijn vrijlating dient François Sénéchal Gent én de Provincie binnen de vierentwintig uur, en de andere landen van de gehoorzaamheid van de Koning binnen de drie dagen, te verlaten. Hij moet ook de proceskosten betalen.

207v 18.12.00 Ferdinande Baudoncq, deurwaarder en suppoost van het Hof, voor één maand ontzet uit zijn ambt van deurwaarder.

Proces extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging. Slecht leesbaar want slordig geschreven! Onbehoorlijke notitie van de betaling aan hem gedaan door Jooris ... in de restitutie van 17 schellingen door hem andermaal ontvangen. [Heeft Baudoncq die som twee keren ontvangen en trachtte hij dit te verdoezelen in zijn boekhouding?]

Uitspraak. Het Hof houdt rekening met zijn vrijwillige medewerking in het onderzoek.

Ferdinande Baudoncq wordt gedurende één maand ontzet uit zijn ambt van deurwaarder. Naast de proceskosten dient hij een boete te betalen gelijk aan vier keren vermelde som.

211r 08.09.01 Jacques François Crocqueson, hoogpointer van de kasselrij Oudenaarde, veroordeeld.

Beschuldiging: *injuriën, moetwillicheden ende rudessen* tegenover de ambtenaren van het kantoor van zijne Majesteit in Spierre.

Uitspraak. Jacques François Crocqueson dient naast de proceskosten ook 100 gulden boete te betalen.

211y 21.10.02 Vier gevangenen probeerden uit het Gravensteen te ontsnappen.

Beschuldiging. François vander Vinckt, zoon van Bertholomeus, François vander Haeghe, zoon van Jacques en de broers Gillis en Jan Kerckeryck, zonen van Bernaert, allen gevangenen in het Gravensteen staan te recht wegens een poging om uit te breken. François vander Vinckt was het brein achter het plan.

Ze zaten samen opgesloten in de zelfde kamer. François vander Vinckt vroeg aan de anderen of er nooit iemand in geslaagd was uit te breken. François vander Haeghe had nog gehoord dat ooit enkele schippers langs het dak ontsnapt waren, maar toen was er nog geen zoldering. Op 8 oktober 1702, tijdens het gebed van de gevangenen, maakte François vander Vinckt een stellage.

Teruggekeerd, besloten ze het te wagen. De anderen beloofden François vander Vinckt *dat sy fideel sauden syn ende hemlieden niet beclappen*. Vander Vinckt kroop op de stellage en maakte een gat in de zoldering. Met een koord hesen ze zich over muren en daken en belandden in het huis van de burens, ... waar ze aangehouden werden. De compagnons van vander Vinckt hadden zich nochtans aan hun belofte gehouden. Ze bekenden alles.

Uitspraak. Het Hof zegt rekening te houden met *de cranckheit van lichaem* van de tweede en de vierde beschuldigde. François vander Vinckt wordt voor drie jaar verbannen uit de Provincie Vlaanderen. Na zijn vrijlating moet hij vóór zonsondergang Gent en binnen de drie dagen Vlaanderen verlaten. François vander Haeghe dient voor acht dagen *in eenen*

donckeren put zijn intrek nemen en daar *over andere dach vasten te waeter ende te broode*. De broers Gillis en Jan Kerckeryck moeten de volgende week *te waeter ende te broode* twee dagen in de donkere putten doorbrengen.

213r 3.02.03 Cornelis Allemes(?) notaris te Brugge voor één jaar ontzet uit zijn ambt.
[De griffier zet geen puntjes op de i! Het kan dus ook Alleines zijn!]

Beschuldiging. In strijd met de eed die **Cornelis Allemes** aflegde bij zijn aanstelling als notaris, heeft hij de voorgeschreven protocollen niet nageleefd bij het passeren van akten.

Uitspraak. Notaris Cornelis Allemes wordt voor een jaar ontzet uit zijn ambt. Hij moet ook de proceskosten betalen.

213v 3.02.03 Christoffel Hoort bedroog zijn schuldeisers en wordt daarom veroordeeld tot een geldboete.

Beschuldiging. Gevangene **Christoffel Hoort** heeft op 2 januari 1697 zijn crediteuren bedrogen door valse en bedrieglijke contracten te sluiten.

Uitspraak. Naast de proceskosten dient hij 200 gulden boete te betalen. Na betaling van de proceskosten wordt hij overgebracht naar de gevangenis van Brugge. Daar moet hij blijven *totte effective slaeckinghe van syn civil ghevanck*.

213v 28.04.03 Christiaan de Grave, notaris royal te Brugge, wordt definitief ontzet uit zijn ambt en voor zes jaar verbannen.

Proces crimineel, criminelyck ende extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging. **Christiaan de Grave**, 78 jaar, ° Beest(?) [wellicht Beerst], notaris te Brugge, schond herhaaldelijk en in grote mate de wettelijk verplichte protocollen bij het passeren van akten.

Uitspraak. Het Hof zegt rekening te houden met *synen caduquen auderdom van beth* [ongeveer] *achtentseventich jaeren*, verklaart hem *inhabil omme deselve ende alle andere publique functies te bedienen* en verbant hem voor zes jaar uit de Provincie Vlaanderen. Gent dient hij na zijn vrijlating vóór zonsondergang en de Provincie Vlaanderen binnen de drie dagen te verlaten.

Opmerking. In dit proces komt ook de naam van Jan de Jonckheere voor.

214r 6.09.03 Valsmunter Joan Bisschop veroordeeld tot de galg.

Beschuldiging. **Joan Bisschop** is de zoon van Jooris *ofte soo ghy anders moght ghenomt syn*, geboren in Osnaburgh(?) [wellicht Osnabrück], 36 jaar en soldaat in het regiment van markies Westerloo in de compagnie van kapitein Brouckhoven. Gelogeerd in de herberg *Den Hert* in Dendermonde maakte Joan Bisschop valse penningen met de wapens van de koning van Frankrijk er op. Toen hij ze wilde uitgeven ontdekte een winkelierster dat ze vals waren. Na zijn bekentenis voor de militaire rechter werd hij overgebracht naar het Gravensteen.

Hij was niet aan zijn proefstuk. Een zestal jaren gelden goot hij ook valse Duitse stuivers.

Uitspraak. Voor het Consistorie en in aanwezigheid van de veroordeelde worden alle valse stukken kapot gevijld. Met de kapot gevijlde penningen rond zijn hals wordt hij opgehangen op het Sinte-Veerle plein. Nadien dient zijn lijk opgehangen op het galgenveld. Al zijn bezittingen worden openbaar verkocht en na aftrek van de proceskosten is de rest van de opbrengst voor Zijne Majesteit.

216r 13.12.04 Jan Knudde en Adriaen van Tré, ambtenaren van de Stad en de heerlijkheid Ronse, pleegden zwaar en agressief machtsmisbruik voor eigen profijt. Beiden worden tijdelijk ontzet uit hun ambt.

Beschuldiging. Jan Knudde en Adriaen van Tré gaf een abnormaal groot aantal inwoners van Ronse een boete onder voorwendsel dat ze hun pointingen en zettingen niet betaald hadden. Ten huize van Adriaen de Bisschop sloegen ze zijn werktuigen aan, een bijl, een houweel en een halm om daarmee hun zagezegd hun salaris te betalen. Nochtans had de vrouw van Bisschop die belastingen reeds betaald. Bovendien sloeg Jan Knudde de vrouw die een werktuig krampachtig vasthield, op haar hoofd *totten loopenden bloede*.

Uitspraak. Jan Knudde wordt voor de begane excessen en de *violentiën* twee jaar ontzet uit zijn ambt. Adriaen van Tré wordt voor één jaar ontzet uit zijn ambt. Het aldaar dienen ze terug te bezorgen aan Adriaen Bisschop. Tenslotte moeten ze de proceskosten betalen.

216v 12.01.05 Apotheker Arnaut Verbeure uit Diksmuide veroordeeld omdat hij vrouwen die in verwachting waren een middel verkocht dat abortus veroorzaakte.

Proces crimineel, criminelyck ende extraordinairelyck beleet.

Dit proces werd ingesteld voor Burgemeester en Schepenen van Diksmuide met de Burgemeester als aanklager tegen apotheker Adriaen Verbeure als beschuldigde. Bij vonnis van 2 mei 1704 werd de zaak door het Hof geëvoceerd.

Beschuldiging. Apotheker Arnaut Verbeure beroemde zich erop dat hij middelen had die abortus veroorzaakten. Zo verwekte hij een publiek schandaal. Bij minstens één vrouw mislukte dit.

Uitspraak. Adriaen Verbeure mag zich gedurende de volgende zes jaren niet meer vertonen in Diksmuide en in een straal van drie mijlen rond de stad. Hij moet ook de proceskosten betalen.

217r 05.10.05 Jacques Willoquet en zijn twee zonen Jacques en Guillaume, allen wonend in Kwaremont, veroordeeld voor zware fysieke agressie op vader en zoon Jan Synghels.

Proces crimineel, criminelyck ende extraordinairelyck beleet..

Een eerste zaak werd oorspronkelijk ambtshalve door de baljuw van Kwaremont ingespannen voor de leenmannen van Kwaremont. In deze zaak zijn Jacques Willoquet en zijn zonen Jacques en Guillaume de beschuldigten.

Een tweede zaak, met dezelfde beschuldigten, werd door de baljuw van Ronse ingespannen voor Burgemeester en Schepenen van Ronse.

Heet Hof heeft beide zaken geëvoceerd bij beslissing van dd 12 september 1705. In beide zaken maakten de betichten zich schuldig aan zware fysieke agressie op Jan Synghels de Oude en op Jan Synghels de Jonghe.

Uitspraak.

Het Hof houdt rekening met de jonge leeftijd van Guillaume Willoquet.

Zoon Jacques Willoquet. Voor drie jaar verbannen uit de Provincie Vlaanderen. Na vrijlating Gent binnen de 24 uren en de Provincie binnen de 3 dagen verlaten.

Vader Jacques en zoon Guillaume Willoquet : 300 gulden boete waarvan 60 ponden parisis bestemd voor de heer van Kwaremont, de rest is voor Zijne Majesteit.

De drie betichten dienen solidair de proceskosten te betalen. Na betaling van alles worden vader Willoquet en zoon Guillaume vrijgelaten.

218v 12.11.05 Een gerechtelijke dwaling met schrijnende gevolgen voor Jan de Jonckheere die uiteindelijk vrijgesteld wordt van gevangenis.

Aen de Hooghe ende Moghende Heeren myne edele Heeren vanden Raede van Vlaenderen.

We hebben het als volgt begrepen.

1. Jan de Jonckheere was 'eertijds' een groothandelaar die onder andere Rijnse wijnen invoerde. Hij verloor zijn proces tegen Christoffel Hoort, maar die werd achteraf betrappt op het gebruik van leugenachtige verklaringen en valse stukken. Hiervoor werd Hoort zelf veroordeeld [zie 213r 3.02.1703].

Jan de Jonckheere stond voorheen terecht, maar hiervan vonden we nergens een spoor. Nu zegt hij dat hij toen zijn onschuld niet kon bewijzen. Daartoe moest hij in zijn eventuele *preuve à décharge* documenten voorleggen waarover hij niet meer beschikte, wegens *soo eenen langhen laps van tyde* [omtrent 19 jaren]. Hij werd dan ook veroordeeld en zit ondertussen vier jaren in het gevang. Bovendien werd hij blind en *can niet eenen voet op straete gaen sonder leydtsman, mede door synen auderdom van ontrent de vierentsestich jaeren*.

Omdat zijn dochter haar vader moest bijstaan kon ze haar roeping, het klooster van de Arme Klaren waar ze vier jaar geleden aanvaard werd, niet volgen.

Dit alles is het gevolg van een *diffamatoire* sententie [een oneerlijk vonnis]. Jan de Jonckheere vraagt dan ook de vrijstelling van gevangenis. Mocht hij dan toch iets misdaan hebben, dan stelt hij voor dit vonnis te wijzigen in een boete.

218v 13.11.05 Het Hof zegt rekening te houden met de langdurige detentie van **Jan de Jonckheere** en beperkt zijn straf tot een boete van 100 gulden. Na betaling van die boete en van de proceskosten wordt hij in vrijheid gesteld.

219v 5.12.05 **Jan Crane** uit Bellegem werd veroordeeld voor manslag op **Joos Coucke** sergeant van de parochie Sint-Denijs. Zijne Majesteit oordeelt dat het dossier van genadeverzoek formeel en inhoudelijk in orde is en verleent hem genade. Jan Crane krijgt een *amende civile* van 50 gulden. Vermits die boete betaald is, mag hij de gevangenis verlaten en is hij vrij van borgsom.

220r 16.01.07 Pieter Stuyvaert en Pieter de Kesele, ambtenaren van de Stad en het Ambacht van Assenede, tijdelijk uit hun ambt ontzet wegens baldadig optreden tegenover Pieter vande Velde, aan wie hij een boete gaf.

Proces crimineel, criminelyck ende extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging. Pieter vande Velde werd op 20 april 1705 beboet door **Pieter Stuyvaert**. 's Anderendaags leidde laatstgenoemde, geassisteerd door **Pieter de Kesele**, Pieter vande Velde naar Assenede. Plakkaten gebieden de ambtenaren hun exploten te doen *met alle moderatie ende modestie*. Toch werd Pieter vande Velde herhaaldelijk en tot bloedens toe geslagen door **Pieter de Kesele**. Door zijn verwondingen was vande Velde zelfs lange tijd bedlegerig. Pieter Stuyvaert pleegde dus schuldig verzuim en liet zijn collega begaan.

Uitspraak. Omwille van de *rudessen ende moetwillicheden* gepleegd op Pieter vande Velde wordt **Pieter de Kesele** voor drie jaar ontzet uit zijn ambt. Omdat **Pieter Stuyvaert** dit niet belette, wordt hij voor zes maanden ontzet uit zijn ambt.

220v 15.01.07 Jan Marque cumuleerde zijn ambt van douanebeambte met dit van smokkelaar. Hij werd voor twee jaren verbannen uit Vlaanderen omwille van fysieke agressie en verregaand ambtsmisbruik.

Proces crimineel, criminelyck ende extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging. We beperken ons tot een paar items.

1. Op 18 juni 1706 hitste hij zijn vrouw op tegen François Verbrugghen, ambtenaar van het Hof. Marque bezorgde Verbrugghen verschillende klappen met zijn wandelstok.
2. Op 3 juli 1706 belette hij andere douaniers pakken met koopwaren te controleren, zeggend *datter alsdan noch coninck nochte tarief en was.*
3. Op 19 juli 1706 lieten douaneambtenaren aangeslagen koopwaren naar het kantoor brengen. Dit was niet naar de zin van Marque die zo driest tekeer ging, dat er een toeloop ontstond *van volck commende vande kermisse van Damme*. Hij hitste de menigte op en het tumult werd zo groot *dat de commysen hun ter nauwernoot mette aengheslaeghen goederen hebben connen salveren.*
4. Smokkelen en laten smokkelen zaten douanier Jan Marque in het bloed. Reeds tijdens de Hollandse oorlog [1672-1678], had hij hem *gheneirt* [de kost verdiend] *met verboden goederen in te bringhen.*

Uitspraak. Jan Marque wordt voor twee jaren verbannen uit Vlaanderen. Na zijn vrijlating dient hij Gent binnen de 24 uren en de Provincie Vlaanderen binnen de 3 dagen te verlaten. Hij moet ook de proceskosten betalen.

221r 15.01.07 Douanebeambten Philips Michiels uit Hoeke en Louis Stasseroen (die verstek gaf), hielpen niet alleen smokkelaars, ze traden zelfs agressief op tegen degenen die het smokkelen wilden beletten. Beiden worden verbannen.

Proces crimineel, criminelyck ende extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging.

1. Op 6 juni 1706 dreigde Philips Michiels een ambtenaar van het kantoor te Brugge neer te schieten, omdat die op zijn post goederen afgenomen had van smokkelaars.
2. Op 2 juli 1706 zei hij tegen douanebeambten die hun post nabij de Dampoort betrokken, *datter alsdan noch coninck noch tarief en was, ende de comisen gheene fonctie meer en hadden.*
3. Kort nadien, en opnieuw aan de Dampoort, ranselden Philips Michiels en Louis Stasseroen douanebeambten af, omdat ze goederen hadden afgenomen van smokkelaars.

Uitspraak. Philips Michiels wordt voor drie jaren verbannen uit Vlaanderen en Louis Stasseroen voor één jaar. Bij een voortijdige terugkeer staat de eerste een lijfstraf en de tweede een arbitraire correctie te wachten. Ze dienen ook de proceskosten te betalen.

221v 4.06.07 Jan Cornelis Coolen, geboren te Alveringem en baljuw van Oudenburg, wordt voor zware schriftvervalsingen en calumineuse accusatiën levenslang verbannen uit alle landen van de gehoorzaamheid van de koning.

Beschuldiging.

Jan Cornelis Coolen, zoon van Pieter, 44 jaar en geboren in Alveringem heeft een zeer gevarieerde carrière achter de rug. Achtereenvolgens was hij schoolmeester te Gistel, ontvanger en *stockhauder vanden Ambachte* van Gistel en uiteindelijk baljuw van Oudenburg. We geven enkele items uit het rijk gevulde leven van Jan Cornelis als schriftvervalser en bedrieger.

1. Op 22 maart 1702 had hij van Zijne Majesteit gratie bekomen voor schriftvervalsing.

2. Op 20 juli 1704 veroordeelden Burgemeester en Schepenen van het Brugse Vrije hem voor - u heeft goed geraden - schriftvervalsing.
3. Hij vervalste een missive van procureur vanden Heede en gebruikte het vervalste document in een proces.
4. Hij gebruikte een document met een vervalste handtekening van Cornelis Everaert, hoofdman van Slype. .
5. Voor het Hof gebruikte hij een brief waarbij de handtekening van Joos de Somme nagemaakt was.
6. Joachim Bernaerts, griffier van Oudenburg, werd door Coolen, zowel voor de Collaterale Raden als voor het Hof, *calumneuselyck* beschuldigd *van mineedigheyt, valscheyt ende dieverye*.

Uitspraak.

1. Alle valse bescheiden dienen voor het Consistorie en in aanwezigheid **Jan Cornelis Coolen** vernietigd.
2. Hij dient voor het Consistorie te verschijnen *met onghedeckten hoofde, op beede syne knien Godt ende het Hof uuytten naeme van Justitie vergiffenisse te bidden over de voors syne misdaeden, mitsg. overluyt te revoceren de calumneuse accusatiën den voorn. Bernaers naer gheseyt ende ghescreven.*

Het Hof verbant hem levenslang uit alle landen van de gehoorzaamheid van de koning. Na zijn vrijlating moet hij Gent binnen zonnenschijn, de Provincie Vlaanderen binnen de 24 uren [jawel!] en de overige landen van de gehoorzaamheid van de koning binnen de drie dagen, verlaten. Na betaling van de proceskosten zal men hem vrij laten.

223r 15.05.08 In de (door het Hof geëvoeerde) zaak tussen **Charles Robert Serwauters heer van Tollenaere en onderbaljuw van Gent, aanklager, tegen Marie Buydens, gevangene, weduwe van Jacques de Richebourg en Hendricq Duyf, haar kassier, beschuldigden, acht het Hof de langdurige detentie van Marie Buydens voldoende als straf.**

Proces crimineel, criminelyck ende extraordinairelyck beleet.

Met veel reserves onder andere omwille van de onvolledigheid van ons verslag doordat de zaak zeer technisch is. Deze zaak kwam eerst voor de schepenen van de Keure en werd nadien geëvoeerd door het Hof.

Beschuldiging: Onachtzaamheid in het bijhouden van de boekhouding van **Marie Buydens** en verbergen van die boekhouding.

Uitspraak. Omwille van de langdurige gevangenschap van **Marie Buydens** beperkt het Hof haar straf tot het betalen van de proceskosten.

224r 6.10.08 Voor zijn zware fysieke agressie op **Pieter vande Voorde, meier van de heerlijkheid van Buysere, krijgt Pieter Cornelis, molenaar uit Winkele, een geldelijke boete, bovendien mogen zijn twee knechten gedurende één jaar geen voet meer in Winkele en omgeving zetten.**

Proces crimineel ende extraordinairelyck beleet.

Opmerking. Dit verslag is uitzonderlijk slordig genoteerd. Mogelijks was dit het eerste en het laatste verslag van een nieuwe griffier!!! Er zijn trouwens drie beschuldigden. De naam van de tweede kunnen we helemaal niet lezen.

Beschuldiging. Staan terecht: **Pieter Cornelis** en zijn twee knechten **Philips Ver...**

[onleesbaar] en **Pieter de Neve**. Pieter Cornelis kreeg enkele keren een boete van Pieter vande Voorde, meier van de heerlijkheid van *Buysere*. Op 19 september 1706 ontmoetten Cornelis

en de meier elkaar in een herberg. Cornelis viel onmiddellijk met de deur in huis: "*We moeten het eens hebben over al die keren dat gij mij geëxploiteerd hebt.*"

De discussie mondde uit in een gevecht. Hierbij sloeg Cornelis de meier zo hard in zijn gezicht dat hij bloedend *ter aerde* viel. Pieter Cornelis vond dit nog niet voldoende als wraak. Op 19 september 1706 's avonds stuurde hij zijn twee knechten gewapend met een roer naar het huis van de meier. Ze riepen de meier naar buiten en dreigden hem *door de cop* te schieten. Maar meier Pieter vande Voorde waagde het wijselijk niet zijn hoofd buiten te steken.

Uitspraak. Het Hof bedenkt **Pieter Cornelis** met een boete van 60 gulden. Zijn twee knechten mogen het daarop volgend jaar geen voet meer op de parochie Winkele zetten. De proceskosten moeten ze solidair betalen.

224v 1.02.09 François Joseph Quirynissens, gevlucht, stapelde zijn onbetaalde schulden op en wordt levenslang verbannen uit de (Zuidelijke) Nederlanden.

Proces crimineel, criminelyck beleet.

Beschuldiging. **François Joseph Quirynissens** 'bezat' ongeveer 3000 pond aan bekende schulden. Nog voor zijn bankroet publiekelijk bekend was, vluchtte hij uit de stad, niet zonder zijn zilverwerk en meubels van waarde mee te nemen. Hij is versteken van alle exceptiën, ende weiren.

Uitspraak. **François Joseph Quirynissens** wordt als straf voor zijn frauduleus bankroet levenslang verbannen uit de (Zuidelijke) Nederlanden.. Al zijn bezittingen worden geconfisqueerd en verkocht. De opbrengst is na aftrek van de proceskosten bestemd voor de koning.

225r 1.02.09 Jonkheer Adriaen Geeraert de Clercq uit Waasmunster dient enkel de proceskosten te betalen.

Proces crimineel, criminelyck ende extraordinairelyck beleet.

Het Hof houdt rekening met zijn redenen en excuses. Meer vernemen we niet.

225v 24.12.12 Joos de Cauwer, zoon van Jan, wonend in Loochristi, moet voor een hele reeks agressieve daden voor het Consistorie om vergiffenis vragen. Daarna wordt hij voor drie jaren verbannen uit Vlaanderen.

Beschuldiging. **Joos de Cauwer** was bedreven in het dreigen met een geweer, een mes, een vork en een zeis, maar bloed vloeide er nergens! Op de afzonderlijke gevallen gaan we niet verder in.

Uitspraak. Joos de Cauwer moet voor het Consistorie van het Hof verschijnen, en vallend op zijn beide knieën in de naam van Justitie vergiffenis vragen aan God Almachtig en aan het Hof voor *syne excessen ende violentiën*. Ondertussen moet hij *hooghe ende overluyt* zeggen dat *deselve hem hertelick leet syn*. Het Hof verbant hem voor drie jaar uit Vlaanderen. Na zijn vrijlating moet hij Gent voor zonsongang en Vlaanderen binnen de drie dagen, verlaten. Hij moet ook de proceskosten betalen.

226v 9.12.13 Luitenant baljuw van Menen Charles Empis (1), zijn vader Marten (2) en drie sergeanten van de luitenant baljuw, Anthone de Jonckheere (3), Anthone Huyghe (4) en Marten d' Hont (5), veroordeeld voor nepotisme.

Uitspraak.

Het Hof verbiedt vader Marten Empis zich verder te bemoeien met het officie van zijn zoon Charles. Hij dient ook 100 gulden boete te betalen.

Alle beschuldigten krijgen verbod in de toekomst steekpenningen en geschenken te ontvangen.

Het Hof verbiedt alle beschuldigten iets te eisen of te ontvangen van wie die naar de markt trekt om er waren te kopen of te verkopen.

De vijf beschuldigten dienen solidair de proceskosten te betalen.

227r 15.09.14 Muntvervalser Jan Helinck wordt gegeseld, gebrandmerkt en levenslang verbannen uit alle landen van Zijne Keizerlijke en Katholieke Majesteit.

Beschuldiging. Jan Helinck, zoon van Jan, geboren te Beveren en 27jaar, woont in Hulst. Op 29 juli 1714 stak hij over naar Stekene met de bedoeling valse rijksdaalders en valse guldens te wisselen. Hij probeerde dit tevergeefs in de herberg van Pieter Marinus, bij Gillis Vercauteren aan wie hij trachtte tabak te kopen en bij bakker Pieter Verbrugghen.

Marinus, Vercauteren en Verbrugghen woonden op minder dan een boogscheut van elkaar en de niet snuggere Jan Helinck werd achterna gezet door een meute volk. Hij probeerde nog te vluchten via *Het Schuttenhof* en langs de kerkwegel. Tevergeefs. Hij werd aangehouden, eerst overgebracht naar de gevangenis van Sint-Niklaas en daarna naar het Gravenkasteel.

Daar bekende hij alles. Een Engelse soldaat had hem de fabricage van valse munten aangeleerd. Samen maakten ze valse penningen. Met hem maakte hij een *deal*. Per valse rijksdaalder die hij uitgaf, kreeg hij twee schellingen en een valse gulden leverde hem zes stuivers op.

Vals geld maken *was jehens den ghemeenen welstant ende niet lydelyck in een landt van rechte, sonder condigne [gepaste] straffe andere ten exemple.*

Uitspraak. Het Hof beslist Jan Helinck, met de vernietigde valse stukken rond zijn hals, met scherpe roeden te laten geselen *tot den loopenden bloede* en dit op een schavot op te richten voor de pilaren van het Gravenkasteel. Daarna wordt hij gebrandmerkt. Tenslotte wacht hem een levenslange verbanning *vuyt alle de landen vande ghehoorsaemheyte van Syne Keyserlycke ende Catholieke Majesteit*. Na zijn vrijlating moet hij Gent voor zonsongang, Vlaanderen binnen de drie dagen en de andere vermelde landen binnen de acht dagen, verlaten. Komt hij toch terug, dan wacht hem de galg. Hij moet ook de proceskosten betalen.

228r 3.02.17 Jacques vanden Driessche, Baljuw van Baarle, krijgt 100 ponden parisise boete omdat hij (vroeger?) als korporaal van de wacht zijn plicht verwaarloosde en een lid van de wacht zeer hard aanpakte. Het Hof bedenkt hem ook nog met een ereboete voor het Consistorie.

Proces crimineel criminelyck ende extraordinairlyck beleet.

Beschuldiging. Jacques vanden Driessche is de zoon van Pieter, geboren in Izegem, 50 jaar oud, landsman en baljuw van Baarle waar hij korporaal van de wacht geweest is. Thans woont hij in Lotenhulle.

Op 18 november 1716 zette hij de bloemetjes buiten en verwaarloosde zijn plicht als korporaal van de wacht schromelijk. Met leden van die wacht is hij in de herberg van Stevens brandewijn blijven drinken en *met de caerte spelen tot tusschen elf ende twelf uren in de nacht*. Samen met zijn collega's van de wacht Adriaen de Backer, Pieter Colle en Anthone Lievens bezocht hij nadien noch andere herbergen.

Wanneer sommigen het welletjes vonden en naar huis vertrokken, verplichtte hij Adriaen de Backer verder met hem mee te gaan. Toen die weigerde heeft hij hem geslagen en bedreigd

met zijn geweer. De Backer takelde hij zo erg toe dat die *daervan eenighe daghen daernaer gheleghen heeft onder kercke rechten* [de sacramenten van de stervenden?].

Uitspraak. **Jacques vanden Driessche** moet voor het Consistorie verschijnen en blootshoofds en op zijn knieën in de naam van Justitie vergiffenis vragen aan God en het Hof. Naast de proceskosten dient hij ook nog 100 ponden parisis boete te betalen.

229r 20.02.17 Gillis Mherhaeghe, griffier van Waarschoot veroordeeld voor *wandevoir*.

Beschuldiging. **Gillis Mherhaeghe** was voorheen griffier van de vrije heerlijkheid van Avroye(?) en thans van Waarschoot. Hij wordt beschuldigd van *exces ende wandevoir by hem begaen in het uytgeven vande acte van saissemante* [inbeslagneming] *breeder ten processe vermeld.*

Uitspraak. Gillis Mherhaeghe dient naast de proceskosten ook nog 50 ponden parisis boete te betalen.

229v 13.03.17 Pieter van Coppenolle, amman van de parochie Grammene, wordt tot een geldelijke boete veroordeeld.

Beschuldiging: *breeder ten processe vermeld.*

Uitspraak. Pieter van Coppenolle: 30 gulden boete.

De beschuldigten **Pieter van Coppenolle** en **Jan Vermandele** dienen elk hun eigen aandeel in de proceskosten te betalen.

229y 13.04.17 Jan Marcq Martens, gewezen controleur van het kantoor van Zijne Majesteits *incommende en vytgaende rechten*, bij verstek veroordeeld omwille van fraude. Men dient hem op een paal op het Sinte-Veerleplein in *effigie* te hangen.

Beschuldiging.

Jan Marcq Martens, zoon van Jan, 28 jaar en geboren te Gent, leefde ver boven zijn stand. Om zijn schulden te vereffenen had hij de ideale job: douanier aan de grens met de Verenigde Provinciën. We vinden het een goede gelegenheid om de mentaliteit van toen te illustreren en citeren uitvoerig uit de commentaar van het Hof.

"Alhoewel wesende van gheringhe ouders, buyten uwen staet ende conditie spelende ende opulentelyck huys te houden, mitsg. te draeghen costelycke kleederen, lynwaet ende kanten, geensints betaemende aen uwe gheborte,

waerdoore ende andere verquistinghen ghy op korten tijdt u soo daenigh hebt belast ghevonden in soo menighvuldighe schulden ghecontracteert,

dat u niet siende in staete van die te connen voldoen, ghy directelyck jeghens uwen eedt ten aencommen van uwe officie als controlleur ghedaen,

te houden precise ende correcte notitie t' uwer conterrolle vande rechten, Syne Majesteyt competerende, deselve nootwendighe annotatie niet alleene hebt gheobmitteert"

Het Hof heeft Jan Marcq Martens ook betrapt op schriftvervalsing, en met kooplieden aan wie hij schulden had, gooide hij het op een akkoord. Hij ontsloeg hen van betaling van invoer- en uitvoerrechten in mindering van zijn schulden. Het Hof heeft alles nauwkeurig uitgekend en de totale som berekend van zijn *malicieuus* optreden: 5 138 gulden 6 stuivers en 11 denieren. Helemaal op het einde van het verslag vernemen we dat Jan Marcq uit de gevangenis gevlucht is.

Uitspraak. Jan Marcq Martens wordt bij verstek veroordeeld. Het Hof beveelt hem op een paal op het Sinte-Veerle-plein in *effigie* te hangen [effigie: voorstelling van een persoon op een paal, bijv. een pop]. Al zijn bezittingen worden geconfisqueerd.

230v 13.04.17 Michiel Feliars, ontvanger van Syne Majesteits incommende en de vuytgaende rechten te Diksmuide, bij verstek veroordeeld omwille van fraude. Men dient hem op een paal op het Sinte-Veerleplein in effigie te hangen.

Beschuldiging. We citeren eerst de griffier.

"Dat ghy in de plaetse vande selve rechten ghetrauwelyck te innen, ..., ghelyck ghy by solemnelle eedt ten aenkommen van u officie ghedaen, veroblgiert waert, ter contrarie van derden dagh van uwe bedieninghe hebt begonst de selve Syne Maj. te bestellen ... Ende een deel vande voorschreven penninghen t' uwen eyghen proffyte te employeren, En soms het volle import ... in uwe burse te steecken."

Het Hof kwam tot de vaststelling dat Michiel Feliars in de loop van twee jaar niet minder dan 2304 gulden 14 stuivers achterover drukte. Feliars pleegde ook schriftvervalsing met paspoorten en frauderen deed hij tot op de dag van zijn vlucht.

Uitspraak. Michiel Feliars wordt bij verstek veroordeeld. Men dient hem op een paal op het Sinte-Veerleplein in *effigie* te hangen. Al zijn bezittingen worden geconfisqueerd. Na aftrek van de proceskosten gaat de opbrengst van de verkoop naar zijne Majesteit.

231r 8.5.17 Pieter vande Walle na langdurige detentie zonder meer vrijgelaten..

Proces crimineel, criminelyck ende extraordinairelyck beleet, Dit proces werd ingesteld voor burgemeester en schepenen van Diksmuide, tussen de baljuw als ambtshalve eiser, en Pieter vande Walle, zoon van Niclaeys, verweerder. Dit proces werd door het Hof geëvoceerd bij vonnis van 3 augustus 1716.

Uitspraak. Omwille van zijn langdurige detentie besluit het Hof de zaak af te sluiten zonder verdere gevolgen noch kosten voor **Pieter vande Walle**.

231r 15.05.17 Het college van burgemeester en schepenen van Gistel en haar zaak tegen Jacobus Janssens.

Crimineel proces, ingesteld voor burgemeester en schepenen *der stede ende graefschape van Gistel*, tussen schout Joseph Mylleman, ambtshalve eiser, en **Jacobus Janssens**, verweerder. Deze zaak werd door het Hof geëvoceerd bij vonnis van 10 april 1715.

Er is ook een tweede zaak tussen enerzijds Jacobus Janssens als eiser op verzoek van 23 februari 1717, tegen anderzijds het college van burgemeester en schepenen en schout Joseph Mylleman. Het betreft dus twee zaken die het Hof in één zitting behandelt. Onder andere omdat nergens de toedracht van de zaak expliciet vermeld wordt, hebben we haar niet begrepen.

Uitspraak in deze eerste zaak. De eis van schout **Joseph Mylleman** wordt niet ontvankelijk en niet gefundeerd verklaard. Hij dient de proceskosten persoonlijk te betalen en deze niet te recupereren via de stadsrekening

232r 6(?) .06.17 Pieter Robrecht uit Wakken bij verstek levenslang verbannen uit alle landen van de gehoorzaamheid van Syne Keyserlycke ende Catholieke Majesteit.

Proces crimineel, criminelyck ende extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging. Pieter Robrecht, zoon van Jan, wonend in Wakken en gevlucht, heeft op 12 augustus 1715(?) niet alleen ambtenaar Guillaume vande Sompele met zijn vuisten neergeslagen, maar ook zijn eigen vader.

Uitspraak. Het Hof verbant **Pieter Robrecht** levenslang uit alle landen van de gehoorzaamheid van *Syne Keyserlycke en de Catholicque Majesteit*. Al zijn bezittingen worden verbeurd verklaard. De opbrengst van de verkoop is, na aftrek van de proceskosten, bestemd voor Zijne Majesteit.

232v 30.07.17 Jan Baptiste Verbeke uit Gent(?), kassier in een douanekantoor en beschuldigd van fraude, wordt bij verstek veroordeeld om in effigie gehangen te worden op het Sinte-Veerleplein.

Beschuldiging. Jan Baptiste Verbeke, zoon van François, voorheen kassier in het kantoor van Zijne Majesteits *incommende ende vuytgaende rechten* te Gent, thans gevlucht, wordt van verregaande fraude beschuldigd. Tegen zijn eed in afgelegd bij zijn aanstelling fraudeerde hij dat het voor hem een lust was.

Als kassier hield hij geen behoorlijke notitie van ontvangsten, dit tot zijn eigen profijt. De feiten deden zich voor in 1713, 1714 en 1715. Ter inlichting geven we een gedeeltelijke opsomming van de goederen die langs zijn kantoor passeerden: koolzaad, witte garen kant, lijnwaad, koperen platen (bestemd voor Rijsel), stukken kabeljauw (idem), oesters, Franse siroop, vis (bestemd voor Cassel), een horloge (bestemd voor Rijsel),

Uitspraak. Jan Baptiste Verbeke wordt bij verstek veroordeeld. Hij dient in effigie gehangen op een paal op het Sinte-Veerle-plein nabij het Gravensteen. Al zijn bezittingen worden geconfisqueerd. Na aftrek van de proceskosten gaat de opbrengst van de verkoop naar zijne Majesteit [keizer en koning].

233v 9.08.17 Nicolas Somers, actief in het kantoor van Zijne Majesteits licenten te Gent, krijgt een geldelijke boete voor fraude met paspoorten en in de boekhouding.

Proces crimineel, criminelyck ende extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging. Nicolas Somers reikte in 1713 en 1714 heel wat paspoorten uit zonder de wettelijk vereiste formaliteiten. Het Hof lijst een lange reeks van dergelijke paspoorten op. Dit gaf hem de gelegenheid systematisch te frauderen in de boekhouding. Het leverde hem geen windeieren op, maar 1329 gulden 2 stuivers 11 denieren plus nog eens 1173 gulden 12 stuivers en 11 denieren.

Uitspraak. Nicolas Somers wordt veroordeeld voor zijn *fauten, obmissiën ende excessen*.

1. Hij moet het import van al de vermelde paspoorten *refunderen*. [teruggeven] aan Zijne Majesteit. Daarbij dient hij 1000 gulden boete te betalen.
2. Aan hem en aan alle andere controleurs wordt uitdrukkelijk verboden paspoorten te verlenen zonder die vooraf te hebben geannoteerd.

234r 19(?) .08.17 De zaak Eeklo. Het betreft in feite vijf processen waarin het schepencollege of notabelen van Eeklo betrokken partij zijn.

Deze zaken zijn te ingewikkeld en te lang uitgesponnen om hier een korte een zakelijke synthese te geven. In sommige zaken gaat het Hof terug tot het jaar 1700. Sommige personen zijn tweemaal schepen geweest en staan tweemaal terecht en lopen tweemaal een straf op. We duiken onmiddellijk in de uitspraken. Het betreft administratieve onregelmatigheden met financiële gevolgen. Dit is een onderwerp voor een aparte studie en onze synthese is dan ook zeer onvolledig.

Uitspraak in de eerste zaak.

Christoffel vander Decken, is vierde en achtste schepen geweest. Boete 300 ponden parisis.

Andries Dobbelaer, is zevende schepen geweest. Boete 25 pond parisis.

Thobias vande Kerckhove, is burgemeester geweest. Boete 50 pond parisis.

Huybrecht van Waesberghe, is derde schepen geweest. Boete 25 ponden parisis.

Jan Matheews, is derde en zesde schepen geweest. Boete 25 pond parisis.

Pieter Pauwels, Adriaen de la Tour, François vander Velden, zijn allen schepen geweest. Boete 25 ponden parisis.

Pieter vande Kerckhove, Pieter de Causmaeker, Jan Decker en Jan Willems waren blijkbaar allen schepen. Boete 12 pond parisis.

Lieven Weytjens, Jan Buyk, Carel de Vreese en Christoffel Vereecken hebben in hun privé-naam een overtreding gemaakt en krijgen hiervoor een geldelijke boete.

Uitspraak in de tweede zaak.

Baptiste Gheerts, baljuw geweest van Eeklo. Boete 25 pond parisis.

François Clé, griffier geweest van Eeklo. Boete 50 pond parisis.

Nog niet vermelde namen die voorkomen in de derde, vierde en vijfde uitspraak.

Uitspraak 3. Laurens de Brabander, notabele geweest; **Jan Donckers, Pieter Hercke, Joos Clays, Adriaen Pynckel en Andries van Hecke**.

Uitspraak 4. Pieter van Overloop(?) ontvanger, **Laurens van Damme en Pieter de Craene**.

Uitspraak 5. François Kieckemans, procureur en suppoost van het Hof.

237r 18.09.17 Joos de Jaeghere, zn van Jacques, uit Wondelgem, gevlucht en bij verstek voor één jaar verbannen uit de kasselrij Ouderburg.

Proces crimineel, criminelyck ende extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging. Joos de Jaeghere wordt beticht van *rudessen* en het toebrengen van kwetsuren. Staan ook terecht Lieven Caekebeke zoon van Daniel, Mattheus vande Voorde en Pieter van Voorde, allen uit Wondelgem..

Uitspraak. Joos de Jaeghere wordt voor één jaar verbannen uit de kasselrij Ouderburg. De proceskosten dienen ze solidair te betalen.

237r 15.01.18 Joseph Louis Coppeters, ontvanger van de stad Kortrijk, veroordeeld voor financiële malversaties.

Proces crimineel, criminelyck ende extraordinairelyck beleet.

Het verslag van de griffier bevat ingewikkelde financiële constructies die we niet begrepen hebben. Wat hierna volgt is dus zeer onvolledig.

Beschuldiging. Joseph Coppeters overtrad als ontvanger het 21-ste artikel van de *Concessio Carolina* doordat hij het heimelijk op een akkoord gooide met de pachters *vande dryjarighe admoniatie pacht vande rechten* van de stad Kortrijk voor de periode 1 juni 1710 tot 31 mei 1713. Dit contract, grotendeels door hemzelf ontworpen en bovendien ongedateerd, gaf hem het recht op een vierde van de zuivere winst, zogezegd *in danckbaerheyt* voor zijn goede diensten. Verder is er nog spraak van gesjoemel met obligaties en wisselbrieven.

Uitspraak.

1. Aan de Ontvanger van de Exploten dient Joseph Coppeters grote bedragen te restitueren.

2. Hij dient naast de proceskosten ook nog 1500 gulden boete te betalen.

3. Doet hij dit in de toekomst nog, dan wordt hij uit zijn ambt ontzet.

Volgende namen komen ook voor Anthone Poupaert, gewezen ontvanger van de graaf van Berlo en de drie pachters van vermelde rechten: Abraham Caron, Guillaume Blondeel en Laurens van Belleghem.

238v 15.01.18 Jan Minnaert, Anthone Baert en zijn huisvrouw, alle drie gevlucht, worden en bij verstek verbannen.

Proces crimineel, criminelyck ende extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging: ontsnapping met geweld uit de gevangenis van Kortrijk.

Uitspraak. Jan Minnaert wordt voor 10 jaar verbannen uit de Provincie Vlaanderen, Anthone Baert en zijn huisvrouw voor 6 jaar.

238v 4.02.18 Andries Loorens(?) herbergier uit De Swaene in Deinze veroordeeld tot een geldelijke boete.

Proces crimineel, criminelyck ende extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging: begaan van excessen.

Uitspraak. Naast de proceskosten dient Andries Loorens(?) ook nog 50 ponden parisis boete te betalen.

239r 5.03.18 Drie jonge vagebonden na mislukte poging tot uitbraak uit het Gravensteen verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden.

Beschuldiging. Drie personen staan terecht:

1° Jacques Steven du Laurier, zoon van Jacques, 19 jaar en geboren in Brussel;

2° Matthys Danquin, zoon van Pieter, 16 jaar en geboren in Luik en

3° Jan François Delfauw, zoon van wijlen Delfauw kapitein in het Waals regiment van Nassau, 17 jaar en geboren in Brussel.

Samen met nog enkele anderen logeerden ze in de herberg *Den Coninck van Spaignien* in Gent. Het gerucht deed de ronde dat ze gauwdieven waren, en in de nacht tussen 2 en 3 december 1717, daags voor de inauguratie van *Syne Keyserlycke ende Catholique Majesteyt*, werden ze opgepakt op bevel van de Schepenen van de Keure. Na enkele dagen penitentie [?] werden ze samen in dezelfde kamer gevangen gezet in het Gravensteen. Op Kerstnacht 1717 probeerden ze uit te breken. Het verslag van de griffier geeft een uitgebreide handleiding hoe men vanuit het Gravensteen bij de burens kan geraken, maar niet hoe men verder de ruime buitenwereld kan bereiken. Daar werden ze uiteindelijk opnieuw opgepakt. Voor het Hof bekenden ze alles.

Uitspraak. Ze dienen alle drie te verschijnen voor het Consistorie, " ... ende vallende op u. beede cnieden aldaer Godt ende 't Hof vuyt den naeme van Justitie vergiffenisse te bidden over u. misdact, verclaerende dat 't gone voorschreven u. leet is."

Ze worden alle drie verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden, Jacques Steven du Laurier voor 15 jaar, Matthys Danquin voor 10 jaar en Jan François Delfauw voor 5 jaar. Na hun vrijlating moeten ze Gent verlaten voor zonsongang en de Oostenrijkse Nederlanden binnen de drie dagen. Het Hof bepaalt het aandeel van elk in de proceskosten.

240r 18.06.18 Guillaume de Kouter verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden voor diefstal in de sacristie te Bossuit.

Beschuldiging. Guillaume de Kouter, zoon van Jan, 33 jaar en geboren in Menen, wordt van meened beschuldigd. Hij wordt ook ernstig verdacht van inbraak en diefstal in de sacristie van de parochie Bossuit, kasselrij Oudenaarde. Dit gebeurde in de nacht van 23 juli 1716.

Uitspraak. Guillaume de Kouter moet voor het Consistorie verschijnen om: " ... *op beyde uwe knien Godt ende 't Hof vuyt den naeme van Justitie vergiffenisse te vraeghen over u. misdact.* " Verder wordt hij levenslang verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden. Na zijn vrijlating moet hij Gent verlaten voor zonsondergang, Vlaanderen binnen de drie dagen en de andere Oostenrijkse Nederlanden binnen de acht dagen. Na betaling van de proceskosten mag hij de gevangenis verlaten.

240r 15.08.18 Het proces voor Burgemeester en Schepenen van de stad Roeselare ingesteld door Pieter Wemaere, baljuw van Roeselare en ambtshalve aanklager, tegen Jan Baptiste Spillebaut, werd uiteindelijk in onderlinge overeenkomst op 22 oktober 1716 stopgezet.

Proces crimineel, criminelyck inghestelt.

In feite betreft het drie processen waarbij ook de procureur-generaal als gevoegd eiser ingeschakeld is. Deze zaak, waarvan de eigenlijke toedracht niet vermeld is, werd blijkbaar met onderlinge toestemming stopgezet.

Uitspraak. De zaak werd op 22 oktober 1716 door een vonnis van Burgemeester en Schepenen besloten. **Jan Baptiste Spillebaut** dient al de proceskosten te betalen.

241r 29.10.18 Een zeer merkwaardige zaak. De broers Bauduyn en Jooris van Ackere terroriseren samen met de broers Guillaume, François, Jacques en Joannes de Busschere de streek van Gullegem en Heule. Blijkbaar hooliganisme avant la lettre, want nergens is er spraak van geld. Velen zijn gevlucht en worden dus bij verstek veroordeeld. Voorheen woonden allen in Gullegem.

Vader Robert van Ackere, actief betrokken bij een van de agressies, wordt verplicht om zijn minderjarige zoon Nicodemus, eveneens actief betrokken bij die agressie, *by forme van vaderlycke correctie met scherpe roeden op syne billen te straffen*. Dit dient te gebeuren in aanwezigheid van geloofwaardige getuigen. Bovendien wenst de procureur-generaal binnen de veertien dagen een acte waarin de uitvoering van de straf bevestigd wordt.

Op de kerfstok van de beschuldigten staat zodanig veel dat we ons moeten beperken tot een minimum. Om toch een idee te geven van de agressies begaan door de beschuldigten, geven we een ruim - ook dit is ingekort! - verslag van de wandaden van Bauduyn van Ackere.

Eerste proces.

Eerste beschuldigde: Bauduyn van Ackere, Gullegem, zoon van Robert.

Omdat hij niet akkoord ging met de grootte van het gelag dat hij moest betalen, heeft Bauduyn van Ackere, geassisteerd door zijn broer François en Hubrecht van Ackere, zoon van Maximiliaen en dus geen broer, de vrouw van Augustyn Hennaert, herbergier in *De Valcke* in Gullegem, zwaar toegetakeld. Jan Duchart die naar de mening van Bauduyn te nadrukkelijk naar de gunst dong van de waardin, werd ook zwaar aangepakt. Het bloed sijpelde langs hem. Dit alles gebeurde op 14 januari 1714.

Op 17 mei 1717, tweede Sinksen, in Heule, sloeg Bauduyn zowel Joos Strobbe als François Callens neer. Hierbij kon hij op de hulp van zijn broer Jooris en van François de Busschere rekenen. Jan Loosvelt deelde ook in de brokken, maar erger verging het vermelde Jan [?] Callens. Die kreeg drie messteken in zijn buik.

Op 11 juli 1717 in Gullegem waren Bauduyn van Ackere en zijn kompanen opnieuw betrokken bij een vechtpartij. Deze keer werd Pieter de Ryckere met een mes gestoken door Bauduyn.

Verder beperken we ons tot een opsomming van de slachtoffers van Bauduyn van Ackere en zijn kompanen. Verscheidene van zijn kompanen droegen de naam de Busschere.

Kregen slagen of verwondingen of werden op zijn minst bedreigd of werden schaamteloos verweten: Joos Coutters (mes), Pieter Coutters, Jacob en Anthone van Gheluwe, Anthone en Carel de Jonghe, Arnaut Coucke koster van Gullegem, de huisvrouw van Jan Baptiste de la Housse, Pieter Lowys Mulier, Josyne van Dommele [alleen maar schaamteloze verwijten], Lenard van Lerberghe, Lieven Neiryncx, Maryn van Dommele, de pastoor van Gullegem ["Ick sal dien zwarten duivel doodt steken"], Daniel Roussel, Joannes Dhont, François Mesdagh, Olivier Verscheure [*gedreigd het vier in het huys te steken*].

Bauduyn van Ackere en zijn trawanten gingen al *sweirende, vloeckende, slaende ende smytende* door het leven.

Tweede beschuldigde: Jooris van Ackere, Gullegem, zoon van Robert.

Volgens het Hof is Jooris van Ackere in de hierboven beschreven incidenten op 17 mei 1717 op de parochie van Heule niet enkel *mededoende gheweest, maer in effecte den aenleyder* door zijn agressie op Joos Strobbe en op Joannes Loosvelt. Het was ook Jooris van Ackere die Callens drie steken in zijn buik gaf. Een opsomming van de vele agressies begaan door Jooris van Ackere geven we verder niet.

Derde beschuldigde: Guillaume de Busschere, Gullegem, zoon van Carel.

Opnieuw zouden we een lange opsomming kunnen geven van agressies, maar we beperken die.

Op 4 december 1712 in Ingelmunster rond negen uur 's avonds en geassisteerd door een compagnon, sprong Guillaume de Busschere met een bloot mes in de hand op Jan Eeckhutte en zijn vrouw Anthoinette Vuyttenhove, die *t' hunnen huysse gherust in het bedde laeghen*. Ze dreigden hun huis in brand te steken en sloegen hen met een roer.

Op 2 juli 1717 nabij de herberg van Jan Pottier "*hebt ghy als eenen dullen* [zeer gevaarlijke] *gheloopen heeft met eenen stock inde handt, slaende op al wat hem teghen quamp*. In vermelde herberg heeft hij *in stucken gheslaeghen de stoelen en de anderen huysraet*. Hij was op 12 juli 1717 *complice ende mede handtdadigh inde violentiën, straet- ende kerckschenderye* samen met de van Ackere's [zie hiervoor].

Vierde beschuldigde: François de Busschere, Gullegem, zoon van Carel.

François de Busschere was onder andere 'behulpzaam' in Heule op 17 mei 1717 in de agressie op Joos Strobbe, etc.. Op 2 juli 1717 was hij een van de mededaders [zie hiervoor]. Zelfs bij het afslaan van het slot van de *oorlogiedeure* was hij van de partij

Vijfde beschuldigde: Jacques de Busschere, Gullegem, zoon van Carel.

Jacques de Busschere was onder andere 'behulpzaam' bij de agressies begaan op 2 juli 1717.

Zesde beschuldigde: Joannes de Busschere, Gullegem, zoon van Carel.

Joannes de Busschere was er onder andere bij toen op 6 juni 1717 op de parochie van Heule *moetwillicheden* begaan werden.

Tweede proces. Hier werd het Hof om advies gevraagd.

Beschuldigde: Pieter Pattyn, Gullegem, ambtenaar.

Hij was betrokken bij de agressies te Heule op 6 juni 1717. Op 2 juli 1717 gedoogde hij de agressie op de torenklok van Gullegem.

Derde proces.

Beschuldigde: Blasius van Steenkiste, Gullegem, gevlucht, was op 12 juli 1717 medeplichtig aan enkele wandaden.

Vierde proces.

Beschuldigde: Robert van Ackere, zoon van Jooris en vader van Bauduyn, Jooris en Nicodemus, uitbater van de herberg *De Fortune* te Gullegem. Robert van Ackere reageerde niet toen op 27 februari zijn minderjarige zoon Nicodemus stenen gaf aan zijn oudere broers die deze naar Jan Baptiste de la Housse en op diens het huis gooiden. Hij keek niet enkel lijdzaam toe wanneer zijn zoon Jooris in *De Fortune* Jan Ghyssens *tot den loopende bloede* sloeg, maar hij wordt zelfs verdacht van ophitserij.

Uitspraak in het eerste proces.

1. **Bauduyn en Jooris van Ackere**, *ghecontumaceerde* beschuldigen, worden levenslang verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden. Wagen ze het toch terug te keren, dan wacht hen de galg. Al hun bezittingen worden geconfisqueerd.
 2. **François, Guillaume en Jacques de Busschere** worden bij verstek respectievelijk voor 10, 8 en 3 jaar verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden.
- Joannes de Busschere** komt er met een boete van 200 pond parisis van af.

Uitspraak in het tweede proces.

Het Hof gevend zijn advies in de tweede zaak veroordeelt **Pieter Pattyn** tot een boete van 100 pond parisis.

Uitspraak in het derde proces.

Blasius van Steenkiste dient 50 pond parisis boete te betalen.

Uitspraak in het vierde proces.

Robert van Ackere dient 200 pond parisis boete te betalen. Bovendien moet hij, in aanwezigheid van geloofwaardige personen en *by forme van vaderlycke correctie, met scherpe roeden op syne billen te straffen den voornoemden synen sone Nicodemus*. De procureur-generaal verwacht binnen de veertien dagen een *behoorlycke* acte hiervan.

Alle beschuldigen dienen solidair de proceskosten te betalen voor wat betreft de moetwilicheden door hen veroorzaakt op 12 juli 1717 te Gullegem. De rest van de proceskosten worden aangerekend volgens het aandeel van elk.

245r 10.11.18 *Wy onderteeckers verclaeren ende certifiëren voor waerachtigh, met presentatie van onder eedt te bevestigen, dat wy by ende present syn gheweest soo wanneer Robert van Ackere heeft ghecasteyt ende gegeesselt met scherpe roeden op syne billen Nicodemus van Ackere synen soone, soo gheordonneert is by de sententie van 29 octobre 1718. Fait den 10 novembre 1718 ende onderteeckent. J. ... [Onleesbaar] ende Jan Gheysens.*

245r 24.12.18 **Het Hof verabsolveert Jan Wittevronghel.**

Proces extraordinairelyck ende criminelyck beleet.

Uitspraak. Het Hof verabsolveert **Jan Wittevrongel**. Hij dient wel de proceskosten te betalen.

245r 28.01.19 Pieter van Ackere uit Damme veroordeeld tot een geldboete wegens agressief optreden tegen de ambtenaar die zijn koeien in beslag nam.

Proces crimineel, criminelyck beleet.

Beschuldiging. Op 30 augustus 1716 graasden de koeien van **Pieter van Ackere** in de wortelen van Pieter Neiryncx. Er ontstond een handgemeen tussen Pieter van Ackere en de ambtenaar Adriaen Tuytschaevere uit Damme die hem een boete gaf. Nadien beledigde en bedreigde hij ook diens assistent Cornelis Froment.

Uitspraak. Het Hof zegt rekening te houden met *de lanckdurige absentie van syne vrouwe ende kinderen* [de feiten dateren van 30.08.1716]. Voor zijn *moetwillicheden* en resistentie dient hij 60 ponden parisis boete te betalen. Ook de proceskosten zijn voor hem.

245r 28.01.19 Jan Verbrugghen uit Tielt voor 10 jaar verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden wegens herhaaldelijk agressief optreden tegen Bauduyn de Blaere.

Beschuldiging. **Jan Verbrugghen**, zoon van Arnaut, wonend in Tielt en 50 jaar oud, was door een vonnis de toegang ontzegd 'tot een deel van het huis' van Bauduyn de Blaere, wonend op een hofstede. Toch trad hij binnen, richtte er schade aan en dreigde zelfs het huis in brand te steken. Op 31 augustus stal hij een aanzienlijk deel van de *thiende* schoven van boer Bauduyn de Blaere.

Uitspraak. **Jan Verbrugghen** dient voor het Consistorie van het Hof te verschijnen "*ende aldaer met onghedeckten hoofde, op beede uwe knien, Godt ende 't Hof vuyten naeme van Justitie vergiffenisse te bidden voor u. misdaet*". Verder wordt hij voor 10 jaar verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden. Na zijn vrijlating moet hij Gent voor zonsondergang verlaten, de Provincie Vlaanderen binnen de drie dagen en de rest van de Oostenrijkse Nederlanden binnen de acht dagen. Jan Verbrugghen moet ook de proceskosten betalen.

246r 18.03.19 Catharine Basyn uit Izegem zes jaar verbannen uit de Provincie Vlaanderen, omdat ze andere vrouwen opgehitst had om een broer met geweld uit de gevangenis van Izegem te bevrijden.

Beschuldiging. De broer Joannes [zie hierna] van **Catharine Basyn**, Izegem, dochter van Carel, 42 jaar en huisvrouw van Marten van Dommele, zat in de gevangenis in het schepenhuis in Izegem. Ze trok met een 'menigte' vrouwen naar de gevangenis en met geweld probeerden ze de poort te openen. Ze maakten een gat in de deur van het schepenhuis, maar aanwezige ambtenaren beletten een verdere 'afbraak'.

Uitspraak. **Catharine Basyn** dient te verschijnen voor het Consistorie "*ende aldaer vallende op beede uwe knien Godt ende 't Hof vuytten naeme van Justitie vergiffenisse te bidden, verclaerende overluyt dat 't gonne voorschreven u. vuyter herten leedt is*". Verder wordt ze voor 6 jaar verbannen uit de Provincie Vlaanderen. Na haar vrijlating moet ze Gent verlaten binnen de 24 uur en Vlaanderen binnen de drie dagen. Tenslotte moet ze ook de proceskosten betalen.

247v 15.07.19 Krakeelmaker Joannes Basyn uit Izegem bij verstek voor 15 jaar verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden.

Proces crimineel, criminelyck ende extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging.

1. **Joannes Basyn**, zoon van Carel, wonend in Izegem, maar gevlucht, heeft op 22 mei 1718 in *Den Hert* in Izegem Guillaume vande Putte en Joannes vanden Driessche fysiek geagresseerd, en laatstgenoemde zelfs met een mes gestoken.
 2. Enkele dagen nadien, op een zondag na de vespers, in de herberg *Den Grave van Middelburgh* in Izegem, had hij het aan de stok met ambtenaar Adriaen Polle.
 3. Wanneer hij op 15 augustus 1718 samen met zijn broer Jacobus opnieuw krakeel maakte in voornoemde herberg, werd hij beboet door Adriaen Polle. Hoogst ontevreden hiermee ging hij ambtenaar Adriaen Polle met zijn vuisten te lijf. De baljuw en zijn assistenten daagden ondertussen op, maar hij ontsnapte uit hun handen. Zijn broer Jacobus werd gevangen genomen en in de plaatselijke gevangenis opgesloten.
 4. 's Anderendaags in de vroege morgen, wilde Joannes zijn broer bevrijden. Met een bijl probeerde hij tevergeefs zich toegang te verschaffen tot de cel waarin Jacobus bewaakt werd.
- Uitspraak.** **Joannes Basyn** wordt voor 10 jaar verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden. Hij dient ook de proceskosten te betalen.

248v 15.07.19 Krakeelmaker Jacobus Basyn uit Izegem, broer van Joannes [zie hiervoor], voor 10 jaar verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden.

Proces crimineel, criminelyck ende extraordinairlyck beleet.

Beschuldiging. Zie hiervoor bij Joannes Basyn de punten 1. en 3..

Uitspraak. **Jacobus Basyn** wordt voor 10 jaar verbannen uit de (Zuidelijke) Nederlanden. **Joannes Vermeesch** die in punt 2. een handje toestak, wordt voor 3 jaar verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden. Na zijn vrijlating moet hij Gent verlaten voor zonsondergang, en de Oostenrijkse Nederlanden binnen de drie dagen. Ze moeten ook de proceskosten betalen.

246v 22.04.19 Meester Jan George de Vilain bij verstek levenslang verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden voor verregaande financiële fraude en bedrog.

Proces crimineel, criminelyck ende extraordinairlyck beleedt.

Beschuldiging. Meester **George de Vilain**, voortvluchtig, is *versteken* van alle verweermiddelen. Anderen wist hij wijs te maken dat hij een secrete negotie dreef met *excessive ghewin*. Hij vroeg hen uit vriendschap met hem in associatie te treden, zodat zijn compagnons konden delen in de grote winst. Maar alles was gefingeerd en hij maakte *excessive* schulden.

Uitspraak. Meester **George de Vilain** wordt levenslang verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden. Al zijn bezittingen worden verbeurd verklaard. Hij moet ook de proceskosten betalen.

247r 27.05.19 Jan Coryn uit Deinze voor 10 jaar verbannen uit de Provincie Vlaanderen.

Beschuldiging. **Jan Coryn**, zoon van Jan, 23 jaar en wonend bij zijn ouders in Deinze, wordt van twee misdaden beticht.

1° In de nacht van 16 januari 1719 had hij, *by pure straetschent*, met een ijzeren rakel de vensters van het huis van de griffier van Deinze stukgeslagen.

2° Op 29 januari 1719 stond er blijkbaar een punt op de agenda van het schepencollege dat de hele gemeente beroerde. De baljuw had voorzichtigheidshalve elke *vergaederynghe* verboden. Enkele particulieren hadden de jonge Jan Coryn opgehitst, en die stapte trommelend door de straten van Deinze roepend: "*Alle de ghone die beliefden te commen dat sy hun, nog voor de*

bijeenkomst van het schepencollege, moesten adresseren in De Swaene." Zelfs een tussenkomst van de baljuw kon het enthousiasme van Jan Coryn niet temperen.

Uitspraak. Jan Coryn moet voor het Consistorie verschijnen "*ende aldaer vallende op beede uwe knien Godt ende 't Hof vuyt den naeme van Justitie vergiffenisse te bidden over u. misdaet, ende te verclaeren dat 't gonne voorschreven u. hertelyck leet is*". Bovendien wordt hij voor 10 jaar verbannen uit de Provincie Vlaanderen. Na zijn vrijlating moet hij Gent verlaten voor zonsondergang en de Provincie Vlaanderen binnen de drie dagen. Na betaling van de proceskosten zal men hem vrijlaten.

249v 27.10.19 Pieter de Rycke, baljuw van Erembodegem, wordt levenslang de bediening van elk openbaar ambt ontzegd omwille van verregaand ambtsverzuim.

Proces crimineel, criminelyck ende extraordinairelyck inghestelt.

De procureur-generaal is eiser op verzoek dd 4 april 1715.

Beschuldiging.

1° Baljuw van Erembodegem **Pieter de Rycke** werd reeds op 19 december veroordeeld tot twee boeten elk van 50 gulden, voor zijn onachtzaamheid in het onderzoek in het geval van twee reeds begraven *ende vuyt d' aerde gheraepte kinderen op de straete*.

2° Jan Streelman werd op 3 juni 1714 op straat zo hard met een stok geslagen dat het bloed uit zijn mond en neus liep. Pas vier dagen later begon de baljuw met zijn verhoren. Hij deed dit met een verregaande nonchalance en stelde geen enkele voor de hand liggende vraag, zelfs niet naar de namen van eventuele getuigen. Telkens de huisvrouw van Jan Streelman aandrang op een onderzoek, wimpelde hij haar vraag smalend af. Hij wachtte om getuigen op te roepen tot 31 januari 1715 op, en verhoorde hen pas op 14 februari 1715. Vervolgens ging hij niet verder in op de zaak.

Uitspraak.

Pieter de Rycke wordt niet enkel ontzet uit zijn ambt van baljuw. Het Hof verklaart hem onbekwaam om in de toekomst welke publieke functie dan ook te bekleden. Naast de proceskosten dient hij 400 gulden boete te betalen. Zijn opvolger krijgt het bevel om de zaak *tot last van* Guillaume Jacobs verder te zetten op de kosten van Pieter de Rycke, en daarvan binnen de veertien dagen verslag over te maken aan de Raad-fiscaal.

250r - 252r De Raad van Vlaanderen is onverbiddelijk: wie de openbare orde verstoort, wordt langdurig verbannen. Hierna volgen enkele dergelijke uitspraken.

250r 19.12.19 Het Hof besluit Livyne Verheecken te laten geselen, brandmerken en levenslang te verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden omdat ze de openbare orde verstoorde.

Beschuldiging.

Livyne Verheecken is de dochter van Jan, 53 jaar oud, geboren en wonend in Gent. Op 17 maart 1719 begeleidde een detachement dragonders een soldaat *die stont gheëxecuteert te worden met de coorde voor de casairens*. Lyvyne Verheecken schold niet enkel de officier uit die het commando had over het detachement, ze wierp zelfs stenen naar hem en nodigde de omstaanders uit hetzelfde te doen. Bedoeling was de soldaat te bevrijden.

Onmiddellijk begon men van alle kanten met stenen te gooien. [Waarbij ook Thomas Rabelys, zie 251v] We citeren uit het verslag: "*Van welcke beroerte ghy oversulcx den eersten oorspronck ende occasie zyt gheweest, tot groot schandael van het publicq ende preiuditie vande Maj., zoals ghy bekend hebt.*"

Uitspraak.

Livyne Verheecken moet voor het Consistorie verschijnen en op haar beide knieën vergiffenis vragen aan God en het Hof, en publiek en *overluyt* zeggen dat haar misdaad haar *hertelyck leet is*. Vooraleer haar te brandmerken, wordt ze gezeseld op een schavot op te richten vóór de pilaren van het Gravensteen. Tenslotte wordt ze levenslang verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden. Na haar vrijlating moet ze Gent verlaten voor zonsondergang, de Provincie Vlaanderen binnen de drie dagen en de overige Provincies van de Oostenrijkse Nederlanden binnen de acht dagen. Riskeert ze het toch terug te keren, dan wacht haar de galg. Na betaling van de proceskosten wordt ze mag ze de gevangenis verlaten.

251r 19.12.19 Jooris vander Haeghen levenslang verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden omdat hij de openbare orde verstoorte.

Beschuldiging.

Jooris vander Haeghen is de zoon van Maximiliaen, geboren in Gent, 29 jaar oud en voermanknecht. Op 21 oktober 1717 was hij op de Vrijdagmarkt geklommen *op het theaterken rondom de statue van Keyser Carel den vyfden van glorieuse memorie*. De wachters van het Duits garnizoen van het kasteel hadden tevergeefs getracht dit te beletten. Onmiddellijk daarop ontstond *eene groote tumulte ende beroerte op de Vrijdagmerct*. Men gooide *calseyden* [kasseistenen] naar de Duitse wachters waarvan enkelen zelfs gekwetst werden.

De griffier in zijn verslag: "*Van welcke beroerte ende opstant ghy oversulcx den eersten oorspronck ende oorsaecke zyt gheweest.*"

Bovendien verdenkt het Hof hem ervan: "*... te syn eenen vande principaelste bellaemers [belhamels] vande commotie ende beroerte voorghevallen op de heerlijkheden van Sint-Pieters op 7 maart 1719, bij de poging om een gevonniste soldaat te onttrekken aan justitie*".

Uitspraak.

Jooris vander Haeghen moet voor het Consistorie verschijnen, en op beide knieën God en het Hof in de naam van Justitie om vergiffenis vragen voor zijn misdaad. Op een schavot op te richten voor de pilaren van het Gravenkasteel dient hij gezeseld met scherpe roeden, en dit *tot den loopende bloede*. Vervolgens wordt hij levenslang verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden. Waagt hij het toch terug te keren, dan wacht hem de galg. Na betaling van de proceskosten mag hij de gevangenis verlaten.

251y 19.12.19 Thomas Raebelys voor tien jaar verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden voor verstoring van de openbare orde.

Beschuldiging. **Thomas Raebelys** is de zoon van Ferdinande, 21 jaar oud, werd in Gent geboren en is schrijnwerkerknecht. In de voormiddag van 7 maart 1719 was hij een van degenen die stenen gooiden naar Duitse officieren van het detachement dragonders, in de hoop dat men een ter dood veroordeelde soldaat zou vrijlaten [zie 250r].

Uitspraak. **Thomas Raebelys** moet voor her Consistorie verschijnen, en op beide knieën God en het Hof in de naam van Justitie om vergiffenis vragen voor zijn misdaad. Verder wordt hij voor tien jaar verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden. Na zijn vrijlating moet hij voor zonsondergang Gent verlaten, Vlaanderen binnen de drie dagen en de andere Oostenrijkse Nederlanden binnen de acht dagen. Waagt hij het om in die periode terug te keren, dan staat hem een *voordere* straf te wachten. Eens de proceskosten betaald, wordt hij vrijgelaten.

252r 23.12.19 Guillaume Kest bij verstek voor tien jaar verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden omwille van verstoring van de openbare orde.

Proces crimineel, criminelyck ende extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging. Guillaume Kest was schoenmakersknecht in Gent en is thans voortvluchtig. Hem zijn alle verweermiddelen ontzegd. In de voormiddag van 7 maart 1719 was hij een van degenen die stenen gooiden naar Duitse officieren van het detachement dragonders, in de hoop dat men een ter dood veroordeelde soldaat zou vrijlaten [zie [250r](#)]. Een Duitse militair mikte op Guillaume Kest en die schoot er twee vingers bij in.

Uitspraak. Guillaume Kest wordt voor tien jaar verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden. Hij moet ook de proceskosten betalen.

252v 27.01.20 Na fysieke agressie op een deurwaarder komt Jan Verhaeghen uit Moen er met een verschijning voor het Consistorie en met een boete van 100 gulden van af.

Proces crimineel, criminelyck ende extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging. Jan Verhaeghen is een landsman uit Moen tegenwoordig gedetineerd in de gevangenis in Doornik. Op 14 november 1716 heeft hij een deurwaarder beledigd en bedreigd toen die zijn exploit opmaakte. Dit heeft hij trouwens bekend.

Uitspraak. Jan Verhaeghen moet voor het Consistorie verschijnen. Blootshoofds en op beide knieën dient hij aan God en het Hof in naam van Justitie vergiffenis te vragen. Naast de proceskosten moet hij een boete van 100 gulden betalen.

253r 10.02.20 Jan Halewyn, beschuldigd van diefstal, uitbraak uit de gevangenis van Eeklo en ghecontumaceerden verweerdere, wordt voor zes jaar verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden.

Beschuldiging. Jan Halewyn woonde in Eeklo. Regelmatig stak hij op andermans land elsplanten uit en verkocht die alsof het de zijne waren. Aangehouden, brak hij op 26 maart 1720 uit de gevangenis van Eeklo.

Uitspraak. Jan Halewyn wordt voor zes jaar verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden. Hij moet ook de proceskosten betalen.

253r 10.02.20 Jan Bultinck en Pieter de Smet, beiden uit Petegem, veroordeeld tot een geldelijke boete.

Uitspraak. Voor zijn *excessen breeder ten processe vermeld*, moet **Jan Bultinck** 200 pond parisis betalen. Analooq voor **Pieter de Smet**: 50 pond parisis. Beiden wonen in Petegem. In de proceskosten moet elk van hen zijn eigen aandeel bekostigen.

253v 10.02.20 Floribert Reylof uit Deinze voortvluchtig wordt voor drie jaar verbannen uit de Provincie Vlaanderen.

Beschuldiging. Floribert Reylof zat in de gevangenis van Deinze. In de nacht van 29 januari 1719 bedreigde hij de cipier en nodigde medegevangene Jan Coryn uit om te ontsnappen en om desnoods de gevangenis in brand te steken.

Uitspraak. Floribert Reylof wordt voor drie jaar verbannen uit de Provincie Vlaanderen. Na betaling van de proceskosten mag hij de gevangenis verlaten.

253v 11.05.20 Na het begaan van een excès dient François Vermeulen enkel de proceskosten te betalen.

Uitspraak. Het Hof houdt rekening met de langdurig verblijf van **François Vermeulen** in de gevangenis van Deinze en met zijn redenen van *ontschuldighē*, en veroordeelt hem voor *het exces by hem begaen* in de proceskosten. Na betaling daarvan wordt hij vrijgelaten.

254r 18.05.20 François Xaverius Boudens baljuw van Kaprijke veroordeeld tot een financiële boete voor zijn excessen.

Beschuldiging. **François Xaverius Boudens** beging excessen. Philips Duwerchin, deurwaarder van het Hof spande bij vonnis van 19 juli 1707 een tweede proces aan tegen Boudens die *renversaire conclusiën* ingediend had. Beide zaken werden samengevoegd bij vonnis van 11 juli 1707.

Uitspraak. In de eerste zaak veroordeelt het Hof **François Xaverius Boudens** tot een boete van 50 gulden en tot de proceskosten. In de tweede zaak geeft het Hof zijn advies: de *renversaire conclusiën* van Boudens zijn noch ontvankelijk noch gegrond. Hij moet dan ook de proceskosten betalen.

254r 19.06.20 Jacob Brys en Pauwels Vergauwen boden hardnekkig verzet bij het afhaken van koeien. Jacob Brys wordt verbannen uit het Land van Waas.

Proces crimineel, criminelyck ende extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging. Zowel **Jacob Brys** als **Pauwels Vergauwen** woonden op de Klinge, heerlijkheid van Vrachene en Sint-Gillis.

Adriaen Andriessens Calwaer had zijn koeien gestald bij Jacob Brys. Op 2 mei 1720 haalden de meier van Vrachene en een ambtenaar de koeien af. Brys liet dit niet zonder slag of stoot gebeuren. Gewapend met *eenen meshaeck*, en samen met zijn vrouw die een riek in de hand had, achtervolgde hij de *exploicteurs*. De aangeslagen koeien namen ze met geweld af. Nog niet tevreden haalde hij er Pauwels Vergauwen bij. Die was gewapend met een *careelsteen* [soort gebakken steen]. De meier en de ambtenaar vluchtten tot op de dijk, steeds achterna gezet door Brys en Vergauwen. Wanneer ze al het volk zagen dat terugkeerde van de jaarmarkt in Hulst, stopten ze wijselijk hun achtervolging.

Uitspraak. Beiden moeten voor het Consistorie van het Hof verschijnen. Daar dienen ze blootshoofds en op beide knieën God en het Hof in naam van Justitie om vergiffenis te smeken.

Het Hof verbant **Jacob Brys** voor twee jaar uit het Land van Waas. Na zijn vrijlating uit de gevangenis moet hij Gent binnen zonschijn verlaten en het Land van Waas binnen de drie dagen. Voor de proceskosten moeten ze samen opdraaien. Na betaling van zijn aandeel in de proceskosten zal men **Pauwels Vergauwen** vrijlaten uit de gevangenis.

255r 12.10.20 Na een stevige vechtpartij ziet Pieter de Vos zich voor vier jaar verbannen uit de kasselrij Kortrijk.

Beschuldiging. **Pieter de Vos** is de zoon van Philip, en schaeper [schaapherder(?)] van Joannes Lammervys te Oeselgem.

Op 8 mei 1720 op de kermis van Sint-Baafsvijve wilde Pieter de Vos, *heel by drancke synde*, wel eens weten wie de sterkste was, hij of Jan Impens. Een partijtje worstelen dat begon als een spel onttaarde echter in een regelrecht gevecht, waarbij Impens gekwetst werd en hevig bloedde aan zijn hoofd. Ambtenaren wilden de Vos arresteren. Hij verzette zich *als eenen raesenden ende dullen mensch*. Een van de ambtenaren heeft hij *ghegheven eenen scupt* [schop]. Van anderen scheurde hij *de lievryen ende justaucorps*. De ambtenaren waren met

zijn vieren, waaronder Joannes Buyse, en toch niet opgewassen tegen de Vos. Een voor een pakte hij ze aan.

Uitspraak. Het Hof beveelt **Pieter de Vos** voor het Consistorie te verschijnen. Daar moet hij blootshoofds en op beide knieën vergiffenis vragen aan God en aan het Hof. Verder wordt hij voor vier jaar verbannen uit de kasselrij Kortrijk. Na betaling van de proceskosten wordt hij uit de gevangenis ontslagen.

De Oostenrijkse overheid zag zich in

255r - 258v 7.11.20 *De Vrije Compagnie van Thielt* installeerde zich als stadsbestuur van Tielt. Volgende personen werden achtereenvolgens veroordeeld:

**Pieter vanden Graveele 255r, Albert Verbruggen 256r,
Eugenius Albert vande Vondele 256v, Joseph Winkels 257r,
Carel vande Zande 257r, Jan Roussel 258r,
François de Klerck 258r en Adriaen Jorge 258v.**

Vooraf. Eigenlijk is het niet onze taak om een evaluatie te maken van de ideeën van *De Vrye Compagnie* van Tielt, maar de zaak intrigeert ons uitermate. Het Hof heeft het steevast over een bende, maar het waren zeker geen criminelen in de huidige betekenis van het woord. Wel zijn er enkele *moetwillicheden* gebeurd, onder andere de bezetting van een school voor arme meisjes. Het antwoord op de vraag of dit strookte met de filosofie van de grote baas Adriaen Jorge van de *Vrye Compagnie van Thielt*, is onzes inziens negatief. Hem zouden we veeleer omschrijven als een naïeve tegenstander van het gevestigd wereldlijk en geestelijk gezag.

Opvallend, het zijn vooral middenstanders die veroordeeld werden. Onder de veroordeelden bevinden zich een schoenmaker, twee schoenmakersknechten, twee kleermakers, een procureur en een zeeldraaier. Een achtste betichte Joseph Winkels, dient wel te compareren voor het Consistorie, maar verder is zijn straf beperkt tot de betaling van de proceskosten. Hij is blijkbaar in de zaak gerold zoals Pontius Pilatus in het Credo, totaal onverwacht en buiten zijn wil. Evenmin geloven we dat Jan Roussel, schoenmakersknecht van 22 jaar, zonder de zegen van zijn baas een actief lid van de *Vrye Compagnie* kon zijn. Dit geldt ook voor Adriaen Jorge, 40 jaar, brein van de compagnie en eveneens schoenmakersknecht. Laatstgenoemde stak ongetwijfeld veel tijd in de organisatie van de activiteiten van de degelijk gestructureerde 'vereniging'.

258v 7.09.20 Adriaen Jorge, zn van Jan, 40 jaar, schoenmakersknecht, generaal genoemd van de *Vrye Compagnie van Thielt*, wonend ten huize van Jacobus Brabant, wordt bij verstek veroordeeld om in effigie gehangen te worden op het Sinte-Veerleplein.

Beschuldiging.

1. Omdat de kerk van Wevelgem nog niet hersteld was, heeft Adriaen Jorge met zijn bende het kapittel van Harelbeke belet om in Wevelgem zijn geestelijke tienden te verpachten. Trouwens, over het herstel van de kerk liep er een proces tussen de wethouders van Wevelgem en vermeld kapittel.

Op 6 juli 1718 bestookten de bende de koets van kanunnik Ringelaer van Harelbeke met stenen en verjaagden hem. *Met wel twee hondert vergadert synde, trocken ze al cloppende op pannen ende voorsien van tuythoorens* naar de pastorie, daar bekogelden ze de deur met stenen. Omdat de kanunnik daar niet was, trok de bende naar het huis van ontvanger Guillaume Jonckheere. Daar gooiden ze niet alleen met stenen tegen de deur, maar ook op de glazen vensters. Dit alles gebeurde in overleg tussen Adriaen Jorge, Carel vande Zande, griffier van de bende genoemd, en Pieter vanden Graweele.

2. Jorge wordt er ook van verdacht dat hij aan Pieter vanden Graweele een lijst gaf met de namen van de personen die *inde bende eenigh officie hadden*. Zelf liet hij zich generaal noemen van *De Vrye Compagnie van Thielt*.

3. *Op het steeken van eenen krieckhooren ofte slaen op eenen trommel* riep hij de bende op om te vergaderen. Dit gebeurde onder andere op 11 juli 1718 toen de bende naar de herberg *Den Wolf* buiten Tielt trok om daar de verpachting van de geestelijke tienden te beletten.

4. *"Op 13 juli 1718 hebt ghy niet alleenelyck de bestieringhe vande stadt Thielt ghenomen, maer oock de wacht der selver stede ghereguleert. By puer misbruyck vande publicque authoriteyt hebt gij sommige personen gevangen doen nemen onder voorwendsel dat het dieven waren."*

[Een ander belangrijk initiatief van *De Vrye Compagnie* is ongetwijfeld de ophaling vanaf 22 juli 1718 van belastingen, de zogenaamde ommestellingen. Procureur Carel vande Zande had een taxatieboek gemaakt en dit gegeven aan Pieter vanden Gravee. Die stelde een herverdeling voor *met elcx contingent, meerder of minder portie naer advenante de verhevenheyt van 't vermeten officie dat hem toegheschreven was*. In tegenstelling met de laatste bewering schrijft de griffier elders dat het opgehaalde geld verdeeld werd tussen de leden van *De Vrye Compagnie*.]

Uitspraak. Adriaen Jorge wordt op het Sinte-Veerleplein in effigie gehangen. Al zijn bezittingen worden geconfisqueerd *s' Keysers ende s' Conincx ons gheduchts heeren proffyte*, dit na aftrek van de proceskosten. Het vonnis moet in Tielt uitgehangen worden op de gewone plaats.

255r 7.11.20 Pieter vanden Gravee kopstuk van de Vrije Compagnie van Thielt wordt na geseling levenslang verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden.

Beschuldiging. Pieter vande Gravee is de zoon van Joos, 37 jaar oud en schoenmaker in Tielt.

Het Hof: *"Ghy syt gheweest eenen vande principaelste vande oproerighe bende ende soo ghenomden Vrye Compagnie van Tielt."*

Op 8 november 1718 sloeg Albert Verbrugghen de trommel. Dit was het signaal om met geweld in te breken *inde arme myskens schole van Thielt, deselve myskens vuyt hunne schole te helpen jaeghen*, en voor Pieter vanden Gravee om zich *met syne huysvrauwe daer in gheweldighlyck te placeren*. Om vuur te maken, gebruikten ze niet alleen de provisie aan brandhout. Ze stookten zelfs de kapeldeur op.

Tijdens een oplopende discussie kreeg de directeur van de school, een priester, een kaakslag. Nog meer hadden ze het gemunt op de onderpastoor. Die had het aangedurfd te preken tegen de *moetwillicheden* van de bende.

Op zekere dag op de markt van Tielt had vande Gravee met een gespannen geweer gericht tegen de borst van Jan Baptiste Pollaert, die bedreigd dood te schieten.

Uitspraak. Op een schavot op te richten vóór de pilaren van het Gravenkasteel dient **Pieter vanden Gravee** gezeseld met scherpe roeden, en dit *tot den loopende bloede*. Nadien wordt hij ook gebrandmerkt. Hij wordt levenslang verbannen uit Oostenrijkse Nederlanden. Na zijn vrijlating moet hij Gent voor zonsongang verlaten, de Provincie Vlaanderen binnen de drie dagen en de andere landen van *Sijne Keiserlycke ende Coninklycke Maj.* binnen de acht dagen. Riskeert hij het toch terug te komen, dan wacht hem de galg. Na betaling van de proceskosten wordt hij vrijgelaten uit de gevangenis.

256r 7.11.20 Albert Verbrugghen van De Vrije Compagnie van Thielt voor tien jaar verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden.

Beschuldiging. Albert Verbrugghen is de zoon van Guillaume, 44 jaar, kleermaker, tamboer van de stad Tielt en van de Gilde van Sint-Jooris.

Op 11 juli 1718 sloeg hij samen met Eugenius vande Vondele, generaal van *De Vrye Compagnie van Thielt*, de trommel om de bende op te roepen naar de herberg *Den Wolf* te trekken, en daar de verpachting van de geestelijke tienden te beletten. Op 8 november 1718 mobiliseerde hij, alweer trommelend en samen met Pieter vanden Graveele, de bende om naar *de arme myskens schole* te trekken [zie 255r].

Uitspraak. Albert Verbrugghen dient op een schavot, op te richten vóór de pilaren van het Gravenkasteel, gegeseld met scherpe roeden, en dit *tot den loopende bloede*. Nadien wordt hij voor tien jaar verbannen uit al de landen van de gehoorzaamheid van *Syne Keyserlycke ende Catholycke Maj. van herrewaerts over* (de Oostenrijkse Nederlanden). Na zijn vrijlating moet hij Gent voor zonsondergang verlaten, de Provincie Vlaanderen binnen de drie dagen en de andere landen binnen de acht dagen. Na betaling van de proceskosten mag hij de gevangenis verlaten.

256v 7.11.20 Eugenius Albert vande Vondele van *De Vrije Compagnie van Thielt* voor tien jaar verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden.

Beschuldiging. Eugenius Albert vande Vondele is de zoon van Henderick, 31 jaar oud en *peruck ende cleeremaecker* van beroep.

Bij de optochten droeg Vande Vondele het vaandel van *De Vrye Compagnie*. Dit was het geval toen men de kanunnik van Harelbeke wegjoeg en ook wanneer de bende naar *Den Wolf* trok in een poging om de verpachting van geestelijke goederen te beletten.

Uitspraak. Eugenius Albert vande Vondele wordt voor tien jaar verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden. Na zijn vrijlating moet hij Gent voor zonsondergang verlaten, de Provincie Vlaanderen binnen de drie dagen en de andere landen van *Syne Keiserlycke ende Catholycke Maj.* binnen de acht dagen. Na betaling van de proceskosten wordt hij vrijgelaten uit de gevangenis.

257r 7.11.20 Joseph Winkels van *De Vrye Compagnie van Thielt* moet na het doen van ereboete enkel de proceskosten betalen.

Beschuldiging. Joseph Winkels is de zoon van Pieter, 29 jaar oud en woont op de parochie van *Thielt buyten*.

Hij wordt verdacht van hulp aan *De Vrye Compagnie* van Tielt.

Uitspraak. Joseph Winkels moet voor het Consistorie in naam van Justitie op beide knieën vergiffenis vragen aan God en het Hof. Na betaling van de proceskosten mag hij de gevangenis verlaten.

257r 7.11.20 Carel vande Zande, griffier van *De Vrye Compagnie van Thielt* en voortvluchtig, wordt bij verstek levenslang verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden.

Proces crimineel, criminelyck en de extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging. Carel vande Zande is de zoon van Jacques, 24 jaar oud, woont bij zijn moeder en is procureur. Het Hof beschouwt hem *als eenen vande principaelste autheurs van de bende*. Hij maakte het kohier van de ommestellingen.

Uitspraak. Carel vande Zande wordt levenslang verbannen uit al de landen van de gehoorzaamheid *vande Keyserlycke ende Conincklycke Maj. van errewaerts over* [dus de Oostenrijkse Nederlanden]. Komt hij toch terug, dan wacht hem de galg. Al zijn bezittingen

worden geconfisqueerd 's *Keyzers ende 's Conincx profytte*. Van de opbrengst worden de proceskosten afgetrokken.

258r 7.11.20 Jan Roussel van De Vrye Compagnie van Thielt en voortvluchtig wordt voor 10 jaar verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden.

Proces crimineel, criminelyck ende extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging. Jan Roussel is de zoon van Pieter, 22 jaar, schoenmakersknecht, woont bij zijn moeder in de Hoogstraat in Tielt en is voortvluchtig. Op 8 november 1718 was hij bij de *moetwilliche* bende geleid door Pieter vande Graveele en Albert Verbrugghen die de meisjesschool van Tielt bezette.

Uitspraak. Jan Roussel wordt voor 10 jaar verbannen uit de gehoorzaamheid van *Syne Keyserlycke ende Conincklycke Maj. van errewaerts over*, dus uit de (Zuidleijke) Nederlanden. Hij dient de proceskosten te betalen.

258r 7.11.20 François de Klerck van de Vrye Compagnie van Thielt en voortvluchtig, wordt voor 10 jaar verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden.

Proces crimineel, criminelyck ende extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging. François de Klerck is de zoon van Jan, 23 jaar oud, zeeldraaier in Tielt en thans voortvluchtig. Op 8 november 1718 nam hij actief deel aan de bezetting van de school voor arme meisjes, door de bende geleid door Pieter vanden Graveele. Hij was het die langs een ladder op het dak kroop, daarna via de zolder naar beneden daalde en de deur opende.

Uitspraak. François de Klerck wordt voor 10 jaar verbannen uit de gehoorzaamheid van *Syne Keyserlycke ende Conincklycke Maj. van errewaerts over*, dus uit de Oostenrijkse Nederlanden. Hij dient de proceskosten te betalen.

260r 20.12.20 Pieter de Groote voor drie jaar verbannen uit het Ambacht van Eeklo,

Proces crimineel, criminelyck ende extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging. Pieter de Groote, zn van Jan, bevrijdde met geweld Cornelis en Lieven de Paw(?) uit de handen van de baljuw en zijn assistenten.

Uitspraak. Pieter de Groote wordt voor drie jaar verbannen uit Eeklo en uit de Vrijheid en het ambacht van Eeklo.

260v 29.03.21 Ignatius Compagni wegens excessen voor tien jaar verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden.

Beschuldiging. Ignatius Compagni, gevangene, en François de Moor uit Berlegem, hebben op 17 januari 1720 in de herberg van Jacob Tack in Dikkelvenne, krakeel gemaakt tegen Jacques de Moor. Laatstgenoemde vluchtte in het huis van wed. Gillis Zeeuws. Ignatius Compagni achtervolgde hem, forceerde de deur van de weduwe, maar werd kort nadien geverbaliseerd door Jan van Swalmen, ambtenaar van het Land van Gavere.

Compagni en zijn handlangers hadden het nu op van Swalmen gemunt. Omsingeld, met stokken en messen bedreigd, en zwaar toegetakeld, weigerde die de zaak te seponeren. François de Moor was bij de vermelde *excessen* aanwezig en is verdacht van actieve deelname.

Uitspraak. Ignatius Compagni wordt voor 10 jaar verbannen uit al de landen van de gehoorzaamheid van *Syne Keyserlycke ende Catholicque Majesteyt van errewaerts over* [dus uit de Oostenrijkse Nederlanden]. Na zijn vrijlating dient hij Gent voor zonsongang te

verlaten, de Provincie Vlaanderen binnen de drie dagen en de overige landen binnen de acht dagen. **François de Moor** krijgt 200 gulden boete. Samen dienen ze de proceskosten te betalen.

261r 26.04.21 Pieter Verstraeten een jaar verbannen uit het Ambacht en Vrijheid van Eeklo, omdat hij een concurrent gistverkoper wegjoeg van de markt van Assenede.

Proces crimineel, criminelyck ende extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging. **Pieter Verstraeten** is de zoon van Pieter, 21 jaar en gevangene.

Op de vrije markt van Assenede bedreigde hij gistverkoper Joos Autekeete uit Wachtebeke en verbood hem ooit nog één voet op die markt te zetten. Hij heeft bekend.

Uitspraak. Het Hof bant **Pieter Verstraeten** gedurende één jaar uit *de Ambachte ende Vryhede* van Eeklo. Na betaling van de proceskosten wordt hij uit de gevangenis ontslagen.

261v 10.05.21 Jan Vernaet uit Eeklo, weigerde obstinaat zijn boetes te betalen, pakte de schout en diens assistent hardhandig aan, en wordt voor tien jaar verbannen uit alle landen van de keizer.

Beschuldiging. **Jan Vernaet** is de zoon van Guillaume, 43 jaar, werd geboren en woont in Eeklo waar hij slager en arbeider is. Op 5 november 1716 exploiteerde de schout van Eeklo hem tot *voldoenynghe* van een akte. Vernaet liet dit niet zomaar gebeuren. Hij vluchtte al *vloeckent ende sweirent* weg. Toen de schout 's namiddags met zijn assistenten bij hem thuis opdaagde om zijn meubels af te panden, ging Vernaet zo heftig te keer met een bloot mes, dat ze ijlings dienden te vluchten.

Op 25 januari 1720 had hij zijn boetes nog niet betaald. Het kwam tot een hoog oplopende discussie op de markt van Eeklo. Jan Vernaet greep Marcus van Swijnvoorde, assistent van de schout, vast, scheurde diens juste-au-corps van het lijf, trok diens broek af en beet in zijn hand.

Uitspraak. **Jan Vernaet** moet voor het Consistorie verschijnen en daar blootshoofds en op beide knieën vergiffenis vragen aan God en het Hof. Hij wordt voor 10 jaar verbannen uit alle landen van de gehoorzaamheid van Zijne Majesteit. Na zijn vrijlating uit de gevangenis moet hij Gent voor zonsondergang verlaten, de Provincie Vlaanderen binnen de drie dagen en de overige landen binnen de acht dagen.

263r-268v 20.09.21 De pastoor van Wevelgem Petrus François van Biesbrouck, een aanhanger van het jansenisme, wordt met zachte hand maar gedecideerd verdreven uit zijn kerk door een groep rooms-katholieken.

Volgende personen, allen wonend in Wevelgem, worden achtereenvolgens verhoord:

263r de heer ende mre Petrus François van Biesbrouck pastoor van de parochie van Wevelgem;

264r Jan Tanghe, zoon van Jan, 49 jaar, brouwer, in de wandeling genoemd *Hooghballiu vande drooghen heere ofte quaede bende*;

265r Jan Masselis, zoon van Jan, 25 jaar, paardenknecht bij zijn vader;

266v Jan Rogier, zoon van Eloy, 24 jaar, dienstbode van Jan vander Meersch;

267r Pieter Bestoen, zoon van Jan, 34 jaar, werkzaam bij zijn vader als factor;
Maryn Fieux, zoon van Wauter, 30 jaar en wever;

267v Pieter Mercelier, zoon van Pieter, 43 jaar, uitbater van de herberg Sinte-Barbara;

268r, Joos Bestoen, zoon van Joos, 36 jaar en wever;

268v Jacques Fieux, zoon van Wauter, 29 jaar, landsman betaald in daguren en

268v François Tack, zoon van François, 52 jaar.

Opmerkingen.

1. Het jansenisme is een antikerkelijke beweging genoemd naar Cornelius Jansens (1585-1638), hoogleraar aan de universiteit van Leuven en bisschop van Ieper. Jansenius stelde een ascetisch leven voor en verwierp de onfeilbaarheid van de paus en de Onbevleete Ontvangenis van Maria. Zijn boek Augustinus (1640) werd in 1713 als ketters veroordeeld door de paus in zijn bulle Unigenitus. Jansenistische geestelijken stonden weigerachtig tegenover het toedienen van sacramenten. In het begin van de 18-de eeuw had het jansenisme succes als politieke beweging en rekruteerde vooral onder de advocaten en in de magistratuur. WIKIPEDIA.

2. Dit is een uiterst merkwaardige zaak. Hier was de allereerste bekommernis van de Raad van Vlaanderen niet recht te spreken, maar wel toekomstig volksoproer vermijden. Het vonnis is dus politiek geïnspireerd. Dit is hoogst waarschijnlijk de reden waarom er geen sprake is van de *Keyserlycke en de Catholicque Majesteyt*, maar wel van de *Keyserlycke ende Conincklycke Majesteyt*. Ook in de vorige zaak van *De Vrye Compagnie van Thielt* werd *Catholicque* vervangen door *Conincklycke*. In de vonnissen die staan vóór en na de twee vermelde zaken gebruikt het Hof wel het woord *Catholicque*.

Alhoewel hier geestelijken en notabelen in de achtergrond een belangrijke rol spelen, toch wordt enkel het klein grut zwaar gestraft. De kleine lieden waren door hun aantal staatsgevaarlijk. Geestelijken en notabelen kregen alleen maar een voorwaardelijke geldelijke boete.

3. De aanhef van het eerste verslag [263r] vermeldt enkel Petrus François van Biesbrouck als beschuldigde en toch komen nog anderen in het geding voor. Dit eerste verslag is een zeer diplomatische tekst waarbij het Hof lang niet alle essentiële feiten vermeldt. Wat er precies gebeurde vernemen we pas in de volgende vonnissen. Om die reden behandelen we dit eerste verslag als allerlaatste. In de volgende vonnissen vernemen we dat op 29 maart 1719 pastoor Petrus François van Biesbrouck, die duidelijk sympathieën had voor het jansenisme, met zachte hand, maar gedecideerd, uit zijn parochie verwijderd werd door een groep parochianen. We denken dat dit gebeurde op initiatief van de baljuw, maar meer dan een vermoeden is dit niet.

264r 20.09.21 Jan Tanghe, brouwer te Wevelgem, voor tien jaar verbannen uit alle landen van de keizer wegens veroorzaken van oproer bij het wegjagen van de jansenistische pastoor van Biesbrouck.

Beschuldiging. Jan Tanghe is de zoon van Jan, 49 jaar en brouwer in Wevelgem. Begin maart 1719 organiseerde Jan Tanghe een druk bijgewoonde meeting met bedoeling de wethouders van *aldaer te versoucken van aende parochiaenen te besorghen eenen catholycken roomschen pastoor ende daertoe tydt te gheven van vyfthien daeghen*. Het ultimatum leverde niets op. Na vijftien dagen besteeg van Biesbrouck nog steeds de kansel. Op 19 maart 1719 was het ultimatum verstreken en Jan Tanghe gevolgd door een grote menigte trok naar de kerk. De pastoor had zich teruggetrokken in de sacristie. Duwen en stampen tegen de deur hielpen niet. Twee gezaagde stukken hout hadden wel het verhoopte resultaat. De deur begaf het en men stond oog in oog met de pastoor.

Uitspraak.

Jan Tanghe haalde in zijn verdediging de raad aan die de parochiaenen kregen van sommige terminarissen [rondtrekkende prekende monniken] en van andere geestelijken. En die raad was niet mis te verstaan. Het was op straf van doodzonde verboden naar de sermoenen van sommige pastoors, waaronder hun eigen pastoor van Biesbrouck, te luisteren. *Ende dat de misse vanden pastor niet en dooghte [deugde], ghelyck oock niet d' administratie [het toedienen] van d' andere heilige sacramenten en dat ze die oversulcx [bijgevolg] die van hem niet en mochten ontfanghen*. Het Hof zei hiermee rekening te willen houden, maar oordeel liever zelf!

Jan Tanghe moest voor het Consistorie verschijnen in zijn *lynwaet, bloots hooft, onghehurt* [zonder gordel], *met eene tortse* [toorts] *van vier pondt was niet brandende inde handt*. Hij moest op beide knieën in naam van Justitie vergiffenis vragen aan God en het Hof. Daarmee was de kous niet af, verre van zelfs. Voorts werd hij gebonden op een wagen naar de kerk gevoerd, steeds in zijn *lynwaet* en met de brandende kaars in de hand. Die moest hij tijdens de goddelijke dienst offeren.

Tenslotte werd Jan Tanghe voor tien jaar verbannen. Na zijn vrijlating uit de gevangenis heeft hij drie dagen tijd om de landen van de gehoorzaamheid van *Syne Keyserlycke ende Conincklycke Majesteyt*, te verlaten. Naast de proceskosten krijgt hij nog een boete van 300 ponden parisis.

265r 20.09.21 Jan Masselis, Wevelgem, paardenknecht bij zijn vader, wordt voor tien jaar verbannen uit alle keizerlijke landen wegens veroorzaken van oproer bij het weggagen van de jansenistische pastoor van Biesbrouck.

Beschuldiging. Jan Masselis is de zoon van Jan, 25 jaar en paardenknecht bij zijn vader. Op 29 maart 1719 ging Jan Masselis naast de pastoor van Biesbrouck, die bezig was met *cathechiseren*, staan en heeft hem met *minachtinghe* ende gramschap bekeken. Nadat hij gezien had dat de pastoor zich teruggetrokken had in de sacristie en die gesloten had, heeft Jan Masselis met geweld de deur helpen openbreken.

Tot de pastoor heeft hij gezegd: "*We zullen u geen leed doen. Wy willen alleen dat ghy wegh gaet, want ghy eenen valschen herder syt.*"

Daarna nam hij de pastoor bij de arm en leidde die uiteindelijk naar de wijk *Den Voller*, waar een ponton gereed stond om hem over de rivier te zetten. Zo heeft Jan Masselis met de hulp van anderen de pastoor uit de parochie van Wevelgem gejaagd.

Uitspraak. Jan Masselis geeft als reden van excuus dat *andere geestelycken an ider hadden gheseyt dat de misse vanden pastor noch alle syne diensten niet en dochten* [niet deugden], *ende dat hy syne misse hoorende niet en voldede an syne obligatie*. Dit heeft niet mogen baten. Hij kreeg dezelfde straf als Jan Tanghe: een ereboete en tien jaar verbannen uit alle landen van *Syne Keiserlycke ende Conincklycke Maj.*.

266v 20.09.21 Jan Rogiers, Wevelgem, voor acht jaar verbannen uit alle landen van de keizer wegens veroorzaken van oproer bij het weggagen van de jansenistische pastoor van Biesbrouck.

Beschuldiging. Jan Rogiers is de zoon van Eloy, 24 jaar en dienstbode van Jan vander Meersch. Op 29 maart 1719 nam hij samen met onder andere Jan Tanghe en Jan Masselis actief deel aan het verdrijven van pastoor van Biesbrouck uit zijn parochie.

Uitspraak. Jan Rogiers wordt voor acht jaar verbannen uit alle landen van de gehoorzaamheid van *Syne Majesteyt*. Gent moet hij voor zonsondergang verlaten en de overige landen binnen drie dagen na zijn vrijlating uit de gevangenis. Daarbij dient ook nog een boete van 200 ponden parisis te betalen.

267r 20.09.21 Pieter Bestoen en Maryn Fieux, beiden uit Wevelgem, voor zes jaar verbannen uit de Provincie Vlaanderen wegens hun medewerking bij het weggagen van de jansenistische pastoor van Biesbrouck.

Beschuldiging. Pieter Bestoen is de zoon van Joos, 34 jaar en werkt bij zijn vader als factor. Maryn Fieux is de zoon van Wauter, 30 jaar en wever. Beiden hebben op 29 maart 1719 meegeholpen bij het verjagen van pastoor van Biesbrouck uit de parochie van Wevelgem.

Uitspraak. **Pieter Bestoen** en **Maryn Fieux** worden voor zes jaar verbannen uit de Provincie Vlaanderen. Na hun vrijlating uit de gevangenis moeten ze Gent voor zonsongang verlaten en de Provincie Vlaanderen binnen de drie dagen. Naast de proceskosten moeten ze nog een boete van 200 pond parisis betalen.

267v 20.09.21 Pieter Mercelier uit Wevelgem krijgt een geldboete wegens zijn hulp bij het verdrijven van de jansenistische pastoor van Biesbrouck.

Beschuldiging. **Pieter Mercelier** is de zoon van Pieter, 43 jaar en uitbater van de herberg Sinte-Barbara. Op de bewuste 29 maart 1719 heeft Mercelier geen hulp geboden aan pastoor van Biesbrouck. Bovendien heeft hij Joanne Pattyn, *geestelycke dochter* uit de sacristie gedreven om haar te onderzoeken *op pretext dat sy misschien eenigh silverwerck soude medeghenomen hebben.*

Uitspraak. Het Hof legt **Pieter Mercelier** een boete op van 250 ponden parisis. Bovendien dient hij de proceskosten te betalen. Eens alles betaald, wordt hij vrijgelaten uit de gevangenis.

268r 20.09.21 Joos Bestoen uit Wevelgem wordt één jaar verbannen uit Wevelgem en drie mijlen er rond, omdat hij de balken haalde waarmee men de deur van de sacristie van de jansenistische pastoor van Biesbrouck inbeukte.

Beschuldiging. **Joos Bestoen** is 36 jaar, zoon van Joos en wever. Joos Bestoen was de onverlaat die twee houten balken haalde bij een timmerman. Daarmee werd de deur van de sacristie ingebeukt.

Uitspraak. Het Hof verbant **Joos Bestoen** gedurende één jaar uit Wevelgem en drie mijlen er rond. Hij krijgt ook 200 ponden parisis boete. Na betaling van de proceskosten wordt hij uit de gevangenis.

268v 20.09.21 Het Hof oordeelt dat Jacques Fieux uit Wevelgem onschuldig is bij het wegjagen van de jansenistische pastoor van Biesbrouck.

Uitspraak. Het Hof verklaart *dat den heesch ende conclusiën by den heesschere 's verweerdere laste ghemaect ende ghenomen, commen te cesserem, den verweerdere daervan absolverende.*

268v 20.09.21 Franchoys Tack uit Wevelgem krijgt een geldelijke boete wegens zijn hulp bij het wegjagen van de jansenistische pastoor van Biesbrouck.

Beschuldiging. **Franchoys Tack** is de zoon van Franchoys en 52 jaar. Hij wordt ervan verdacht van hulp bij het forceren van de sacristiedeur.

Uitspraak. **Franchoys Tack** dient 100 ponden parisis boete te betalen. Na het betalen van de proceskosten mag hij de gevangenis verlaten.

263r 20.09.21 Heer ende mre Petrus François van Biesbrouck, pastoor van Wevelgem, veroordeeld tot een voorwaardelijke boete van 600 ponden parisis.

We vinden het raadzaam de tekst integraal weer te geven.

1.1 *'Thof recht doende verclaert den verweerdere overtuyght van met schandael eenighe van syne prochianen sigh presenterende om by eenen anderen biechtvader te biechte te gaen,*

publicquelyck inde kercke en sonder noodt ghecorrigeert ghestooten ende vuyt de selve kercke t' hebben doen gaen,

1.2 midtsgaeders van door indiscreten iver onvoorsichtelyck te hebben ghepredickt, ende an syne prochianen in particuliere vergaedinghen voorghehouden materiën wesende boven hun begryp ende gheenssints noodigh tot de saligheyt,

1.3 soo aengaande het lesen van het nieuw testament inde vlaemsche tael als nopende de macht ende autoriteyt vanden paus welckdanighe sermoenen ende discoursen in plaetse van proffytigh te wesen, hun maer en conden dienen tot vererghenisse ende scandael, ghelyck een groot deel daer in oock gheschandiliseert schynt gheweest te syn, emmers dit pretext ghenomen hebben om den verweerdere vuyt de prochie te jaeghen, alles tot stoornisse vande publicque ruste,

1.4 ende niet min gheleth op de sententie vanden vyfden juni 1716, ghegheven by den rechter ordinaire vanden diocese inde officialiteyt van Doornyck inde saecke by Bailliu, Burgemeestre, Schepenen ende sekere inwoonders der voors. prochie van Wevelghem inde voors. officialiteyt 's verweeiders laste inghestelt gheweest,

1.5 gheleth oock op 's verweeiders redenen van excusie ende defensie, naementlyck op de conduite ende discoursen van sommighe terminarissen, ende vanden Bailliu der selve prochie ten opsichte vanden verw. ende syne leerynghe,

1.6 interdiceret hem verw. 't gonne voorseyt in toecommende meer te doen of tegen de constitutie unigenitus(?) te predicken, op peyne van ider reys te verbeuren eene boete van ses hondert ponden paresise, ten proffyte vande Maj. ende voorder correctie ende condemneert den verw. in de costen ende misen van Justitie ter tauxatie vanden Hove,

2.1 interdicerende niet min de selve terminarissen, Bailliu ende alle andere, de ghemoederen der prochiaenen van hunne pastors te vervremden met hunne leeringhen teghen te spreken, op pretext vande voors. constitutie ofte anderssints ofte hun te geheven den odieusen naem van jansenisten, contraire aende Bulle van Haere Heyligheyt Innocentius den twaelfsten in daeten 24 novembre 1696,

2.2 veelemen hun te doen passeren voor ketters schismatique ofte dierghelycke soo lanck sy hunne wettighe overheyt voor sulcke niet en syn verclaert, ofte van hunne Cure om die oorsaecke ghedepoortert, alles ghelycke boete van ses hondert ponden paresise ende voordere correctie van ieder reyse,

2.3 ende op peyne dat d' overste der cloosters offe conventen(?) voor dierghelycke excessen sullen responsabel syn, ende de voors. boeten op hun temporeel sullen verhaelt ende daerover worden ghecorrigeert worden,

3.1 ordonneert den voors. Bailliu, Burgemeestre ende Schepenen van Wevelghem nauw toesicht te nemen, dat in het toecommende de publicque ruste door het ghene voorseyt van d' een of d' ander syde niet en meer worden ghestoort, ende in cas van eenighe de minste contraventie daer van aenstonts inkennen te doen aen het officie fiscael, het welcke oock ghelast wort dienaangaende exactelyck t' ... [onleesbaar],

3.2 ten welcken eynde ... [onleesbaar] oock door deurwaerders vanden Hove ghepubliceert sal worden binnen de voors. prochie van Wevelghem ten kercktichel ten vuytcommen vanden volcke naer den goddelycken dienst van d' hooghmissie.

Hierna volgen drie processen die met elkaar verband houden.

Eerste proces.

269r 20.09.21 Drie personen veroordeeld omdat ze een vrouw hielpen ontsnappen uit de gevangenis van Harelbeke.

Beschuldigingen.

Gabriel van Daele, schoonzoon van de cipier Joos Carins van wie hij de sleutels van de gevangenis van Harelbeke kreeg, liet zich voor zes pattacons omkopen door een vrouwelijke gevangene die hij liet ontsnappen.

Laurens Dhelft, voorscheper van Harelbeke, liet zich eveneens omkopen door die vrouwelijke gevangene. Hij hielp door zijn valse verklaringen zozegged mee aan het onderzoek over de ontsnapping.

Ignatius Ludovicus Dael, advocaat van het Hof en wonend in Menen, voorzag de gevangen vrouw van een mannelijke *oufit*. Hij leende haar zijn *justaucorps*, zijn hoed en zijn *peruke*. Of hij hiervoor beloond werd, is nergens vermeld. Mogelijks scheidt het vonnis over de cipier meer duidelijkheid hierover. Zie hierna in 270v.

Uitspraak.

Gabriel van Damme wordt voor 10 jaar verbannen uit alle landen van de gehoorzaamheid van *Syne Keyserlycke ende Catholicque Majesteyt*. Gent moet hij na zijn vrijlating voor zonsongang verlaten, de Provincie Vlaanderen binnen de drie dagen en de andere landen binnen de acht dagen. Hij krijgt ook nog een boete van 600 gulden.

Het Hof verklaart **Laurens Dhelft** *inhabil* om nog ooit het ambt van voorscheper of iets dergelijks te bedienen.

Advocaat Ludovicus Dael dient 100 gulden boete te betalen.

De drie beschuldigen moeten de proceskosten solidair betalen.

Tweede proces.

270v 20.09.21 Joos Carins, cipier in Harelbeke, ontzet uit zijn ambt omdat hij de sleutels van de gevangenis aan zijn schoonzoon gaf. Die liet een gevangene ontsnappen.

Beschuldiging. **Joos Carins**, cipier van de gevangenis van Harelbeke, gaf de sleutels aan zijn schoonzoon Gabriel van Damme. Die liet de vrouw vermeld in 269r ontsnappen. Carins had het ook aangedurfd *den advt. Dael ende de dienstmaerte vande voorschreven gheëvadeerde, sonder voorgaende consent vanden rechter den tijdt van derthien daeghen opghesloten te houden, selfs in eene ende selve caemer*. En dit niettegenstaande het magistrat van Harelbeke dit uitdrukkelijk verbod.

Uitspraak. Het Hof ontslaat cipier **Joos Carins** uit zijn functie en verklaart hem levenslang *inhabil* om nog een dergelijk ambt te bekleden. Hij moet ook de proceskosten betalen.

Derde proces by implicatie van tichten 't Hove ghedient op 9 juny 1721.

271r 20.09.21 Het Hof absolveert Laurens Dhelft.

Uitspraak. Het Hof absolveert **Laurens Dhelft**. Hij moet enkel de proceskosten betalen.

272r 20.09.21 Joos de Block uit Harelbeke bij verstek verbannen wegens fysieke agressie op de plaatselijke onderbaljuw.

Beschuldiging. **Joos de Block** woonde in Harelbeke, maar is thans *fugitiven ghecontumaceerden verweerdere, versteken van alle exceptiën ende weiren*.

Op 15 juni 1719 in de herberg *De Swaene*, uitgebaat door Laureyns Dhelft, in Harelbeke, heeft **Joos de Block** tijdens een woordenwisseling een kaakslag gegeven aan de plaatselijke onderbaljuw. Achteraf zei hij dat het hem speet dat *hy dien oilyckhaert* [olijkerd], *niet meer en hadde ghegheven*.

Uitspraak. **Joos de Block** wordt voor drie jaar verbannen uit alle landen van de gehoorzaamheid van *Syne Keyserlycke ende Catholicque Majesteyt van errewaerts over* [dus de Oostenrijkse Nederlanden]. Hij moet ook de proceskosten betalen.

271v 4.10.21 Drie personen uit Sint-Denys veroordeeld tot een geldelijke boete wegens fraude.

Beschuldiging. **Balthazar Dyck, Lieven van Oostende en François Bekaert** waren leden van de vierschaar. Op 20 september 1712 hebben ze, zonder opdracht van de vierschaar, een bedrag goedgekeurd dat 36 ponden te groot was. Dit ten voordele van Philippe Clement. Zij konden dat, *nemende de verheeschte aendachtihyeyt ende reflexie*, ongetwijfeld gemerkt hebben.

Uitspraak. **Balthazar Dyck, Lieven van Oostende en François Bekaert** krijgen elk een boete van 36 ponden parisis. De proceskosten dienen ze solidair te betalen.

272r 4.10.21 Philippe Clement uit Sint-Denijs krijgt nog een maand de tijd om zijn dossier aan te vullen met die zaken die hij meent nuttig te zijn voor hem.

272v 22.11.21 Jacques van Autrieve, ambtenaar in Destelbergen voor het Hof.

Uitspraak. Jacques van Autrieve mag geen schapen meer houden zolang hij ambtenaar is. Hij moet de proceskosten betalen.

272y 28.03.22 Cornelis van Bourgongnie, serieschriftvervalser en beroepsfraudeur wordt opgehangen op het Sinte-Veerleplein.

Beschuldiging. **Cornelis van Bourgongnie** is de zoon van Pieter, geboren in Leffinge en 60 jaar oud. Hij heeft een lange carrière achter de boeg als schriftvervalser en fraudeur. Het blijft een onbegonnen werk een lijst te maken van de door hem begane overtredingen. Alhoewel uitgebreid, toch is de volgende bloemlezing verre van volledig.

Hij konterfeitte de handtekeningen van: de overleden Jan Baptiste Vleys(?), Pieter de Mey, Adriaen Soetaert, pastoor van Westkapelle J. Coulmon, notaris Bonschof, notaris Pieter van Beversluys (Brugge), notaris Pannekoেকে, Philippe Anthone de Clerck (Oostende), Hij vervalste de doopboeken van: de Sint-Salvators kerk in Brugge, de kerk in Hooglede, de parochie Sint-Anna te Brugge en van de kerk van Middelburg (Vlaanderen), Cornelis van Bourgongnie vervalste ook resoluties van de Gedele.

Hij vervalste kwitanties. Dit alles legde hem geen windeieren.

Uitspraak. **Cornelis van Bourgongnie** dient op het Sinte-Veerleplein *lyfvelyck geëxecuteert te worden met de coorde aen een potence soo datter de doodt naervolght*. Zijn lijk zal men op een rad leggen op het galgenveld *'t hoeft afgesneden ende gesteecken op eene ysere pinne*. Dit alles *andere ter exempel*. Al zijn bezittingen worden geconfisqueerd. De proceskosten dient hij ook te betalen.

277v 16.01.23 Ferdinande Joseph Goubauw de Courtenwalle(?) baljuw van het Land van Beveren veroordeeld voor fraude.

Beschuldiging. **Ferdinande Joseph Goubauw de Courtenwalle** is baljuw van het Land van Beveren. Hij eigende zich onrechtmatig vergoedingen toe, onder andere van vergaderingen van 'de stadhouderyj'.

Uitspraak. Het is **Ferdinande Joseph Goubauw de Courtenwalle** in de toekomst verboden *den titel van Hooghbailliu vanden Lande van Beveren* te gebruiken, en ook maar iets te *proffiteren* van zijn stadhouders, onder andere geen jaarlijks pensioen. Doet hij dit in de toekomst toch, dan is het plakkaat van 27 mei 1627 op hem toepasselijk [wat dit ook moge betekenen].

278r 24.01.22 Jan Bedaer en Pieter Snoeck uit Gent veroordeeld tot een geldelijke boete voor hun excessen.

Beschuldiging: *excessen breeder ten processe vermeld.*

Uitspraak. **Pieter Snoeck** krijgt 50 ponden parisis boete. Het Hof oordeelt dat **Jan Bedaer** door zijn detentie reeds genoeg gestraft werd en moet verder enkel de proceskosten mee helpen betalen.

278r 23.06.22 Deurwaarder van het Hof Jan van Heze/ Hese voor zes maanden ontzet uit zijn ambt omwille van nalatigheid en fraude.

Beschuldiging. **Jan van Heze/ Hese** liet na sommige akten en vonnissen in zijn boekhouding te noteren. Op die manier heeft hij geen boek gehouden van sommige van zijn ontvangsten. Het is ook gebeurd dat hij *dobbel ende meer daghueren* aanrekende bij het leggen van wetteboden. Dit is onder andere gebeurd ten huize van Huybrecht vander Brugghen en van Jan Blancheville. Hij liet ook wetteboden leggen ten huize van jonkheer Ignace Triest niettegenstaande daar geen wetteboden gerecommandeerd waren.

Op zekere dag liet hij een van zijn gedetineerden in de stad wandelen zonder dat hij daartoe de toelating had. In dit geval verdenkt het Hof hem ervan dat hij daarvoor steekpenningen ontving.

Uitspraak. **Jan van Heze** wordt zes maanden ontzet uit zijn ambt van deurwaarder van het Hof. Bovendien moet hij 300 ponden parisis boete betalen.

278r 23.06.22 Procureur van het Hof François de Ruddere voor een jaar ontzet uit zijn ambt.

Beschuldiging. Niet goed begrepen. Zeker is dat **François de Ruddere** soms exorbitante salarissen aanrekende voor zijn prestaties. Hij wordt er ook ernstig van verdacht dat er in zijn salaris sommen begrepen waren die hij nooit aan advocaten betaald had.

Uitspraak. François de Ruddere wordt voor één jaar ontzet uit zijn ambt van procureur van het Hof. Hij moet ook de proceskosten betalen.

279v 11.07.22 Een voortvarende en koppige sergeant van de Stad en de Kasselrij Veurne tart de Raad van Vlaanderen en wordt voor tien jaar verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden.

Beschuldiging. **Michiel Hudith(?)** is de zoon van Michiel, werd geboren in Sint-Winoksbergen en is sergeant van de Stad en de Kasselrij Veurne. Op 6 augustus 1720 arresteerde betichte iemand van het strikte corps van het Hof onder voorwendsel dat hij met beslagen wielen reed over de dijk van de vaart Ieper-Nieuwpoort. Niettegenstaande de gearresteerde op dienstreis was voor Zijne Majesteit, liet hij hem pas 's anderendaags vrij en dit na betaling van 5 ponden 6 schellingen parisis. Beschuldigde Hudith werd verschillende keren aangemaand om voor het Hof te verschijnen, maar gaf geen gehoor aan de verzoeken

van het Hof. Gesteld in de gevangenis van Veurne, had hij nog het lef om uit te breken! Op 26 augustus 1722 werd hij uiteindelijk in de gevangenis van Diksmuide opgesloten.

Uitspraak. Michiel Hudith(?) wordt voor tien jaar verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden. Na zijn vrijlating moet hij Diksmuide verlaten vóór zonsondergang, de Provincie Vlaanderen binnen 24 uur en de overige landen binnen de drie dagen. Hij moet ook de proceskosten betalen. Wegens zijn notoire *insolventhede* ontslaat men hem van gevangenis.

280v 3.11.22 Jan Antheunis, de harteloze baljuw van de heerlijkheid Waterland, met ontzetting uit zijn ambt bedreigd.

Beschuldiging. Jan Antheunis is baljuw van de parochie en de heerlijkheid van Waterland. Jacobus van Damme, koster van de parochie en de heerlijkheid Waterland, werd het slachtoffer van ernstig fysiek geweld door een onbekende. Jan Antheunis had geen medelijden met het slachtoffer. Integendeel, hij deed hem *met dwanck ende force* vertrekken en zat hem zelfs achterna tot op *Staeten Bodem*. Daar stierf Jacobus van Damme aan zijn verwondingen.

Uitspraak. Doet Jan Antheunis dit nog, dan wordt hij uit zijn ambt ontzet. Hij moet de kosten van de lijkschouwing betalen aan de Burgemeester en de Schepenen van *Het Sluyse Vrye*. Hij dient ook de proceskosten te betalen. Het Hof beveelt hem het onderzoek in de zaak ingesteld tegen de vermoedelijke dader Carel Piens verder te zetten, en hiervan op tijd en stond verslag te geven aan de raad-fiscaal. Tevens moet hij een ontwerp van het vonnis overmaken.

281y 12.02.22 Woelwater Jonas vande Catsynen uit Nederbrakel moet voor het Consistorie verschijnen.

Beschuldiging. Jonas vande Catsynen is de zoon van Jan, 33 jaar en werkman wonend op de parochie van Nederbrakel. Op 23 november 1722 maakte hij krakeel in de plaatselijke herberg uitgebaat door Adriaen Tavernier. Toen de meier hem daarvoor een boete gaf, begon hij een robbertje te vechten tegen de meier en zijn assistent.

Uitspraak. Jonas vande Catsynen dient voor het Consistorie te verschijnen. Blootshoofd en op beide knieën moet hij in naam van Justitie vergiffenis vragen aan God en aan het Hof. Daarnaast moet hij de proceskosten betalen.

281y 27.02.23 Jan van Heghe, procureur d' office, en Joos Vierendeels, poortbaljuw te Ninove, veroordeeld.

Beschuldiging: *ongheoorlofde compositie en slaeckynge breeder ten processe vermelt.*

Uitspraak.

Jan van Heghe, *procureur d' office*, dient 120 gulden boete en Joos Vierendeels, poortbaljuw van Ninove, 60 gulden boete te betalen. De proceskosten dienen ze solidair te betalen.

281y 27.02.23 De h. Bertholomeus van Moerbeke, hoeft binnen de stede van Ninove, voor het Hof.

Uitspraak. Bertholomeus van Moerbeke richttte een verzoekschrift tot het Hof. Op 26 november 1718 volgde een *appointement* van het Hof dat thans besluit de zaak te beëindigen [*cesseren*].

282r 8.05.23 Benedictus Allermersch, stadhouder van de Stad en de Kasselrij Veurne, liet een koninklijk ambtenaar arresteren voor iets dat de gewone ingezetenen ongestraft mochten doen.

Proces crimineel, criminelyck ende extraordinairelyck beleet.

Beschuldiging. Benedictus Allemersch was stadhouder van de Stad en de Kasselrij Veurne. Op 6 augustus 1720 liet hij 'een member van het strikte corps van het Hof' arresteren door zijn assistent, omdat die met beslagen wielen over de dijk van de vaart Nieuwpoort-Veurne reed. Nochtans, Benedictus Allermersch wist dat de gearresteerde op dienstreis was voor zijn Majesteit. Nog erger, hij heeft betrokkene pas 's anderendaags vrijgelaten na betaling van zijn salaris! Dit was geen alleenstaand feit. Allemersch gaf ettelijke keren opdracht om iemand te laten arresteren, en zelfs na betaling van de boete liet hij de rechtsvervolgning doorlopen. Ook sloot hij met *de hooftmans van Stuyvekaeskercke* [mogelijks is *Stuyvekenskercke* bedoeld] en *Caeskercke* akkoorden. Na betaling van minstens vijftien gulden per jaar mochten de ingezetenen over de vermelde dijk rijden met beslagen wielen, zonder voor een boete te moeten vrezén.

Uitspraak. Benedictus Allermersch krijgt 300 ponden parisis boete en moet ook de proceskosten betalen. In verband met deze zaak zal het Hof een schrijven richten aan de Stad en de Kasselrij Veurne.

282v 13.05.23 Jan Hooft verliet zijn vrouw Catherine de Rycke en verwekte vijf kinderen bij Catherine Herbau. Uiteindelijk gesnapt werd hij geseld.

Beschuldiging. Jan Hooft is de zoon van Michiel, 44 jaar, geboren nabij Sint-Winoksbergen en gehuwd met Catherine de Rycke. Hij had *vleeschelycke conversatie* met de minderjarige Catharine Herbau, verliet zijn huisvrouw en verwekte vijf kinderen bij Catharine Herbau. Die was zelf een onwettige dochter van Catherine de Rycke.

Dertien jaren bleven ze uit de handen van de justitie '*veynsende al oft ghy waert ghetrouwde luyden*'. Tot op 2 september 1719 hij in Damme aangehouden werd en in de gevangenis gestopt. Uitgebroken werd hij opnieuw gesnapt en overgebracht naar de gevangenis van het Gravensteen.

Uitspraak. Het Hof zegt rekening te houden met zijn langdurige en pénibele detentie, maar veroordeelt hem toch om op een schavot, op te richten voor de pilaren van het Gravensteen, geseld te worden met scherpe roeden en dit *tot den loopenden bloede*.

283v-285v Jacques Mestdagh trachtte door bedrog zijn zaak, als aanklager in evocatie voor het Hof, te winnen tegen de baljuw van Kruishoutem. Resultaat: een zware ereboete.

Verschijnen achtereenvolgens voor het Hof:

283v 1.06.23 François Cnockaert en zijn zoon Philippe,

284v 4.06.23 Lowys Mestdagh, zoon van de hoofdbetichte Jacques,

284v 4.06.23 François Verlooven

285v 4.06.23 Jacques Mestdagh als hoofdverdachte.

We beginnen met de hoofdverdachte Jacques Mestdagh.

285v 4.06.23 Jacques Mestdagh trachtte zijn zaak door bedrog te winnen.

Beschuldiging. Jacques Mestdagh is de zoon van Lowys, 60 jaar, landsman, verkoper van lijnwaad en woont op de parochie van Kruishoutem. De baljuw van Kruishoutem had voor het plaatselijk magistratuur een proces aangespannen tegen **Jacques Mestdagh**. Verschillende inwoners van Kruishoutem legden onder ede een verklaring af ten laste van Jacques Mestdagh.

Nadien kwam de zaak in evocatie voor het Hof. Mestdagh heeft toen *door het beschyncken met brandewyn* enkele onervaren en ongeletterde personen misleid om hun verklaring te herroepen, en

om zo *van hen valsche ende onwaerachtighe attestatiën* te bekomen. Zijn bedoeling was om zich daarvan te bedienen in een zaak die hij voor het Hof als eiser aangespannen had *op evocatie by requeste* dd 13 november 1720. Verweerders waren voor het Hof dus de baljuw en de wethouders van Kruishoutem.

De zaak werkte danig op de zenuwen van Jacques Mestdagh, want op 4 november 1720, op 2 maart, op 31 oktober en op 21 december 1721 heeft hij het aangedurfd *crackeel te maecten, te vechten, ende al vloeckende, sweerende ende tempesterende verscheyde moetwilligheden ende rudessen te begaen respectivelyck jeghens Joannes vanden Berghe, Pieter de Jonghe ende Alexander de Meulemeester.*

Uitspraak. Jacques Mestdagh moet voor het Consistorie verschijnen om daar *'bloots hoofde in u lynwaet, onghegurt* [zonder gordel], *met eene torse van vier ponden was inde handt, Godt ende 't Hof in de naeme van Justitie op beede uwe knien vergiffenisse te bidden, ende van daer inden selven stadt ende ghewaet opgheleet te worden door de masse, bewaert met deurwaarders vanden Hove tot voor den dorpel vande kercke van Sinte Pharahilde binnen dese stadt, draegende de selve torsse al brandende in u handt, omme die by u inde selve kercke te worden opgheoffert, ende van daer gheleyt te worden inde cyperagie vanden selven Hove.*

Na betaling van de proceskosten wordt hij uit de gevangenis. Na de volgende vierschaar in Kruishoutem wordt het vonnis door de griffier uitgehangen op de gebruikelijke plaats.

283v 1.06.23 François Cnockaert en zijn zoon Philippe voor het Hof wegens valsheid in geschrifte.

Beschuldiging.

François Cnockaert is de zoon van Gillis, 61 jaar en woont in Kruishoutem. **Philippe Cnockaert** is de zoon van vermelde François, 23 jaar, jongman en woont in Gent.

Jacques Mestdagh verzocht **François Cnockaert** bij enkele personen aan te dringen om een valse attestatie *ten faveure* van hem, Jacques Mestdagh, te ondertekenen waarbij ze hun eerdere verklaring herriepen. Die personen waren allemaal *ongheleerde ende onervaren landtslieden*. Betrokkenen *conden noch lesen noch schryven*, en zouden die *attestatiën* nooit ondertekend hebben indien ze wisten waarover het ging. Zelf heeft François Cnockaert ook een dergelijke verklaring ondertekend.

Philippe Cnockaert ondertekende niet alleen een dergelijk vals attest, maar hij hielp zijn vader François, bij het ronselen van valse *attestatiën* ten gunste van Jacques Mestdagh en diens zoon Lowys.

Uitspraak. Het Hof zegt rekening te houden met de langdurige detentie van **François Cnockaert** in de gevangenis. Hij moet voor het Consistorie verschijnen, *ende met onghedeckten hoofde op beede syne knien* aan God en aan Justitie vergiffenis vragen voor zijn misdaad. Na betaling van de proceskosten wordt hij vrijgelaten.

Philippe Cnockaert zit reeds vier maanden in de gevangenis, en het Hof oordeelt dat dit voldoende is als straf. Na betaling van de proceskosten komt hij vrij.

284v 4.06.23 Lowys Mestdagh verzamelde valse attesten.

Beschuldiging. **Lowys Mestdagh** is de zoon van Jacques, 34 jaar oud, en woont als jongman bij zijn vader in Kruishoutem. Hij hielp zijn vader Jacques bij het verzamelen van *valsche ende onwaerachtighe attestatiën* ondertekend door eenvoudige ongeletterde landslieden. Hijzelf ondertekende ook een dergelijke *attestatie*.

Uitspraak. **Lowys Mestdagh** moet voor het Consistorie in de naam van Justitie vergiffenis vragen aan God en het Hof. Na betaling van de proceskosten komt hij vrij.

284v 4.06.23 François Verlooven bevestigde tegenstrijdige verklaringen onder ede.

Beschuldiging. **François Verlooven** is de zoon van Adolf, landsman in Kruishoutem en thans gevangene. Hij ondertekende verschillende attesten nu eens ten voordele van Jacques Mestdagh en op een andere keer ten voordele van de baljuw. De waarheid van deze attesten die elkaar tegenspreken, bevestigde hij telkens onder ede.

Uitspraak. Het Hof houdt rekening met de langdurige detentie van **François Verlooven** en na betaling van de proceskosten zal men hem vrijlaten uit de gevangenis.

9. Register met Persoonsnamen.

- ..
- Ackere van Bauduyn 241r Lid van een bende die de streek rond Gullegem en Heule terroriseerde - voortvluchtig - levenslang verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden
- Ackere van Jooris 241r Lid van een bende die de streek rond Gullegem en Heule terroriseerde - voortvluchtig - levenslang verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden
- Ackere van Nicodemus 241r Minderjarige broer van Bauduyn en Jooris vd bende die de streek rond Gullegem en Heule onveilig maakte
- Ackere van Pieter 245r Damme - agressief optreden tegen ambtenaar die koeien in beslag nam - 60 ponden parisis boete
- Ackere van Robert 241r Uitbater van *De Fortune* in Gullegem - vader vd benedeleden Bauduyn en Jooris - gedoogde en stimuleerde soms hun optreden - straf: 200 ponden parisis + *by forme van vaderlycke correctie* met scherpe roeden op de billen van zijn minderjarige zoon Nicodemus slaan en dit *ter presentie van gheloofbaere ghetuyghen*
- Adenelle François 16v-26v Opwijk(?) - getuige in zaak François Casier-Jan vander Veken
- Aerde van Livene 282v Kalken, woont in *Den Gauden Appel* - fysieke agressie tegen de dw die haar meubels wilde in beslag nemen
- Aerts 74v Garde aan de stadspoort van Oudenaarde
- Afferden van François 136v Baljuw van Diksmuide - vroeg buitenvervolgging stelling, Hof ging hier niet op in
- Allemeersch Jacques 67r Ruiselede - landsman - ontkent dat hij graanwetten overtrad
- Allemeersch Benedictus 282r Stadhouders van de Stad en de Kasselrij Veurne - arresteerde een koninklijke ambtenaar voor iets dat gewone ingezetenen wel mochten doen - 300 ponden parisis boete
- Allemes(?) Cornelis 213r Brugge - notaris - leefde voorgeschreven protocollen bij passeren akten niet na - 1 jaar ontzet uit ambt
- Ampe Philips 109r Baljuw van Lovendegem
- Antheunis Jan 280v Baljuw vd heerlijk. v. Waterland - trad harteloos op tegenover slachtoffer v. zware fysieke agressie - dient kosten vd lijkschouwing te betalen - bij recidive ontzet uit ambt
- Anthone de Grave 99r-99v 100v-102r 181v Haasdonk - heriep onder ede al te *lichtveerdelyck* zijn eerdere getuigenis - 50 gulden boete
- Arteel Jan 55v Koolskamp(?) - overtrad graanplakkaten
- Autekeete Joos 261r Wachtebeke - verkoper van gist op de markt van Assenede
- Autrieve van Jacques 272v Destelbergen - mag als ambtenaar geen schapen meer houden
- Backer de Adriaen 228r Baarle(?) - lid vd wacht
- Backer de Jan 145v Vermeld in proces tegen Hendricq Ryckaert, maar dan reeds overleden
- Backer de Liven 123r Baljuw van Heusden - beschuldigd van het niet arresteren van Jan de Wilde die Liven van Doorisele neerstak
- Backere de Jacques 28r Elare - metser - verdacht van verboden graantransport
- Backere de Lauwereyns 27v-28r Elare - metser - probeerde Oudenaarde te verlaten met graan
- Baele 109r Procureur van Philips Ampe

- Baele Jan 157r Proc. - verliest proces tegen Gregorius Albertus Peene - 6 ponden boete plus 6 ponden voor het gebruik van indecente termen
- Baert Adriaen 54v Koster van Gysbrechtegem - overtrad graanwetten
- Baert Anthone 238v Ontsnapte met geweld uit de gevangenis van Kortrijk - 10 j verbannen uit de Provincie Vlaanderen
- Baert Matthys 32v Gezworen *cooremeter* te Gent
- Baets de 155v Dw van Z. Maj. - hield geld achter - hij moet dit geld 'doorstorten' aan de ontvanger van Wachtebeke - boete 40 ponden plus vergoeding onkosten gemaakt door Jan Baut
- Banaert/ Bannaert Jacques 201r 213v 200v Baljuw vd stad en het markizaat Deinze - ambtsverzuim en machtsmisbruik - *inhabil* verklaart enig openbaar ambt te bedienen
- Basyn Catharine 246r Izegem - hitste vrouwen op om haar broer met geweld te bevrijden uit de gevangenis - ereboete voor het Consistorie plus 6 j verbannen uit de Provincie Vlaanderen
- Basyn Jacobus 248v Izegem - verstoorde openbare orde - 10 jaar verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden
- Basyn Joannes 247v Izegem - fysieke agressie op 1° Guillaume vande Putte en Joannes vanden Driessche 2° Adriaen Polle ambtenaar te Izegem die hem een boete gaf - voortvluchtig - 10 jaar verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden
- Baudonck 102r Procureur van Louys Bogaert
- Baudoncq Ferdinande 207v Dw en suppoost vh Hof - financ. fraude - 1 maand ontzet uit ambt
- Bauduyn Niclays Louys 271r *Admoniateur* van de goederen van de Orde van Malta
- Baut Jan 155v Wint proces tegen de Baets, dw van Z. Maj.
- Bauters 130v Procureur van François de Clercq
- Bauters 151r Deurwaarder vermeld in proces tegen Hendricq Ryckaert
- Bauwens Joos 119v Waarschoot - getuige van het gevecht tussen Marten de Camargo en Joos Versluys, korporaal van de wacht
- Bedaer Jan 278r Gent - straf beperkt tot betalen proceskosten
- Bekaert François 271v Sint Denijs - lid vd vierschaar - financ. fraude 36 ponden parisis boete
- Beke Pieter 276v Dikkelvenne - kamslager - fysieke agressie op dw toen hij de aktekosten moest betalen
- Beke vander Anne 179v-180r Elst [Aalst(?)] - vrouw van Adriaen de Pryck - weerstand tegen de meier van Nederbrakel
- Belleghe van Laurens 237r Kortrijk(?) - *pachter vande dryjarighe admoniatie pacht* vd stad Kortrijk
- Benon Adriaen 159r Baljuw vd heerlijkh. Weert - moet binnen de acht dagen zijn tichten ten laste van Françoise de Breuck ingeven - dient haar *steencosten* te betalen - boete 25 gulden plus 2/3 van de proceskosten
- Berghe vanden 106r Procureur van François Pattheet
beschuldigd van resistentie tg dw Baete
- Besterhaut Luycas 272r Ronse - kleermaker - verbale agressie tegen de burgemeester
- Bestoen Joos 268r Wevelgem - wever - bezorgde bij het verdrijven vd jansenistische pastoor van Biesbrouck het materiaal om de deur van de sacristie te forceren - 1 j verbannen uit Wevelgem en omliggende plus 200 ponden parisis boete
- Bestoen Pieter 267r Wevelgem - werkte bij zijn vader als factor - hielp bij het verdrijven van de jansenistische pastoor van Biesbrouck - 6 j verbannen uit alle landen vd keizer
- Beverluys van Pieter 272v Brugge - notaris
- Biebuyck Jan 76r 176v Vinkt verder staat er Eeklo
- Biesbrouck van Petrus François 263r Wevelgem - pastoor - verspreide de jansenistische leer, veroorzaakte schandaal met zijn sermoenen en werd daarom uit de parochie verdreven door rooms-katholieke parochianen - kreeg o.a. 600 gulden voorwaardelijke straf
- Bisschop Joan 214r Als soldaat gelogeed in *Den Hert* in Dendermonde - valsmunter - galg
- Blaere de Bauduyn 245r Tielt - boer
- Blancquaert Pieter 155v Aalter - *frivol appel* in zaak tegen Joos Bousselet - 100 ponden boete
- Blieck Laurens 148v Schepen van Moerbeke
- Block de Joos 271r Harelbeke -fysieke agressie op onderbaljuw v. Harelbeke - weigerde voor de rechtbank te verschijnen - 3 j verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden

Blomme Jan 119r Waarschoot - getuige van het gevecht tussen enerzijds Marten Camargo en zijn zoon Joos en anderzijds Joos Versluys, korporaal vd wacht

Blondeel Guillaume 237r Kortrijk(?) - *pachter vande dryjarighe admoniatie pacht* vd stad Kortrijk

Bock de Jan 154v Hoofdschepen vh Land van Waas(?) - vermeld in zaak Hendricq Ryckaert

Bock de Jan 162v Schepen van Moerbeke

Bocq de Isabelle 201v Smokkelde textielwaren onder haar rok over de grens met de Verenigde Provinciën - boete volgens advies vh Hof: 4 maal waarde vd verbeurde stukken

Bogaert Louys 102r Drongen - uitbater van *In Den Rooden Hoedt* - fysiek geweld op Anthone Demey, die zozegd ingebroken had in zijn huis

Bogaert Marten 158v Zwijndrecht - viste met ongeoorloofde netten - deze dienen afgehaald en verbrand - 20 gulden boete

Bogaerts Joachim 221v Griffier in Oudenburg - valselijk beschuldigd door Jan Cornelis Coolen

Bois de Jacques 157r Cipier vh geestelijk hof - vorige boete gereduceerd tot 25 gulden

Bois du Jan 3v 5v 6v Rijsel - = Jan vanden Bossche - schuilnaam van spion Jan van Reckem in zijn geheime correspondentie met Merlon (Fransman)

Bombeke 204v Baljuw van Pamel

Bonte Jan 60v Nieuwland - wever in Gent - garde bij een stadspoort te Gent

Bosch du Jan Baptiste 129r 136v Procureur en stokhouder van Boekhoute

Boterman Guillaume 75v Ruiselede - landsman - ontkent dat hij graanwetten overtrad

Bouchaute Pieter 88r Blankenberge(?) - werd weggevoerd als gevangene

Boudins François Xaverius 254r Baljuw van Kaprijke - excessen - 50 gulden boete

Bouhelier Jan 155r Wapenkoning - won als aanklager zaak tegen Frederick van Heeghem

Bourbot George Alain 36r Orroir - kort verhoor - ontkent

Bourgongnie van Cornelis 272v °Leffinge - schriftvervalser en fraudeur - galg op het Sinte Veerleplein

Brabander de Laurens 234r Zaak Eeklo

Bracke Maryn 161v Lokeren - kocht een paard en bracht dit illegaal in Gent binnen - 100 gulden boete

Braembusch Pieter 33r 163v Sint-Martens-Lerne - landsman - verkocht op 23 december 1693 rogge op de markt van Deinze, wat verboden was - 120 gulden boete

Braet Jan 166v Schipper uit Hansbeke - verloor proces tegen *garde* Louis Janson - 50 gulden boete

Brauwere de Guillaume 28v Berchem (VI. Ard.) - brouwer - brandewijnstoker

Brecht Jan 172v Procureur van Rogier vanden Bussche

Breuck de Françoise 159r Langdurige detentie - zaak nog hangend - zie bij Adriaen Benon

Broe de François 130r Oostende

Brouck vanden Pieter 49v Elsegem - overtrad graanplakkaten

Brugghemans Jacques 54v Elsegem - overtrad graanwetten

Bruneel Jacques 141v Brugge - brouwer in *De Dry Meyninghen* - conflict met dw Tanghe die een van zijn paarden in beslag nam

Bruyne de 285r °Ichtegem - woont in taverne *De Swaen* in Kortemark - kwetste Jan van Lockeren

Bruynsteen Jan 168v Won proces tegen Pieter Mast

Brys Jacob 254r de Klinge in heerlijkh. van Vrachene en Sint Gillis - fysieke agressie op de meier - ereboete voor het Consistorie - 2 j verbannen uit L. v. Waas

Bucq de Adriaen 259v Ledeborg(?) - in proces met Joos de Bucq

Bucq de Joos 259v Ledeborg - vete met baljuw Joos de Nul

Bultinck Jan 253r Petegem - *excessen breeder ten processe vermelt* - 200 ponden parisis boete

Bunst 262v Gent(?) - verweet dochter ve herbergier voor hoer en vocht met hem

Burggraaf van Vlierynghe 5v 9r 12v Correspondent van spion Jan van Rechem

Busschaert François 80v Anzegem - landsman - overtrad graanwetten

Bussche Pieter 35r Beveren (Roeselare) - herbergier - ontkent verkoop granen

Bussche vanden Rogier 172v Beveren (Roeselare) - agressie tegen Anthone Goudenhoofd, Louys vanden Broucke en Pieter Clausse

Bussche vanden Rogier 211r-213r Griffier van Beveren (Roeselare) handgemeen met Martinus Verheede

- Busschere de François 241r Lid van een bende die de streek rond Gullegem en Heule terroriseerde - voortvluchtig - 10 j verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden
- Busschere de Guillaume 241r Lid van een bende die de streek rond Gullegem en Heule terroriseerde - voortvluchtig - 8 j verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden
- Busschere de Jacques 241r Lid van een bende die de streek rond Gullegem en Heule terroriseerde - voortvluchtig - 3 j verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden
- Busschere de Joannes 241r Werkte soms mee met een bende die de streek rond Gullegem en Heule terroriseerde - 200 ponden parisis boete
- Butzele van Pieter 160r Nieuwkerke - voerde hengsten naar door Fransen bezette gebied - 100 gulden boete
- Buyck Jan 234r Zaak Eeklo
- Buydens Marie 223r Wed. van Jacques de Richebourg - onachtzaamheid bij boekhouding - verloor proces tegen Charles Robert Serwauters - wegens lange detentie enkel proceskosten betalen
- Buyse François 246v Eeklo(?) - bode van 'Eeklo op Gent' verdacht van agressiviteit
- Buyse Joannes 255r Ambtenaar in Oeselgem
- Buysens Marten 214r Melden of Nukerke - paardenknecht bij griffier Abraham van Coppenolle
- Byvanghe vanden François 224r Beroep: trekken van schepen op de Schelde - verdacht van obstructie tegen exploit van dw Ravericx
- Caekebeke Lieven 237r Wondelgem
- Camargo de Joos 118v Waarschoot - vocht met zijn vader tegen Joos Versluys, korporaal van de wacht
- Camargo de Marten 118r-120r Waarschoot - uitbater herberg *De Keele* - vocht met Joos Versluys, korporaal van de wacht
- Camorra 1r Spaans intendant
- Camus Guislain 160r Brugge - probeerde veulens over de Oostendse vaart te smokkelen in het Franse gebied - 300 gulden boete
- Capelleman Jan 55v Koolskamp(?) - overtrad graanwetten
- Capitaine Aernout 223r *Sottinghien* - conciërge en knecht van de Graaf van Egmont
- Carins Louis 270v Harelbeke - gaf als cipier vd gevangenis van Harelbeke de sleutels aan zijn schoonzoon Gabriël van Daele die een gevangene liet ontsnappen - ontzet uit zijn functie - levenslang inhabil verklaard om een openbaar ambt te bekleden
- Caron Abraham 237r Kortrijk(?) - *pachter vande dryjarighe admoniatie pacht* vd stad Kortrijk
- Carreel Christiaan 161v Nazareth - kocht een paard en voerde dit illegaal uit Gent - 100 gulden boete
- Casier Cornelis 16v-25v Opwijk - meier(?) van Opwijk
- Casier François 16v-27r 90v-98r 182v Gent - ontvoerde Anne Marie Hoorebeke dochter van de griffier van Opwijk - gevlucht maar teruggekeerd - 10 jaar verbannen uit de (Zuidelijke) Nederlanden
- Casier Patricius 16v-27r Opwijk(?) Zaak François Casier-Jan vander Beken 16v-27r - meier(?) van Opwijk
- Catsynen vande Joos 281v Nederbrakel - vocht met de meier van Nederbrakel - ereboete voor het Consistorie
- Caudron Hendricq 142r Meier van Wieze - arresteerde assistenten van deurwaarders - machtsmisbruik
- Causmaeker de Pieter 234r Zaak Eeklo
- Cauwer de Joos 225v Loochristi - reeks fysieke agressies - ereboete voor het Consistorie en 3 jaar verbannen uit de Prov. Vlaanderen
- Christiaens Charles 33r Bellem - landsman - verdacht van verboden verkoop van granen
- Clays Joos 234r Zaak Eeklo
- Clé François 234r Zaak Eeklo
- Clerck de Laurens 40r Poelzele - molenaar
- Clercq de Andries 56v 61v 69v 80v 169v Zeveren - landsman en knecht van François Braet overtrad graanwetten - 6 jaar verbannen uit de (Zuidelijke) Nederlanden
- Clercq de François 130r Oostende - goudsmid - ervan verdacht invoerrechten vanuit Holland niet te betalen - kreeg boete van Jacques Colfmaeker, die hem vastzette in herberg *De Sterre*
- Clercq de Geeraert 225r Waasmunster - dient enkel de proceskosten te betalen
- Clercq de Pieter 75v Haaltert - landsman - overtrad graanwetten

Clercq le 74r Procureur van François Braet
 Cnockaert François 283v Kruishoutem - hielp bij bedrog in een proces - ereboete voor het Consistorie
 - proceskosten betalen
 Cnockaert Philippe 283v Kruishoutem - hielp bij bedrog in een proces - enkel proceskosten
 Cobryce 157v 162v Intendant - o.a. vermeld in proces Hendricq Ryckaert
 Cock de Matthys 127r Burgemeester van Assenede
 Cocq de Martin 182r Balegem - molenaar - geverbaliseerd door dw Doorezele omdat hij een akte niet
 kon betalen
 Coene 76r Baljuw van Bottelare(?) - conflict met Joos Schepens
 Coenen 157v 181r Commissaris, controleerde de rekeningen van het Land van Waas
 Cole Jan 154v Hoofdschepen vh Land van Waas(?) - vermeld in zaak Hendricq Ryckaert
 Cole Jan 162v Schepen van Moerbeke
 Colfmaeker Jacques 130r Oostende - ambtenaar van Zijne Majesteit - gaf François de Clercq een
 boete
 Colle Pieter 228r Baarle(?) - lid vd wacht
 Compagni Ignatius 260v Berlegem - zware fysieke agressie op Jan van Swalmen, ambten. v L. v.
 Gavere die hem een boete gaf - 10 j verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden
 Coninck de Jacob 55v Koolskamp(?)
 Coninck de Joos 34r Graanverkoper
 Coolen Jan Cornelis 221v °Alveringem - baljuw van Oudenburg - schriftvervalsing en *calumineuse
 accusatiën* - ereboete voor het Consistorie én levenslang verbannen uit alle landen onder het
 gezag vd koning
 Coolman 167r Advocaat - koppige en zinloze argumentatie - 12 gulden boete
 Coorde Ghyselbrecht 223r Zottegem - voerman
 Coppenolle 37v Procureur van Pieter Dhanens
 Coppenolle 28r Procureur van Lauwereyns de Backere en Jacques de Backere
 Coppenolle 31v Procureur van Jacques de Praetere
 Coppenolle 67r 67v Procureur van François vande Putte en van Jan van Steenbrugge
 Coppenolle 74v 75r Procureur van Jacques Martens
 Coppenolle van Abraham 209v 212r 214r-214v 202v Griffier van Melden en/of Nukerke -
 fraudeerde in rekeningen - herhaaldelijk fysiek agressief - sloeg o.a. de kamer van Jacques
 Matroyen kort en klein - grote boete 1200 gulden - 1 jaar ontzet uit ambt
 Coppenolle van Pieter 229v Grammene - amman - 30 gulden boete
 Coppens Jan 40r Drongen - landsman - zegt dat hij in Deinze enkel garen kocht, geen graan
 Coppens Jan 163v Drongen - verkocht op 23 december 1693 rogge op de markt van Deinze (wat
 verboden was) - 120 gulden boete
 Coppieters Joseph Louis 237r Ontvanger vd stad Kortrijk - financiële malversaties - grote bedragen
 restitueren aan de Ontvanger vd Exploten - 1500 gulden boete - in geval van recidive uit ambt
 ontzet
 Corte/ Curte de Olivier 183r 192r-198r 210r Huise - burgemeester
 Coryn Jan 247r Deinze - 23 jaar - veroorzaakte oproer - ereboete voor het Consistorie en 10 jaar
 verbannen uit de Provincie Vlaanderen
 Craekere de Jan 249v Wetteren(?) - zn van Clara de Crooke - bood agressief weerstand tegen dw
 Soetaert die in Wetteren de meubels van zijn moeder afhaalde
 Craene de Pieter 234r Zaak Eeklo
 Craeye Pieter 3v Burgemeester van Kruishoutem
 Cramer de Cornelis 66v Ruiselede - landsman - ontkent overtreding vd graanplakkaten
 Cramere de Bertholomeus 69v 74r Overtrad graanplakkaten
 Cremer de Bertholomeus 64r Nevele - bakker - overtrad graanplakkaten
 Crève 162v Messagier van Moerbeke(?)
 Crocqueson Jacques François 211r Hoogpointer vd kasselrij Oudenaarde - agressie tegen ambtenaren
 van Z. Maj. in Spierre - *injuriën, moetwillicheden ende rudessen* - 100 gulden boete
 Cromphout 222v-223r Zottegem - schepen
 Croo de Cornelis 107r Gewezen ontvanger vd parochie Mannekensvere - landsman - beweert dat hij
 wel een paard leverde aan François Verlé

- Croo de Jan 35v Beerst - ondervraagd over vervoer granen naar Diksmuide
- Crooke de Clara 248v-249v 208r Wetteren - verzette zich heftig tegen ophalen van haar meubels door dw Soetaert -ereboete voor het Consistorie
- Cros de Arnout 240v 242r 205v Geboren in Lantacq nabij Toulouse - zwerver die in verscheidene regimenten diende - muntvervalser - kreeg de galg
- Dael Ignatius Ludovicus 269r Menen - advocaat vh Hof - hielp vrouwelijke gevangene te ontsnappen door haar zijn *justaucorps* zijn *hoet* en zijn *peruke* te lenen - 100 gulden boete
- Daele van Christiaen 65r Nevele - overtrad graanplakkaten
- Daele van Christiaen 69v 74r Overtrad de graanplakkaten
- Daele van Gabriël 269r Harelbeke(?) - kreeg de sleutels vd gevangenis van zijn schoonvader Joos Carins en liet na betaling een vrouwelijke gevangene vrij - 600 gulden boete en 10 j verbannen uit de landen vd keizer
- Damman Jan 210r Huise - wagenmaker
- Damme van Jacobus 280v Koster vd parochie en de heerlijkh. Waterland
- Damme van Laurens 234r Zaak Eeklo
- Danquin Matthys 239r °Luik - mislukte poging tot uitbraak uit Gravensteen - 10 j verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden
- Dauids Lieven 152r Moerbeke(?) - vermeld in proces tegen Hendricq Ryckaert, maar was dan reeds overleden
- Dauids Lieven 162v *Admoniateur* van de goederen van het bisdom Gent
- Decken vander Christoffel 234r Zaak Eeklo
- Decker Jan 234r Zaak Eeklo
- Deggena Jan 184r 188r 192v-194r 195r °Ierland - muntvervalser - onderging tweemaal scherp examen, maar bekende niet - 10 jaar verbannen uit alle Spaanse landen
- Delfauw Jan François 239r °Brussel - mislukte poging tot uitbraak uit Gravensteen - 5 j verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden
- Demey Anthone 102r Drongen(?) - brak zogezezd in bij Louys Bogaert, die hem in een vechtpartij ernstig kwetste
- Denemarken van Prins George 109r Zijn regiment lag in Lovendegem
- Dervaux Guillaume 269r Zwevegem - herbergier - in beschonken toestand fysieke agressie op vanden Berghe, baljuw van Zwevegem
- Dhane Jan 265v 215r Baljuw vd Stad en de heerlijkh. Nevele - gemeenschappelijke klacht vd inwoners omwille van zijn meedogenloos optreden - sloot o.a. een vrouw op in een kooi in de kelder vd gevangenis - veel onregelmatigheden bij straatschouwingen en bij innen van boetes - bij elke nieuwe overtreding voorziet het Hof een aangepaste boete
- Dhanens Jooris 33v Sint-Martens-Lerne - zijn vrouw verkocht boekweit op de markt te Deinze (wat verboden was)
- Dhanens Liven 127r Terroriseerde met zijn bende het Ambacht van Boekhoute -collaboreerde met Fransen - nam uiteindelijk dienst in het Franse leger
- Dhanens Pieter 37v Nieuwkerke waar hij boswachter is - °Etikhove - ontmoette een deserteur uit Frans leger, maar zegt dat hij die niet beroofde - haalde graan uit Oudenaarde - 'betrokken' bij gevecht in Etikhove waarbij Jan Speliers gedood werd, waren hierbij ook betrokken Jan Laurier en Jacques Speliers - vrijgelaten na betaling boete
- Dhanens Pieternelle 191v Vrouw van Liven Vereecken - werkte mee aan de ontvoering en het misbruiken van haar 16-jarige dochter door haar man - boete 300 gulden
- Dhanins 220r Dw legde wetteboden bij Charles van Hoorelbeke
- Dhelft Laurens 269r Harelbeke - voorschepen - liet zich omkopen door een vrouwelijke gevangene die zo de gevangenis ontvluchtte - onbekwaam verklaard om de functie van voorschepen waar te nemen
- Dhelft Laurens 271r Harelbeke - straf uit 269r kwijtgescholden
- Dheyne Passchier 168v Won proces tegen Pieter Mast
- Dhondt Aernoudt 222v-223r Zottegem - burgemeester
- Dhondt Jan 157v Brievendrager te Moerbeke
- Dhondt Lieven 138r Koster van Zevergem
- Dhont Hendricq 36r Procureur van Alain George Bourbot, Pierre Moyart en Jean-François Gruloy

- Dhont Hendricq 40r Procureur van Laurens de Clerck
- Dhulst Anthonette Françoise 262v 268v Eeklo(?) - vrouw van soldaat Adriaen de Rycke - baljuw van Eeklo gaf haar een boete na een vechtpartij met haar schoonmoeder
- Dinckborgh Jan 160v Ambtenaar vd licenten - het Hof confisqueert de betrokken granen die openbaar verkocht moeten worden - opbrengst is voor de ontvanger vd exploten
- Dobbelaer Andries 234r Zaak Eeklo
- Dobbelaere Gillis 102r Ambtenaar te Drongen
- Dobbelaere Jan 65r Nevele - arme man
- Dobbele 162v Notaris vermeld in proces tegen Hendricq Ryckaert
- Donche Vincent 208r Brugge - adv. - schreef een onbehoorlijke brief aan het Hof - raadsman van Sebastiaan Buquoy uit Assenede
- Donckers Jan 234r Zaak Eeklo
- Doornevelt Ferdinande 202v Melden of Nukerke - herbergier
- Dorpe van Aerent 50r Elsegem - overtrad graanplakkaten - verkocht graan in Kortrijk
- Dorpe vanden Pieter 65v Waregem - landsman - overtrad graanplakkaten
- Driessche vanden Jacques 228r °Izegem - thans Lotenhulle - balj. van Baarle - verwaarloosde voorheen zijn plicht als korporaal vd wacht - ereboete voor het Consistorie en 100 ponden parisis boete
- Driessche vanden Jan 183v 198r 189v 197r Gent(?) - plunderde huis van voorschepen Farasyn - 20 jaar verbannen uit alle Spaanse landen - keerde voortijdig terug, gezeseld en opnieuw verbannen
- Droesbeke 222v-223r Zottegem - schepen
- Dupont 206r Kruishoutem(?) - pachter vh maalgeld
- Dyck Balthazar 271v Sint Denijs - lid vd vierschaar - financ. fraude 36 ponden parisis boete
- Eeckhoute vanden Jan 116r Gavere - conflict met een deurwaarder
- Elinga Pieter Emanuel 159v Baljuw vd Wateren en de Visserij vd Provincie - wint als aanklager proces tegen Cornelis Thys
- Elslande Dorothéa 183v 189v Gent(?) - betoogde tegen dure graanprijzen
- Elslande van Jan 55v 66r 165r Koolskamp - bezat stuk land in Zulte - overtrad graanplakkaten - 400 gulden boete
- Elstraete Gillis 180v [4.06.95] Hof beschuldigt hem van onregelmatigheden o.a. in de jaren 1680 toen hij griffier was van de baronie van Male, *Sysele* en *Vyfve* - bijv. in 257r: in het boek vd wezen vindt men geen notities terug sedert over het jaar 1684 - een revanche van het Hof(?) - inhabil verklaard om ooit nog een openbaar ambt te bedienen - 6 jaar verbannen uit de (Zuidelijke) Nederlanden
- Elstraete Gillis 102v [10.11.83] Ten dele schuldig bevonden aan de manslagen in de Warande (Male) op 8 juni 1682 - 3 jaar verbannen uit Vlaanderen
- Elstraete Gillis 112v [13.05.84] Uitte bij de Geheime Raad zware beschuldigingen tegen de Pres. vh Hof - verbanning uit Vlaanderen verlengd tot 6 jaar - opmerking: eerherstel op 24.04.87
- Elstraete Gillis 168r [1.07.94] Verliest proces tegen de proc.-gen. - boete 36 gulden
- Elstraete Gillis 212v [16.12.02] Keerde voortijdig terug uit verbanning - opnieuw verbannen: 10 jaar uit alle landen onder het gezag van Filips IV
- Elstraete Gillis 83v [13.09.81] Adv. en suppoost vh Hof gebruikte beledigingen in zijn proces tegen Joos Coppens
- Empis Charles 226v Luitenant baljuw van Menen - ontving steekpenningen - deel vd proceskosten betalen
- Empis Marten 226v Menen - vader vd luitenant baljuw Charles Empis - moeide zich met ambt van zijn zoon - ontving steekpenningen - 100 gulden boete
- Everaert Cornelis 221v Hoofdman van Slype - Jan Cornelis Coolen maakte zijn handtekening na Everaert Pieter 154r Meertkerke - viste met netten die niet conform waren aan de plakkaten - netten dienen afgehaald en verbrand - 20 gulden boete
- Eyerman Jan 161v Lokeren - verkocht een paard dat illegaal in Gent binnengebracht werd - dient deel vd gerechtskosten te betalen
- Falentyn Charles 155r Wapenkoning - daagde Jacques de Schiettere, hr van Tillegem, voor het Hof wegens ongeoorloofde symbolen op zijn koets

- Falentyn Charles 158v Verliest proces tegen Adriaen van Lede - beging *excessen* - 50 gulden boete
- Farasyn 183v 189v 190v Gent - voorscheperen - molenaar - huis werd geplunderd door betogende vrouwen
- Feliers Michiel 230v Ontvanger van Z. Maj. invoer- en uitvoerrechten te Diksmuide - fraude - bij verstek veroordeeld - *in effigie* uit te hangen op het Sinte Veerleplein
- Fieux Jacques 268v Wevelgem - landsman betaald in daguren - Hof oordeelt hem onschuldig
- Fieux Maryn 267r Wevelgem - wever - hielp bij het verdrijven van de jansenistische pastoor van Biesbrouck - 6 j verbannen uit alle landen vd keizer
- Fladderacker Arnoldus 205r Antwerpen - vervalste zegels vd stad Antwerpen - weigerde voor het Hof te verschijnen - boete: 4 maal de waarde vd aangeslagen stukken
- Flicx Adriaen 16r Temse - 29 jaar, blijkbaar zn van Jacques (56) jaar - brouwer
- Flicx Jacques 14r 157v Temse - beschuldigd van resistentie tegen stadh. Philips of was het dw Baete? - 25 ponden boete
- Fricx Eugenius Henricus 264v Brussel - drukker van Z. Maj.
- Galle Jacques 232tussenbladr Gottem - conflict met Pieter van Coppenolle die zijn wagen met vruchten in beslag nam
- Gangheloop Jan 84r Blankenberge - *verlaetcooper*
- Gansberghe van Lieven 106v *Afghegaen* burgemeester van Melle
- Geerts Baptiste 234r Zaak Eeklo
- Geyter de Jan 167r 'Schandalige ontkenning' in zaak tegen Lucas Hannotau - 25 gulden boete
- Ghesels Jan 204v Leupegem - landsman - handgemeen met Bombeke, balj. v. Pamel
- Ghevaert Jacques/ Jacobus 183r 192r-198r 210r Huise - ambtenaar - voorheen knecht in Gent vd hr van Huise - trad driest op tegen burgem. Olivier de Corte en tegen Josyne Mesdach een dienstmeid - voor 3 jaar verbannen uit Vlaanderen
- Gheyt van François 16v-21v Opwijk(?) - getuige in zaak François Casier - Jan vander Veken
- Ghinste vande Guillaume 214v Melden of Nukerke - griffier Abraham van Coppenolle was aartsvijand vd clan vande Ghinste
- Ghys Albert 222v Zottegem - procureur postulerend voor de wet van Zottegem
- Ghys Albertus 28v Amman ergens in het Land van Zottegem
- Ghysel Pieter 197v Huise - ambtenaar
- Ghyssens Jan 241r Gullegem(?) - werd tot bloedens toe geslagen door Jooris van Ackere
- Gillaert Jan 124v *Afghegaen* schepen van Heusden
- Goeman Louis/ Lodewijk 200r Melden - brouwer - stookte brandewijn
- Goeman Louys 171r Melden - landsman - fysieke agressie tegen de poortbaljuw van het Land van Aalst die hem gevangen nam
- Goubauw de Courtenwalle(?) Ferdinande Joseph 277v Baljuw van L. v. Beveren - financ. fraude - straf: verbod nog verder te profiteren!!!
- Govaerts Jan 172r Temse
- Grancy Niclais 190v Gent(?) - plunderde huis van molenaar en voorscheperen Farasyn uit protest tegen hoge graanprijzen - 2 jaar verbannen uit Vlaanderen
- Grave de Catelyne 99r-99v 100v-102r 181v Haasdonk - herriep onder ede al te *lichtveerdelyck* haar eerdere getuigenis - 50 gulden boete
- Grave de Christiaen 213v Brugge - notaris royal én 78 jaar - leefde herhaaldelijk protocollen bij passeren akten niet na - definitief uit ambt ontzet - 6 jaar verbannen uit Prov. £VI.
- Grave de Christiaen 284v Brugge - notaris - verdacht van schriftvervalsing
- Grave de Jonas 99r-99v 100v-102r 181v Haasdonk - herriep onder ede al te *lichtveerdelyck* zijn eerdere getuigenis - 50 gulden boete
- Graveele vanden Pieter 255r Tielt - schoenmaker - een vd kopstukken van *De Vrye Compagnie van Thielt* - vestigde zich met zijn vrouw *inde arme mysken schole* - geeseld op schavot op Sinte Veerleplein - levenslang verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden
- Gruloy Jean François Orroir 36r - kort verhoor - ontkent
- Groignard Jean 224v-231r Rijsel - koopman
- Groote de Guillaume 58r Elsegem - overtrad graanwetten
- Gyselins 107r Dw - blijkbaar conflict met Jan Seymortier/ Simortier burgemeester van Berchem (VI. Ard.)

Haeck Pieter 181r 197v Moerbeke(?) - priester - had een proces tegen Hendricq Ryckaert
 Haeghen vander François 211v Probeerde te ontsnappen uit het Gravensteen - straf: 8 dagen in een donkere put zitten en daar om de twee dagen vasten op water en brood
 Haeghen vander Jooris 251r °Gent - voermanknecht - verstoorde openbare orde - ereboete voor het Consistorie - geselen op schavot - levenslang verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden
 Haeverbeke van Marie 183v 189v Gent(?) - betoogde tegen hoge graanprijzen - plunderde huis van voorschepen Farasyn - 10 jaar verbannen uit Vlaanderen
 Halewyn Jan 253r Eeklo - diefstal en uitbraak uit gevangenis van Eeklo - weigerde voor de rechtbank te verschijnen - 6 j verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden
 Hannotau Lucas 167r Procedeerde tegen Jan de Geyter
 Hautte van Toussain 54r Melden - molenaar - ervan verdacht graanplakkaten te overtreden
 Hecke van Andries 234r Zaak Eeklo
 Heede vanden 130r Oostende(?) - notaris
 Heeghem Frederick 155r Bracht ongeoorloofde symbolen aan op zijn koets - symbolen verwijderen en 50 gulden boete
 Heghe van Jan 281v *Procureur d' office* - ongeoorloofde compositie - 120 gulden boete
 Helinck Jan 227r Hulst - °Beveren - muntvervalser - gegeseld, gebrandmerkt en levenslang verbannen uit de landen v. Z. Keizerlijke en Katholieke Maj.
 Hende vande Joanne 26v-27r Huisvrouw van Patricius Casier
 Hende vanden François 170r Ontvanger vh Sint Jans Godshuis te Brugge - financ. fraude - levenslang verbannen uit de (Zuidelijke) Nederlanden
 Hende vanden Jan 60r Kerkhove - overtrad graanwetten
 Hendericx Gillis 99r Haasdonk - hield een *vetterwarye winckel*
 Hendricx Gillis 99r-99v 100v-102r 181v Haasdonk - gebruikte in een civiele zaak een onder ede al te *lichtveerdelyck* herroepen getuigenis - 50 gulden boete
 Hercke Pieter 234r Zaak Eeklo
 Herman François 161r Notaris vermeld in proces Hendricq Ryckaert
 Héron 3v Belastingontvanger te Ouwegem tijdens Franse bezetting
 Herre d' 71r Oudenaarde(?) - groothandelaar in granen
 Hertog van Beieren 3v
 Hertog van Brandenburg 3v
 Heye de la 74v Controleur aan de stadspoort van Oudenaarde
 Heze/ Hese van Jan 278r Dw - slordige boekhouding en fraude - 6 m ontzet uit ambt - 300 ponden parisis boete
 Hillegheer 275v 214v Had dievegge Marie Keukelaere als dienstmeid
 Hinneganck(?) Leopoldus 179v Garde inspecteur van Z. Maj. rechten op fort Sint-Fredericq [bij Sluis] - betrokken bij handel met Frans gebied - tijdens 'huidige' oorlog verbannen uit alle Spaanse landen
 Hoecke van Anthone 179r-179v Vervoerde gemalen koren - agressief tegen ambtenaar le Ducq die hem gemalen koren wilde afhandig maken
 Holderbeke Jan 138v Waarschoot - landsman
 Hont d' Marten 226v Menen - sergeant vd luitenant baljuw Charles Empis - ontving steekpenningen - deel vd proceskosten betalen
 Hooft Jan 282v °Sint Winoksbergen - verliet zijn vrouw Catherine de Rycke voor Catherine Herbau bij wie hij vijf kinderen verwekte - in Damme gearresteerd, brak uit de gevangenis - opnieuw gevangen - op een schavot gegeseld
 Hoorebeke 16v-27r 90v-98r 182v 183v Opwijk - griffier van Opwijk - zijn dochter Marie Anne werd ontvoerd door François Casier, geholpen door Jan vander Veken - doodgeschoten door Jan vander Veken
 Hoorebeke Marie Anne 16v-25v 93v 132v 133v Opwijk - dochter vande griffier van de griffier van Opwijk, ontvoerd door François Casier die geholpen werd door Jan vander Veken
 Hoorelbeke van Charles 220r-220v 210r Sleyne - brouwer - betaalde belasting op het bier niet - 300 gulden boete
 Hoorn van Lucas 262v Gent(?) - adv. vh Hof - trad dikwijls agressief op, wat hij betwist
 Hoort Christoffel 213v Bedroog schuldeisers - 200 gulden boete

- Hornes d' 151v 152r 156r 161r 197v Bisschop van Gent - bisdom bezat veel meersen rond en in Moerbeke - overleden vóór het proces tegen Hendricq Ryckaert
- Hossche d' Laureyns 137v Zevegem - beroep: *ghebrande schencker* [?] - vocht met Lieven de Ronne
- Hove van Henricus 152v Griffier van Sint-Amandsberg - *excessen ende abuysen* - boete: 200 gulden
- Hoye van François 105r Hamme(?) - kreeg boete vd meier van Hamme
- Hr van Nederbrakel 85v-87r Trad hard op tegen al wie op wild schoot in zijn goed
- Hudith(?) Michiel 279v °Sint-Winoksbergen - sergeant vd stad en de kasselrij Veurne - arresteerde iemand die op dienstreis was voor Z. Maj. - gaf geen gevolg aan verschillende dagvaardingen van het Hof - ontsnapte uit de gevangenis van Veurne - 10 j verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden
- Huele van 35r Procureur van Marten de Smet
- Huele van François 153r Procureur vh Hof - gebruikte indecente en injurieuse termen in een antwoord aan de geestelijkheid en de leden vd Provincie - griffier dient deze termen in zijn aanwezigheid te schrappen - 100 gulden boete
- Hulle van Jacques 90r Oedelem - werkmán - gearresteerd door de baljuw omdat hij hem niet hielp
- Huyghe Anthone 226v Mene - sergeant vd luitenant baljuw Charles Empis - ontving steekpenningen - deel vd proceskosten betalen
- Idant Catharine 190v Gent(?) - plunderde huis van molenaar en voorschepen Farasyn uit protest tegen hoge graanprijzen - 2 jaar verbannen uit Vlaanderen
- Ignace Pycke 272v 275v 276r 214v Had dievegge Marie Keukelaere als dienstmeid
- Imschoot van Adriaen 12v Heusden - ambtenaar
- Imschoot van Thobias 125r Heusden - ambtenaar
- Jacobs François 167r Controleur aan een stadspoort te Oudenaarde - overtrad voor eigen profijt de graanplakkaten - ontzet uit ambt en onbekwaam verklaard om ooit nog een openbaar ambt te bedienen
- Jaeghere de Joos 237r Wondelgem - begaan van *rudessen* o.a. toebrengen van kwetsuren - voortvluchtig - 1 jaar verbannen uit kasselrij Oudenaarde
- Jan vander Veken 16v-24r 90v-98r 183v Opwijk - zie bij Marie Anne Hoorebeke
- Janson Louis 166v *Garde* van Z. Maj. rechten - wint proces tegen Jan Braet, schipper uit Hansbeke
- Janssens Jacobus 231r Diksmuide - voor het magistrat gedaagd door schout Myllemán die in evocatie het proces verliest
- Janssens Jan 90r Blankenberge - visser - ontkent betrokkenheid bij tumult bij wegvoeren vd gevangenen Pieter Bouchaute en Pieter Rooms
- Jausse de Philips François 176v Gent - hoog oplopende ruzie met de President vh Hof
- Jacobs François 67v *Garde* aan de stadspoort van Oudenaarde - verdacht van fraude op grote schaal - ontkent of minimaliseert alles
- Joanne Rollier 219r-220r Moeder van Andries Lieckens
- Jode de Jacques 87v Essenede - herbergier - sloeg dw Jan Vervenne met een bezem tot bloedens toe
- Jonckheere de Anthone 226v Mene - sergeant vd luitenant baljuw Charles Empis - ontving steekpenningen - deel vd proceskosten betalen
- Jonckheere de Jan 218v Groothandelaar in Rijnse wijnen - verloor proces tegen Christoffel Hoort die hierbij bedrog pleegde, daardoor deels slachtoffer ve gerechtelijke dwaling - 100 gulden boete
- Jonckheere Guillaume 258v Tiel - ontvanger
- Jonghe de 154v Raadsheer - trad op als commissaris in een proces tegen Hendricq Ryckaert
- Joos Pieter 96v Opwijk(?) - kleermaker - zaak François Casier-Jan vander Veken - werd geconfronteerd met Jan vander Veken en met Philips Marc Maroten
- Jorge Adriaen 258v Tiel - schoenmakersknecht - *generael* van *De Vrye Compagnie van Thielt* die zich verzette tegen de verpachting van geestelijke tienden aan het kapittel van Harelbeke, het bestuur vd stad Tiel overnam en belastingen inde - voortvluchtig - alle bezittingen verbeurd verklaard - *in effigie* te hangen op het Sinte Veerleplein
- Kakaert Pieter 33r Bellem - kocht graan aan Charles Christiaens, wat verboden was
- Kerckeryck Gillis 211v Probeerde te ontsnappen uit het Gravensteen - straf: 2 dagen op water en brood in een donkere put zitten
- Kerckeryck Jan 211v Probeerde te ontsnappen uit het Gravensteen - straf: 2 dagen op water en brood in een donkere put zitten

Kerckhove vande Pieter 234r Zaak Eeklo
 Kerckhove vande Thobias 234r Zaak Eeklo
 Kersmaeker de Jan 159r Griffier van Temse en vd heerlijk. Weert
 Kesele de Pieter 220r Ambtenaar vd Stad en het Ambacht van Assenede - pleegde zware fysieke
 agressie op Pieter vande Velde - 3 j uit ambt ontzet
 Kest Guillaume 252r Gent - schoenmakersknecht - verstoring openbare orde - voortvluchtig - 10 j
 verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden
 Kest Joos 65r Nevele - arme man
 Keukelaere/ Ceuckeleire Marie 272v 275v 276r 214v Stal geld als dienstmeid van adv. Ignace Pycke -
 stal vermoedelijk ook als dienstmeid bij procureur Hillegheer - 6 jaar verbannen uit de
 Provincie Vlaanderen
 Keyser de Gillis 105r Hamme(?) - meier François Pattheet deed zijn meubels verkopen
 Kieckemans François 234r Zaak Eeklo
 Kindt Jan 211r Burgemeester van Beveren (Roeselare)
 Kint Alexander 224r Commis van de rechten van Zijne Majesteit op het Vlaamse Hoofd - fraudeerde
 bij grenscontrole van goederen
 Kint 't Anthone Augustyn 199r Steenhuize - stookte brandewijn
 Klerck de François 258r Tielt - zeeldraaier - actief lid van *De Vrye Compagnie van Thielt* -
 voortvluchtig - 10 j verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden
 Knudde Jan 216r Ambtenaar vd Stad en de heerlijk. Ronse agressief optreden en machtsmisbruik - 2
 jaar ontzet uit ambt
 Kouter de Guillaume 240r °Menen - beschuldigd van inbraak in de sacristie vd parochie Bossuit en
 van meineed - ereboete voor het Consistorie en levenslang verbannen uit de Oostenrijkse
 Nederlanden
 Kriekemans 154v Proc. - verzuimde stukken vd nodige zegels te voorzien - 6 gulden boete
 Laere van 162v Burgemeester van Mendonk
 Laetre de Pieter 190v Gent(?) - plunderde huis van molenaar en voorschepen Farasyn uit protest
 tegen hoge graanprijzen - 2 jaar verbannen uit Vlaanderen
 Lambrecht 161v Procureur - verzocht om een andere commissaris dan de uitgelote raadsheer Neyt -
 24 gulden boete
 Lateur Pieter 50r 58r 59r 59v Elsegem - overtrad graanplakkaten - kocht o.a. graan in Oudenaarde
 Lateur Steven 49v 50r 58r 59r 59v Elsegem - overtrad graanplakkaten - kocht o.a. graan in
 Oudenaarde
 Laurier du Jacques Steven 239r °Brussel - mislukte poging tot uitbraak uit Gravensteen - 15 j
 verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden
 Laurier Jan 37v Nieuwerkerke(?) - betrokken bij moord op Jan Speliers
 Lebrocqouy Albert 222v-223r Zottegem - schepen
 Lecomte Jan 223v Verloor proces tegen Charles Robert Serwauters onderbaljuw van Gent -
 wegmoffelen boekhouding - omwille van lange detentie dient hij enkel de *steencosten* te
 betalen
 Lede van Adriaen 154r Baljuw vd Gentse Wateren en Visserij - won als aanklager proces tegen Pieter
 Everaert
 Lede van Adriaen 158v Baljuw vd Gentse Wateren en Visserij - won als aanklager proces tegen
 Marten Bogaert uit Zwijndrecht
 Lede van Adriaen 158v Wint proces tegen Charles Falentyn
 Lefèbre 3v Partizaan - schoot Vaubicour neer
 Libbrecht Anthone 207v Moen - gewezen burgem. - conflict met dw Pattyn
 Lieckens Andries 219r-220r Zoon van Joanne Rollier - vocht met Niclais van Doren
 Lieven Schelstraete 104r-104v Bassevelde - getuigde tegen Segher Pauwels
 Lievens Adriaen 228r Baarle(?) - lid vd wacht
 Lippens Griffier van Mendonk
 Lippens Jan 162v 170v 181r Griffier van Mendonk
 Liven van Doorisele 123r Heusden - neergestoken door Jan de Wilde
 Lonquevil de Isaacq 199r °Montlimal in de Dauphiné - valsmunter - in kokende olie gegooit
 Loo van Pieter 168v Adv. vh Hof - bezorgde onjuiste kopieën aan tegenpartij - 25 gulden boete

- Loorens(?) Andries 238v Deinze - herbergier in *De Swaene* - excessen - 30 ponden parisis boete
- Loovoet Jacob 1r Verkocht paspoort Jan van Rechem dat toegang gaf tot Frans gebied
- Losser de Laurens 259v Chirurgijn in Ledeberg
- Lyncke Pieter 32v Bellem(?) - knecht van Charles Christiaens
- Lynden vander Bertholomeus 168v Won proces tegen adv. vh Hof Pieter van Loo
- Maele vande David 222v-223r Zottegem - schepen
- Maertroyen ofwel Matroyen Pieter 36v 179r Landsman - Sulcke ??? - kazerneerde soldaten blijkbaar
vh leger van Zijne Majesteit - door hen verraden voor kappen van hout in de bossen van zijn
meester mijnh. van Herck - ontkent verkoop granen - veroordeeld voor verkoop granen te
Ronse bezet door de Fransen - 150 gulden boete
- Maré la Margriete 190v Gent(?) - plunderde huis van molenaar en voorschepen Farasyn uit protest
tegen hoge graanprijzen - 2 jaar verbannen uit Vlaanderen
- Maroten Philips Marc 91r 95v 98r Opwijk - zaak Jan vander Veken en François Casier - in versterkte
kamer geconfronteerd met Pieter Joos - *erfachtig* meier van Opwijk
- Marque Jan 220v Douanebeambte nabij Damme - smokkelde en liet smokkelen - 2 j verbannen uit de
Prov. Vlaanderen
- Martens Jacques 178r Meier en lijsthouder van Zegelsem - overtrad graanplakkaten - 100 gulden
boete
- Martens Jacques 74v Meier van Zegelsem (L. v. Aalst) - verantwoordelijk voor de lijst vd
graanbedeling
- Martens Jan Marcq 229v °Gent - gewezen controleur aan de grens met de Veren. Provinciën - fraude
en schriftvervalsing - gevlucht uit gevang - voortvluchtig - *in effigie* uit te hangen op het Sinte
Veerleplein
- Masselis Jan 265r Wevelgem - paardenknecht bij zijn vader - hielp bij het verdrijven van de
jansenistische pastoor van Biesbrouck - 10 j verbannen uit alle landen vd keizer
- Mast Pieter 168v Verloor proces tegen Passchier Dheyne en dw Bruynsteen - *calumineuse* procedure
en meined - 50 gulden boete
- Matheews Jan 234r Zaak Eeklo
- Matroyen Jacques 209v 212r 214r 202v Ontvanger te Melden of Nieuwkerke - werd geagresseerd
door Abraham van Coppenolle
- Matthys Niclaeys 117r Bassevelde - twist met Adriaen Thysebaert over geven van doorgang
- Matton 283v Procureur van Livine van Aerde
- Meeren vander Suzanne 190v Gent(?) - plunderde huis van molenaar en voorschepen Farasyn uit
protest tegen hoge graanprijzen - 2 jaar verbannen uit Vlaanderen
- Meersman Pieter 33r Bellem - kocht graan aan Charles Christiaens, wat verboden was
- Meldert van Anthone 71r Griffier van Subsicque [???], Kwaremont en Ruien
- Mercelier Pieter 267v Wevelgem - uitbater vd herberg Sinte Barbara - bood geen hulp toen men de
jansenistische pastoor van Biesbrouck uit de parochie verdreef - 250 ponden parisis boete
- Merlon 6v 8v 9r 10r 12v Fransman - inspecteur van militaire versterkingen
- Mesdagh 141v Procureur van Michiel vande Vyvere en Jan van Steenbrugge
- Mestach Josyne 210r In Gent dienstmeid vd hr van Huise
- Mestdagh Jacques 283v-285v Kruishoutem - verloor proces tegen de baljuw - trachtte door bedrog
zijn zaak in evocatie voor het Hof te winnen - fysieke agressie op Joannes vanden Berghe,
Pieter de Jonghe en Alexander de Meulemeester - ereboete voor het Consistorie en *in syn*
lynwaet een toorts offeren in de Sinte Veerlekerk - uitspraak dient publiek uitgehangen in
Kruishoutem
- Mestdagh Lowys 284v Kruishoutem - hielp bij bedrog in een proces - ereboete voor het Consistorie -
proceskosten betalen
- Meulebrouck Peter 187v Kerkhove - agressie op ambtenaren van Kerkhove - 3 jaar verbannen uit
Kerkhove en omgeving
- Meulebrouck Pieter 60r Kerkhove - overtrad graanwetten
- Mey de 27v Poortwachter te Oudenaarde
- Meye de Jan Baptiste 167r Controleur aan een stadspoort te Oudenaarde - overtrad voor eigen profijt
de graanplakkaten - ontzet uit ambt en onbekwaam verklaard om ooit nog een openbaar ambt
te bedienen

Meye de Jan Baptiste 63r Garde van het kantoor vd licenten te Oudenaarde
 Meyer de Gillis 100r Beweerde eerst dat het Hof niet bevoegd was in zijn zaak - Hof weigerde hem
 buiten vervolging te stellen - ontkende nadien alles
 Meyer de Gillis 100r 111r Noemt heel zijn proces één groot abuis - gaat fel tekeer tegen raadslid-
 commissaris Goethals en daagt die uit om dag, datum en plaats van het gebeurde te geven
 Meyer de Gillis 133v Vermeld in de zaak vh ambacht van Boekhoute
 Meyer de Jan 28v Velzeke - verdacht van moord
 Mherhaeghe Gillis 229r Waarschoot - griffier - wanbeheer - 50 ponden boete
 Michiels Philips 221r Hoeke - douanebeambte in kantoor te Brugge - agressief tegen ambtenaren die
 smokkelen wilden beletten - 3 j verbannen uit Prov. Vlaanderen
 Minnaert Jan 238v Ontsnapte met geweld uit de gevangenis van Kortrijk - 10 j verbannen uit de
 Provincie Vlaanderen
 Moens Cornelis 199r Moorsele Wiesekapelle - stookte brandewijn - 150 gulden boete
 Moerbeke van Bertholomeus 281v *Hooft binnen de stede van Ninove* - Hof beslist de zaak te stoppen
 Moere vande Marten 27v Ambtenaar van het Gentse Vrije - zijn paarden beschadigden de weide van
 Laurens Oudekens
 Moerman Jan 43v 164v Sint-Martens-Lerne - landsman - gaf opdracht graan te verkopen op markt te
 Deinze - boete: 240 gulden
 Mol de Andries 125r Heusden - schepen
 Moncheaux de 153r Raadsheer - daagde Janneken Serres voor het Hof en won dit proces
 Moor de François 260v Berlegem - fysieke agressie - 200 gulden boete
 Moor de Jacques 260v Berlegem
 Mouset Lénard 83r Blankenberge - woont bij zijn vader in *Den Rooden Leeuw* - vocht met
 burgemeester
 Moyart Pierre 36r Amongie - kort verhoor - ontkent
 Muchet Adriaen 88r Blankenberge(?) - visser
 Mulder de Lucas 222v-223r Zottegem - brouwer en herbergier - had tijdens de oorlog geleverd aan
 beide kronen - eiste nu betaling, maar de vernieuwde wet weigerde - handgemeen tijdens
 schepenmaaltijd
 Muynck de Gillis 205r Woont in Meulestede in *De Sterre* - verliest proces tegen koninklijk kantoor in
 Gent - boete: 4 maal waarde vd verbeurde stukken
 Mylleman Joseph 231r Diksmuide - schout - daagde Jacobus Janssens voor het magistrat - klacht
 onontvankelijk verklaard - dient de proceskosten persoonlijk te betalen en niet via de
 stadsrekening
 Neve de Pieter 224r Winkele - knecht van Pieter Cornelis - beging in opdracht van zijn baas zware
 fysieke agressie op Pieter vande Voorde - 1 jaar verbannen uit Winkele en omgeving
 Nieuwenburgh van François 77r-80v Meier van Banegem - vocht met herbergier Adriaen de Pape
 Nieuwenhove van Lucas 85v-87r Ambtenaar van Paryke - werkzaam in de landbouw - kwetste
 iemand met zijn roer
 Nimmegheer Andries 232v Zaffelare - herbergier - conflict met een dw
 Nisée Catharine 190v Gent(?) - plunderde huis van molenaar en voorschepen Farasyn uit protest
 tegen hoge graanprijzen - 2 jaar verbannen uit Vlaanderen
 Nolf Guillaume 224r-231r Kortrijk - koopman
 Nul de Joos 259v Baljuw van Ledeberg - François Verlinde, schoonzoon van Joos de Bucq klaagde
 hem aan bij het Hof - zelf verwijt hij de clan de Bucq *rudessen, moetwillicheden ende ghewelt*
 Obyn/ Oubyn Rutger 197v Huise - ambtenaar
 Obyn/ Oubyn Thomas 197r Huise - ambtenaar - hovenier vd hr van Huise
 Ooghe Pieter 34r Beveren (Roeselare) - graanverkoper
 Oostende van Lieven 271v Sint Denijs - lid vd vierschaar - financ. fraude - 36 ponden parisis boete
 Ooteghem van Jan 176v Vermeld in zaak Jan Biebuyck
 Ooteghem van Pieter 160v Kaprijke(?) - verzocht 18 zakken rogge naar Kaprijke te mogen voeren,
 toegestaan mits betaling van 18 pistolen
 Opstalle 100v Procureur van Catherine de Grave
 Opstalle 99v Procureur van notaris Jan Salet
 Oriseele van Adriaen 171r Temse - molenaar conflict met functionarissen

Ortega Anthone Louys 279r Gent(?) - vocht samen met Bunst tegen de uitbaters ve herberg
 Overloop van Pieter 234r Zaak Eeklo
 Pape Adriaen 77r-80v Herbergier te Vlierzele of Banegem - vocht met Carel van Peteghem, schout
 van Vlierzele, én met François van Nieuwenburgh, meier van Banegem
 Pape de Joos 65r Nevele - arme man
 Pattheet François 105r Baljuw en meier vd parochie Hamme en vd heerlijk. Sint Anna - verdacht
 van machtsmisbruik
 Pattyn 205v-207v Deurwaarder - conflict met Jacques Veys
 Pattyn Pieter 241r Gullegem - ambtenaar - betrokken bij sommige agressies begaan door de bende
 van Ackere - de Busschere - 100 ponden parisis boete
 Paul Jan Baptiste 190v Gent(?) - plunderde huis van molenaar en voorschepen Farasyn uit protest
 tegen hoge graanprijzen - 2 jaar verbannen uit Vlaanderen
 Pauwel 130r Oostende - ambtenaar
 Pauwels Jan 138v Waarschoot - assistent van dw Frigael
 Pauwels Pieter 234r Zaak Eeklo
 Pauwels Segher 104r-104v Bassevelde - fysiek geweld op de meier van Bassevelde - werd stante pede
 door het Hof gevangen gezet
 Peers Geeraert 222v-223r Zottegem - baljuw
 Pessemier de Anthone 176r Klerk van François de Roo, proc. vh Hof
 Peteghem van Carel 77r-80v Schout van Vlierzele - vocht met herbergier Adriaen de Pape
 Petit 271r Notaris vd Ridders vd Orde van Malta
 Pieter Boutte 144r 187r Ruiselede - landsman - had maalgeld 1697 niet betaald - pleegde zware
 agressie op baljuw van Ruiselede die zijn paard wilde in beslag nemen - ereboete voor het
 Consistorie - 3 jaar verbannen uit alle Spaanse landen
 Pieter Cornelis 224r Winkele - molenaar - gaf zijn twee knechten opdracht tot zware fysieke agressie
 op Pieter vande Voorde, meier vd heerlijk. van *Buysere* - 60 gulden boete en 1 jaar
 verbannen uit Winkele en omgeving (of werden enkel zijn 2 knechten verbannen?)
 Pieters Gillis 199r Moorseele Wiesekapelle - stookte brandewijn - deel proceskosten betalen
 Pieters Jooris 127r Burgemeester van Boekhoute
 Polle Adriaen 247v Izegem - ambtenaar
 Poorten vander Aernaut 285r Kortemark(?) - fysieke agressie op Jan van Lockeren
 Pousset 130r Oostende - ambtenaar
 Praet Joos 67r Tiegem - ontkent dat hij graanwetten overtrad
 Praetere de Jacques 31r Schepen te Kwaremont - kreeg boete van dw Wadupont
 Prète du Jan 14v Brugge - graanhandelaar - betaalde leveringen graan niet
 Prévost Pierre 232v 238r 243v 206v Geboren nabij Béthune - zwerver die in verscheidene
 regimenten diende - muntvervalser - kreeg de galg
 Prez de Elisabeth 190v Gent(?) - plunderde huis van molenaar en voorschepen Farasyn uit protest
 tegen hoge graanprijzen - 2 jaar verbannen uit Vlaanderen
 Prins van Vaudemont 9r 12v
 Pryck de Adriaen 179r-180v Elst[Aalst(?)] - agressief tegen de meier van Nederbrakel
 Putte vande François 67r Kerkhove - landsman - ontkent dat hij graanwetten overtrad
 Putte vande Joos 88v Blankenberge - stuurman op een vissersschuit - ontkent betrokkenheid bij
 wegvoeren vd gevangenen Pieter Bouchaute en Pieter Rooms
 Pynckel Adriaen 234r Zaak Eeklo
 Quathem van Gillis 165v Sint-Martens-Lerne - overtrad graanplakkaten - 60 gulden boete
 Quénon Michiel 127r 133v Griffier en ontvanger van het Ambacht van Boekhoute
 Quénon Pieter 12v 135v Gewezen burgemeester van het Ambacht van Boekhoute
 Quésau 43r Procureur van Louis de Worm
 Quéseau Valentyn 154v Procureur vh Hof - betwisting over penningen *ghenampteert* onder griffier
 van Overwaele en gelicht door Quéseau - 100 gulden boete
 Quiry nissens François Joseph 224v Frauduleus bankroet - gevlucht - levenslang verbannen ui de
 (Zuidelijke) Nederlanden
 Raebelys Thomas 251v °Gent - knecht bij schrijnwerker - verstoring openbare orde - 10 j verbannen
 uit de Oostenrijkse Nederlanden

- Raet de Jan 69v Zeveren - leverde graan in het Franse gebied
- Raet de Pieter 157r Burgemeester van L. v. Gavere - excessen - 50 gulden boete
- Rampelberghe van Joseph 160v Hof confisqueert betrokken granen - opbrengst verkoop over te maken aan de ontvanger vd exploten
- Rans de Michelle 114r 120v 126v 185r en nog eens 185r ° Valenciennes - gaf valse penningen uit in Gent - het Hof vermoedt dat die door haar man Isaac Siméon gemaakt werden - gezeseld en levenslang verbannen uit de (Zuidelijke) Nederlanden
- Ravericx 224r Dw - betekende exploit tegen François vanden Byvanghe
- Rebberechts Jacques 199r Moorsele Wiesekapelle - stookte brandewijn - deel vd proceskosten betalen
- Rechem Joos 75r Anzegem - bakker - ervan verdacht de graanwetten te overtreden
- Reckem van Jan 1r-12v 156r Huise - landmeter - speelde militaire inlichtingen door aan de Fransen - levenslang verbannen uit alle Spaanse landen
- Renterghem 39v Leerne - herbergier in *Den Gulden Haene* - dw vander Maeren nam bij hem graanproducten in beslag
- Reybrouck van Janneken 165v Zie bij haar man Guillaume Speybrouck
- Reylof Floribert 253v Deinze - poging tot ontsnappen uit gevangenis van Deinze, bedreigde een cipier - 3 j verbannen uit Provincie Vlaanderen
- Reyniers François 160v Ambtenaar vd licenten - het Hof confisqueert betrokken granen die openbaar verkocht moeten worden - opbrengst is voor de ontvanger vd exploten
- Rijcke de Joos 49v Gyselbrechtegem - overtrad graanplakkaten
- Ringelaer 258v Kanunnik van het kapittel van Harelbeke - kwam naar Tielt om geestelijke tienden te pachten, maar werd weggejaagd door leden vd *Vrye Compagnie van Thielt*
- Robrecht Pieter 232r Wakken - fysieke agressie op ambtenaar Guillaume vande Sompele en op zijn eigen vader - levenslang verbannen uit alle landen van Z. Keizerlijke en Katholieke Maj.
- Robyn 107r Procureur van Cornelis de Croo
- Robyn 84r Procureur van Jan Gangheloop
- Roelants 69v Lijsthouder van de graanbedeling te Nevele
- Roelants Jan 80v Lijsthouder te Nevele (van wie recht had op graanbedeling)
- Roelants Pieter 64r Nevele(?) - overtrad graanplakkaten
- Roels Michiel 49v Elsegem - overtrad graanplakkaten
- Rogier Jan 266v Wevelgem - dienstbode - hielp bij het verdrijven van de jansenistische pastoor van Biesbrouck - 8 j verbannen uit alle landen vd keizer
- Roker de Lieven 124r Burgemeester van Heusden
- Rombaut Anthone 265r Ambtenaar vd parochie Beveren - legde tegenstrijdige verklaringen af voor het Hof i.v.m. de aanwezigheid van wetteboden in *De Swaene*
- Roo de 66v Procureur van Cornelis de Cramer
- Roo de 90r Procureur van Jacques van Hulle
- Roo de François 173v Vocht met adv. Caudron
- Roo de Jan Carel 153v Procureur - gaf niettegenstaande een bevel, de originele stukken niet door aan de tegenpartij - 12 gulden boete
- Rooms Arnaut 88v Blankenberge - visser - ontkent betrokkenheid bij tumult bij wegvoeren vd gevangenen Pieter Bouchaute en Pieter Rooms
- Rooms Pieter 88r Blankenberge(?) - werd weggevoerd als gevangene
- Roossaert 181r Raadsheer en advocaat vermeld in proces tegen Hendricq Ryckaert
- Rouck 117r Procureur van Adriaen Thysebaert
- Rouck 181r Procureur - vermeld in proces Hendricq Ryckaert
- Rouck de 116r Procureur van Jan vanden Eeckhoute
- Roussel Jan 109v Brugge - koopman - ontving verdacht pakje uit Rijsel
- Roussel Jan 258r Tielt - schoenmakersknecht - actief lid van *De Vrye Compagnie van Thielt* - 10 j verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden
- Roussel Jan 34r Brugge - graanverkoper
- Ruddere de François 278r Proc. vh Hof - rekende exorbitante bedragen aan als salaris -1 j ontzet uit ambt
- Rue de la Marie 262r Deinze - vrouw van Michiel de Smedt - fysieke agressie tegen een assistent van een dw

- Ruyck de Joos 36v Uitkerke (bij Oudenaarde?) - timmerman - ontkent dat hij ooit graan verkocht op markt van Oudenaarde, kocht zelf graan voor particuliere consumptie
- Ryckaert Hendricq 145v-152r 154v-161v 162v-170v 181r 197v Moerbeke - griffier - beschuldigd van *baetsouckynghen* - maakte de rekeningen van bisschop d' Hornes voor wat de meersen van Moerbeke en omliggende betrof - herhaaldelijk langdurig ondervraagd - bekent niets, behalve een paar *abuysen* - er liep ook een proces tegen hem in de Geheime Raad - uit ambt ontzet voor één jaar
- Ryckaert Jan 14r Temse - arbeider - ontkent bijna alle tichten - was mogelijks enkel getuige
- Rycke de Adriaen 246v-248v Eeklo - baas van dijkwerken - verdacht van agressiviteit
- Rycke de Pieter 106r 249v Baljuw van Erembodegem - 1° werd zelf gearresteerd door ambtenaar Waesberghe - vocht met de stadhouder - 2° ambtsverzuim - levenslang de bediening van elk openbaar ambt ontzegt + plus 400 gulden boete
- Saeren vander 148r Commissaris van het Land van Waas(?) - controleerde de rekeningen van o.a. Hendricq Ryckaert
- Salens Louis 50r 58r Elsegem - overtrad graanplakkaten - kocht o.a. graan in Oudenaarde
- Salet Jan 99r-99v 100v-101v 181v Kruikebeke Notaris - medewerking aan lichtvaardige herroepen van eed - zes maanden ontzet uit ambt
- Samaryn(?) 108r Dw nam de koeien van Emanuel de Vuldere (Gent) in beslag
- Saytyt de Joos 212r 202v Melden of Nukerke - knecht van griffier Abraham van Coppenolle die hij assisteerde bij diens *rudessen*
- Schaepdryver de Jacques 152r Schepen van Moerbeke
- Schautteet Omaert 112v 113v Gent - factor - betrok wellicht kalk uit Doornik
- Schelden vander Jan 277v Baljuw vd parochie Waarmaarde - wellicht zelfde persoon als in 54v en 56v - grossierde in het geven van boetes en eiste soms te veel
- Schepens Joos 76r Bottelare - geboren in Moortsele - conflict met baljuw
- Schepper de Jan 105r Hamme(?) - meier François Pattheet legde wetteboden bij hem
- Schepper/ Schipper(?) 181r Advocaat van Hendricq Ryckaert
- Schiettere de Jacques 155r Hr van Tillegem - bracht ongeoorloofde symbolen aan op zijn koets - deze symbolen dienen verwijderd - 300 gulden boete
- Schoorman 152r Kanunnik - administrateur van de bezittingen van bisschop d' Hornes na diens dood
- Sénéchal François 204r °Doornik - knecht van Brusselse handelaar Antoine Havré - uitvoer uit de Verenigde Provinciën via Antwerpen - ontweek invoerrechten - gebruikte valse zegels - 10 jaar verbannen uit alle Spaanse landen
- Serres Janneken 153r Gewezen dienstmeid van Gillis van Leuven - verloor proces tegen de Moncheaux
- Serwauters Charles Robert 223r Onderbaljuw van Gent en hr van Tollenaere - wint proces tegen Marie Buydens, wed. van Jacques de Richebourg, en tegen Hendricq Duyf
- Serwauters Charles Robert 223v Onderbaljuw van Gent en hr van Tollenaere - won als aanklager proces tegen Jan Lecomte
- Sevallos 27v 28v Ontvanger van Oudenaarde
- Seymortier/ Simortier 107r Berchem (Vl. Ard.) - burgemeester - kreeg 'bezoek' van dw Gyselins
- Siméon Isaac 114r 120v 126v 185r en nog eens 185r Soldaat - verdacht van fabricage valse munten - levenslang verbannen uit alle Spaanslanden.
- Smedt de Michiel 283v Sint Gillis in het L. v. Waas - schepen - kreeg klappen van Pieter Stevens
- Smet de Jooris 125v Opwijk - landsman - verzette zich tegen Adriaen de Smet die zijn koeien in beslag nam
- Smet de Marie Jenne 190v Gent(?) - plunderde huis van molenaar en voorschepen Farasyn uit protest tegen hoge graanprijzen - 3 jaar verbannen uit Vlaanderen
- Smet de Marten 35r Vosselare - landsman
- Smet de Pieter 253r Petegem - *excessen breeder ten processe vermelt* - 50 ponden parisis boete
- Snoeck Pieter 278r Gent - *excessen breeder ten processe vermelt* - 50 ponden parisis boete
- Soetaert 248v-249v Dw die de meubels van Clara de Croke afhaalde
- Soetaert Bernard 202r Baljuw van Maldegem - wint proces tegen Cornelis vande Velde
- Somers Nicolas 233v Ambtenaar in het kantoor van Z. Maj. licenten te Gent - fraude met paspoorten - alle onrechtmatig verkregen sommen teruggeven aan Z. Maj.

- Sonius Hendricq Augustyn 245r Adv. en suppoost vh Hof - ambtsverzuim
- Speliers Jacques 37v Nieuwkerke(?) - betrokken bij moord op Jan Speliers
- Speybrouck Guillaume 165v Sint-Jans-Leerne - overtrad graanplakkaten - 300 gulden boete
- Spiessens Jan 171v Weert
- Spillebaut Baptiste 240r Roeselare(?) - proces als beschuldigde tegen baljuw Pieter Wemaere - werd in der minne geregeld
- Stalins Louis 62r Beveren (Roeselare) - landsman
- Stasseroen Louis 221r Douanebeambte in kantoor te Brugge - hielp bij het smokkelen - 1 j verbannen uit Prov. Vlaanderen
- Steenbeke van Jan 199v Gent - hovenier - weerspanning tegen baljuw die hem uit zijn huis zette
- Steenbrugge van Jacques 139v Kerkhove
- Steenbrugge van Jacques 139v 187v Kerkhove - de paarden van zijn vader graasden in andermans meersen en werden in beslag genomen door Jacques de Vos, ambtenaar van de heerlijkh. *Het Nieugoet* in Kerkhove - hitste paardenknechten op die daarop Bartholomeus de Backer, ambtenaar van vermelde heerlijkh, met stokken sloegen - ereboete en 3 jaar verbannen uit Kerkhove en omgeving
- Steenbrugge van Jan 67r 142r 187v Kerkhove - molenaar - wellicht vader van Jacques - zijn paarden graasden in andermans meersen en werden in beslag genomen door Jacques de Vos ambtenaar vd heerlijkh. *Het Nieugoet* in Kerkhove - hitste paardenknechten op die daarop Bartholomeus de Backer, ambtenaar van vermelde heerlijkh, met stokken sloegen - 100 gulden boete
- Steenkiste van Blasius 241r Gullegem - medeplichtig aan sommige wandaden vd bende van Ackere - de Busschere - voortvluchtig - 50 ponden parisis boete
- Steenlant van Anthone 154r Advocaat vh Hof - rekte een proces nodeloos - 25 gulden boete
- Stevens Jan Baptiste 106r Erembodegem - herbergier
- Stevens Lopo Christiaens 222v-223r Zottegem - brouwer en herbergier - had tijdens de oorlog geleverd aan beide kronen - eiste nu betaling, maar de vernieuwde wet weigerde - handgemeen tijdens schepenmaaltijd
- Stevens Pieter 283v Parochie Sint Gillis in het L. v. Waas - fysieke agressie tegen schepen Michiel de Smedt
- Steyt François 167r Procedeerde als eiser tegen Guillaume Vervaeet
- Storm 83r Baljuw van Blankenberge
- Storm Anthone 158r *Guardie* van Z. Maj. licenten - liet aan Brugse Poort (Gent) granen passeren zonder controle - ontving steekpenningen - ontzet uit zijn ambt - verbod ooit nog enig openbaar ambt te bekleden - 300 gulden boete
- Storme Philips 224r Winkele - knecht van Pieter Cornelis - beging in opdracht van zijn baas zware fysieke agressie op Pieter vande Voorde - 1 jaar verbannen uit Winkele en omgeving
- Streelman Jan 249v Erembodegem - werd zwaar toegetakeld
- Stuyvaert Pieter 220r Ambtenaar vd Stad en het Ambacht Assenede - schuldig verzuim bij zware fysieke agressie op Pieter vande Velde - 6 m uit ambt ontzet
- Sucx 152r Raadsheer - trad op als commissaris in een proces tegen Hendricq Ryckaert
- Suttere de François 204v Ontvanger van Pamel
- Suttere de Pieter 166v Haaltert - marktschipper - zijn granen moeten 'desnoods' openbaar verkocht worden - opbrengst dan voor de ontvanger vd exploten
- Suys Philips 159r Stadhouders van de burcht en de heerlijkh. van Temse
- Swalmen van Jan 260v Ambtenaar L. v. Gavere
- Swynvoorde van Marcus 261v Eeklo(?) - assistent vd schout
- Symays Guillaume 47v-48v Huise - 'transportbedrijf' - bij graanvervoer: overtreding vervoerplakkaten
- Symays Pieter 47v-48v Huise - 'transportbedrijf' - bij graanvervoer overtreding graanplakkaten
- Tack François 268v Wevelgem - hielp deur vd sacristie forceren bij het verdrijven vd jansenistische pastoor van Biesbrouck - 100 ponden parisis boete
- Tanghe 141v Deurwaarder - nam een paard van Jacques Bruneel (Brugge) in beslag
- Tanghe Jan 265r Wevelgem - brouwer - verzocht het magistrat binnen de 15 dagen te zorgen voor een roomse pastoor i.p.v. pastoor van Biesbrouck die de jansenistische leer verspreide - hielp

- bij het verdrijven van vermelde pastoor - ereboete voor het Consistorie, daarna *in syn lynwaet* een brandende kaars offeren in een kerk - 10 j verbannen uit alle landen vd keizer
- Temmerman Liven 205v Burgem. vd heerlijk. vh Dendermondse in Lotenhulle - beledigde de baljuw
- Thys Cornelis 159v Sinte Anna parochie van Hamme - elk verweermiddel ontzegd - viste met verboden netten - die dienen afgehaald en verbrand - 20 gulden boete
- Thysebaert Adriaen 117r Bassevelde - twist met Niclaeys Matthys over geven van doorgang
- Thysebaert François 180v Adv. en suppoost vh Hof én licentiaat in de medecynen - gaf burgemeester de Corte [Huise(?)] een pak slaag
- Tienpont Niclais 251r Pachter *vanden gulden ende impost* vd kasselrij Oudenaarde
- Tour de la Adriaen 234r Zaak Eeklo
- Trappen van Pieter 111v 113r Gent - factor én wijnkoopman - betrok mogelijks kalk uit Doornik
- Tré van Adriaen 216r Ambtenaar vd Stad en de heerlijk. Ronse - agressief optreden - 1 j ontzet uit ambt
- Trentecamp/ Trintecamp Pieter 270v Gevangene - had grote schulden door tegenslagen o.a. vrouw had een *quade boesem* - Hof seponeert de zaak
- Troncheson Jacques François 244v Hoogpointer vd kasselrij Oudenaarde - gewapende weerstand toen men zijn *passavant* vroeg
- Turcx de Benedictus 167r Controleur aan een stadspoort te Oudenaarde - overtrad voor eigen profijt de graanplakkaten - ontzet uit ambt en onbekwaam verklaard om ooit nog een openbaar ambt te bedienen
- Tuytschaevere Adriaen 245r Damme - ambtenaar
- Uuytterhaeghe Gheraert 230v Munkzwalm - landsman - conflict met dw vander Haeghen die koeien in beslag nam
- Vaernewyck Andries 206r 208r Kruishoutem - landsman - veroorzaakte oproer door te spotten met het maalgeld - voortvluchtig - bij verstek 10 jaar verbannen uit Vlaanderen
- Vaet vander Adriaen 40v-43r 46r Zie bij zijn zoon Joos vander Vaet
- Vaet vander Joos 40v-43r 46r Wantegem (Wetteren) woont op het goed van Zijne Majesteit - landsman - kreeg tweemaal bezoek van Fransen die (volgens hem) twee zakken (wellicht met graan) lieten staan - als gevangene naar de gevangenis in Dendermonde gevoerd
- Vanthieghem Jean Augustyn 224v-231r Kortrijk - koopman
- Vasseur Joos 47r Berchem (VI. Ardennen) - kruidenier, brouwer en bakker - ervan verdacht de graanplakkaten te overtreden
- Vaubicour 3v Fransman - correspondent van spion Jan van Rechem - neergeschoten door partizaan Lefèbre
- Vaudémont Prins van 162v Bevelhebber bij geallieerde troepen (artillerie, ruitery)
- Velde vande 36r Procureur van François van Wambeke
- Velde vande 33r Procureur van Pieter Braembusch
- Velde vande Cornelis 202r L. v. Maldegem - *rudessen, roeckeloosheden ende moetwillicheden* - 200 gulden boete
- Velde vande Jan 62r Ardoois - landsman
- Velde vande Jan Baptiste 62r 167v Controleur aan een stadspoort te Oudenaarde - overtrad voor eigen profijt de graanplakkaten - ontzet uit ambt en onbekwaam verklaard om ooit nog een openbaar ambt te bedienen
- Velde vande Pieter 220r Assenede(?) - slachtoffer van zware fysieke agressie door Pieter de Kesele
- Velden vander François 234r Zaak Eeklo
- Velle Gillis 179r Handel met Frans gebied - gedurende de 'huidige' oorlog verbannen uit alle Spaanse landen
- Verbauwen Pieter 51r Vosselaar - overtrad graanplakkaten - verkocht graan in Deinze
- Verbeke Jan 157v 161r-161v Hoofdschepen van Land van Dendermonde - ondervraagd in zaak Hendricq Ryckaert
- Verbeke Jan Baptist 232v Gent(?) - kassier vh douanekantoor te Gent - fraude - bij verstek veroordeeld - *in effigie* uithangen op het Sinte Veerleplein
- Verbeke Philips 65r Nevele - arme man
- Verbeure Arnaut 216v Diksmuide - apotheker - bezorgde vrouwen middel tot abortus - 6 jaar

- verbannen uit Diksmuide en omgeving
- Verbrugghen Albert 256r Tielt - kleermaker - trad op als tamboer van *De Vrye Compagnie van Thielt* - geselsd op schavot op het Sinte Veerleplein - 10 j verbanen uit de Oostenrijkse Nederlanden
- Verbrugghen Jan 245r Tielt - trad herhaaldelijk agressief op tegen Bauduyn de Blaere - ereboete voor het Consistorie plus 10 jaar verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden
- Verburch Jan 88r Blankenberge - visser - ontkent betrokkenheid bij tumult bij wegvoeren vd gevangenen Pieter Bouchaute en Pieter Rooms
- Vercruyce Guillaume 55v Koolskamp(?) - overtrad graanwetten
- Verdiere Anthone 49v Elsegem - overtrad graanplakkaten
- Verdiere Philips 49v Elsegem - overtrad graanplakkaten
- Verdonck 172r Procureur van Adriaen van Oriseele, Jan Spiessens en Jan Govaerts
- Verdonck Janneken 179r-179v Vrouw van Anthone van Hoecke die een conflict had met ambtenaar le Ducq
- Vereecken Christoffel 234r Zaak Eeklo
- Vereecken Liven 191v Ontvoerde zijn *rechtsweir*, een dochterken van 16 jaar, en misbruikte haar - voortvluchtig - levenslang verbannen uit alle Spaanse landen
- Vereecken Liven 82r Gent - ranselde een postillon af - ook een proces voor de Keure
- Vergaert Guillaume 129v Cipier van de gevangenis van Oost-Eeklo
- Vergauwen Pauwels 254r de Klinge in heerlijk. van Vrachene en Sint Gillis - agressie op de meier - ereboete voor het Consistorie - enkel zijn aandeel in de proceskosten betalen
- Verhaeghe/ vander Haeghe Elisabeth 184r 195r Vrouw van muntvervalser Jan Deggena - 10 jaar verbannen uit alle Spaanse landen
- Verhaeghen Jan 252v Moen - fysieke agressie op een dw - ereboete voor het Consistorie en 100 gulden boete
- Verheecken Livyne 250r Gent - trachtte de executie ve soldaat te beletten - verstoorde openbare orde - ereboete voor het Consistorie - geselsd op schavot, gebrandmerkt - levenslang verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden
- Verhelle Guillaume 32v 163r Bellem - molenaar - verboden vervoer van granen vanuit Aardenburg - leverde meel aan vreemdelingen (Fransen?) - 240 gulden boete
- Verlinde François 259v Ledeberg(?) - daagde Joos de Nul voor het Hof
- Verlooven François 284v Kruishoutem - hielp bij bedrog in een proces - proceskosten betalen
- Vermadele Jan 229v Grammene - zijn aandeel in de proceskosten betalen
- Vermeesch Joannes 248v Izegem - verstoorde openbare orde - 3 jaar verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden
- Vermeulen François 253v Omwille van langdurige detentie in gevangenis van Deinze enkel de proceskosten betalen
- Vernaet Jan 261v Eeklo - slager en arbeider - weigerde zijn boetes te betalen - zware fysieke agressie op de schout en een assistent die zijn meubels kwamen afpanden - ereboete voor het Consistorie - 10 j verbannen uit alle landen vd keizer
- Verplancken Jan 32v Gezworen *cooremeter* te Gent
- Verschelden Albertus 51r 53r 168r Griffier van Kerkhove en Berchem [beiden in Vl. Ard.] - overtrad op grote schaal graanplakkaten - leverde o.a. brood aan het leger van de hertog van Wittenberg
- Verschelden Gillis 50r Elsegem - overtrad graanwetten en verklikte anderen
- Verschelden Jan 49v 54v 56v 57v 60r Berchem of Elsegem [allebei in Vl. Ardennen] - verkocht graan op markt in Kortrijk wat verboden was door de plakkaten - bezat lijst van Kerkhove en Berchem van wie recht had op granen - verklikte velen uit Elsegem en Gijsbrechtegem
- Verschelden Joos 168r Berchem [Vl. Ard.] - overtrad graanplakkaten - geldelijke. boete
- Verspicht Jan 91r Opwijk - volgde vermoedelijk de vermoorde van Hoorebeke op als griffier
- Verstraeten Domyne 55v Koolskamp(?) - bezat lijst van wie recht had op graan
- Verstraeten Pieter 261r Bedreigde en verjoeg een concurrent gistverkoper van de markt van Assenede - 1 j verbannen uit Ambacht en Vrijheid van Eeklo
- Vervaet Guillaume 167r Was in proces verwikkeld als beschuldigde tegen François Steyt
- Vervenne Jan 87v Deurwaarder - werd geslagen door Jacques de Jode
- Veys Jacques 205v-207v Moen - korporaal vd wacht - conflict met dw Pattyn

- Vierendeels Joos 281v Poortbaljuw van Ninove
- Vilain de Jan George 246v Aartsbedrieger - 'uitbater' van een gefingeerde zaak - grote schulden - levenslang verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden
- Villain Pierre Meurisse/ Maurice 224v-231r Gent(?) - °Warneton - intern. koopman - verdacht goederen door Vlaanderen te sturen zonder de vereiste rechten te betalen - gebruikte ook nagemaakt zegel van de stad Gent - ontkent alles
- Vincke Jacques 187v Kerkhove - agressie op ambtenaren van Kerkhove - ereboete voor het Consistorie
- Vinckt vander François 211v Brein achter ontsnappingspoging uit Gravensteen - 3 jaar verbannen uit de Provincie Vlaanderen
- Vindevoghel Jan 202v Schepen van Nukerke
- Vindevoghel Liven 54v Elsegem - overtrad graanwetten
- Vindevoghel Philips 206r 208r Kruishoutem - landsman - veroorzaakte oproer door te spotten met het maalgeld - diende enkel de proceskosten te betalen
- Vlaminck Paul 173r Functionaris vd parochie Eke
- Vondele vande Eugenius Albert 256v Tielt - kleermaker - vaandeldrager van *De Vrye Compagnie van Thielt* waarvan hij een actief lid was - 10 j verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden
- Vooght de Constantia 1r 3v 5v 156r Verzonnen persoon in geheime correspondentie van Jan van Rechem
- Voorde vande Jooris 120v Waarschoot - wever - getuige van het gevecht tussen Marten de Camargo en Joos Versluys, korporaal van de wacht
- Voorde vande Joos 176v Commis van het kantoor te Sint-Laurens
- Voorde vande Mattheus 237r Wondelgem
- Voorde vande Pieter 224r Meier vd heerlijkheid van *Buysse* - slachtoffer van zware fysieke agressie begaan door Pieter Cornelis en zijn 2 knechten
- Voorde vande Pieter 237r Wondelgem
- Voorspoel van 154v Raadsheer - commissaris in een proces tegen Hendricq Ryckaert
- Vos de 224v-231r Gent (Graanmarkt) - *crochetteur*
- Vos de Aldegonde 183v 189v Gent(?) - betoogde tegen hoge graanprijzen - plunderde huis van voorschepen Farasyn - 10 jaar verbannen uit Vlaanderen
- Vos de Carel 85v *Ghecoort ende ghebonden* door de hr van Nederbrakel omdat hij op wild schoot
- Vos de Pieter 255r Oeselgem - schaapherder - fysieke agressie op Jan Impens en op ambtenaren
- Vreese de Carel 234r Zaak Eeklo
- Vuldere de Emanuel 108r Gent - in dienst van Zijne Maj. - slaande ruzie met baljuw Samaryn(?) die zijn koeien in beslag nam
- Vuyttersprot Andries 199r Moorsele Wiesekapelle - stookte brandewijn - deel vd proceskosten betalen
- Vyvere vande 166v Dw - dient granen van Pieter de Suttere openbaar te verkopen
- Vyvere vande 41v Deurwaarder - arresteerde zoon Joos en vader Adriaen vander Vaet wellicht omwille van bezit granen en vervoerde hen naar de gevangenis in Dendermonde
- Vyvere vande Michiel 141v 187v Kerkhove - *hostelier* - agressie op ambtenaren van Kerkhove
- Wadupont 31r Dw - arresteerde Jacques de Praetere in Berchem (Vl. Ard.)
- Waeghenaere de Pieter 33v Sint-Martens-Lerne - verdacht van aankoop graan op de markt van Deinze, wat verboden was
- Waegheneere Dierick 85v-87r Knecht van de heer van Nederbrakel - ° Boxmeere
- Waesberghe 106r Erembodegem - ambtenaar - arresteerde baljuw Pieter de Rycke
- Waesberghe van Huybrecht 234r Zaak Eeklo
- Walkier Henderick 153v Ninove - beschuldigd van onbehoorlijke vorderingen - 2 ponden boete
- Walle vande Pieter 231r Voor het magistrat van Diksmuide gedaagd door de baljuw - geëvoc. zaak - omwille van zijn langdurige detentie laat het Hof hem zonder meer vrij
- Wambeke van François 36r Vosselaar - pachter van mijnh. van Meere - ontkent verkoop granen op markt Deinze
- Wauman Philips 121v *Princelycken officier der stede van Ghendt* - machtsmisbruik
- Wauters Bauduin 126v 131r Baljuw vd stad en het Ambacht van Boekhoute - verdacht van machtsmisbruik in financiële zaken

- Wee vander Mauritius 264v Gent - verkoper van boeken - beschuldigd van illegale verkoop ve gedrukte versie ve plakkaat
- Weghe vande Charles 28v 160r Luitenant-baljuw van Land van Zottegem - verregaande nalatigheid bij uitoefening ambt - voor één jaar ontzet uit ambt - 1 500 gulden boete
- Weghe vande Joos 66v Ruiselede - landsman - ontkent overtreding vd graanplakkaten
- Weltere Joos 55r Kaaster - overtrad graanplakkaten
- Wemaere Pieter 240r Baljuw van Roeselare - proces tegen Baptiste Spillebaut werd in der minne geregeld
- Weytaq Hendericq 143r 76 jaar en nog steeds baljuw van Eksaarde - had schrik van Ignatius Dhaveloose die verschillende huizen binnendrong - boete: 25 gulden
- Weytjens Lieven 234r Zaak Eeklo
- Wickaert Mattheus 160r Brugge - probeerde veulens over de Oostendse vaart te smokkelen in het Franse gebied - boete: tijdens 'huidige' oorlog verbannen uit alle Spaanse landen
- Wieghere de Arnaut 271r Gent - procureur en notaris actief in het L. v. Aalst - schriftvervalsing
- Wilde de Jan 123r Heusden(?) - stak Liven van Doorisele neer
- Willems Jan 234r Zaak Eeklo
- Willems Petrus 80r Pastoor op de parochie Sint-Jooris - betrokken bij overtreden graanwetten
- Willemyns Gillis 162r Ardoeie - eerste schepen negligent bij toepassen van graanplakkaten - 50 gulden boete
- Willoquet Jacques (zn) 217r Kwaremont - fysieke agressie op vader en zoon Synghels - 3 jaar verbannen uit de Provincie Vlaanderen
- Willoquet Jacques vader 217r Kwaremont - fysieke agressie op vader en zoon Synghels - 300 gulden boete
- Winkels Joseph 257r Tielt - lid van *De Vrye Compagnie van Thielt* - ereboete in Consistorie - proceskosten betalen
- Wissaert Petronelle 190v Gent(?) - plunderde huis van molenaar en voorschepen Farasyn uit protest tegen hoge graanprijzen - 2 jaar verbannen uit Vlaanderen
- Wittevrongel Jan 245r Het Hof *verabsolveert* Jan Wittevrongel
- Woestyne vande Daniel 213v Deinze - schepen(?)
- Wongerghem van Adriaen 30v-32v 161r Vinkt - schepen van Land van Nevele - vervoerde en verkocht granen tegen de plakkaten in - boete 600 gulden
- Worm de Louis 43r Nukerke Landsman - zegt dat hij in Ronse geen graan kocht noch verkocht
- Zande vande Carel 257r Tielt - kopstuk en griffier van *De Vrye Compagnie van Thielt* - procureur - voortvluchtig - levenslang verbannen uit de Oostenrijkse Nederlanden
- Zele van Pieter 155v Ontvanger van Wachtebeke
- Zoetaert 127r Baljuw van Maldegem

10. Register met Plaatsnamen.

- Aalter 155v
 Aardenburg 32v
 Aarsele 176v
 Alveringem 221v
 Amongie 36r
 Antwerpen 26v 204r 205r
 Anzegem 75r 80v
 Ardooie 62r 162r 165r
 Assenede 126v-136v 220r-261r
 Baarle 228r
 Balegem 182r
 Banegem 77r-80v
 Bassevelde 104r-104v 117r
 Beerst 35v
 Bellem 163r
 Berchem 71r
 Berchem Vl. Ard. 28v 31r 54r 54v 74v 107r
 Bergen Sint-Winoks(?) 6v
 Berlegem 260v
 Béthune 206v
 Beveren (Roesel.) 34r-34v 62r 172v 211r-213r
 Beveren 265r
 Beveren Waas 227r 277v
 Blankenberge 83r 84r 88r-90v
 Boekhoute 126v-136v
 Boezinge 184r
 Bossuit 240r
 Bottelare 76r
 Brugge 14v 34r 55v 208r 160r 165r 213r 213v
221r
 Brugge Sint Jans Godshuis 170r
 Brussel 1r 12v; Klooster *Ter Caemer* 18v; 21r-
 22r 51r 264v
 Cassel 232v
 Damme 102v 220v 245r 282v
 Deinze 3v 6v 36r 33r-33v 37v 40r 51r 43v 69v
 201r 163v 164v 165v 169v 200v 238v 253v
 ;*De Swaene* 247r
 Dendermonde 41v 161v 184r; *Den Hert* 214r
 Dentergem 30v
 Destelbergen 272v
 Dikkelvenne 260v
 Diksmuide 35v 251r 216v 230v 279v
 Doornik 56v 156r 204r 252v
 Dottenijs 54r
 Drongen 40r 102r 163v
 Duinkerken 1r 6v 9r 12r 12v
 Duitsland 6v 251r 251v 252r
 Eeklo 246v 262v 176v 234r 253r 261r-261v
 Eertvelde *La Fontaine* 204r
 Eke 173r
 Eksaarde 143r 162v
 Elare 27v-28r
 Elsegem 49v 54v
 Elst/ Aalst(?) 180r
 Engeland 3v 8v 10r 102r 135v; Ruiters
 artillerie 154v 157v 162v 227r
 Erembodegem 160r 249v; *Den Appel* 106r
 Essenede 87v
 Etikhove 204v
 Frankrijk 1r-12v 34v 35v 37v 40v-43r 46r
 69v 80v 102r 128v 135v 244v 156r 160r 169v
179r 205v
 Gavere 116r 260v
 Gent *De Dry Conynghen* Korenmarkt 114r
 Gent *Le Héron* of De Reiger 227v
 Gent 39v 60v 80v 82r 108r; *Het Bourgoins*
Cruys 114r; 121v 145v; bisdom 151v-152r;
 156r; *Den Engel* herberg nabij Prinsenhof 157v;
 161r 162v 176v 181r; *De Roose* herberg 157v
 183v 199v; *Le Lévrier* of De Hazewind 227v;
Den Spiegel 251r; 264v 271r 154r 156r 158r
169v 182v 189v 190v 197r 197v; Sas van 201v;
205r 210r 223r 223v 229v; 233v; *Den Coninck*
van Spaignien 239r; 251r 251v 252r
 Gent(?) 232v
 Gistel 231r
 Gottem 69v 232tussenbladr
 Grammene 229v
 Gravelines 6v
 Groot-Britannië 199r
 Gullegem 241r
 Gyselbrechtegem 49v
 Haaltert 75v 108r 166v
 Haasdonk 99r-99v 100v-102r 181v
 Halewijn 9r 12r
 Hamme 105r 159v
 Hansbeke 166v
 Harelbeke 258v 269r 270v; *De Swaene* 271r
 Heule 241r
 Heusden 123r-125v; *De Vier*
Hemelskinderen 123r
 Hoeke 221r
 Holland 3v 6v 10r 26v 130r 189v
 Huise 47v-48v 180v 183r 192r-198r 156r 164v
210r
 Hulst 227r 254r
 Ichtegem 285r
 Ieper 1r 6v 184r 179r
 Ierland 184r
 Italië 102v
 Izegem 165r 228r 246r; *Den Grave van*
Middelburgh, *Den Hert* 247v; 248v;
 Kalken 162v; *Den Gulden Appel* 282v

- Kaprijke 160v 254r
 Kerkhove Vl. Ard. 54v 67r 139v 141r 142r
187r
 Klinge de 254r
 Koolkerke 179r
 Koolskamp 166r
 Kortemark *De Swaene* 285r
 Kortrijk 12r 47r 49v 50r 54v 55r 58r 80v 59r
 80v 169v 176v 178v 237r 238v
 Kortrijk(?) 237r
 Kruibeke 181v
 Kruishoutem 3v 206r 211v 208r 283v-285v
 Kwaremont 31r 71r 217r
 Landegem 65r
 Langemark 1r
 Ledeborg 259v
 Leerne 39v
 Leffinge 272v
 Leke 35v
 Leupegem 204v
 Lokeren 154v 162v 161v
 Loochristi 225v
 Lotenhulle 205v 228r
 Lovendegem 109r
 Maldegem 32v 202r
 Male 102v 112v 180v
 Malta Ridders vd Orde 271r
 Mannekensvere 107r
 Mechelen 16v; bisdom, officiaal 18v; Zwarte
 Zusters en Thabor 21r; 23v-25v 157v 162v
 170v 257r
 Meerentree 69v 200r
 Meertkerke 154r
 Melden 54r 171r 202v 209v 214v 202v
 Melle 106v
 Mendonk 162v
 Menen 9r 12r 226v 240r 269r
 Meulestede *De Swaene* 3v 205r
 Moen 205v-207v 252v
 Moerbeke 145v-152r 154v-161v 162v-170v
 181r 197v 281v
 Moorsele 76r Wiesekapelle 199r
 Munkzwalm 230v
 Nazareth *Het Snepken* 161v
 Nederbrakel 85v 179v-180r 281v
 Nederland 32v
 Nevele 30v 61v 64r-65r 69v 71r 80v 265v
178v 215r
 Nieuwkerke 160r
 Ninove 153v 163v 281v
 Nukerke 43r 202v 209v 214v 202v
 Oedelem 90r
 Oeselgem 255r
 Oost-Eeklo 131r
 Oostende 3v 10r 125v; *De Sterre* 130r; 160r
 Opwijk 16v-16v 90v-98r 182v 183v
 Orroir 36r
 Oudburg 251r
 Oudenaarde
 Oudenaarde
 Oudenaarde
 Oudenaarde 27v 28v 36v 37v 47r 49v 50r 51r
 51v 54v 57v 62r 63r 67r 71r 74v 75r 80v 244v;
De Gauden Lelie 270v; 167r 168r 178r
211r 240r
 Oudenburg 221v
 Overmere 162v
 Pamele 204v
 Parijke 85v-87r
 Petegem 253r
 Poelzele 40r
 Rijsel 1r 3v 5v 6v 9r 12r 133v 134v 232v
 Roesbeke 1r
 Roeselare 1r 84v 240r
 Ronse 3v 43r 272r 178r 179r 216r
 Ruien 71r
 Ruiselede 66v 67r 75v
 Schallafie [Escanaffles?] 37v
 Schellebelle 162v
 Sint Amandsberg 152v
 Sint Denijs 271v
 Sint Gillis in L. v. Waas 283v
 Sint Jooris 80r
 Sint-Baafsvijve 255r
 Sint-Jans-Leerne 35r 165v
 Sint-Jooris Vl. Ard. 31r
 Sint-Martens-Leerne 33r-33v 43v 163v 164v
 Sint-Winoksbergen 12r
 Sleyne 220r
 Sluis 179r
 Slype 221v
 Spanje 8v 12v 40v-43r 46r 192v 102v 156r
160r 182v 183v 191v 195r 197r 212v
 Spierre 211r
 Stekene 162v 227r
 Strype 28v
 Subsicque ??? 71r
 Sulcke ??? 36v
 Sysele 180v
 Temse 14r16r 159r
 Tiegem 67r
 Tielt 245r 255r-258v; *Den Wolf, Den Hert*
258v
 Tillegem 155r
 Toulouse 205v
 Uitkerke (bij Oudenaarde) 36v
 Verenigde Provinciën 204r 280v
 Veurne 279v 282r
 Vilvoorde 16v-25v
 Vinkt 30v 76r 161r

Vlierzele 77r-80v
 Vosselaar 35r 51r 36r
 Waarmaarde 277v
 Waarschoot 118r-120v 229r
 Waarschoot *Het Leestjen* 138v
 Waas Land van Hoofdcollege 157v 162v 197v
 Waasmunster 225r
 Wachtebeke 162v 155v 204r 261r
 Wakken 30v 69v 161r 232r
 Wantegem (Wetteren) 41v
 Waregem 65v 66r
 Waterland heerlijk. 280v
 Weert 171v 159r
 Wetteren 248v
 Wevelgem *De Swaene* 3v; 263r-268v

Wieze 142r
 Winkele 224r
 Wondelgem 237r
 Wulfdonk 162v
 Zaffelare 232v
 Zegelsem 74v L. v. Aalst 178r
 Zelzate 201v
 Zeveren 61v 69v 169v
 Zevergem 137v-138r
 Zottegem 28v 145r 222v-223r 160r
 Zulte 61v
 Zwevegem 269r
 Zwijndrecht 158v